

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 593
Παρασκευή
8 Δεκεμβρίου 1995
Δρχ. 400

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ:
ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΚΟΚΚΑΛΗ

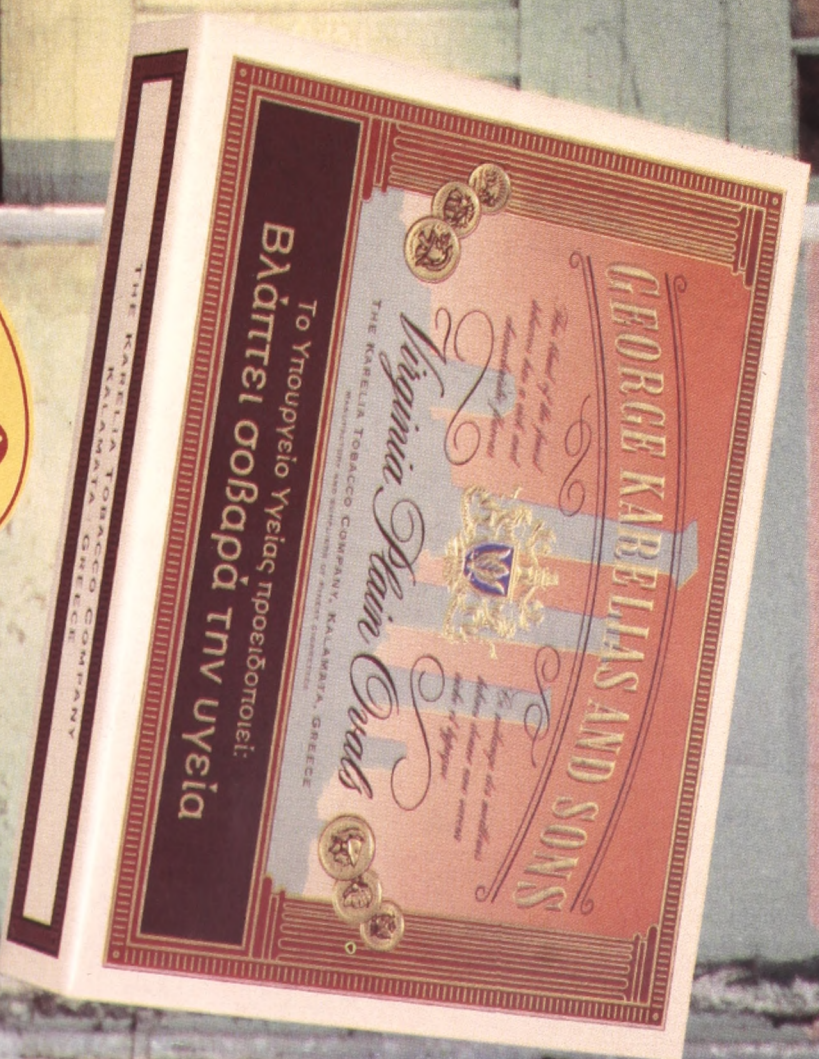
ΓΥΜΝΑ» ΤΟΥ
ΤΑΥΡΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΑΠΟ ΤΑ «ΦΡΙΚΙΑ» ΣΤΑ

ΠΑΙΔΑ

KARELIAS ΑΦΙΛΤΡΟ

Virginia Blend

500
8px.

SPOT-THOMPSON

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:
ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντίνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 20

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Γεγονότα από τον κόσμο, σελ. 44

Λόγω πληθώρας επίκαιρης ύλης αλλά και
επτακτού διαφημιστικού πληθωρισμού (ως
γνωστών, οι διαφημίσεις είναι βασική πηγή
επιβίωσης και ανεξαρτησίας του ANTI), αρκε-
τως από τις μόνιμες στήλες μας αναβάλλο-
νται.

Στο επόμενο τεύχος, σελίδες για τον
ΖΗΣΙΜΟ ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟ,
μαζί με ένα αθησαύριστο κείμενό του.

Γράφουν οι:

ΓΙΩΡΓΟΣ Γ. ΑΛΙΣΑΝΔΡΑΤΟΣ

ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΕΞΟΦΛΑΔΟ
ΣΚΗΝΗ ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑ KIDS

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το ANTI, από σήμερα, εισέρχεται στον κυβερνοχώρο. Οι χρήστες του INTERNET μπορούν να μας αναζητήσουν ή να στείλουν το μήνυμά τους στην παρακάτω διεύθυνση:
E-mail: anti@compulink.gr
—Σας περιμένουμε...

«ΓΥΜΝΑ» ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ Π. ΨΥΧΑΡΗ Μια αποκάλυψη που θα συζητηθεί. Το ANTI ξυπνά (με φωτογραφίες) το κουντικό παρελθόν του διευθυντού της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ. ΣΕΛ. 18 **Ο ΑΝΑΝΤΙ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ** Ο Μανώλης Βασιλάκης για τον Ανδρέα Παπανδρέου. ΣΕΛ. 10 **ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΟΡΦΑΝΑ** Ο Τάσος Παππάς φιλοτεκνεί τα πορτραίτα των υποψηφίων «διαδόχων» του Α. Παπανδρέου. ΣΕΛ. 12 **ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΑΠΟ ΤΑ «ΦΡΙΚΙΑ»**

ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ Παλιά, όσοι «δεν γούσταραν», είχαν μακριά μαλλιά και αντισυμβατική συμπεριφορά αποκαλούνταν «φρικιά». Σήμερα, οι «γνωστοί-άγνωστοι», θεωρούνται παιδιά. Το ANTI φιλοξενεί έναν μεγάλο φάκελο: ο κόσμος συνταράζεται ξανά και τα παιδιά θέλουν τον κόσμο και τον θέλουν τώρα... ΣΕΛ. 21-38.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 593 • Παρασκευή 8 δεκεμβρίου 1995 • Δρχ. 400

ANTI • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

E-mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **MONTAZ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ANTI, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε. Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΑΠΟΤ

«Η άσκηση της εξουσίας τον γοήτευε περισσότερο από την εξομάλυνση της πολιτικής ζωής. Δεν αποχώρησε και όταν εκ των πραγμάτων έβλεπε ότι δεν μπορούσε να ασκήσει την εξουσία και ηγετικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ αμφισβητούσαν την ικανότητά του να ανταποκριθεί στα καθήκοντα του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ και του πρωθυπουργού της χώρας. Άφησε την άσκηση της εξουσίας στο εξωθεσμικό περιβάλλον του και κράτησε για τον εαυτό του την απόλαυση της εξουσίας».

Πότης Παρασκευόπουλος, *Ελευθεροτυπία* 23/11/95
ΕΧΟΥΝ περάσει είκοσι ημέρες από τότε που ο Ανδρέας Παπανδρέου έχει αποχωρήσει και εμφανώς από τα πολιτικά δρώμενα. Από καιρό ήταν η σκιά του που κυριαρχούσε. Δεν ομολογείτο αλλά όλοι εγνώριζαν ότι από πολύ καιρό αυτή η σκιά έφτανε και περίσσευε για τα στελέχη της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ.

ΟΣΟ ΚΙ ΑΝ ο χρόνος είναι εκείνος που τελικά θα βαθμολογήσει τη συνεισφορά του Ανδρέα Παπανδρέου στη νεότερη πολιτική ιστορία, η συσσωρευμένη εμπειρία από την πολιτική του θητεία είναι αρκετή για ένα πρώτο διάγραμμα αποτίμησης του πολιτικού ανδρός. Χωρίς τα τεκμήρια ανά χείρας, χωρίς αναφορές σε γεγονότα, είναι χρέος μας με την υπάρχουσα εμπειρία να καταγράψουμε εκείνα που πιστεύουμε για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ.

Η ΣΧΕΣΗ τού *ΑΝΤΙ* με τον Ανδρέα Παπανδρέου δεν ήταν βεβαίως φιλική. Στην αρχή της Μεταπολίτευσης από απόσταση και με σκεπτικισμό παρατηρούσαμε τις δραστηριότητες του προέδρου του Κινήματος. Όμως οι παρεκκλίσεις από τις προεκλογικές υποσχέσεις και τα παιχνίδια με την εξουσία άρχισαν να γίνονται φανερά ένα χρόνο μετά την ανάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ. Η υπόθεση της ΑΓΕΤ ήταν η πρώτη φανερή δοσοληψία του ΠΑΣΟΚ με τα οικονομικά συμφέροντα. Ακολούθησαν οι ιστορίες με τον αυριανισμό, το εμπόριο όπλων και το σκάνδαλο Κοσκωτά. Το περιοδικό τοποθετήθηκε κριτικά και με σταθερότητα απέναντι στα φαινόμενα σήψης ενός

κόμματος που υποτίθεται ότι επιχειρούσε τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» της ελληνικής κοινωνίας. Για όσους κατανοούσαν τον σοσιαλισμό με τους όρους, επρόκειτο για «καμώματα» και όχι βαίως για εγχειρήματα εκσυγχρονισμού μιας κοινωνίας καθυστερημένης και βεβαρυμένης με αμαρτι δεκαετιών.

ΜΕΡΙΚΑ πράγματα φαίνονται προφανή για όσους έχουν ενσκήψει κριτικά στο παπανδρεϊκό φαινόμενο. Όμως σε μιαν αντίπερα όχθη υπάρχουν τα μυστήρια του Κινήματος, οι απλοί ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ οπαδοί του Ανδρέα. Όλοι αυτοί τον ακολούθησαν τον χειροκρότησαν, τον λάτρεψαν, τον πίστεψαν.

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ «επικοινωνούσε» απευθείας με το «Λαό». Τα στελέχη του κόμματός του απλώς λειτουργούσαν ως μάντες μεταβιβάσεως. Τίποτε περισσότερο.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΣΕ ο Ανδρέας με το «Λαό»! Ας με ποια συνθήματα και με ποιους μηχανισμούς; Ηθιέρωσε τον «αντιδεξιισμό» και «κατήγγειλε» τους μηχανισμούς της εξουσίας: το χωροφύλακα, το φιέ. Αναγνώρισε την Εθνική Αντίσταση — και φέρεται η αντιδιαστολή με τη συντηρητική Δεξιά μετά επίμονη άρνηση του Αβέρωφ στην ιδέα της «εθνικοσυμφιλίωσης». Ένας κόσμος — στην πραγματικότητα επρόκειτο για τον ΕΑΜικό κόσμο που μετά την έξοδο του Εμφυλίου υπέστη τις γνωστές διώξεις — εγκατέλειψε την Αριστερά, λούφαξε. Σ' αυτόν τον κόσμο ο Ανδρέας έδωσε μια φωνή. Την ίδια στιγμή, με πλήρη άνεση, κατήγγειλε «απ' έξω» αυτός — και μαζί τα καθοδηγούμενα στελέχη του — την ηγεσία της Αριστεράς για τα «ιστορικά λάθη» της, δεν συνομιλούσε ποτέ μαζί της, αλλά επιλεκτικά μόνον με όποιον ήθελε. Από τα στελέχη εγκατέλειψαν τα παραδοσιακά κομμάτια. Έτσι διαμόρφωσε για τον ίδιο το προφίλ του ριζοσπάστη και απέδωσε στο «Λαό» ένα αίσθημα που μπορεί πια να αισθάνεται ελεύθερος και να λειτουργεί με την ιστορική μνήμη — πράγματα τα οποία ο ίδιος δεν φάνηκε ποτέ να συμμετέχει. Σε λίγα χρόνια έκαμε τη «στροφή προς τη θρησκεία του

ΜΗ ΣΕΙΣ

ους» με Παναγία Σουμελά, Τήνο κ.λπ. και παρίστα-
σαν ανελλιπώς στις σχετικές τελετουργίες.

ΠΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ του ο Ανδρέας μπόρεσε να έχει
και ένα πανεθνικό ακροατήριο, να εγκαθιδρύσει
σταθερά το δικομματισμό — από τη μια οι «καλοί σο-
σιαλιστές», από την άλλη οι «κακοί δεξιοί». Στο σε-
νάριο αυτό, στο σχήμα αυτό, ο τρίτος πόλος, η Αρι-
στερά, δεν υπήρχε. Είναι γνωστά τα «σνομπάρισμα-
τα» του Ανδρέα προς την Αριστερά. Είναι γνωστή η
ακτική του να αγνοεί και να μη «συμβουλευέται» πο-
τέ αυτή τη μερίδα του πολιτικού κόσμου. Αυτές τις «ε-
ξαιρέσεις» άφηνε να τις διεκπεραιώνουν ο Άκης, ο Λα-
ζαρόπουλος και οι λοιποί... ενθυμούμενος τις «λοιπές δη-
μοκρατικές δυνάμεις» παραμονές των εκλογικών
αναμετρήσεων.

«Ο πατέρας μου αποχωρεί λιβολούμενος ενώ ο Κα-
ραμανλής δοξάζεται...»

Σοφία Παπανδρέου-Κατσανέβα στο Έψιλον, 3/12/95

ΑΝ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ προσπάθησαν να εξηγή-
σουν την αποδοχή του Ανδρέα από μια μεγάλη μερί-
δα του ελληνικού λαού, δεν δίνουν όμως το στίγμα
αυτού του άνδρος και δεν μπορεί να αποτελούν μια ολοκλη-
ρωτική αποτίμηση της πολιτικής συνεισφοράς του.

ΩΡΑ που κλείνει ο κύκλος της πολιτικής του παρου-
σίας είναι φυσικό να αναρωτηθούμε: τι αφήνει, τι
άφησε ο Ανδρέας Παπανδρέου στη χώρα του, την
Ελλάδα;

ΟΛΛΟΙ υμνολόγοι και αγιογράφοι έκαναν συγκρί-
σεις του Ανδρέα με πολιτικούς άνδρες του παρελθό-
ντος. Όμως εκείνοι άφησαν έργο σημαντικό στη χώ-
ρα. Ο Καποδίστριας έχτισε ένα κράτος, ο Χαρίλαος
Τριkouπής προώθησε το κρατίδιο προς τον ευρωπαϊ-
κό χώρο κάνοντας τα πρώτα αξιόλογα έργα υποδο-
μής, ο Βενιζέλος επέτυχε την εθνική ολοκλήρωση. Τα
παραηγμένα χρόνια, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής που
εγκαθίδρυσε το κράτος των εργολάβων και συνετέ-
λε στην οικιστική καταστροφή του ελληνικού χώ-
ρου και κυρίως της Αθήνας, έκαμε ένα διάβημα για
το οποίο το μέλλον θα τον δικαιώσει. Σήμερα φαίνε-
ται καθαρότερα η σημασία της εισόδου της χώρας

μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Και τα οικονομικά
πλεονεκτήματα — που όμως δεν αξιοποιήσαμε — και
η στρατηγική σημασία της προσχώρησης στην Ένω-
ση — κάτι για το οποίο βέβαια πρέπει να δουλέψου-
με.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ για τον τόπο — και για την υστεροφημία
του Ανδρέα Παπανδρέου — δεν βρίσκουμε να μπό-
ρεσε (ούτε και ενδιαφέρθηκε άλλωστε ο ίδιος) να
προσμετρήσει ένα θετικό έργο ανάλογο με εκείνα
των άλλων πολιτικών του παρελθόντος.

ΜΕΝΟΥΝ τα άλλα. Όλα εκείνα που ίσως δεν είναι η
ώρα να καταγραφούν. Μένει όμως και το παράδειγ-
μα ενός πολιτικού που δεν edίστασε να χρησιμοποιή-
σει στο έπακρο τις τεχνικές της μικρής και κακής πο-
λιτικής. Η διασπάθιση του δημοσίου χρήματος, η
εγκαθίδρυση των προμηθειών, η έντονη συναλλαγή
με το εκδοτικό κατεστημένο που κατέληξε στο σκάν-
δαλο Κοσκωτά, η άνευ αντικρίσματος εκφώνηση
υποσχέσεων, τα «δανεικά» από τους φίλους, οι τεχνι-
κές του αυριανισμού... Αλλά και κάτι ακόμα που εί-
ναι επίκαιρο σήμερα: Πόσο «σοβαρό» μπορεί να εί-
ναι το έργο του Ανδρέα Παπανδρέου όταν αναδει-
κνύει ως υπουργούς και πολιτικούς άνδρες όπως οι κ.
Κατσιφάρας, Λιάνης, Κουλούρης και λοιποί; Και
ποιο να είναι τώρα πια το ανάστημα των άλλων, των
πάλαι ποτέ πολλά υποσχόμενων ως νέων πολιτικών
όταν επί μία εικοσαετία συνοδοιπόρησαν και δεν
ετόλμησαν να διακυβεύσουν ούτε το ελάχιστο, δηλα-
δή το μέλλον τους ως πολιτικών, όταν διακυβεύονταν
πολύ πιο σοβαρά πράγματα που ενδιέφεραν τον τόπο
και τους ανθρώπους αυτής της χώρας;

ΑΝ ΣΥΝΥΠΟΛΟΓΙΣΘΟΥΝ όλα αυτά με τα θετικά,
ποια είναι τελικά η αποτίμηση για όσα ο Ανδρέας
Παπανδρέου άφησε στη χώρα του;

αντί

Με πόσους «βηματοδότες»;...

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ πολιτικό κενό... Δεν υπάρχει θέμα αντικαταστάσεως του πρωθυπουργού. [Ούτως ή άλλως, «ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι αναντικατάστατος»]... Η κυβέρνηση λειτουργεί κανονικότητα και αντιμετωπίζει –ικανοποιητικότητα– όλα τα προβλήματα, εθνικά, πολιτικά, οικονομικά...

ΑΥΤΑ λέγονταν –και εξακολουθούν να λέγονται– από έναν ολόκληρο κύκλο ανευθυνούπευθυνων (παρά τους βαρύγδουπους τίτλους που κουβαλούν: κυβερνητικός εκπρόσωπος, αναπληρωτής κυβερνητικός εκπρόσωπος, υπουργός, υπουργός-δανειστής, κ.ά.), ενώ οι πάντες ξέρουν ότι η κατάσταση της υγείας του πρωθυπουργού παραμένει οριακή και ότι τίποτε δεν μπορεί να επαναφέρει τον Ανδρέα Παπανδρέου στην ενεργό πολιτική.

ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ της περασμένης Τετάρτης, λίγες ώρες μετά τη συνάντηση του πρωθυπουργεύοντος Α. Τσοχατζόπουλου με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλο, ο πρωθυπουργός πλούτιζε τις οδυνηρές εμπειρίες του με έναν καινούργιο όρο –την *τραχειοστομία*. (Όλες οι προσπάθειες των γιατρών να τον αποσυνδέσουν από τον μηχανικό αναπνευστήρα δεν είχαν αποδώσει.) Και, όμως, όσοι αρνούνται να δουν την πραγματικότητα, επιμένουν ότι ακόμα «κενό εξουσίας δεν υπάρχει»! Ακόμη και ο υπουργός-συνταγματολόγος Β. Βενιζέλος επεστράτευσε εαυτόν για να αποδείξει ότι όλα βαίνουν καλώς, ότι η κυβέρνηση είναι «συλλογικό όργανο» (και όχι «πρωθυπουργικοκεντρικό», όπως διατείνονται κάποιοι μη συνταγματολόγοι...) και ότι ναι μεν το άρθρο 82, παρ. 2 του Συντάγματος θέλει τον πρωθυπουργό να «κατευθύνει» ο ίδιος τις ενέργειες όχι μόνον της κυβέρνησης αλλά και των δημοσίων γενικά υπηρεσιών «για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής», κ.λπ., πλην η κυβέρνηση, με επικεφαλής τον «πρώτο τη τάξει» κ. Α. Τσοχατζόπουλο, τα πάει μια χαρά και έχει ήδη να επιδείξει σημαντικό έργο! Συνεπώς, όσοι θέτουν θέμα «αντικαταστάσεως του πρωθυπουργού» είναι και

επειγόμενοι (άλλωστε, ως την περασμένη Τετάρτη είχαν διαρρεύσει μόνο... 17 μέρες χωρίς πρωθυπουργό!), και κατά τι αντι-ανθρώπινοι, αφού δεν δείχνουν τον επιβαλλόμενο σεβασμό απέναντι στον πάσχοντα «ιστορικό ηγέτη τους».

ΑΛΛΑ ΥΠΗΡΞΕ και η ανακοίνωση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, η οποία, περιέργως –εκτός των άλλων– έθετε θέμα παρεμβάσεων «εξωτερικών παραγόντων, συμφερόντων και εξωθεσμικών κέντρων» – παραγόντων που προσπαθούν να επηρεάσουν (διάβαζε να υπονομεύσουν) την ενότητα του κόμματος. Ποιοι είναι οι παράγοντες αυτοί; Οι Αμερικανοί, οι ευρωπαίοι εταίροι μας, τα –άνωνμα– «διαπλεκόμενα συμφέροντα», το συγκρότημα Λαμπράκη, ο κ. Σ. Κόκκαλης; [Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της Ν.Δ. κ. Δ. Σιούφας παρακάλεσε το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ να δώσει κάποιες διευκρινίσεις, αλλά απάντηση δεν έλαβε. Το *Βήμα* του συγκροτήματος Λαμπράκη, πάντως, ενεφανίσθη, την περασμένη Κυριακή, με έναν άψογο, «ηθικοπολιτικό» τίτλο: «Πρώτος δελφίνος η ενότητα»!... Όσο για το «συγκρότημα της Ιντρακόμ», ενδείξεις, θετικές ή αρνητικές, δεν υπάρχουν!].

ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΠΛΗΘΑΙΝΟΥΝ...

ΩΣΤΟΣΟ, και παρά τις τραγικές, αλλά και ιλαρές τοποθετήσεις των ανευθυνούπευθυνων (tout va très bien...), μια σειρά στελέχη του κυβερνώντος κόμματος (Α. Κανελλόπουλος, Γ. Α. Μαγκάκης, Ντ. Βρεττός υφυπουργός Βιομηχανίας, Χρ. Σμυρλής, Β. Κεδίκογλου, Γ. Παπασπύρου, Δημ. Δημοσθενόπουλος, κ. ά.), υπογραμμίζουν ότι «η σημερινή κατάσταση δεν

μπορεί να συνεχισθεί» και ότι υπάρχει «αντικαταστάσεως του πρωθυπουργού». Οι δηλώσεις τους μπορεί να δρουν. Ο κ. Μαγκάκης, επί παραδείγματι, απαρτίθμησε μια σειρά θεμάτων επί εθνικής πολιτικής (Κυπριακό, Σκοπία, Βαλκάνια, Διακυβερνητική, κ.ά.) απαιτούν την παρουσία όχι κάποιου πρίδημου «πρώτου τη τάξει υπουργού» αλλά ενός υπεύθυνου πρωθυπουργού, κ. Α. Κανελλόπουλος, χωρίς περιστροφές ζητησε τη σύγκληση των οργάνων του κόμματος, για την αντιμετώπιση ενός εθνικού –αλλά κατ' εξοχήν υπαρκτού– βλήματος...

ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΑΥΤΕΣ, όμως –αν και να πληθαίνουν– δεν είναι ικανές να λυγίσουν τη χώρα από την πολιτική κρίση, η οποία ήρθε να οξύνει η παρατεταμένη απουσία του πρωθυπουργού. Κανείς τους «πρώτα φέροντας» του ΠΑΣΟΚ (κόμματος κατ' εξοχήν αρχηγικού) τόλμα να αναλάβει πρωτοβουλία για αντικατάσταση του σημερινού πρωθυπουργού. Και την ατολμία τους αυτή χειροδύναμη να καλύψουν τότε εν ονόματι «ανθρωπίνης πλευράς», και τότε εν

τις συνταγματικές αμφισημίας. Τως είναι γνωστό, το άρθρο 38, παρ. 2 Συντάγματος αναφέρεται στις περιπτώσεις που ο πρωθυπουργός «παραιτεί ή εκλείπει». Και καθώς ο κ. Παπανδρέου δεν έχει ούτε «παραιτηθεί» ούτε «εκλείψει» (με την αυστηρή έννοια του όρου), για τους ανθρώπους της Εκάλης δεν υπάρχει κανένα επείγον πρόβλημα! [Κατά τον συγματολόγο κ. Πρ. Παυλόπουλο, σύμβουλο του αρχηγού της Ν.Δ. κ. Μ. Έβερτ, υπάρχει «θεσμικό κενό». Για να προέξει. «Στο Σύνταγμα δεν υπάρχουν κενά, επομένως όλα τα ζητήματα που μπορούν να προκύψουν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν».] Αλλά η ατομία χαρακτηρίζεται και τα ίδια τα όργανα του ΠΑΣΟΚ, το όνομα και αν φέρουν. Επί χρόνια τούργησαν «υπό τη σκιά» ενός αυταρχικού ηγέτη, από το χρέος τους συνεχώς κινούμενοι... Καμιά έκπληξη, συνεπώς, για το ακόμα και σήμερα, αρνούνται να συζητηθούν ότι η πολιτική ζωή δεν μπορεί να λειτουργεί με τους νόμους της ράνειας και ότι η μετα-παπανδρεϊκή αρχή άνοιξε.

ΔΙΣΒΕΡΙΣΙ ΚΑΛΑ ΚΡΑΤΕΙ

ΚΑΙ ΕΝΩ όλοι οι «πρώτα φέροντες» στο ΠΑΣΟΚ προσποιούνται ότι τίποτε το «επείγον» δεν συμβαίνει (ο γραφιστής πλέον κ. Τ. Χυτήρης έφθασε να διαβεβαιώνει ότι ακόμα και στην περίπτωση που πρωθυπουργός μετοικίσει από το Ωνάσιο στην Εκάλη, δεν θα τεθεί θέμα αντιμετάστασής του...), οι πέντε φερόμενοι Αρινοί –κατ' αλφαβητική σειρά: Γερ. Αρσένης, Απ. Κακλαμάνης, Κ. Σημίτης, Α. Τσοχατζόπουλος και Ι. Χαραλαμπίδης– συνεχίζουν τις επαφές και το αλισβερίσι. Ο υπουργός Άμυνας Γερ. Αρσένης, παραδείγματι, «προσέφερε», εκθύμως, τον «πρώτο τη τάξει» Α. Τσοχατζόπουλο για προεδρία του κόμματος, κρατώντας, στον εαυτό του, την πρωθυπουργία... Αλλά, ακριβώς, ανάλογη «προσφορά» έκανε και ο «πρώτος τη τάξει» στον υπουργό Άμυνας: Κρατώ την πρωθυπουργία και προσφέρω την προεδρία του κόμματος! [Παλαιός πρώην κοινοβουλευτικός υποστηρίζει ότι «η ιστορία αυτή» του θυμίζει το δίπολο του βρετανικού Εργατικού κόμματος, έτους 1945, όταν πρωθυπουργός της χώρας ήταν ο Κλέμεντ Άτλι και μέλος του κόμματος ο καθηγητής Χάιντ Λάσκι... Μόνον που ο Λάσκι, αν και της της αριστερής πτέρυγας του κόμματος, δεν είχε καταλάβει ποτέ βουλευτικό ή υπουργικό αξίωμα.] Επαφές, όμως, έχουν και οι άλλοι υποψήφιοι για την πρωθυπουργία ηγέτες. Ο κ. Κώστας Σημίτης συ-

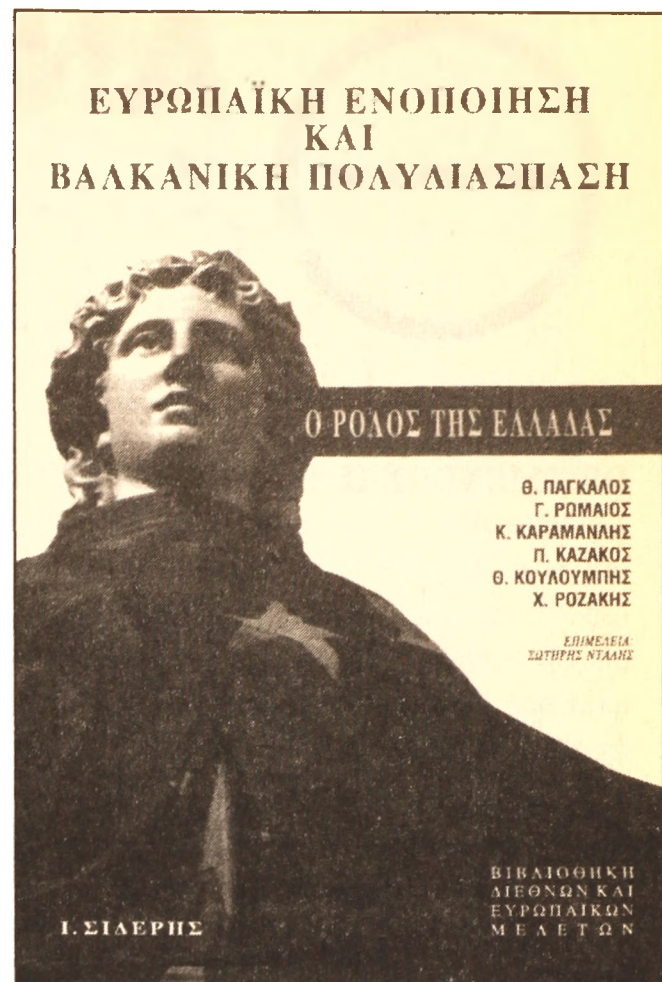
ναντήθηκε ήδη με τον κ. Κακλαμάνη και, σήμερα Παρασκευή, πρόκειται να συναντηθεί με τον κ. Τσοχατζόπουλο. Θα συναντηθεί, επίσης –αυτή, τουλάχιστον, είναι η επιδίωξή του– και με τους Γ. Αρσένη και Ι. Χαραλαμπίδου. [Ο Κ. Σημίτης υποστηρίζει ότι σκοπός των επαφών του αυτών είναι να καταδείξει ότι το μείζον δεν είναι τα πρόσωπα αλλά η πολιτική, να διασφαλισθεί η πολιτική σταθερότητα, να αποτραπούν οι πρόωρες εκλογές και, φυσικά, να επιτευχθεί νίκη του ΠΑΣΟΚ στο τέλος της τετραετίας.]

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, κι ενώ όλοι (ή σχεδόν όλοι) συμφωνούν ότι η ανάδειξη του νέου πρωθυπουργού θα προκύψει από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος, σύμφωνα με τη συνταγματική διάταξη, ο επίτροπος Χρ. Παπουτσή υποστηρίζει ότι τον αποφασιστικό λόγο, στην εκλογή του νέου πρωθυπουργού, πρέπει να έχει «το κόμμα» – δηλαδή τα όργανά του, κεντρική επιτροπή, συνέδριο, τακτικό ή έκτακτο. Με την άποψη αυτή, θα πρέπει να συμφωνεί και ο «πρώτος τη τάξει» Α. Τσοχατζόπουλος, ο οποίος, στη γνωστή συνέντευξή του στον *Γιουροπίαν*, κατάργησε την... κοινοβουλευτική ομάδα! Τον νέο αρχηγό του κόμματος –είχε δηλώσει– θα εκλέξει το συνέδριο του κόμματος που θα συγκληθεί τον... Απρίλιο του 1997, ενώ καθήμενος πρωθυπουργεύοντας θα ασκεί ο ίδιος με την ιδιότητα του πρώτου τη τάξει υπουργού.

ΕΝΤΥΠΩΣΗ, πάντως, προκαλεί ότι κανείς από τους δελφίνους –και, φυσικά, ούτε ο κ. Χρ. Παπουτσή, αν και βιώνει, υποτίθεται, το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι– δεν διανοήθηκε να αναφερθεί στις βαθύτατες αλλαγές που χρειάζεται ο τόπος ή, έστω, στις αδυναμίες ενός συστήματος, που «αφήνει ανοιχτούς δρόμους για να μεταφερθεί η πολιτική δύναμη σε εξωθεσμικά κέντρα επιρροών και ισχύος». Η διατύπωση ανήκει στον πρόεδρο του Συνασπισμού Νίκο Κωνσταντόπουλο, που επισημαίνει, μεταξύ άλλων, τον κίνδυνο το σημερινό πολιτικό κενό, με τις παρενέργειές του, «να χωνέψει τα πάντα»! Αλλά ποιος έχει μυαλό να ασχοληθεί με τέτοια πράγματα, όταν στην «εντατική» κοντεύει να μπει, αυτή τη στιγμή, όλη η πολιτική ζωή της χώρας και κανείς δεν ξέρει με πόσους «βηματοδότες» λειτουργεί η, επίσης πάσχουσα, κυβέρνηση. Υπάρχει κανείς που μπορεί να δώσει απάντηση, μια και η πληροφόρηση έγινε και αυτή υπόθεση των αυλικών, των λογής φαύλων ή θεοληπτών;

ANTHNΩP

Κυκλοφορούν από τις Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

• Θ. Βερέμη, Θ. Κουλουμπή
Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Προοπτικές και Προβληματισμοί

• Θ. Πάγκαλου, Γ. Ρωμαίου, Κ. Καραμανλή, Π. Καζάκου, Θ. Κουλουμπή, Χ. Ροζάκη
Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Βαλκανική Πολυδιάσπασση

• Γ. Μυρογιάννη
Ο Ρόλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις Διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης και η Ελλάδα

• Κ. Χατζηκωνσταντίνου
Το αμφίβολο νομικό καθεστώς των πυρηνικών όπλων

• Μ. Τσινισιζέλη, Δ. Χρυσόχου
Ευρωπαϊκή Ένωση και Δημοκρατία, Δομικές Συνθήκες και Πολιτική Διαδικασία

• Θ. Βερέμη, Θ. Κουλουμπή, Η. Νικολακόπουλου (επιμ.),
Ο Ελληνισμός της Αλβανίας

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

⊖ ANTI έσεις

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΥΚΝΩΣΗ

Με την ασθένεια του πρωθυπουργού, πλην άλλων, δοκιμάζεται και η κοινή λογική. Ας πάρουμε το παράδειγμα των γιατρών που κατηγορήθηκαν ως γυρολόγοι των μέσων: Ο κάθε ειδικός μπορεί να εκφέρει γνώμη με τα στοιχεία που γνωρίζει ανά πάσα στιγμή, είτε έχει δει τον ασθενή είτε όχι. Ασφαλώς στη δεύτερη περίπτωση θα έχει μεγαλύτερη ανακρίβεια η άποψή του αλλά σε μια ευνομούμενη δημοκρατία ο καθένας έχει και το δικαίωμα να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του. Το ίδιο ισχύει για κάθε ειδικό πρόβλημα, η δε προσέγγιση είναι γνωστή ως σενARIOΓΡΑΦΙΑ ενδεχομένων, πολλές φορές και με αποτίμηση, πιθανοτήτων, τουλάχιστον με το βαθμό ακρίβειας του βραβευμένου ΒΑΝ.

- Υπάρχει η τάση, ίσως από αρχαιοτάτων χρόνων αλλά ασφαλώς και πρόσφατη, δικτατοριών, ιδίως σοβιετικών, να αποκρύπτεται η σοβαρότητα των ασθενειών προκαθημένων. Οι εξουσίες πιστεύουν ότι οι πολίτες και η οικονομία θα πανικοβληθεί άλλως. Σκέπτονται πριν από μας για μας, αλλά στην περίπτωση **Παπανδρέου** το Χρηματιστήριο άντεξε και ο πανικός περιορίστηκε σε ορισμένους φανατικούς. Αυτή η προστατευτική τακτική της εξουσίας εκτός των άλλων ταλαιπωρεί και τους ασθενείς. Δεν πιστεύω βέβαια ότι οι γιατροί αποκλίνουν από τη βέλτιστη ιατρική τακτική για λόγους εντυπώσεων, αλλά και δεν ξέρω τι συνέπειες είχε λ.χ. για τον βασιλιά Παύλο η περίφημη αυτοκινητάδα επιδείξεως υγείας λίγο πριν πεθάνει.

- Δεν σχολιάστηκε αρκούντως η ελαφρά έως ανεπαίσθητη μεταστροφή του Ιατρικού Συμβουλίου στη σύγκρουσή του με τον μάγο **Γιακούμπ**, όπως τουλάχιστον αποδόθηκε από τον κ. **Σκαλκέα**. Ο Γιακούμπ, και χωρίς τις μαγικές ικανότητες, σκέφτηκε το προφανές και τετριμμένο που ακόμα και οι δημοσιογράφοι μπορούσαν να συλλάβουν: Εφόσον ο πρωθυπουργός δεν είναι ανεπανόρθωτα ασθενής, έχει πιθανότητα να αναλάβει. Μόνον τότε το συμβούλιο διά του κυρίου Ακαδημαϊκού εδήλωσε ότι δεν συμμερίζεται την αισιοδοξία του κ. Γιακούμπ. Όπως όλοι θυμούνται, το συμβούλιο μέχρι τη στιγμή εκείνη παρουσιαζόταν περισσότερο αισιόδοξο από το κοινό ιατρικό αίσθημα εξ ου και το πρόβλημα με τους γιατρούς των ΜΜΕ, τον υφυπουργό και τον Ιατρικό Σύλλογο. Γεννάται όθεν το ερώτημα προς τι η αντιροποιστική αυτή τακτική; Ίσως η αλλαγή πορείας του συμβουλίου επί το απαισιόδοξότερον οφείλεται στη φροντίδα των μελών του να μη χρεωθεί μια αποτυχημένη απόπειρα θεραπείας στους εγχώριους θεράποντες όταν ο Γιακούμπ έχει μιλήσει για πιθανότητα ή έστω δυνατότητα ανάκαμψης της υγείας του πρωθυπουργού.

- Βέβαια, η προσοχή που δίνουν στον υψηλό ασθενή οι γιατροί είναι δικαιολογημένη με όποιους κώδικες αξιών και αν κριθεί. Θα έπρεπε, ωστόσο, όταν ηρεμήσουν τα πράγματα, να μελετηθεί η συνολική στρατηγική μήπως και βγουν συμπεράσματα όχι μόνο για τον βέλτιστο χειρισμό της συγκεκριμένης περίπτωσης αλλά και για την εν γένει πολιτική υγείας, ιδίως για το βαθμό ταλαιπωρίας που μπορούν να επιβάλουν οι θεραπείες.

Στέλιος Π. Καφαντάρης

ΠΟΙΑ ΕΥΡΩΠΗ;

Τη Σύνοδο Κορυφής των 15 στη Μαδρίτη θα απασχολήσει και η 10σέλιδη έκθεση της ομάδας προβληματισμού σχετικά με τη διακυβερνητική διάσχεση του 1996 για την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Η έκθεση φέρει μεν τον φιλόδοξο τίτλο «Μια στρατηγική για την Ευρώπη», αλλά το μόνο που περιέχει είναι η καταγραφή των διαφορετικών θέσεων των κρατών-με-

λών, που κάθε άλλο παρά «στρατηγική» αποτελούν. Απομένει να διαπιστωθεί αν υπάρχει τελικά η πολιτική βούληση για να προχωρήσει η Ευρώπη, εν όψει μάλιστα της περαιτέρω διεύρυνσής της, ή αν οι διαφορές αυτές θα υπονομεύσουν ακόμα και τον κοινό παρονομαστή που κρατά την Ευρώπη «ενωμένη». Σε ειδικό του αφιέρωμα το *Αντί* (τεύχος 581//23.6.95) είχε παραθέσει ενδιαφέροντες και ποικίλους προβλη-

ΤΟ ANTI ΣΤΟ INTERNET

Οι πιο προσεκτικοί από τους αναγνώστες θα πρόσεξαν ότι στην σελίδα περιεχομένων υπάρχει ένα νέο αλφάβητο: *E-mail:anti@compulink.gr*. Απλά σημαίνει ότι το ANTI δικτυώθηκε ήδη στο Internet. Μπορείτε λοιπόν να επικοινωνείτε με το ANTI και μέσω δικτύου. Αλλά το άλλο νέο είναι ότι εργαζόμαστε ήδη ώστε το ANTI να κυκλοφορεί και μέσω του δικτύου Internet. Αν όλα πάνε καλά, όπως ελπίζουμε, οι χρήστες του Internet θα μπορούν να διαβάσουν μεγάλο τμήμα της ύλης του μέσα από τον υπολογιστή τους με την αρχή του νέου χρόνου: Χρόνια Πολλά!

ματισμούς σχετικά με την ελληνική κατάσταση, επισημαίνοντας ταυτόχρονα την έλλειψη ευρύτερου πολιτικού διαλόγου και ενημέρωσης της κοινής γνώμης.

Στην ομάδα προβληματισμού την Ελλάδα εκπροσώπησε επαξίως ο πεπειραμένος πρέσβης κ. **Στ. Σταθάτος**. Ενδεικτικά και η πρόταση για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, άμεσου και ζωτικού εθνικού συμφέροντος για την Ελλάδα. Επειδή πιστεύουμε ότι ο θέμα γενικότερα αφορά το ίδιο το μέλλον της χώρας, θα επανέλθουμε σύντομα.

ΑΔΕΚΑΣΤΩΝ ΕΓΚΩΜΙΟ

Ένας καλλιτέχνης του θεάτρου, ο Β. **Μαντόπουλος**, και ένας πανεπιστημιακός, ο **Γ. Ρούσσης**, διώκονται αυτεπάγγελτο από τον αυτεπάγγελτο εισαγγελέα Πρωτοδικών κ. **Α. Κανελλόπουλο**. Ο κ. εισαγγελέας φρονεί ότι επιχειρώντας την ερμηνεία των πρόσφατων γεγονότων του Πολεμικού κατά τη διάρκεια τηλεοπτικής εκπομπής, οι ανωτέρω εγκληματίαι προσέλασαν εις «εγκωμιασμόν παράνομων πινελιών». Προβλεπόμενη ποινή έως τρία έτη.

Είναι φανερό ότι ο νόμος είναι λίαν αστικός. Προτείνουμε ισόβια κάθειμεν. Μετά της προσηκούσης τιμής, ευσεβώς, ταπεινώς και ό,τι άλλο νομίζετε καστός. (Και ελπίζουμε να μην παραιτούμαστε κι εμείς.)

Ο ΕΛΑΙΩΝΑΣ

Σύμφωνα με τελευταίες πληροφορίες σύντομα θα δημοσιευθεί το προεπιλεγμένο διάγραμμα για τις ρυθμίσεις «ανάπτυ-

του Ελαιώνα. Είναι αυτό το διάταγμα άλλη μια - νέα - απόδειξη του συμβιβαστικού πνεύματος που επικρατεί στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Οι ρυθμίσεις που προβλέπονται από το παγκύβερνο είναι δυστυχώς το αποτέλεσμα των υποχωρήσεων, των συμβιβασμών και της ατολμίας του Υπουργείου. Μετά από μακρόχρονες συζητήσεις όπου καταναλώθηκαν λόγοι και λόγοι στο τέλος ο κ. Λαλιώτης το μόνο που κατάφερε ήταν μια μερική υποχώρηση από τις ιδέες μιας οικονομικής αντίληψης που θα βοηθούσε αποφασιστικά την Αθήνα. Και σταθμό πρασινικών λεωφορείων και επέκταση του μετροπολιτικού σιδηροδρόμου και νέους μόνους μεταφόρτωσης απορριμμάτων και αμαξοστάσιο του μετρό και των ΠΑΠ θα εγκαταστήσει στον Ελαιώνα "μεγαλόπνοο" σχέδιο του κ. Λαλιώτη... Η μόνη ελπίδα για να ανατραπούν τα σχέδια "αξιοποίησης" του Ελαιώνα, είναι η σύμπνιση των πολιτών της Αθήνας. Μπορούμε να ελπίζουμε;

Ο ΠΑΡΚΙΝΓΚ ΛΑΜΠΡΑΚΗ

Η Συντονιστική Επιτροπή για τη Σωτηρία του Πάρκου Ελευθερίας ετοιμάζεται να προσβάλει στο Σ.τ.Ε. και να ακυρώσει το προεδρικό διάταγμα που επέβαλαν ο Χρ. Λαμπράκης μαζί με τον νομάρχη Αθήνας Γεωργίου Ευσταθιάδη και τον ΥΠΕΧΩΔΕ Κ. Λαλιώτη. Όλοι οι προηγούμενοι, σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωση της Συντονιστικής Επιτροπής, προσπάθησαν «να κάμψουν

του Soloup

την ηθική της κοινωνίας μας, η οποία θα πρέπει να αποδεχθεί ένα έργο παράνομο, ανήθικο, ενάντια στην ιστορική μνήμη και τον αντιδικτατορικό αγώνα, ενάντια στη φύση και το δημόσιο συμφέρον. Να κάμψουν την αντίσταση των πολιτών που ενδιαφέρονται για τα κοινά και έχουν επί-

γνωση των διεργασιών που κινεί η εξουσία ενός ατόμου, για την προσωπική του προβολή».

X.N.

ΜΠΟΥΚΟΤΑΖ ΚΑΙ ΠΑΛΙ !

Μας πρόλαβε το ΜΕΤΡΟ (από τα πιο ενδιαφέροντα νέα περιοδικά, μαζί με το, παλαιότερο, ΧΑΟΣ), και πρότεινε, και μάλιστα στο εξώφυλλο του πρώτου τεύχους του, να μην αγοράζουμε γαλλικά προϊόντα, ως διαμαρτυρία εναντίον των πυρηνικών δοκιμών. Συμφωνούμε και επαυξάνουμε, και να προσθέσουμε στα προϊόντα υπό μπουκοτάζ, και τα προϊόντα της Σελλ, επειδή στηρίζει οικονομικά τη νιγηριανή δικτατορία.

Σ' έναν κόσμο όπου αυτό που «πονάει» πάνω απ' όλα είναι το χρήμα, και όχι η «άλλη» τιμή, το μπουκοτάζ δεν είναι γραφική κίνηση, παλιομοδίτικα επαναστατική, αλλά πολύ αποτελεσματικό μέσο αντίδρασης και αντίστασης. Να θυμήσουμε πως το μπουκοτάζ των νοτιοαφρικανικών προϊόντων (με κύριους στόχους την τράπεζα Μπάρκλαις, την Σελλ -πάλι!-, την Ντελμόντε και την Τζων Γουέστ, άλλα τρόφιμα και κρασιά, και γενικά οποιοδήποτε είδος προς κατανάλωση), ειδικά στην Βρετανία, άσκησε κι αυτό μια μικρή αλλά σημαντική οικονομική πίεση ώστε ν' αρχίσουν οι πολιτικές αλλαγές στη Νότιο Αφρική.

ΟΧΙ στα γαλλικά προϊόντα, ΟΧΙ στη Σελλ - και στα ελληνικά κρασιά και τυριά, και στην ΕΚΟ !

P. K.

ΣΧΟΛΙΟ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΑΚΑΒΡΙΟ ΧΟΡΟ

Το ζήτημα δεν είναι τόσο ότι ο πρωθυπουργός αυτής της χώρας παραμένοντας επί 15, 25, ή περισσότερες ημέρες χρειασθεί στο νοσοκομείο βρίσκεται σε αδυναμία να εκπληρώσει τα καθήκοντά του. Το ζήτημα είναι περισσότερο ότι ο ίδιος δεν έχει και δεν είχε συνείδηση του πράγματος αυτού και ακόμη χειρότερα δεν δείχνει να τον ενδιαφέρει ή να τον ενδιέφερε ποτέ.

Άλλωστε το πρόβλημα δεν προέκυψε εν αιθρία: εδώ και καιρό βρίσκεται σε φανερή και διά τεχνικού οφθαλμού κατάσταση φυσικής αδυναμίας έστω και αν στις τελευταίες εκλογές η πλειψηφία του εκλογικού σώματος προτίμησε, αφρόνως όπως αποδειχνεται, να το αγνοήσει.

Από τη σκοπιά αυτή ίσως και να 'χει δίκιο ο κ. Παπανδρέου με την αυταρχική λογική του: να δεχτεί δηλαδή, όπως το είπε και ο πρόεδρος της Βουλής και επίδοξος διάδοχος Απ. Κακλαμάκης [μην σεβόμενος ούτε το κρίσιμο θεσμικό στοιχείο της θέσης του], ότι και η σκιά του αρκεί για τη διεύθυνση των δημοσίων πραγμάτων - εννοώντας ίσως και για την πολιτική επιβίωση των πελεχόν του.

Είναι το δημοκρατικά παράλογο γίνεται «λογικό»: κανείς δεν τολμά να θέσει θέμα αντικατάστασής του.

Θα ήταν ασέβεια κτλ.» μας λένε, αλλά ασέβεια απέναντι σε τι; Στην ιατρική τεχνολογία κινητοποιημένη και επιστρατευμένη, πέραν παντός μέτρου, στις σωτηριολογικές εικόνες και τα «ασφαλισμένα λάδια», σ' αυτό το κράμα υστερίας και ακρότατα ωφελιμιστικών εκδηλώσεων; Η μήπως αντίθετα η ασέβεια βρίσκεται σ' αυτό το μακάβριο χορό συμφερόντων, συγκρούσεων και απειρών ατομικών εξασφαλίσεων γύρω από το κρεβάτι της ύστατης ανθρώπινης δοκιμασίας - ακόμη κι αν κάποιος πει ότι κατά κάποιον τρόπο ευνηήρχε ως αναπότρεπτα κυοφορούμενος αρμός στην ίδια την πολιτική υπόσταση του Ανδρέα Παπανδρέου.

Δ. Καϊσης

Ο «αναντικατάστατος»

του Μανώλη Βασιλάκη

ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ είναι πράγματι δύσκολη η θέση μας. Πώς αντιμετωπίζεις έναν πολιτικό αντίπαλο την ώρα που δίνει την μάχη της ζωής; Σαν άνθρωπο. Και μόνον μεγαλόψυχα! Ή αν είσαι εκδικητικός, κατά τον στίχο του Α. Κάλβου: «η καλητέρα εκδίκησις / είναι η συμπάθεια».

Συμπάθεια που δεν μπορεί παρά να γεννηθεί μ' αυτή την μαρτυρική τελευτή που φαίνεται ότι του επεφύλαξε η μοίρα, γιατί τι άλλο κάνουν παρά να παρατείνουν όχι την ζωή αλλά τον θάνατο; Όπως ακριβώς με τον **Φράνκο**, μόνο που εκεί είχαν τουλάχιστον σοβαρούς λόγους: τελείωνε μια 40χρονη δικτατορία και έπρεπε ομαλά να λυθεί το πολιτειακό και να γίνει η μετάβαση στην βασιλευομένη δημοκρατία τους.

Τι άλλο κάνουν οι υποκριτές παρά να θεωρούν ευλογία για το κόμμα την περιπέτειά του; Τι άλλο κάνουν παρά να δημιουργούν όλες τις προϋποθέσεις για τον έσχατο εξευτελισμό; Τέτοιες στιγμές, που οι **άνθρωποι** σωμαίνουν διότι «*Διαταύτ' ο κόσμος, τ' αγαθά κι οι έπαρσες λιγαίνουν*»¹, ακόμη κι αυτές τις στιγμές ευγενείς σαν τον **Γ. Κατσιφάρα** ή τον **Κ. Κουλούρη** κομπάζουν: «*Με τον Ανδρέα Παπανδρέου, το ΠΑΣΟΚ θα κερδίσει και την επόμενη τετραετία*» ή τον **Τ. Χυτήρη** λένε: «*Δεν υπάρχει θέμα αντικατάστασης του Ανδρέα Παπανδρέου*» και ανόητοι σαν τον **Μ. Έμπερτ** δηλώνουν: «*Δεν υπάρχει κενό εξουσίας...*» Θεωρώ ανήθικη την όλη συζήτηση για την διαδοχή του Ανδρέα Παπανδρέου.

Το άθλιο σκηνικό συμπληρώνεται με όλα αυτά που συμβαίνουν στο Ωνάσειο, με τις μοιρολογίστρες που θρηνώντας γελοίους θρήνους (ναι, υπάρχει γελοιότης και στον θρήνο και στο πένθος και στην δυστυχία!) του τύπου: «*να σώσουμε τον Πατέρα μας...θα δώσει η αδερφή μου τα νεφρά της*» ή την πεθερά του κυρά-Πολυξένη να διαπιστώνει ότι «*έχει μια θαυμαστική υγεία*».

Το μόνο που δεν μπορεί να είναι γελοίο είναι ο θάνατος. Όμως, **έχει ο καθείς το ιδικό του βάραθρο να εμβαίνει στις λήθης τον παράδεισο. Ή στην κόλασή του. Μόνος του, εντελώς μόνος του.** Με την σκέψη του να ρέει σαν παγωμένο νερό, και την απελπιστική εκείνη ασφυξία, προτού η σκέψη, όλη, χυθεί, κι είναι περίεργο: γλυκά, σαν φως, σ' εκείνα τα μελανά ύδατα της απελπισίας. Και όχι σαν όλες αυτές τις περιπτώσεις βασανιστικού θανάτου που περιγράφουν οι λαϊκές παραδόσεις, δημόδη άσματα ή ακόμη και κατάρες (πέντε γιατροί να τον κρατούν και δέκα να τον γιάνουν).

Αλλά το πώς θα περάσει κανείς τα τελευταία χρόνια της ζωής του, ακόμη και τις τελευταίες στιγμές του, είναι πάλι δική του υπόθεση. Ο ευφυής Α. Παπανδρέου διάλεξε το περιβάλλον του, επέλεξε αυτή την χυδαιότητα να τον συντροφεύει, κι έχουν μάλλον πολλά ιλαροτραγικά να ιδούνε τα μάτια μας. Ο γιος του ισχυρίζεται ότι η ζωή και η πολιτική (διάβαζε εξουσία) για τον πατέρα του είναι το ίδιο πράγμα. Κι η κόρη του αγανακτεί που «ο πατέρας μου» λιθοβολείται, ενώ ο Καραμανλής δοξάζεται. Υπήρξε, έστω και σ' αυτή την κατάσταση, κυνικός, εξουσιοφρενής, τόσο που την τελευταία του πνοή θα την αφήσει ως πρωθυ-

πουργός. Γιατί απορούν, λοιπόν; Ο Κ. Καραμανλής δεν εξήντλησε την θητεία του, παρητήθη μερικούς μήνες ενωρίτερα, ο Κ. Μητσοτάκης παρητήθη, ο Χ. Φλωράκης, ο Α. Κύρκος... Μόνον ο Α. Παπανδρέου τόσο πεισματικά συνέδεσε την ζωή του με την εξουσία. Και μόνος του επέλεξε αυτό το άθλιο περιβάλλον, που συναντούμε στα σαιξπηρικά έργα, το οποίο μας αφορά εφ' όσον μας εξουσιάζει ή κάνει χυδαιότερη τη ζωή μας και το οποίο θα κάνει βασανιστικότερες τις τελευταίες του στιγμές.

Και δείτε ειρωνεία της τύχης. Για αρκετά χρόνια ματαίων την ανέγερση του Ωνασείου, ήταν ο άνθρωπος που εξαπέλυε λαϊκιστικούς μύδρους εναντίον των Ωνάσηδων, κι εκεί ακριβώς κατέφυγε τώρα! Εκεί προσδοκούν το ιατρικό θαύμα.

Είναι όμως λάθος ότι δεν θα αφήσει τίποτε. Θα αφήσει τα πολιτικά κακέκτυπά του, τον παπανδρεϊσμό. Θα αφήσει, ως πολιτικός Καλιγούλας, τα αλογά του και τους «δανειστές» του σιγκλητικούς. Όλους τους συνενόχους του που ενώ εγνώριζαν την αλήθεια ταλαιπωρούν κατ' αυτόν τον τρόπο τον τόπο. Διότι ως αποκαλύπτεται τώρα, πολύ πριν από τις εκλογές εγνώριζαν πως είχε βηματοδοτή και χρονία νεφρική ανεπάρκεια. Εγνώριζαν ότι είναι ανήμπορος να κυβερνήσει. Και φθάσαμε έως εδώ! Να επιμένουν ότι η χώρα έχει πρωθυπουργό, με τα ακαταμάχητα επιχειρήματα: «*Έχει επαφή με το περιβάλλον*», «*Ο εγκέφαλός του λειτουργεί*!» Με μεγαλύτερο ένοχο τον προσωπικό του γιατρό που παριστάνει τον υπουργό Υγείας, ο οποίος περιβαλλε αυτή την απάτη με το επιστημονικό του κύρος. Αυτοί οι άνθρωποι, θα εκχυδαίσουν ακόμη και τον θάνατό του. Αυτοί οι άνθρωποι, είτε στην χαρά τους, είτε στις δύσκολες στιγμές του είτε στον θρήνο τους είναι χυδαίοι και γελοίοι. Και προ παντός αδίστακτοι. Έτσι θα τιμήσουν τον αρχηγό τους με τον τρόπο τους και κατά τα ήθη τους. (Ω τυφλωμένη αχορταγιά κι ω φριχτή / που τόσο στη ζωούλα μάς αγκρίζεις / κι έτσι φριχτά βουτάς μας στην αιώνια²).

Μετά το πολιτικό τέλος του Α. Παπανδρέου, το ζητούμεν, λοιπόν είναι **να επαναπροσδιορίσουμε τι είναι πολιτική**, ποι τα μέσα, οι στόχοι και οι μέθοδοί της. Είναι ανάγκη να αποβληθούν από την πολιτική ζωή Κουλούρηδες, Κατσιφάρες, Λιάνηδες και άλλοι τέτοιοι πολιτικοί κληρονόμοι του. Είναι ανάγκη να διερευνηθούν από την Δικαιοσύνη περιπτώσεις σαν του Χελάκ που έσπευσε στο Ωνάσειο με Λιβανέζους γιατρούς. Είναι ανάγκη να θέσουμε ξανά όρια μεταξύ γκαγκστερισμού, απάτης ψεύδους και πολιτικής. Αυτά τα όρια δηλαδή που κατηργήθησαν. Αλλιώς την Κόλαση του **Δάντη** θα την ζούμε εδώ, μπροστά μας, όπως βλέπομε ακριβώς τον η' κύκλο της στο Ωνάσειο καθημερινώς: «*απατεώνες, αποπλανητές, κόλακες, σιμωνιακοί, τοκογλύφοι, υποκριτές, κλέφτες, συμβουλατόροι, κιβδηλοποιοί*» και άλλοι. Γιατί εδείχθη περηψιά κι επλήθυνεν το θράσος³.

1. Ιω. Πικατόρου, *Ρίμα Θρηνητική εις τον πικρόν και ακόρεστον Άδην*.

2. Δάντη, *Κόλαση*, ΙΒ 49-51. Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη.

3. Μπεργαδής, *Απόκοπος*. (περηψιά: υπερψία).

κυκλοφορούν

NORMPERTO ΜΠΟΜΠΙΟ

ΔΕΞΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Μετάφραση: *Ελεονώρα Ανδρεδάκη*

Προλεγόμενα: *Κωνσταντίνος Τσουκαλάς*

Νορμπερτο Μπόμπιο

**ΔΕΞΙΑ
ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ**

Προλεγόμενα
Κωνσταντίνος Τσουκαλάς

ΠΟΛΙΣ

Το βιβλίο του Μπόμπιο απευθύνεται σε εκείνους που εξακολουθούν να αγωνιούν νιώθοντας την ταυτότητά τους να ξεθωριάζει, να αποδιοργανώνεται, να ρευστοποιείται και να κατακερματίζεται. Σε εκείνους που εμμένουν στην αριστερή τους «ευαισθησία», αλλά ασφυκτιούν υπό την πίεση της διάχυτης εγχειρηματικής λογικής που τους αποπροσανατολίζει. Σε εκείνους που διστάζουν να αποξενωθούν από τις πεποιθήσεις που τους σφράγιζαν μιαν ολόκληρη ζωή. Σε εκείνους που επιχειρούν ακόμα να αναζωογονήσουν τις ξεφτισμένες αξιακές τους αφετηρίες. Σε εκείνους τέλος που ξέρουν ότι πίσω από έναν καθρέφτη που αντάνακλά αντιφατικά και παραπλανητικά αξιακά είδωλα, караδοκούν οι σειρήνες της αποστασιοποίησης, της αδιαφορίας και του καγχασμού. Και αναζητούν ερείσματα για να αντιδράσουν.

από τα προλεγόμενα του *Κωνσταντίνου Τσουκαλά*

ΠΩΛ ΚΡΟΥΓΚΜΑΝ

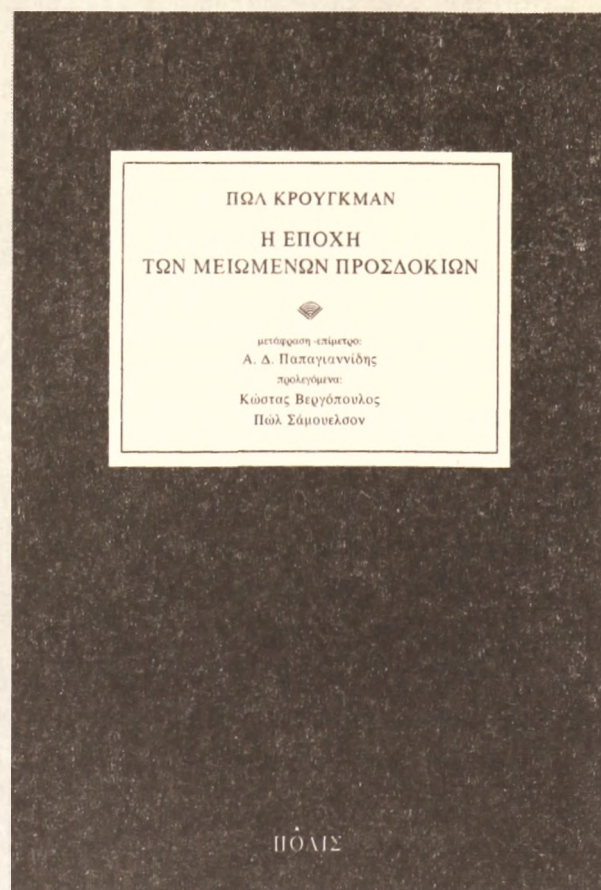
Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΙΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ

Η φθορά του αμερικάνικου ονείρου

Μετάφραση – Επίμετρο: *Α. Δ. Παπαγιαννίδης*

Προλεγόμενα: *Κώστας Βεργόπουλος – Πωλ Σάμουελσον*

Χωρίς να εντάσσεται σε μια ριζοσπαστική προσέγγιση των Οικονομικών, ο Κρούγκμαν ακολουθεί μια κριτική-ρεαλιστική ανάγνωση των οικονομικών φαινομένων. Συνδυασμένη με την πρωταρχική μέριμνα για την πραγματική οικονομία, με την εξώθηση της ανάλυσης στις ακραίες συνέπειες της και με χιούμορ που δεν διστάζει να αγγίξει τα όρια του σαρκασμού, η προσέγγιση που καθιέρωσε ο Κρούγκμαν οδήγησε τον Πωλ Σάμουελσον να τον χαρακτηρίσει «ανατέλλοντα αστέρα της οικονομικής επιστήμης για τον παρόντα αιώνα – και για τον επόμενο».

ΠΩΛ ΚΡΟΥΓΚΜΑΝ

**Η ΕΠΟΧΗ
ΤΩΝ ΜΕΙΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ**

μετάφραση-επίμετρο:
Α. Δ. Παπαγιαννίδης
προλεγόμενα:
*Κώστας Βεργόπουλος
Πωλ Σάμουελσον*

ΠΟΛΙΣ

Τα 5 ορφανά του Ανδρέα

του Τάσου Παπιά

Ο Ανδρέας Παπανδρέου έχει τελειώσει πολιτικά. Το λένε οι αντίπαλοί του, το παραδέχονται στις ιδίαν συζητήσεις τους οι φανατικοί οπαδοί του, το εκμυστηρεύονται οι θεράποντες ιατροί του στους συγγενείς και αρχίζουν να συμφιλιώνονται με τη νέα πραγματικότητα ακόμη και οι επιφορτισμένοι με θλιβερό καθήκον να την υπονομεύουν.

Ο αδιαμφισβήτητα πιο λαοφιλής πολιτικός ηγέτης στη νεοελληνική ιστορία» (Γ. Βότσης *Ελευθεροτυπία*, 4 Δεκεμβρίου) αποχωρεί της πολιτικής και όπως όλοι οι χαρισματικοί ηγέτες έτσι κι αυτός δεν έχει φροντίσει για τη διαδοχή του. Το αίσθημα της ισοβιότητας αποδεικνύεται για ακόμη μια φορά ισχυρότερο της κοινής λογικής. Πέντε «νοματαίοι» ερίζουν για το ποιος θα αναλάβει τις τύχες της χώρας στις δύσκολες αυτές στιγμές. Η σύγκριση ανάμεσα στον απερχόμενο και τους επίδοξους αρχηγούς, σε όποιο επίπεδο κι αν γίνει, θα δώσει συντριπτικό αποτέλεσμα. Δυστυχώς ή ευτυχώς για το ΠΑΣΟΚ και την Ελλάδα, κανένας από τους πέντε δεν έχει τα μεγάλα προτερήματα αλλά και τα θηριώδη ελαττώματα του Α. Παπανδρέου. Με αυτόν κλείνει μια φάση της σύγχρονης πολιτικής ιστορίας.

Ουδείς από τους επιγόνους διαθέτει το χάρισμα της επικοινωνίας με τα μεγάλα πλήθη. Ήταν μια σχέση ερωτική, μια σχέση πάθους, την οποία τροφοδοτούσαν αενάως και οι δύο πλευρές, αλλά κερδισμένος κυρίως ήταν ο Α. Παπανδρέου.

Ουδείς από τους επίδοξους αρχηγούς έχει τη δική του ευχέρεια να συλλαμβάνει τα μηνύματα των καιρών και να τα μετατρέπει σε συγκροτημένο λόγο εξουσίας.

Ουδείς από τους μνηστήρες είναι σε θέση να συμπυκνώνει και να εκφράζει τις διάχυτες επιθυμίες ενός κόσμου ταλαιπωρημέ-

νου, καθημαγμένου, ο οποίος επί πολλά χρόνια εκινείτο γύρω από τη βεβαιότητα ότι όλοι τον κατατρέχουν και συνωμοτούν για να τον εξοντώσουν!

Ουδείς από τους πέντε «φερέλπιδες» μπορεί να σχεδιάσει και να εκπονήσει τον ζωτικό μύθο, αυτόν που κινητοποιεί τις μάζες και τις εντάσσει, έστω και με στρεβλό τρόπο, στην πολιτική αρένα.

Ουδείς από τους επερχόμενους έχει το εκτόπισμα που θα του επιτρέψει να αναδειχτεί σε αδιαφιλονίκητο αρχηγό. Όλοι είναι και αισθάνονται ισοϋψείς και κατά συνέπεια είναι ευάλωτοι ή, για να θυμηθούμε την εκδοχή **Παγκάλου**, «αναλώσιμοι».

Είναι, πάντως, λάθος ο επόμενος πρωθυπουργός της χώρας και πάλι δρος του ΠΑΣΟΚ («παίζεται» ανακαταλάβει το ίδιο πρόσωπο και τα αξιώματα) να κριθεί με βάση τα πανδρεϊκά μέτρα, ασχέτως αν απαντήματα των οπαδών του ΠΑΣΟΚ η γούρα του Ανδρέα αργήσει να εξανιστεί.

Όπως λάθος επίσης θα είναι αν ο επόμενος αρχηγός επιχειρήσει να αντιγράψει το μέντορά του. Θα έχουμε μια κακοκατούρα αρχηγού που θα τον παρλουθούν τα βροντώδη γέλια των απάλων και ο οίκτος των ομοϊδεατών.

ΟΙ ΕΠΙΔΟΞΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ

- Ο Άκης Τσοχατζόπουλος είναι «πιστό σκυλί του αφεντικού», α δεν δείχνει την ίδια αφοσίωση στην «κυρία». Στήριξε τον Α. Παπανδρέου σ' όλες τις δύσκολες στιγμές του πολιτικού του και πήρε για αντάλλαγμα τη θέση του γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής. Η επιμονή του Παπανδρέου να τον «κάνει» γραμματέα οδήγησε το ΠΑΣΟΚ πρόθυρα της διάσπασης. Απεφεύχθηκε μοιραίο την τελευταία στιγμή «χάρη» στο ποροτουνισμό του αιμνήστου Γεννημά. Ο κ. Τσοχατζόπουλος όμως δεν εκμεταλεύτηκε την ευκαιρία και παρέδωσε τη διαδοχή του, Σκανδαλίδη, το κόμμα σε ρότερη κατάσταση απ' αυτή που το παραλάβει. Αεικίνητος, εργατικός, φιλικός, είναι αυτό που λέμε «καλό παιδί». πικός εκπρόσωπος της κομματικής νο-

πούρας πλαισιώθηκε από συνεργάτες
ου εργάζονταν περισσότερο για τον εαυ-
τους παρά για το γραμματέα. Ο στομ-
ιδης, έμπορος κοινοτοπιών, ξύλινος λό-
γος του τον καθήλωσε σε ποσοστά δημοτι-
τητας κάτω από το 6%. Με τον Άκη επι-
παλώς το ΠΑΣΟΚ το μόνο που μπορεί
προσδοκά είναι μια αξιοκρατική ήττα
ή μια πορεία χωρίς «πετάγματα», χωρίς
ντασία και κυρίως χωρίς όραμα.

Ο Γιάννης Χαραλαμπόπουλος ήταν ο
πολλά χρόνια στενός συνεργάτης του
Παπανδρέου. Άλλαξε ρότα όταν ο ιδρυ-
νυμφεύθηκε την κ. Δ. Λιάνη. Από τον
«ρόμπο» γάμο και μετά ο «σιωπηλός
άνθρωπος» άρχισε να «γκρινιάζει» και να
σπειρώνει την ευάριθμη ομάδα των κε-
κογενών, η οποία παρά το μικρό μέγε-
θός της μπορεί να καθορίζει το αποτέλε-
σμα. Με τον Γ. Χαραλαμπόπουλο πρωθυ-
πουργό, η πλήξη θα μας συντροφεύει...

Ο Απόστολος Κακλαμάνης είδε τα
πειρά του να ψαλιδίζονται αμέσως μετά
την κοινοποίηση των προθέσεων του Γ.
Χαραλαμπόπουλου. Αμφότεροι επιδιώ-
κουν προνομιακές σχέσεις με τους κεντρο-
νείς και τους «ανένταχτους», αλλά
αμφαλώς ο πρώην αντιπρόεδρος ξεκινά
το καλύτερη θέση. Το τελευταίο διάστη-
μα ο πρόεδρος της Βουλής φιλοτέχνησε με
πονα ποπουλίστικο ύφος την εικόνα του
τεχνικού, του ριζοσπάστη πολιτικού, που
διστάζει να κονταροχτυπηθεί με τον
αριθμόν ένα κίνδυνο που απειλεί το
κοινοβουλευτικό σύστημα της χώρας, το
πολιτικό κατεστημένο. Δον Κιχώτης μ' άλ-
λολογία ο λευκαδίτης πολιτικός, αλλά οι
κοινοκούντες την Ιερουσαλήμ γνωρίζουν
πιστα τις ειδυλλιακές μέχρι παρεξηγήσε-
ως σχέσεις του με εκδότες, διευθυντές και
γαλοδημοσιογράφους. Τόσο ειδυλλια-
ς μάλιστα που ουδείς από τους καταγ-
λλόμενους θυμώνει με τις «πυρίκαι-
ες» αναλύσεις του, και ο κ. Κακλαμάνης
νεχώς βρίσκει τηλεοπτικά και άλλα βή-
μα για να εκφωνεί τους άσφαιρους φι-
λιτικούς του. Με αυτόν πρωθυπουργό
έπει να αναμένουμε μια άχρωμη και άο-
νη κυβέρνηση που θα μετρά τις ώρες για
αφύγει από την εξουσία.

Ο Γεράσιμος Αρσένης πολιτικοποιή-
κε στα σαράντα του, μπήκε στο ΠΑΣΟΚ
ο μετά την εκλογική νίκη του 1981, διε-
άφη το 1985, αναζήτησε την τύχη του με
λιλιπούτειο ΕΣΚ, επέστρεψε στο κόμμα
θμαίνοντας και προσέφερε απλόχερα
υποστήριξη του στον παραπαίοντα το
89 πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου.
κάξη που εκτιμήθηκε, και έκτοτε ο κ.

ΚΚΕ: «Ο ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΣΜΟΣ ΘΑ ΣΥΝΕΧΙΣΘΕΙ»

Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κόμματα της αντιπολίτευσης, στο ΚΚΕ δεν επιστρατεύονται
άβακες για τον υπολογισμό των «συν» και των «πλην» που ενδεχομένως να προκύψουν για το
κόμμα από το πρόσωπο που θα διαδεχθεί τον **Ανδρέα Παπανδρέου**. Αυτό δεν σημαίνει
απαραιτήτως ότι όλα τα στελέχη του παραβλέπουν «το ρόλο που θα διαδραματίσουν τα πρό-
σωπα» στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού. Ο προβληματισμός ωστόσο σε αυτή την κα-
τεύθυνση είναι –προς το παρόν υποτονικός.

Η άποψη που επικρατεί στον Περισσό πρεσβεύει ότι το πρόβλημα για τον τόπο είναι «τι πο-
λιτική θα εφαρμόζεται και όχι ποιος θα την εφαρμόζει». Τα καθοδηγητικά όργανα του κομ-
μουνιστικού κόμματος προβάλλουν το επιχείρημα ότι οι «δελφίνοι» στο ΠΑΣΟΚ δεν διαφο-
ροποιούνται επί της ουσίας από τον πρωθυπουργό, «ούτε στην πολιτική υποταγής της χώρας
στα συμφέροντα των ΗΠΑ, του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε στην πολιτική της λι-
τότητας για το λαό και πλουτισμού για το μεγάλο κεφάλαιο». Οι διαπιστώσεις αυτές οδήγη-
σαν την περασμένη Κυριακή τη γενική γραμματέα του Κόμματος **Αλέκα Παπαρήγα** στην
εκτίμηση πως «όποιος και να τεθεί επικεφαλής (στην κυβέρνηση) θα είναι αρχιταχυδρόμος
του **Μπιλ Κλίντον**, της Ατλαντικής Συμμαχίας και των Βρυξελλών». Την ίδια πολιτική –θεω-
ρεί το ΚΚΕ– ότι θα εφαρμόσει και ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας **Μιλτιάδης Έβερτ**,
«στην περίπτωση βεβαίως που πάρει σάρκα και οστά το σενάριο πρωθυπουργοποίησής του
– μέσω πρόωρων εκλογών».

Το ενδεχόμενο επίσπευσης των διαδικασιών της εκλογικής αναμέτρησης δεν απέκλεισε
πριν από μία εβδομάδα και ο επίτιμος πρόεδρος του Κόμματος **Χαρίλαος Φλωράκης**, επι-
σημαίνοντας αλληγορικά ότι «οι νύχτες είναι γκαστρωμένες». Ταυτοχρόνως, άφησε ανοιχτό
το ενδεχόμενο «προγραμματικών» συνεργασιών του ΚΚΕ, ακόμη και στη βάση των «αμοιβαί-
ων υποχωρήσεων», με νέους κομματικούς σχηματισμούς που θα δημιουργηθούν «είτε από
διασπάσεις είτε από την πάλη που θα έχουν». Η επιμονή του Χ. Φλωράκη στην τακτική των «α-
νοιχτών θυρών», έστω και αν χρειασθεί το κόμμα «να κάνει πίσω σε ορισμένα ζητήματα» προ-
κειμένου να βρεθεί «ο κοινός παρονομαστής», καταδεικνύει και τις προσπάθειες που κατα-
βάλλει ώστε το ΚΚΕ να απεγκλωβιστεί από το περιθώριο των πολιτικών εξελίξεων. Επί του πα-
ρόντος πάντως, η Α. Παπαρήγα χαρακτηρίζει αποπροσανατολιστικές τις συζητήσεις περί
«διαδοχολογίας, σεναριολογίας και συνεργασιολογίας». Σχολιάζοντας την άποψη ότι «υπάρ-
χει κενό εξουσίας λόγω της ασθένειας του πρωθυπουργού», που έχουν διατυπώσει προσφά-
τως η Ν.Δ. και ο Συνασπισμός, υποστηρίζει πως «η κυβέρνηση δεν δυσλειτουργεί, αφού η
αντιστασιακή πολιτική προχωρεί κανονικά». Επιπλέον, το κόμμα της θεωρεί ότι ο Α. Παπανδρέου
θα περάσει στην ιστορία ως ένας μεγάλος ηγέτης, «για την (αστική) τάξη που εκπροσωπού-
σε», δεν είναι όμως αναντικατάστατος, γιατί «ο παπανδρεϊσμός θα συνεχισθεί με άλλη μορ-
φή και άλλους ανθρώπους».

Δημήτρης Ζώνιος

Αρσένης ανήκει στη στενή ομάδα των συ-
νεργατών του ιδρυτή. Με όχημα την πλήρη
ταύτισή του με τον παπανδρεϊκό λόγο από
το 1993 και μετά –από τότε δηλαδή που ξε-
κίνησε η οξύτατη αμφισβήτηση της αυθε-
ντίας του αρχηγού– και συνεπικουρούμε-
νος από την προκλητική εύνοια που δεί-
χνουν στο πρόσωπό του ο αμερικανικός
παράγοντας και οι συντηρητικές εφημερί-
δες της χώρας (είναι ηλίου φαεινότερον
πως ο **Μ. Έβερτ** προτιμά να έχει αντίπαλο
τον Γ. Αρσένη), πορεύεται με αρκετές πι-
θανότητες επιτυχίας. Δεν είναι, πάντως, λί-
γοι στο ΠΑΣΟΚ αυτοί που πιστεύουν ότι
με τον Αρσένη στην πρώτη θέση το κόμμα
εισέρχεται στο δρόμο της διάσπασης.

• Ο κύριος καθηγητής (**Κώστας Σημί-
της**) επιτέλους πλησιάζει στη βρύση. Τόσα
χρόνια αναμονής στον προθάλαμο της
εξουσίας επέδρασαν αρνητικά στην ψυχο-
σύνθεσή του και διαμόρφωσαν μια ψυχο-
λογία ήττας. Τώρα του παρουσιάζεται η

ευκαιρία να την αποβάλει και να δοκιμά-
σει τις δυνάμεις του μακριά από την απο-
πνικτική ατμόσφαιρα που δημιουργούσε η
παρουσία του Παπανδρέου. Ελέγχει αρκε-
τούς βουλευτές (είναι η πιο συμπαγής και η
πιο συγκροτημένη ιδεολογικά ομάδα), αλ-
λά έχει ένα σημαντικό πρόβλημα: δύσκολα
θα εξασφαλίσει συμμάχους στον δεύτερο
γύρο. Το μεγάλο πλεονέκτημά του είναι η
αξιοσημείωτη διεισδυτικότητα στο κεντρο-
δεξιό και κεντροαριστερό ακροατήριο. Το
μεγάλο μειονέκτημά του είναι το στενό
ακαδημαϊκό ύφος του. Οι οπαδοί του
ΠΑΣΟΚ έχουν ανδρωθεί πολιτικά με τις
υψητείες παραμυθίες του Α. Παπανδρέ-
ου. Ζητούμενο είναι πόσο θα τους συνεγεί-
ρει ο προσγειωμένος τεχνοκρατικός λόγος
του Κ. Σημίτη.

Οι καιροί βεβαίως αλλάζουν. Το 1995
δεν είναι 1974 ισχυρίζονται οι φίλοι του
πρώην υπουργού Βιομηχανίας. Κοντός
ψαλμός...

Η ανάπτυξη ματαιώνεται..

του Κώστα Τσαλόγλου

Τα κρίσιμα λάθη, σε ό,τι υπηρετεί το εθνικό συμφέρον, των ανθρώπων που κυβέρνησαν τη χώρα τα τελευταία σαράντα χρόνια, είναι αυτά που διαμόρφωσαν και την τρέχουσα διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, αντιστρέφοντας όσα επαληθεύουν τη χρησιμότητα μιας δημοκρατικής Πολιτείας μέσα στον κρατικό προϋπολογισμό.

- Με ύψος αμυντικών δαπανών υπερδιπλάσιο εκείνου των προηγμένων κρατών του σημερινού κόσμου, αποκαλύπτεται πως είμαστε η μόνη ευρωπαϊκή χώρα η οποία εξακολουθεί να ζει υπό καθεστώς... ψυχρού πολέμου!

- Με τη διάθεση του μισού, σχεδόν, ποσού των φορολογικών εσόδων για την ετήσια εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, η θεμελιώδης υποχρέωση του κράτους να ανακατανέμει το προϊόν της φορολογίας εισοδήματος υπέρ των ασθενέστερων εισοδηματιών αντικαταστάθηκε από την υπερφορολόγηση της αμοιβής της εργασίας για να μεγαλώσει η αμοιβή του κεφαλαίου.

- Με τη διασπάθιση του συνόλου των κεφαλαίων που διαχειρίζεται το κράτος σε καταναλωτικές και αντιπαραγωγικές δαπάνες, αντί να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις και να αξιοποιούνται οι ευκαιρίες ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, η οικονομία συρρικνώνεται, μένοντας όλο και πιο πολύ έκθετη στον διεθνή ανταγωνισμό.

- Για τον ίδιο λόγο, την έλλειψη δηλαδή κρατικών ενισχύσεων, το εκπαιδευτικό μας σύστημα «ξέμεινε» ιστορικά όντας, πλέον, αντίκτυπο να παράγει πολίτες προετοιμασμένους να μετατρέπουν σε εθνική πρόοδο τις προσφορές της επιστήμης και της τεχνολογίας.

- Με την εξωπαραγωγική, τη στηριγμένη σε δανεικά, «εισαγωγή» της ελληνικής κοινωνίας στην εποχή του «γενικευμένου καταναλωτισμού», οι προβαδίζουσες τώρα ανάγκες του προϋπολογισμού οδηγούν στη ζώνη της φτώχειας το ένα έκτο περίπου του πληθυσμού· επιτρέπουν τη δημιουργία μιας ασημαντής μειοψηφίας υπερπλουσίων· υπαγορεύουν όλο και πιο ανήθικες μεθόδους για την αφαίρεση περισσότερης καταναλωτικής δύναμης από όσους μάχονται ανάμεσα στα δύο άκρα.

- Με την παραχώρηση ψυχίων για έργα πολιτισμού, οι κρατικοί προϋπολογισμοί επέ-

τρεψαν να διατάσσεται η ελληνική κοινωνία με τα απόβλητα της «διεθνούς υποκουλτούρας», επειδή το... κόστος προσφοράς τους... είναι ανταγωνιστικό!

Μοναδικό κριτήριο για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής έχει απομείνει το καθήκον «σύγκλισης», την οποία απαιτεί το Μάαστριχτ.

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ «ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ»

Ένα καθήκον ιδιαίτερα βαρύ. Γιατί δεν απειλείται μόνον η οικονομική θέση της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω αδυναμίας προσαρμογής του ύψους των ελλειμμάτων, του δημοσίου χρέους, του πληθωρισμού, των επιτοκίων. Απειλείται αυτό το ίδιο το πολιτικό κύρος της χώρας –αρκετά τραυματισμένο από τους βλακώδεις, ως τώρα, χειρισμούς– στο εγγύτερο, αλλά και στο ευρύτερο διπλωματικό περιβάλλον της, από το ενδεχόμενο υποβιβασμού της σε «εταίρο» μειωμένων δικαιωμάτων στη συνεχώς διευρυνόμενη Ε.Ε. Και τι θα σημαίνει στην πράξη αυτό δεν είναι καθόλου δύσκολο να το συλλάβει και όποιος ελάχιστα ασχολείται με τα ελληνο-τουρκικά ή με το ρόλο της χώρας μας στην περιοχή των Βαλκανίων.

Αν, ωστόσο, η ακολουθούμενη οικονομική πολιτική αποδεικνυόταν πρόσφορη να συμβάλει στη «σύγκλιση», θα 'πρεπε να κατασιγάσει τις αντιδράσεις όλων. Και εκείνων που εξαιτίας της έχουν πάψει να αλείφουν με βούτυρο το ψωμί τους, αλλά και αυτών που χάσαν το ψωμί τους. Το καλύτερο μέλλον θα τους αποζημιώνει.

Τα ίδια τα στοιχεία του προϋπολογισμού δεν επιτρέπουν αισιοδοξίες. Οι δαπάνες είναι αυξημένες, ενώ έπρεπε να είναι μειωμένες. Το λεγόμενο πρωτογενές πλεόνασμα είναι μικρότερο κατά 460 δισ. ή κατά 34% του ποσού που αναφέρεται στο αναθεωρημένο πρόγραμμα σύγκλισης. Το χρέος της γενικής κυβέρνησης θα αντιπροσωπεύει το

'96 ποσοστό 123% του ακαθάριστου ρείου προϊόντος, ενώ στο πρόγραμμα της το ύψος του ήταν 115,3%. Ο πληθωρισμός θα έπεφτε, κατά το πρόγραμμα, 6,1%. Επισημώς προβλέπεται τώρα 8 επιτόκια κρατικού δανεισμού δεν να κατεβούν κάτω από το 14%. Η πραγματική υπόσχεση μιλούσε για 10,6%.

Στα επίπεδα πληθωρισμού και επιπαραγωγικότητας πραγματοποιήθηκε τα τελευταία 3 αναμφοισβήτητη πρόοδος. Την επέτι πολλοί παράγοντες, οι σημαντικότερους οποίους ήταν: η συγκριτικά αμοιβή (επιτόκιο) του επενδύμενου ομολόγου και έντοκα γραμμάτια του διου χρήματος, έστω και αν έχασε μερικνάδες· η δραστηκή αφαίρεση καταναλωτικής δύναμης από μισθούς, ημερομίσθια κντάξεις, με αντίστοιχη μείωση του κπαραγωγής προϊόντων και προσφοράρεσιών· ο ουσιαστικός τετρατισμός τιβάρυνσης των τιμών από «τον εισαγπληθωρισμό», μετά την τεχνητή ανατης δραχμής έναντι των ξένων νομισμ

Όλες οι παραπάνω «βελτιώσεις» όμως, αγγίζει το «έδαφος» της αποκλσής τους, την οποία επιτρέπει η εθνικνομική μας πραγματικότητα. Με ποιομοσιονομικούς, εισοδηματικούς καισματικούς χειρισμούς θα επιτευχθούνραιτέρω βελτιώσεις μέσα στα τέσσερσεχή χρόνια, ώστε να φτάσουμε στο κ1999 με ποσοστό δημόσιου χρέους στου σημερινού, με πληθωρισμό 3,5-4%-το σπουδαιότερο-, με βραχυπρόθεσητόκιο που ΔΕΝ θα δικαιολογεί την πρσή του από τους εγχώριους και αλλοέκερδοσκοπούς; Που σημαίνει ότι οιδυτές» θα αρνηθούν να ανανεώσοεπενδύσεις τους σε «χαρτιά» του ελλΔημοσίου. Θα αποσύρουν, άρα, τα εντα σε συνάλλαγμα κεφάλαια, τα οπσυγκροτούν τα συναλλαγματικά δια

χώρας, τα οποία –και μόνον αυτά– επι-
πούν τη «σταθερότητα» της δραχμής,
οδίζοντας τις κερδοσκοπικές προσδο-
από υποτίμηση του εθνικού νομίσματος.
όσοι εναλλάσσονται στην εξουσία εί-
ενδιαφερθεί για την επεξεργασία μιας
εναλλακτικής λύσης στην προσπάθεια
«αγγλισ»», εκτός από τον συνεχή δανει-
και την κατοχικής νοοτροπίας φορολο-
ο οποίος υποχρεώνει στην αφαίμαξη,
πολεμικά, της οικονομίας με τρισεκα-
μύρια δραχμές κάθε χρόνο (του χρόνου
καταβληθούν 7,1 τρισεκατομμύρια, δη-
ή το 25% του εθνικού προϊόντος!), οι
ούμενες από το Μάαστριχτ «βελτιώσεις»
μπορούσαν να προχωρήσουν. Τώρα, δεν
ρούν. Αλλά ούτε και τις θέλουν, όσο πε-
ργο και αν φαίνεται.

αδυναμία άντλησης από τη χρηματογο-
των τεραστίων κεφαλαίων που απαιτεί η
ρεσία του δημοσίου χρέους δεν είναι δυ-
ό να αναπληρωθεί παρά μόνο από την
ύστατη αύξηση των φορολογικών εσόδων
κράτους. Προσδοκία αδιανόητη, αφού η
ροδοτική ικανότητα της οικονομίας μειώ-
και εξαιτίας της ασθματικής περιόδου του
αθάριστου εγχώριου προϊόντος, στηριγ-
της και αυτής στις υπηρεσίες και όχι στην
ραγωγή και στην απασχόληση.

να να ικανοποιηθεί, λοιπόν, η απαίτηση
Μάαστριχτ να μειώνεται, τουλάχιστον,
δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, επι-
λούνται οι αρμόδιοι την ονομαστική του
έση, αυτήν δηλαδή που προκύπτει από
πληθωρισμό. Ούτε αυτό ανθίσταται
πραγματικότητα της συνεχούς επιδεί-
σης. Ό,τι απομένει, έτσι, από τη μέθοδο
έλησης περισσότερων εσόδων μέσω του
πληθωρισμού είναι η δυσκολότερη διαβίω-
των εργαζομένων και των συνταξιούχων
η αποθάρρυνση των επενδύσεων. Από
εφαρμογή της «σταθεροποιητικής» πο-
τικής της λιτότητας οι ελληνικές εξαγωγές
λείπουν πλέον τα 25% μόνο των εισαγω-
ων, ενώ πριν, το αντίστοιχο ποσοστό υπε-
βαινε το 40%. Είναι το τίμημα της εθνικής
αυτοπαραγωγικής επίδοσης στην ακο-
υθούμενη οικονομική πολιτική.

ποτε, ωστόσο, δεν συνετίζει τους υπεύ-
τους, οι οποίοι επιμένουν στον εξωραϊ-
ό της πραγματικότητας.

αφημίζεται ως αποδεικτικό της «υγείας»
ελληνικής οικονομίας και του δυναμι-
ού της η επενδυτική δραστηριότητα ελλή-
ν επιχειρηματιών στις γειτονικές βαλκα-
ές χώρες. Η αλήθεια γι' αυτή τη δραστη-
τητα είναι αρκετά διαφορετική. Το ελλη-
κό «οικονομικό έδαφος» δεν προσφέρε-
ε πλέον για ανάληψη επιχειρηματικών
δυνάμεων. Η αδασολόγητη εισαγωγή των

καλύτερων και φθηνότερων προϊόντων από
τις άλλες χώρες-μέλη της «Ένωσης» θα
μπορούσε να αντισταθμιστεί μόνον από την
ύπαρξη εδώ συγκριτικών παραγωγικών
πλεονεκτημάτων. Δεν υπάρχουν. Το μόνο
προσφερόμενο πλεονέκτημα είναι η κατο-
χύρωση μονοπωλίου για όσο χρόνο θα χρει-
αστεί στον επενδυτή να επαναποκτήσει το
κεφάλαιό του και να συλλέξει τα προσδο-
κώμενα κέρδη.

Στις γειτονικές αγορές στις οποίες σπεύ-
δουν να επενδυθούν ελληνικά κεφάλαια
προσφέρονται συγκριτικά πλεονεκτήματα.
Είναι η πολύ φθηνή και απροστάτευτη από
εργατικές νομοθεσίες εργασία. Είναι η ανυ-
παρξία εγχώριων ανταγωνιστικών μονά-
δων. Και το σπουδαιότερο: είναι η δασμο-
λογική προστασία της εγχώριας παραγω-
γής. Όσο για την εξασφάλιση κεφαλαίων
κίνησης, τα οποία δεν διαθέτουν οι αρτιγέ-
νητες εμπορικές τράπεζες των χωρών υπο-
δοχής, εργάζεται το... ελληνικό Δημόσιο, με
τη μεσολάβηση των ελληνικών τραπεζών. Οι
τελευταίες διαχειρίζονται, με το αζημίωτο,
τα παχυλά κέρδη με τα οποία τροφοδοτεί
τους πελάτες τους η «επένδυση» των αρχι-
κών κεφαλαίων τους σε έντοκα γραμμάτια
του Δημοσίου!

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΑΤΑΙΩΝΕΤΑΙ

Η βασική αιτία για τη δυσμενή εξέλιξη των
ελληνικών οικονομικών πραγμάτων, την
οποία, δυστυχώς, δεν μπορούμε να ανακό-
ψουμε, βρίσκεται στο γεγονός ότι η περίφη-
μη πολιτική της «σταθεροποίησης», η οποία
ξεκίνησε –ας μην το ξεχνάμε– εδώ και δέκα
χρόνια, εγκατέλειψε ολοκληρωτικά το σκέ-

λος ανάπτυξη. Δεν άφησε περιθώρια απο-
φασιστικής αναδιάρθρωσης των παραγωγι-
κών επιλογών, ώστε να ενισχυθεί το μερίδιο
των ελληνικών προϊόντων στην ενιαία αγο-
ρά της Ε.Ε. Οι ψηφοθηρικές ανάγκες των
εναλλασσόμενων στην εξουσία κομμάτων
από την άλλη μεριά, με τις δήθεν σοσιαλε-
θνικιστικές τους ιδεοληψίες, ματαίωσαν τις
ουσιαστικές αποκρατικοποιήσεις, μόνες
ικανές να βοηθήσουν στην περιστολή του
κράτους-δαπάνη, και να ανακουφίσουν
τους προϋπολογισμούς από τη χιονοστιβά-
δα του χρέους.

Η ακολουθούμενη οικονομική πολιτική
ματαίωσε ακόμα και την ύστατη ελπίδα
ανοίγματος ενός κύκλου ανάπτυξης, την
οποία πρόσφερε η εκτέλεση των μεγάλων
έργων και η αξιοποίηση των χρηματοδοτι-
κών ευκαιριών του Κοινοτικού Πλαισίου
Στήριξης. Η ανυπαρξία σοβαρών μηχανι-
σμών υποβοήθησης της ανάπτυξης, τα
ασφυκτικά περιθώρια των προϋπολογισμών
για επενδύσεις και η διασπάθιση, μεταξύ
των περιώνυμων «διαπλεκόμενων συμφε-
ρόντων», του διαθέσιμου χρήματος απαγό-
ρευαν την απορρόφηση των προσφερόμε-
νων από την «Ένωση» ποσών, γιατί δεν
ήταν σε θέση το κράτος να συνεισφέρει την
οφειλόμενη αναλογία εθνικών κεφαλαίων.

Με υποδειγματική συνέπεια, όσοι έχουν
εναποθέσει την εισοδηματική τους ευεξία
στην κολακεία των κυβερνώντων, επανα-
λαμβάνουν πως η κυβερνητική πολιτική της
«σταθεροποίησης» «κινείται προς την ορθή
κατεύθυνση». Μελετώντας τα στοιχεία και
του νέου προϋπολογισμού μπορούν, άραγε,
να το επαληθεύσουν;

Γνωρίστε τον Ελληνικό Πολιτισμό
με τις Εκδόσεις Ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα
και συμβάλλουν στην ανάπτυξη
των κλασικών σπουδών και της παιδείας
στην πατρίδα μας

Κάθε βιβλίο μας είναι το πολυτιμότερο
και φθηνότερο δώρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ. Ιπποκράτους 8, Αθήνα, τηλ. 36.27.318

ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ - Κ

του Μ. Απροσάρμοστου

Θα παραβιάζαμε ανοικτές θύρες εάν επαναλαμβάναμε την κοινή διαπίστωση ότι κλείνει ο κύκλος της μεταπολίτευσης και αλλάζει δραματικά το πολιτικό σκηνικό. Ότι με δεδομένο το πολιτικό, τουλάχιστον, τέλος του **Α. Παπανδρέου**, επειγόντως θα δοθούν κάποιες λύσεις. Σε μια πρωτοσέλιδη ανάλυσή της η *Αυγή* της 5ης Νοεμβρίου, αφού παρουσίαζε την «συμπτωματολογία του φαινομένου» και πολύ προτού φθάσαμε στο Ωνάσειο, επεσήμαινε ποιοι παράγοντες θα προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά της «νέας μεταπολίτευσης». Ωστόσο από τις εκατοντάδες τέτοιες προσεγγίσεις οι οποίες έχουν γίνει αυτόν τον καιρό, εκείνο που απουσιάζει είναι η ανάλυση των προθέσεων και των σχεδίων των λεγομένων διαπλεκομένων συμφερόντων.

Ένας πόλος εξουσίας, της πιο απροκάλυπτης, είναι εκείνος της πλευράς Κόκκαλη - Λαμπράκη. Αυτός ο πόλος έχει κάνει ήδη σαφείς τις προθέσεις του, θέτοντας σε εφαρμογή ένα σχέδιό του με μοχλό τον Στ. Ψυχάρη και το *Βήμα* του. Επιδιώκουν κατ' αρχήν μια κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ απολύτως ελεγχόμενη στους τομείς των... πολιτιστικών ενδιαφερόντων τους, ελεγχόμενη τουλάχιστον όσο και η παρούσα. Διότι οπωσδήποτε το ΠΑΣΟΚ των επιγόνων θα είναι πιο ελεγχόμενο και πιο ενδοτικό στις πιέσεις τους. **Φιλοδοξία και στόχος του οικονομικού συγκροτήματος είναι, αντί του Α. Παπανδρέου που τους ένωνε μέχρι πρότινος να τους ενώνει η εξουσία του Συγκροτήματος.** (Περί διαδοχής δείτε το εμπεριστατωμένο άρθρο του Τ. Παππά). Εάν μια τέτοια λύση δεν δοθεί ή δεν είναι βιώσιμη, έχουν θέσει ήδη σε εφαρμογή το **εναλλακτικό** σχέδιο. Η αρθρογραφία του *Βήματος* και ειδικότερα οι παρεμβάσεις Ψυχάρη δεν αφήνουν καμμιάν αμφιβολία ως προς τον στόχο τους, ο οποίος είναι η προώθηση του **Μ. Έβερτ** στην πρωθυπουργία.

Όμως, ας δούμε αυτό το σχέδιο πιο αναλυτικά. Στόχος τους είναι να επιβάλουν πρωθυπουργό των συμφερόντων τους, κυριολεκτικώς υποχείριό τους, και καταλληλότερος γι' αυτόν τον ρόλο είναι ο κ. Έβερτ. Ωστόσο, επειδή ο εν λόγω, ανίκανος και με δεδομένο ότι θα έχει αντίπαλό του τον διάδοχο του Α. Παπανδρέου ο

ο οποίος θα έχει κάποια σοβαρά πλεονεκτήματα σε σχέση με τον Μ. Έβερτ, είναι πολύ δύσκολο να επιτύχει μια εκλογική νίκη και θα χρειασθεί δεκανίκι. Αυτό θα επιχειρήσει να το προσφέρει ο συνεταίρος **Σ. Κόκκαλης**, δηλαδή την στήριξη του **Α. Σαμαρά**, ο οποίος έχει ήδη υποστεί την αντιεβερτική κριτική του. Ο τελευταίος μάλιστα, ως ο «άνθρωπός τους», θα εγγυάται τον ασφαλέστερο έλεγχο της κυβέρνησης· έτσι ο Μ. Έβερτ θα είναι πρωθυπουργός υπό κηδεμονία, **τοis κείνων ρήμασι** ο μιν και χρήμασι ο δε πειθόμενοι.

Όμως, για να συμβεί αυτό, για να δοθεί αληθοφανής δικαιολογία στον Α. Σαμαρά να συμπράξει, θα πρέπει να εκπαραθυρωθούν ή να εξωθηθούν σε αποχώρηση ο **Κ. Μητσοτάκης** και οι συν αυτό, κυρίως οι κεντρογενείς. Οπότε ο Α. Σαμαράς θα διαπιστώσει ότι «τώρα εξέλιπαν οι λόγοι μη συνεργασίας του με την Ν.Δ. αφού απομακρύνθηκε ο Μητσοτάκης». Εξ άλλου, τα μεγάλα αφεντικά, **Χρ. Λαμπράκης** και πολύ περισσότερο ο **Σ. Κόκκαλης** θέλουν την Ν.Δ. «απομητσοτακοποιημένη» πλήρως. Είναι γνωστή η καταγγελία του πρώην πρωθυπουργού για την ανατροπή της κυβέρνησής του από τον Σ. Κόκκαλη, είναι γνωστή η καταγγελία **Α. Ανδριανόπουλου** εναντίον του Κόκκαλη και οι καταθέσεις στον εφέτη-ανακριτή εναντίον του τόσο του Α. Ανδριανόπουλου (ο οποίος υπέβαλε και μηνυτήρια αναφορά), όσο και του Κ. Μητσοτάκη. Εκτός αυτών των λόγων, είναι όλα ευκολώτερα γι' αυτούς εφ' όσον απομακρυνθούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο όσοι για οιοσδήποτε λόγους δεν είναι υποχείριά τους. Έτσι, με την εκκαθάριση του εσωκομματικού πεδίου από τους **Κ. Μητσοτάκη, Ντ. Μπακογιάννη, Σ. Κούβελα, Α. Ανδριανόπουλο, Μ. Παπακωνσταντίνου** και άλλους, κυρίως κεντρογενείς, το κόμμα θα είναι απολύτως ελεγχό-

μενο από τους κηδεμόνες του κ. Έβερτ. Ήδη κατάφεραν να έχουν εκλεκτό σύγχό τους τον **Αντέννα**, και με ποικίλους πloys να κάνουν συνεργάσιμες ή ανεκτις εφημερίδες οι οποίες ανήκουν σ' ατον χώρο (*Απογευματινή, Ελεύθερος, Αδέσμευτος Τύπος*). Λ.χ. η *Απογευματινή* τυπώνεται στα πιεστήρια του Λαμπράκη, ενώ χρησιμοποιούνται καταλλή διαφημιστικά κονδύλια ώστε να μην θται το οικονομικό συγκρότημα απ' αντήντυπα. (Επ' ευκαιρία αναφέρομε ότι το *Ποντίκι* τυπώνεται στα τυπογραφ του Συγκροτήματος και θεωρεί πλέον ξια λόγου δημοσιεύματα περί Κόκκα Λαμπράκη).

ΚΑΛΗ - ΨΥΧΑΡΗ

Το εναλλακτικό σχέδιο αυτό, όμως, δεν είναι βέβαιον ότι θα ευοδωθεί· έχει αδύνατα σημεία και κάποιες επικίνδυνες πτυχές τις οποίες δεν έλαβαν υπ' όψιν ή υποτίμησαν οι σχεδιαστές του. Διότι, παρά τις ευγενείς προσπάθειες του Συγκροτήματος και τις χονδροειδείς του κ. Έβερτ, είναι δύσκολο να περιθωριοποιηθούν οι κεντροερείς. Εάν μάλιστα οι εσωκομματικοί αντίπαλοι εξωθηθούν στην συγκρότηση νέου σχήματος κεντροδεξιού χαρακτήρα με προοπτική να λειτουργήσει πολυσυλλεκτικά, και καθώς η Ν.Δ. θα οδηγηθεί στις εκλογές διασπασμένη και χωρίς σημαντική στελέχη της, θα καταρρεύσει ένα τόσο καλά στημένο σκηνικό και τόσο ακριβοπληρωμένο. Για τούτο, πιθανώτατα θα παραμείνει πρωθυπουργός σε μόνιμη αναμονή ο «δικός τους» και θα αναγκασθούν να ασχοληθούν περισσότερο με τον έλεγχο των μικρούτσικων διαδόχων του Α. Παπανδρέου, εργαζόμενοι για την ενότητα του Κινήματος υπό την σκέπη τους..

Εκείνο που άλλωστε έχει σημασία για το οικονομικό συγκρότημα είναι η «συνέχιση της οικονομικής πολιτικής Παπανδρέου», όπως έγραψε το Βήμα την περασμένη Κυριακή, δηλαδή η διαχείριση της μερίδος του λέοντος των χρημάτων του ΚΠΣ, των κρατικών προμηθειών, της αναλήψεως δημοσίων έργων ή εκτελέσεως προγραμματισμένων από τις εταιρίες συμφερόντων τους και λοιπές ανάλογες δραστηριότητες. Νομίζουμε ότι με την παρέμβαση Έβερτ εναντίον Τζουμάκα και υπέρ Παπαντωνίου στις 4/11, ο «αυριανός πρωθυπουργός» έδωσε για μιαν ακόμη φορά επιτυχώς εξετάσεις. Σχέδια όπως λ.χ. η «ανανέωση του κόμματος με την απομάκρυνση εκείνων που ξεπερνούν το 70ό έτος», είναι σαφές ότι επιδιώκουν την όξυνση των σχέσεων με τους αντιβερτικούς και την εξώθησή τους σε απομάκρυνση. Όμως δεν φτάνουν αυτά...

Αλλά αξίζει τον κόπο να σημειώσουμε σχεδόν τηλεγραφικώς μερικές ακόμη σχετικές παρατηρήσεις για το μελλοντικό πολιτικό σκηνικό. Για τον κ. Έβερτ, η θεωρία του «ώριμου φρούτου» τελείωσε. Τίποτε πλέον δεν μπορεί να είναι όπως ήταν πριν. Η Ν.Δ. απόλεσε και την Μιμή και τον Α. Παπανδρέου. Και όλοι οι υποψήφιοι στην διαδοχή, πλην Τσοχατζόπουλου, προηγούνται του Έβερτ στις δημοσκοπήσεις, ο δε

Κ. Σημίτης έχει αξιόλογη διείσδυση στην κεντροδεξιά. Η τράπουλα συνεπώς βρίσκεται στα χέρια του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Έβερτ είδε το τυρί αλλά δεν είδε την φάκα... Εάν ο αντίπαλός του είναι ο Αρσένης ή ο Σημίτης, τότε ο σχεδιασμός τους είναι μάλλον εκτός πραγματικότητας. Διότι ο νέος αρχηγός του ΠΑΣΟΚ θα έχει το πλεονέκτημα του νέου και αδοκίμαστου, τον αέρα της πανηγυρικής ατμόσφαιρας εκμεταλλευόμενος ένα σύνολο κινήσεων (ψήφος εμπιστοσύνης, νέα σύνθεση κυβερνήσεως, σύγκληση συνεδρίου, εξαγγελίες περί ανανέωσης και εκσυγχρονισμού, αποτελέσματα δημοσκοπήσεων κ.λπ.). Το μεγαλύτερο όμως πλεονέκτημα του νέου αρχηγού του ΠΑΣΟΚ θα είναι ότι θα έχει αντίπαλο τον Μ. Έβερτ! Έτσι, πιθανώτατα στο δίλημμα να οδηγηθούμε σε εκλογές ή να εξαντλήσει την τετραετία θα απαντήσει με εκλογές, προτού βρεθεί ενώπιον Σκοπιανού, Κυπριακού, οικονομικών αδιεξόδων και άλλων τέτοιων προβλημάτων ή προτού εκδηλωθούν οι αμφισβητήσεις των άλλων δελφίνων.

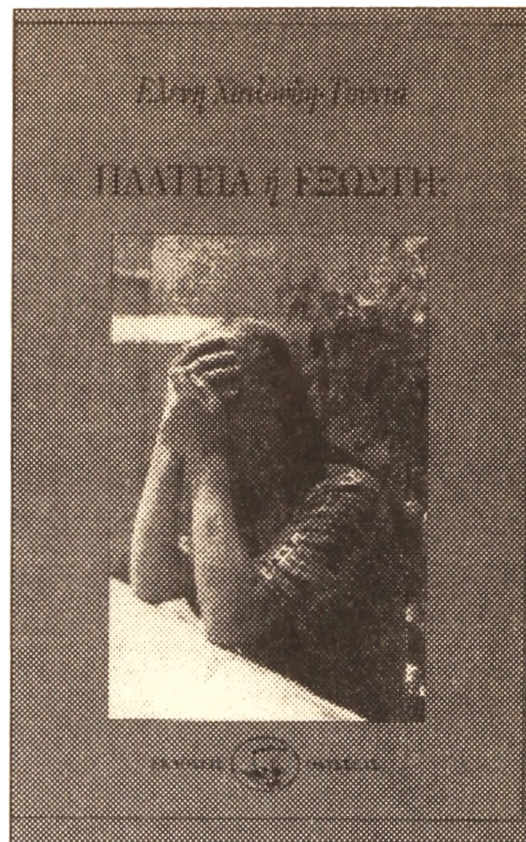
Όσοι λοιπόν αναγνώστες μας διαβάζουν το Βήμα, ας το διαβάζουν υπό το φως των παραπάνω διαπιστώσεων για να αποκρυπτογραφούν ευκολότερα τις προθέσεις των εθνικών εργολάβων.

Ειδικώς οι φιλόμουσοι αναγνώστες ας μην ξεχνούν ότι στο Μέγαρο (που προμοδεύεται με 2,5 δισ. ετησίως από τον κρατικό προϋπολογισμό), ο Χρ. Λαμπράκης, ως άνθρωπος της τέχνης, υπεράνω χρημάτων δηλαδή, μπορεί και κάνει τις επαφές και συναντήσεις του στο φουαγιέ, ακόμη και για πεζά οικονομικά θέματα. Οι αναγνώστες που δεν ικανοποιήθηκαν από τα ροζ τηλέφωνα του προστάτη του Πολιτισμού, αντί να τηλεφωνούν σ' εμάς, ας τηλεφωνούν στον ίδιον στο Μέγαρο.

ΥΓ. Στα χέρια της Δικαιοσύνης βρίσκεται ογκωδέστατος φάκελλος για τον τρίτο νόμο, για τις σχέσεις του με την ΣΤΑΖΙ. Και η Γερμανική Βουλή επίσης έχει δείξει ενδιαφέρον για το θέμα. Εκκρεμεί η υπόθεση του σκανδάλου των ψηφιακών... Έχουν πολλές εκκρεμότητες οι νομοί. Και ισχυρούς λόγους να μάχονται τόσο λυσσώδως υπέρ τέτοιων πολιτικών λύσεων οι οποίες θα διασφαλίζουν την απρόσκοπτη συνέχιση των δραστηριοτήτων τους.

«Πλατεία ή Εξώστη;»

της Ελένης Χατζούδη-Τούντα

Στο πεζογράφημα «Πλατεία ή Εξώστη;» δίνονται με συναρπαστική ζωντάνια προσωπικές αναμνήσεις για μια Αθήνα πολύ διαφορετική από τη σημερινή, όπου υπήρχε ακόμη η ανθρώπινη ζεστασιά και το ενδιαφέρον της μικρής κοινωνίας της γειτονιάς, το παιχνίδι των παιδιών στους δρόμους και η αγάπη για τον κινηματογράφο. Χρόνια, ωστόσο, δύσκολα με στερήσεις και έντονες πολιτικές διαμάχες που η κ. Ελένη Χατζούδη-Τούντα παρουσιάζει ανάγλυφα μέσα από την παιδική ματιά της.

Νοέμβριος 1995

Δρχ. 1.360

Εκδόσεις Οδυσσέας

«ΓΥΜΝΑ» ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ Π. ΨΥΧΑΡΗ

του Μ. Απροσάρμοστου

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ Π. ΨΥΧΑΡΗΣ ανάμεσα στον υπουργό Τύπου της χούντας και κουμπάρο του Σταματόπουλο, ο οποίος του κρατά το χέρι, και τον γ.γ. Τύπου της χούντας Παπαγγελή. Τώρα –ακόμη– βρίσκεται στην «έπαλξη της δημοκρατίας», στο υποτίθεται έγκυρο *Βήμα*, το οποίο χρησιμοποιείται για τον εκβιασμό του δημοσίου βίου υπέρ των αδηφάγων συμφερόντων του οικονομικού συγκροτήματος των *νονών*, όπως τους περιγράψαμε στο προηγούμενο τεύχος του *Αντί*.

Στην άλλη φωτογραφία, από αριστερά εικονίζονται οι: Απόστολος Βογιατζής (υπουργός Εργασίας της χούντας), Σταύρος Π. Ψυχάρης, Θεοφύλακτος Παπακωνσταντίνου (υπουργός Προεδρίας και Παιδείας και αρθρογράφος του *Ελευθέρου Κόσμου*) και ο κουμπάρος Βύρων Σταματόπουλος (υπουργός Τύπου). Αυτά για την ώρα. Σε επόμενο τεύχος θα δημοσιεύσουμε και άλλες δημοκρατικές περγαμηνές του.

Έτσι λοιπόν, διαπιστευμένος από τον Χρήστο Λαμπράκη, ο νεαρός τότε εταίρος Ψυχάρης βρέθηκε με άδεια του Β. Σταματόπουλου στο Press Room της χούντας όπου μόνον κάποιες ηλικίας δημοσιογράφοι μπορούσαν να εισέλθουν. Εκείνος όμως είχε «ειδικά προσόντα». Οι άλλες φήμες, ότι δήθεν έπαιρνε «φακελλάκια» ή ότι πήγαινε στην Λέσχη του Ιωαννίδη, είναι διαδόσεις και υπερβολές κακόβουλων εχθρών τής εθνοσωτηρίου επαναστάσεως και ανθρώπων που φθονούν την επιτυχία του...Περιμένουμε πάντως διάψευσή του.

Αυτός ήταν πάντα δυναμικός και μαχόμενος δημοσιογράφος. Κατόρθωσε μάλιστα να ξεπεράσει αυτή την περιπέτεια αβρόχοις ποσί και να δίδει μάχες υπέρ της δημοκρατίας. Μόνο που του έμειναν κάποια στίγματα. Και, ως γνωστόν, το μόνο χρώμα που δεν μπορεί να πάρει ο χαμαιλέων είναι το λευκό. Ο Στ. Ψυχάρης είναι όντως ευφυής άνθρωπος, ξεπέρασε τον εαυτό του, δεν χαρακτηρίσθηκε ποτέ πρωτόγονος αυριανιστής όπως ο φίλος του Γ. Κουρή,

ασκώντας αυτός, έστω και άνευ σπουδών, επιστημονικό αυριασμό. Και μια και λέμε για τον φίλο του, του οποίου παρουσιάσθη ως «εγγυητής», να θυμήσουμε την μαρτυρία Κουρή για την κατάληξη Ψυχάρη στο Ειδικό Δικαστήριο, πως είχαν συμφωνήσει τα δαυτά άνθη της δημοκρατίας να δώσει ο δεύτερος «σήμα» ότι δεν καταθέσει εις βάρος του Α. Παπανδρέου με ένα τριαντάφυλλο που κρατούσε στα χέρια του ο Στ. Ψυχάρης. Αλλά το θέμα Ψυχάρης Ευρυτίωνα* δεν τελειώνει εδώ. Μετά το παρόν φωτορομάντσο επανέλθουμε στον *τρικέφαλο* και *τρισώματο* και πολυπράγμονα *Γρυόνη* και στις ερυθρές αγελάδες του, στις φαιές δραστηριότητά του, στα πράσινα άλογά του, στους παχείς λειμώνες των προμηθειών του και στα μουσικά κουτιά του. Συμβαίνει να *στάζει* ο στάβλ τους, συμβαίνει να έχει περισσέψει η κόπρος και το θράσος τους

* Δέκατος άθλος του Ηρακλή. Ευρυτίων, ο γίγας -φύλαξ των αγελάδων του *Γρυόνη* με την βοήθεια ενός *δικέφαλου* σκύλου, του *Ορθρου*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Πήτερ Άκροϊντ * *Καληνύχτα, κύριε Όσκαρ Ουάιλντ*
- Ανθολογία * *Οι γάτες*
(Επιλογή από την παγκόσμια λογοτεχνία)
- Τζων Άπνταϊκ * *Αναζητώντας τον εαυτό μου*
(Μνήμες)
- Μπανάνα Γιοσιμότο * *N•P*
(Μυθιστόρημα)
- Μάρτιν Έιμς * *Άλλοι άνθρωποι*
(Μια ιστορία μυστηρίου)
- Ζαν Εσνόζ * *Λίμνη*
(Μυθιστόρημα)
- Γιασούσι Ινόουε * *Έρωτας και εκδίκηση*
(Μυθιστόρημα)
- Γιασουνάρι Καβαμπάτα * *Το σπίτι των κοιμισμένων*
κοριτσιών και άλλες ιστορίες
- Ηλίας Καζάν * *Πέρα απ' το Αιγαίο*
(Ιστορικό μυθιστόρημα)
- Γιούκιο Μισίμα * *Ο ήχος των κυμάτων*
(Μυθιστόρημα)
- Γιούκιο Μισίμα * *Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ*
Β' Αφηνιασμένα άλογα (Μυθ.)
- Στέφανο Μπένι * *Κωμικοί τρομαγμένοι μαχητές*
(Μυθιστόρημα)
- Γκλόρια Νέιλορ * *Οι γυναίκες της οδού*
Μπρούστερ (Μυθιστόρημα)
- Ιναζό Νιτόμπε * *ΜΠΟΥΣΙΝΤΟ -*
Ο κώδικας των Σαμουράι
- Τζόις Κάρολ Όουτς * *Η αυτοφυλακισμένη*
(Νουβέλα)
- Λουίζε Ρίνζερ * *Ο έρωτας του Αβελάρδου*
(Μυθιστόρημα)
- Μαρκ Τουέιν * *Ο άνθρωπος που διέφθειρε*
το Χάντλεϊμπεργκ (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

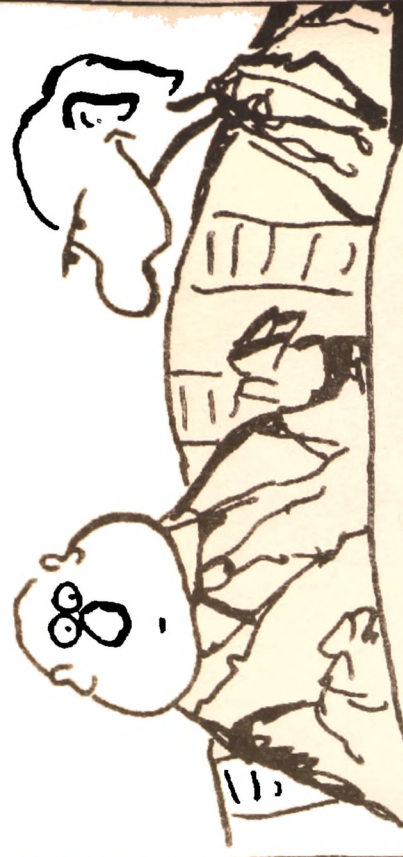
Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΟΥ, ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΠΡΟΣΧΥΠΟΥΓΙ-ΚΟ ΔΡΑΜΑ ΟΛΟΙ ΣΙ-ΘΟΥΜΕ...

ΟΛΟΙ...

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΕΚΕΝΟΝ ΤΟΝ ΑΓΑΙΟ ΠΟΥ ΜΟΥ ΠΡΟΤΙΝΕ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΙΑ ΔΕΚΑ ΜΗΝΕΣ ΑΝ ΤΟΝ ΨΗΦΙΣΩ ΓΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟ...

ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΤΟΣΟ ΟΥΤΙΔΑ-ΝΟΣ ΩΣΤΕ ΝΑ ΣΟΝ ΠΡΟΣΦΕΡΩ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΕΙΣ...

ΟΥΤΕ ΚΙ ΕΓΩ ΑΡΚΕΤΑ ΧΑΜΕΡ. ΠΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΔΕΧΘΩ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΫΠΟ-ΘΕΣΗ ΟΤΙ ΘΑ ΚΑΝΩ ΤΡΑΚΟΔΙΟΥΣ

ΔΙΟΡΙΣΜΟΥΣ...

ΣΑΦΩΣ...

ΔΕΝ ΦΑΝΤΑΖΟΜΑΙ, ΝΑ ΣΥΝΑΝ-ΤΗΣΕΙΣ ΑΛΛΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕΤΟ ΔΙΚΟ ΜΟΥ ΗΘΙΚΟ ΑΝΑΣΤΗΜΑ

ΠΡΟΣ ΘΕΟΥ...

ΒΕΒΑΙΑ, ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΣΟΤΕΡ, ΚΟΝ, ΕΧΕΙ ΚΑΙ Η ΛΑΣΠΗ ΗΔΟΝΗ...

ΑΠΟ ΤΑ «ΦΡΙΚΙΑ» ΣΤΑ ΠΑΔΑ

- φρικιό, το, ουσ. (συνιζ.), (προφ.) νεαρό άτομο που εκδηλώνει αντίθεση προς την κοινωνία με συμπεριφορά και εμφάνιση ασυνήθιστη και προκλητική, με ενδυμασία συγκρόνως φτωχική και εκκεντρική.
Νέο Ελληνικό Λεξικό, Εμμ. Κριαρά.

"Τίποτα δεν έχει αλλάξει
και τίποτα δεν είναι όπως παλιά"
Αδελφοί Κατσιμίκια

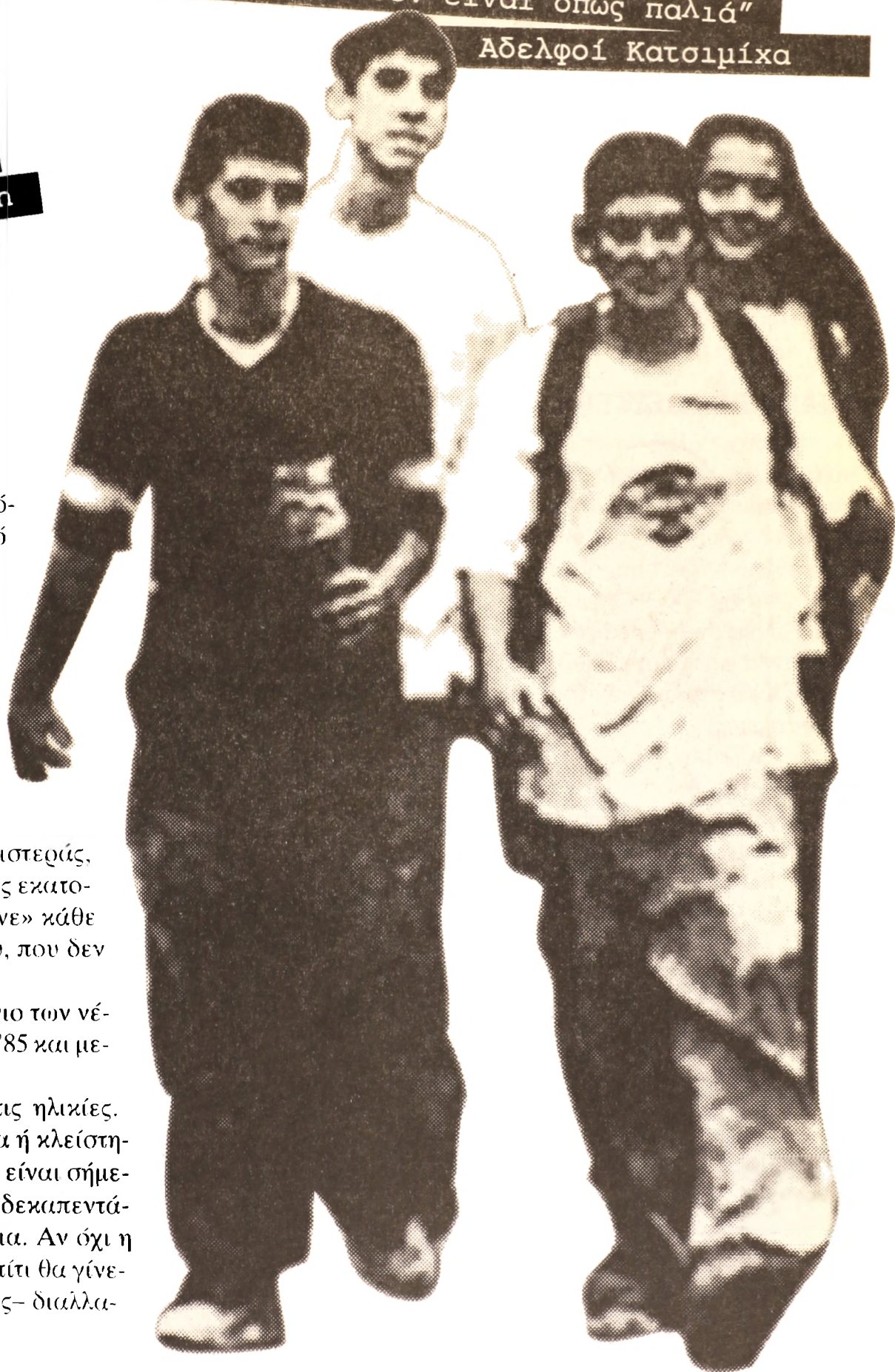
"But the Times
They Are a Changin'"
Bob Dylan

της Μαρίας Τοπάλη

Εκεί γύρω στις δεκαεπτά Νοέμβρη γίνονται επεισόδια στο κέντρο της Αθήνας. Αυτό δεν άλλαξε από τη μεταπολίτευση ως σήμερα. Καμιά φορά υπάρχουν νεκροί (Κουμής, Κανελλοπούλου, Καλτεζάς). Πάποτε τις ημέρες αυτές η αστυνομία βρίσκει την ευκαιρία να ξεμουδιάσει σε βάρος νεαρών έως πολύ νεαρών ατόμων. Ούτε κι αυτό άλλαξε. Από τότε ωστόσο που «απόνησαν» οι εκδηλώσεις από πλευράς «επίσημης» πολιτικής και η μαζικότητα της πορείας έφτασε σε ένα σημείως μετακινούμενο προς τα κάτω ναδίρ, από τότε που η επέτειος έγινε «γιορτή» και αργία, άλλαξαν οι πρωταγωνιστές. Ο «χώρος» της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, ομάδες αναρχικών, περίοικοι των Εξαρχείων αλλά κυρίως εκατοπάδες εξεγερμένοι πιτσιρικάδες συνηθίζουν να «το καίνε» κάθε χρόνο τέτοιες μέρες, έχοντας ο καθένας τους λόγους του, που δεν αναλυθούν ούτε θα σχολιαστούν από αυτή τη θέση.

Η αλλαγή αυτή του σκηνικού και η άνοδος στο προσκήνιο των νέων πρωταγωνιστών καθιερώθηκε με τη σειρά της. Από το '85 και μετά αυτό δεν άλλαξε.

ΚΙ ΟΜΩΣ, κάτι είναι διαφορετικό. Για λογαριάστε τις ηλικίες. Είπα, ας πούμε, 22άχρονη φοιτήτρια, που κλείστηκε η ίδια ή κλείστηκε οι κολλητοί της στο Πολυτεχνείο το Νοέμβριο του '73 είναι σήμερα 45 χρονώ. Εάν τεκνοποίησε γύρω στα τριάντα ίσως η δεκαπεντάχρονη κόρη της να παίρνει μέρος στα σημερινά επεισόδια. Αν όχι η κόρη της, τότε ίσως η παρέα της κόρης της. Πάντως στο σπίτι θα γίνει κουβέντα, το δίχως άλλο. Και οι γονείς θα είναι -ίσως- διαλλακτικότεροι. Ίσως πιο φανερά αμήχανοι και σκεπτικοί. Και κάτι άλλο είναι διαφορετικό.

Για τα ΜΜΕ σημασία έχει μόνο η βία. Τα παιδιά μένουν πάντα στο σκοτάδι. Φωτ.: PRISMA

ΑΝΑΜΝΗΣΗ ΠΡΩΤΗ:

Όταν δολοφονήθηκαν οι Κουμής-Κανελλοπούλου πήγαινα σχολείο στη Θεσσαλονίκη. Οι πληροφορίες που είχαμε την άλλη μέρα το πρωί ήταν ότι χτυπήθηκε το μπλοκ των αναρχικών και των εξωκοινοβουλευτικών. Η αρχικνίτσα του σχολείου μου αρνήθηκε κάθε μορφή καταγγελίας του ζητήματος, αφού επρόκειτο περί αναρχικών... Εμείς, οι ασυνήθιστα ντυμένοι, με την κάπως πιο απροσάρμοστη συμπεριφορά, κάναμε αποχή.

Παρατήρηση:

Η ΚΝΕ ήταν τότε μια μεγάλη, η μεγαλύτερη οργάνωση νεολαίας.

ΑΝΑΜΝΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ:

Το '85, όταν δολοφονήθηκε ο Καλτεζάς, οι πολιτικές νεολαίες ψέλλισαν επισήμως και έπραξαν ουδέν. Στην τεράστια ειρηνική πορεία διαμαρτυρίας, διαρκούς της κατάληψης του Χημείου, χιλιάδες άγνωστοι νέοι και νέες διαδηλώσαμε την αντίθεσή μας. Αυτή η αντίθεση κρίθηκε τότε απαράδεκτος και επικίνδυνος αριστερισμός από την ηγεσία της ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος. Τα μέλη της οργάνωσης, που πήραν μέρος στην πορεία, άκουσαν τα εξ αμάξης. Στελέχη της ΠΑΣΠ έδερναν τα φρικιά στα Εξάρχεια, μαζί με τους ΜΕΑτζήδες. Στη Νομική οι Κνίτες πλακώνονταν κλασικά με τους «συσπειρωσίες».

Παρατήρηση:

Ναι, οι πολιτικές νεολαίες είχαν δύναμη τον καιρό εκείνο. Αυτό σήμερα έχει αλλάξει.

Το μπουχτισμα και η κραυγή των πιτσιρικάδων, το «δε γουστάρω» τους, γινόταν τότε αντικείμενο διαλόγου και πολιτικών αναλύσεων στο χώρο της με την ευρεία έννοια Αριστεράς. Η Δεξιά περιοριζόταν στο πρωτόγονο επιχείρημα ότι το ΠΑΣΟΚ αφήνει λάσκα τους αναρχικούς κι ότι το κράτος κατελύθη. Η Αριστερά όμως έπαιρνε το λενινιστικό ή το μαρξιστικό υποδεκάμετρο και μετρούσε την επαναστατικότητα των φρικιών. Των πανκιών. Των ατημέλητων και απροσάρμοστων. Των χουλιγκάνων. Η μέτρηση πήγαινε ανάλογα με τις γενιές και τα ρεύματα: συγκρίσεις με το ΕΑΜ, με το 114, με το ίδιο το ιστορικό Πολυτεχνείο. Οι αριστεροί ψάχνονταν εκ του ασφαλούς, κάπνιζαν τις πίπες τους και έβγαζαν αποφάσεις, ανακοινώσεις, δελτία Τύπου.

Η Αριστερά, με την κλασική έννοια του όρου, παρέμενε εξάλλου εμπλεγμένη στα τότε «επεισόδια», αν μη τι άλλο λόγω της σύνθεσης και της προέλευσης των πρωταγωνιστών. Ή αυτών που ήθελαν να είναι πρωταγωνιστές, έστω εκ του ασφαλούς. Ο κύριος Καραμπελιάς, ας πούμε, δεν έλειψε από κανένα πηγαδάκι στον περίγυρο του Χημείου και σε κάθε παρόμοιο περίγυρο. Σήμερα προτιμά το τηλεοπτικό Προφίλ. Αυτό έχει αλλάξει. Ποτέ δεν έλειψαν από τα επεισόδια οι

γνωστοί παράγοντες του «χώρου», της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Ενα μέρος του διαλόγου και της ζύμωσης διεξαγόταν λοιπόν «αριστερή» φρασεολογία, από ανθρώπους που θεωρούσαν εαυτούς στρατευμένο στη Μεγάλη Ιδέα. Το αν αυτοί ήσαν οι αληθινοί πρωταγωνιστές το αγνοώ. Εγώ θυμάμαι, ήδη το '85, τα αδύνατα, μαυρομένα παιδιά της γενιάς του χάους. Τους ανώνυμους πάνκηδες. Θίμαι ότι οι συλληφθέντες ήταν σε μεγάλο ή στο μεγαλύτερο μέρος άγνωστοι σ' εμάς, τους φοιτητές. Μπορεί να με απατά η μνήμη. Είπα πάντως αυτοί, οι άγνωστοι, μου φαίνονταν και τότε, όπως και σήμερα, παιδιά, που μαζεύτηκαν γύρω από το μπαρούτι γιατί «δε γούσταρ». Οι άλλοι, οι «πολιτικοποιημένοι», ήταν ίσως πιο έμπειροι. Πιο ιλασμένοι. Ήξεραν πώς να κινηθούν πριν απ' το τελικό ντου. Αυτό είναι κατηγορία. Μόνο διάκριση, για να βρούμε το νήμα με το σκισμένο. Το νήμα των αγνώστων πιτσιρικάδων.

Εμείς ζούσαμε τότε στα Εξάρχεια. Στο κέντρο της Αθήνας. Στα κρυγόνια που έπεφταν στην Ακαδημίας ανάμεσα Χημείο και Νομική. Κάθε βράδυ κοιμόμασταν υπό τον ήχο τζαμιών που «κατέβαιναν» ροπάλων που χτυπούσαν πάνω σε ασπίδες. Μόνο «περιθωριακά» εξωκοινοβουλευτικά έντυπα συμμαρζίζονταν τον πόνο μας. Τον κατέβαιναν ή έπαιζαν κι αυτοί το μικρούτσικο, μικροπολιτικό παιχνίδι τους; Πάντως δε γουστάρουμε, αυτό είναι σίγουρο. Είχαμε σφιγμένο στόμα και σφιγμένο στομάχι. Ενα ντραμς στο μυαλό, άλλος πεσσότερο κι άλλος λιγότερο.

Αυτό δεν άλλαξε. Νομίζω πως είναι έτσι και σήμερα.

Αλλάξε όμως ο δημόσιος λόγος γύρω από το θέμα. Οχι βέβαια οι πορωμένοι και αποχαυνωμένοι τηλεθεατές είδαν τον πιτσιρικά τρώει ξύλο επί της οθόνης και εξεγέρθηκαν. Απ' αυτό δηλαδή περνά να μάθουν οι Έλληνες ότι τα ΜΑΤ δέρνουν αλύπητα και εναντίον των ανανεώσιμων; Ότι οι ΜΑΤατζήδες εκπαιδεύονται περιμένοντας τη μεγάλη μέρα για να δείρουν; Ας μην είμαστε υποκριτές.

Αίφνης, «εγώ πάντως, είμαι με τα παιδιά». Το διατυμπανίζει το editorial του δεύτερου τεύχους του εμπορικότατου ΜΕΤΡΟ ο διευθυντής του περιοδικού Σ. Τσιχλιάς. Κι ο εκδότης Γ. Θαλασσινός ποθεύει στο πρώτο φύλλο επιστολή-καταγγελία ενός ανθρώπου που φέρνει άδικα θύμα της αστυνομικής βίας. Όλος ο κόσμος αναρωτιέται «τα παιδιά». Επесе καπάκι η ταινία *Το Μίσος*, και οι συνειρμοί είναι πλέον εύκολοι.

Σήμερα λοιπόν είναι «Τα Παιδιά». Είναι καταρχήν παιδιά. Ενδεκαπεντάχρονος Καλτεζάς, χμμμ, τότε γινόταν ολόκληρη συζήτηση περί του πόσο «παιδί» μπορεί να είναι ένας επικίνδυνος αναρχικός. Τότε κανείς δεν έλεγε «Τα Παιδιά». Ήταν «Οι Αναρχικοί. Τα Φρικιά των Εξαρχείων». Δηλαδή δεν ήμασταν παιδιά. «Τι θα πει φρικιό»;», τούσαν οι μεγαλύτεροι. Σήμερα η λέξη φρικιό μπήκε στα λεξικά.

Αυτό μάλλον είναι καινούργιο.

Βλέπετε, τότε, οι Μεγάλες Ιδέες στέκονταν ακόμη καλά στη θέση τους κι όλοι ένιωθαν σίγουροι για τον εαυτό τους, ο καθένας με το δαφνοστεφανάκι του στο κεφάλι. Οι γονείς ήταν σίγουροι για τον εαυτό τους και τον κόσμο, το ίδιο και οι πολιτικοί. Η υπόθεση Εξάρχεια-Πολυτεχνείο-(παρεμπιπτόντως) Χημείο ήταν ζήτημα πολιτικού κυβερνητικό. Κανείς δεν αναρωτήθηκε τι ακριβώς λέγαμε εκείνες τις μέρες. Τι θέλαμε. Πώς έσκασαν ουρανοκατέβατοι οι μπαμπούλες στα Εξάρχεια. Πώς αντισταθήκαμε στις επιχειρήσεις «Αρετή» φανταζόμενοι ότι από πίσω κρύβονται οι έμποροι. Όταν τέλειωσαν οι επιχειρήσεις, πράγματι, εγκαταστάθηκε επισήμως η πρέζα στην πλατεία. Ούτε και σήμερα τα ΜΜΕ ασχολούνται με το τι λένε άραγε τα παιδιά. Κι αν υπάρχουν πέντε ή είκοσι χουλιγκάνοι, τι γυρεύουν οι πεντασφύριοι, οι χίλιοι που μαζεύονται εκεί. Ποια είναι η αγωνία τους;

Αυτό δεν άλλαξε.

Μόνο που σήμερα οι ιδέες είναι τρύπιες κι ο κόσμος μπάζει νι από παντού. Οι μεγάλες ιδέες της Αριστεράς ρουφήχτηκαν εναντίον του οφθαλμού απ' το παγωμένο διάστημα μέσα από τις τρύπες που ά-

αν στο τείχος του Βερολίνου τα εκεί φρικιά. Πέταξαν απ' τις τρύπες ου άνοιξαν τα σκάνδαλα στο άγιο κορμί της μεγάλης δημοκρατικής αράταξης, στα καθ' ημάς. Το πιο αγαπημένο συγκρότημα των εξε-ερμένων πιτσιρικάδων λέγεται, παρεμπιπτόντως, *Τρύπες*.

Αυτό μάλλον είναι καινούργιο.

Ενολίγοις, σήμερα η κοινωνία, «οι μεγάλοι», έχουν τύψεις. Ντρέπο-ται. Είναι τουλάχιστον αμήχανοι. Οχι ότι είναι επαρκής λόγος αυτός να ν' αναλάβουν τις ευθύνες τους. Για να περιφρουρήσουν σωστά το πολυτεχνείο. Για να εμποδίσουν την αστυνομική βία και να αποδώ-ουν ευθύνες σ' αυτούς που λιανίζουν με τόση ευχαρίστηση στο ξύλο εαρά αγόρια και κορίτσια. Παραπέρα, για ν' ασχοληθούν σοβαρά αι ειλικρινά με τα παιδιά. Να μιλήσουν με ειλικρίνεια για τα ναρκω-κά. Να αποποινικοποιήσουν τη χρήση. Να διεξαγάγουν εκπαιδευτι-ή και πολιτιστική πολιτική. Ας σταματήσουμε εδώ.

Ο ΛΟΓΟΣ περί του θέματος έχει πάντως αλλάξει. Το χυδαίο, μπα-ύλ, σκοταδιστικό λεξιλόγιο δεν χρησιμοποιείται πια με την ίδια ευ-ολία από τα ΜΜΕ. Γινόμαστε σιγά σιγά ανεκτική κοινωνία. Τόσο το αλύτερο. Από την άλλη, βέβαια, οι πύλες του Πολυτεχνείου ανοί-ουν πλέον από τους μπάτσους μ' ένα απλό σπρωξιματάκι. Οι μπά-σοι θα πάνε τα παιδιά πίσω στο σπίτι. Επειδή είμαστε πια μοντέρνοι αι fast, όλα γίνονται γρήγορα και καθαρά. Το άσυλο μπορούμε να το εχάσουμε. Κι αυτό έχει αλλάξει. Αυτές είναι κουβέντες του παλιού ριστερού λεξιλογίου. Σήμερα η συνταγή λέει: τους αφήνουμε να τα πάσουν (μήπως τους βοηθάμε κιόλας;), μετά αίρεται το άσυλο, συλ-αμβάνουμε όποιον θέλουμε και τον σπάμε στο ξύλο. Είμαστε όλοι πεπιτισμένοι, όχι μόνο τα παιδιά. Θα μεγαλώσουν κι αυτά και θα

ησυχάσουν. Άλλα θα πάρουν τη θέση τους.

Τα ερωτήματα θα μείνουν να πλανιού-νται στην ατμόσφαιρα. Τί γίνεται, φερει-πείν, με τους κουκουλοφόρους που βλέπα-με το '85 να κατεβάζουν βιτρίνες κι αμέ-σως κατόπιν να μπαίνουν επικεφαλής των ΜΑΤ και να δέρνουν; Γιατί δεν μαθαίνουμε ποτέ ακριβώς ποια είναι τα αιτήματα των παιδιών; Τι λένε οι χουλιγκά-νοι και τι λένε «οι άλλοι»; Τα Εξάρχεια δεν βρίσκο-νται στη Θράκη. Γιατί κανείς δεν κάνει τον κόπο να πάει μια βόλτα να δει τα παιδιά από κοντά; Να του εξηγήσουν από πρώτο χέρι κι όχι μέσω δημοσιογρά-φων... Όσο για τους βανδαλισμούς... εύλογα θ' αναρωτηθεί κανείς εάν δεν θα ήταν προτιμότερο να παραμείνει κλειστό το Πολυτεχνείο καθ' όλη τη διάρκεια των «εορτασμών». Ωστε να μη χρειάζεται να κα-ταρρακώνεται στη συνέχεια ο θεσμός του ασύλου για να περιφρουρη-θούν τ' αποκαϊδία. Αφού ως τώρα κανείς δεν μπόρεσε να μας εξηγή-σει πώς γίνεται και παραμένουν πάντα ξεκλείδωτες οι πόρτες των αι-θουσών με τα ακριβότερα μηχανήματα μέσα στο Πολυτεχνείο. Πώς γίνεται και αποτυγχάνει πάντα η περιφρούρηση. Πώς γίνεται και η αστυνομία περιμένει πρώτα, συχνά δε παρακολουθεί σε απόσταση αναπνοής «τα σπασίματα» για να επέμβει αμέσως μετά και να σαπί-σει στο ξύλο τον πλέον ίσως άσχετο πιτσιρικά. Για τα ΜΜΕ σημασία έχει κυρίως το θέαμα, δηλαδή η βία. Τα παιδιά μένουν πάντα στο σκοτάδι. Ευκαιρία στον καθένα μας για προσωπική αναμέτρηση.

«ΑΛΗΤΕΣ, ΡΟΥΦΙΑΝΟΙ, ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ»¹

ΓΙΑΤΙ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΝΑΛΙΑ μιλούσαν για λίγες δε-κάδες κουκουλοφόρους-καταληψίες;

Είναι δυνατόν, οι τηλεοπτικοί ρεπόρτερ που βρι-σκονταν επί ώρες έξω από το ΕΜΠ να μη γνώριζαν ότι στο χώρο του Πολυτεχνείου βρίσκονταν πολλές εκατοντάδες άτομα;

Γιατί γι' αυτή τη σημαντική ανακρίβεια που μετέδι-δαν, επανειλημμένα, δεν είπαν ούτε μια κουβέντα, έστω, την επόμενη μέρα;

Ο *Ελεύθερος Τύπος*, ίσως και άλλες εφημερίδες, δημοσίευσαν τα ονόματα όλων των συλληφθέντων. Για τους ανήλικους τουλάχιστον, δεν τους αρκού-σαν τα αρχικά τους; Μήπως μ' αυτό τον τρόπο διευ-κολύνουν το έργο κάθε επίδοξου «Καλαμπόκα»;

• **Οι μπάτσοι χτυπάνε στο ψαχνό και οι τηλε-οράσεις χτυπάνε στο μυαλό»²**

Η ζωντανή τηλεοπτική μετάδοση του ξυλοδαρμού του 15χρονου από αρκετούς αστυνομικούς έξω από το ΕΜΠ πού οδήγησε; Γιατί κανένας δημοσιο-γράφος της τηλεόρασης δεν ασχολήθηκε με την ταυτότητα αυτών των ένστολων «υπερασπιστών της τάξης»; Γιατί τους ενδιαφέρει η ψυχική κατάσταση των «βανδάλων» και δεν ασχολούνται και μ' αυτή των αστυνομικών;

Μήπως και αυτή η μετάδοση λειτούργησε ενταγ-μένη στη λογική «Μη βγαίνετε από τα διαμερίσμα-τά σας, παραγγείλτε πίτσες και δείτε σε ζωντανή σύνδεση τα μπάχαλα στο ΕΜΠ. Η αστυνομία δεν αστειευείται!»;

• **«Μπάτσοι, TV, Χρυσή Αυγή, όλα τα καθάρ-ματα δουλεύουνε μαζί»³.**

Σε λίγα χρόνια οι Χρυσαιγίτες θα βγαίνουν να μι-

λούν στα κανάλια κατά τη διάρκεια των επεισο-δίων, θα γίνουν και αυτοί κομμάτι του τηλεοπτικού χωριού. Άλλωστε, τόσες φορές βρέθηκαν από την ίδια πλευρά της «αρένας» με τα ΜΑΤ. Πού θα πάει, θα τα καταφέρουν να δουν τη φάτσα τους στο γυα-λί.

Γιατί τα ΜΜΕ αποσιώπησαν διακριτικά την αδώ-ση των 8 «αγανακτισμένων πολιτών» που συνελή-φθησαν έξω από το Πολυτεχνείο στις 16/11 κατά τη διάρκεια επεισοδίων; Γιατί πουθενά δεν ανα-φέρθηκε ότι το απόγευμα στις 17/11 μια κλούβα των ΜΑΤ ήταν σταθμευμένη έξω από τα γραφεία της Χρυσής Αυγής, στην Κεφαλληνίας, και οι άν-δρες των ΜΑΤ είχαν φιλικές συζητήσεις με μέλη της φασιστικής οργάνωσης;

• **Όλοι οι δημοσιογράφοι είναι ίδιοι;**

Μια μικρή μερίδα του Τύπου ασχολήθηκε και κα-τήγγειλε την κρατική καταστολή ενώ η δημοσιογρά-φος της *Ελευθεροτυπίας* Ιωάννα Σωτήρχου αρνή-θηκε την ιδιότητά της και έγινε ένα με τους καταλη-ψίες, για να συλληφθεί τελικά και αυτή.

Όμως τελικά τι σημασία έχει; Αυτοί που, χωρίς υπερβολή, επηρεάζουν και «καταναλώνονται» από τη συντριπτική πλειοψηφία της κοινής γνώμης, κι-νούνται και δρουν εδώ και καιρό με τη λογική του «νοικοκυραίου» και του «οικογενειάρχη». Και όταν βρεθεί κάποιος να αναφέρει όλα αυτά, ενοχλού-νται και «εξετάζουν» στις επιτυχημένες, από πλευ-ράς τηλεθέασης, εκπομπές τους το θέμα: «Μα για-τί βρίζουν τους δημοσιογράφους; Αυτοί φταίνε για τα επεισόδια; Απλώς, τη δουλειά τους κάνουν...».

Κάποτε, η Αστυνομία δεν χώνευε τους δημοσιο-

γράφους και όποτε μπορούσε τους εμποδίζε να κάνουν τη δουλειά τους. Τώρα πια, κάθε αστυνομι-κός διευθυντής επιδιώκει να μπει στο τηλεοπτικό χωριό, έστω και μέσω μερικών δηλώσεων, ενώ ο κάθε κατώτερος αστυνομικός –από αστυφύλακας μέχρι ΜΑΤατζής– την ώρα που ασκεί το καθήκον του ξυλοφορτώνοντας μαθητές, φοιτητές, απερ-γούς συνταξιούχους και Αλβανούς, αφού πρώτα έχει μεριμνήσει να κρύψει το πρόσωπό του πίσω από το κράνος ή έχει βγάλει από την επωμίδα τον αριθμό του, αναρωτιέται: «Θα με δείξει το βράδυ η τηλεόραση»;

Και η περιβόητη κοινή γνώμη τι κάνει; Πώς αντι-δράει μπροστά σε όλα αυτά; Μήπως όταν «οι μπά-τσοι σκοτώσουν τα παιδιά της, τότε θα βγει και αυ-τή απ' τα κλουβιά της»;⁴ Άλλωστε, «τα ΜΜΕ και το σόου που τηλεοπτικά παρακολουθήσατε είναι σαν το αλκοόλ, ξεχνιέσαι... Μόνο που από το αλκοόλ ξεγενρώνεις γρήγορα, ενώ από τα ΜΜΕ ξεγενρώνεις τη Δευτέρα που θα πας για δουλειά... Εκεί τελειώ-νουν η Πατησίων και η Στουρνάρη και αρχίζουν τα δικά σας πολυτεχνεία... Ακόμη και αν κάποιοι εγκλωβίζεστε, ακόμη και αν κάποιοι το επιλέγετε συνειδητά, ακόμη και αν κάποιοι εξαναγκάζεστε... ΓΙΑ ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΤΙ ΕΧΕΤΕ ΝΑ ΠΕΙΤΕ»;⁵

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

1,2,3,4: Συνθήματα που ακούστηκαν στις συγκε-ντρώσεις και πορείες συμπαράστασης στους συλ-ληφθέντες του Πολυτεχνείου.

5.: Απόσπασμα από προκήρυξη των «Μητροπολιτά-νων» για τη γενικευμένη αταξία από το Αυτοδιαχει-ριζόμενο Στέκι Περιστερίου.

Η δυτική κουλτούρα της ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ

«Βρίσκονται σε πόλεμο με τους γονείς τους τους οποίους περιφρονούν, με την αστυνομία την οποία μισούν, με τους καθηγητές τους στους οποίους φέρονται με ασέβεια. (...) Προς τον έξω κόσμο καλλιεργείται μια στάση απείδειας. Ένα μέλος συμμορίας κερδίζει το σεβασμό με αντικοινωνικές ενέργειες. Το χειρότερο έγκλημα γι' αυτόν είναι να προδώσει το συντρόφους του ή να φερθεί με δειλία όταν πολεμούν με αντίπαλες συμμορίες. (...) Τους αρέσει ο ήχος της μουσικής ροκ 'ν' ρολ». Έτσι περιέγραφε ο Frederick Mayer τα χαρακτηριστικά της βίαιης αμφισβήτησης που χαρακτήρισε γενιές ολόκληρες, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του '60. Ίσως είναι χρήσιμο, για να δούμε και τις αντιστοιχίες με τις σημερινές γενιές που ψάχνουν το δικό τους στίγμα αμφισβήτησης, συνοπτικά, να δούμε κάποια από τα ορόσημα της τέχνης και της έκφρασης που από τότε ως και σήμερα έμειναν να εκφράζουν, με πολλούς τρόπους, το ίδιο πάντα αίτημα: έναν κόσμο αλλιώς, μια ζωή όχι σαν αυτή που μας παρέδωσαν οι πατεράδες και οι μανάδες μας.

ΟΙ ΚΑΡΙΚΑΤΟΥΡΕΣ ΤΟΥ WOLINSKI

Πολύ νωρίς ο πατέρας του, Ιταλός, η μητέρα του, ο Ζωρζ Βολίνσκι γεννήθηκε στην Τύνιδα, εξήλθε τα παιδικά του χρόνια στην Αλγερία και ριζοσπαστικοποιήθηκε, φοιτητής της Αρχιτεκτονικής, στη Γαλλία. Με τον Reiser, τον Gebe, τον Willem (σημερινό βασικό σκιτσογράφο της *Liberation*), ήταν στην εκδοτική ομάδα του *Hara-Kiri* και του *Charlie Mensuel*, περιοδικών

που άλλαξαν την κουλτούρα του περιοδικού εντύπου, εξέφρασαν τις πιο ριζοσπαστικές ιδέες χωρίς ταμπού (και παρέδωσαν το σφρίγος τους, ξέπνου, στους επιγόνους της δημοσιογραφίας που στην Ελλάδα εξέφρασαν περιοδικά όπως το *ΚΛΙΚ*). Ο Βολίνσκι, σκιτσογράφος αλλά και θεατρικός συγγραφέας (μεγάλη επιτυχία του το έργο *Δεν θέλω να πεθάνω ηλίθιος*), αναδείχθηκε από και εξέφρασε το πνεύμα του Μάη του '68. Στο πέρασμα του χρόνου, σάρκασε την ήττα του κινήματος και την ενσωμάτωση. Σήμερα, εργάζεται σκιτσογράφος στην εφημερίδα του ΚΚ Γαλλίας, την *Humanité*.

ΟΡΓΙΣΜΕΝΑ... ΠΙΣΤΟΛΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

Η εμφάνιση των Sex Pistols στο προσκήνιο της σύγχρονης βρετανικής μουσικής στα τέλη της δεκαετίας του '70 έφερε αναστάτωση στη συντηρητική κοινωνία της Γηραιάς Αλβιώνος. Ακούγοντας κανείς τη μουσική τους, αντιλαμβάνεται ότι οι μουσικές γνώσεις τους ήταν ελάχιστες - αλλά τι σημασία έχει αυτό στην πανκ μουσική; Το μεγαλείο τους, άλλωστε, βρίσκεται στους στίχους τους, μέσω των οποίων για πρώτη φορά, ο υπέρτατος θεσμός της Βρετανίας, η βασιλεία, βάλλεται. Ποιος δεν θυμάται το τραγούδι *God save the Queen*; Ο θάνατος του Sid Vicious θα τους οδηγήσει στη διάλυση, το ίδιο λάστιγμα όμως θα θεωρηθούς ένα από τα διαχρονικότερα συγκροτήματα της ευρύτερης ροκ σκηνής. Ο τραγουδιστής τους Jonny Rotten (με αλλαγμένο το αρχικό του ψευδώνυμο σε Jonny Lindon) θα φτιάξει συνέχεια νέα συγκροτήματα, κανένα από τα οποία δεν θα έχει την απήχηση των Pistols.

ΟΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΙ DEAD KENNEDYS

Με στίχους άκρως επιθετικούς και σαρκαστικούς και μουσική και δυνατή, οι Dead Kennedys ήταν το πρώτο και μοναδικό αμερικανικό πανκ συγκρότημα που βγήκε από το περιθώριο και ταράχθηκε, μέσα από τραγούδια όπως *California über alles* και *Holiday in Cambodia*, τα θεμέλια της αμερικανικής κοινωνίας την εποχή ρετζανισμού. Η ψυχή του συγκροτήματος, ο Jello Biafra, μετά τη διάλυσή τους, θα ασχοληθεί με την ανεξάρτητη εταιρεία δίσκων Alternative Tentacles, η οποία αποτέλεσε τον βασικότερο χώρο έκφρασης και δημιουργίας της νεότερης αμερικανικής πανκ σκηνής.

ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΙ ΟΠΩΣ Ο ΡΕΜΙ

Οι Doors ήταν μεγάλο συγκρότημα. Σχηματίσθηκαν το 1965 στο δριγμό Λος Άντζελες και διαλύθηκαν το 1972. Εισήγαγαν τον ρομασμό του Μποντλαίρ και του Ρεμ στο ροκ 'ν' ρολ. Εδόμησαν έναν λείως προσωπικό ήχο. Τραγουστής, στιχουργός και ενίοτε συν της του συγκροτήματος, ήταν ωραιότατος Τζιμ Μόρισσον, πέθανε σε ηλικία 27 ετών - στο Ιρίσι, το 1971. Μουσική και χους έγραφε καμιά φορά και ο μηλών τόνων κιθαρίστας Ρόμ Κρούγκερ, με το αξεπέραστο μοναδικό στυλ. Πλήκτρα έπαιζε οξυδερκής Ραίη Μάνζαρεκ που στεψε στον Μόρισσον και έκα συγκρότημα τους Doors. Και ντμερ ήταν ο Τζων Ντέσμορ...

«ΘΕΑΤΡΟ, ΨΩΜΙ ΚΑΙ ΚΟΥΚΛΕΣ»

«Είμαι η Μαρία. Το μωρό μου κάηκε από βόμβα ναπάλμ στο Βιετνάμ», γράφει η πινακίδα στα χέρια της γυναίκας με το ματήλι. Ο καμένος Ιησούς είναι ένα βρέφος-κούκλα σ' ένα θέαμα του θεάτρου «Ψωμί και Κούκλα» (Bread and Puppet Theater), στους δρόμους της Νέας Υόρκης. Η ομάδα δημιουργήθηκε το 1963 από τρεις φίλους: τον γερμανό γλύπτη και μουσικό Πέτερ Σούμαν (που πήγε στις ΗΠΑ το 1961), τον αμερικανό ζωγράφο Μπομπ Έρνστολ και τον γερμανικής καταγωγής ζωγράφο Μπρούνο Έκαρντ. Στόχος τους, να αφυπνίσουν συνειδήσεις. Υλικά τους, μαριονέτες, μάσκες, τεράστια κεφάλια καρναβαλιού, ξυλοπόδαρα. Τα κατασκευάζουν μαζί με φίλους και παιδιά από τις φτωχογειτονιές. Παίζουν στους δρόμους και στις πλατείες, ανάμεσα σε διαδηλωτές εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ και σε απεργούς. Από το 1968 διασχίζουν και την Ευρώπη. Προσφέρουν στους θεατές κι ένα ψωμί, γιατί «η τέχνη δεν πρέπει να χωρίζεται από το στομάχι».

ΑΠΟ ΤΑ «ΦΡΙΚΙΑ» ΣΤΑ

ΤΟ ΤΡΟΜΕΡΟ ΠΑΙΔΙ, «ΣΑΝ ΒΑΡΒΑΡΟΣ ΜΠΡΑΚ»

Γαλλία, δεκαετία του '60. Περίοδος που τη χαρακτηρίζουν «κρίση κάθε εξουσίας και κάθε παράδοσης, υπαρξιακή ανησυχία, πράγματα μέσα από τα οποία το άτομο βρίσκει διέξοδο για την εικονοκλαστική του ασέβεια ενώ, ταυτόχρονα, έχει συναίσθηση ότι η αντίθεσή του αυτή είναι ασθενική». Σ' αυτή την περίοδο, μεγάλο μέρος των ταινιών που παράγονται στο πλαίσιο της γαλλικής nouvelle vague έχουν απόλυτα πολιτικό χαρακτήρα – κι ανάμεσά τους, καινοτόμος κινηματογραφικά και βαθύτατα πολιτικός, ο Ζαν Λυκ Γκοντάρ. Ο Παζολίνι χαρακτήριζε τον κινηματογράφο του «καμωμένο για την καθαρή ευχαρίστηση της ανασύστασης μιας πραγματικότητας θρυμματισμένης από την τεχνική κι ανασυνδεδεμένης από έναν βάρβαρο Μπρακ». Με ταινίες όπως *Ο τρελός Πιερρό*, *Αλφαβίλ*, *Made in USA*, *Δuo τρία πράγματα που ξέρω γι' αυτήν*, προετοιμάζεται να βρεθεί με την τέχνη του στα χαρακώματα του Γαλλικού Μάη. Όλη του την εμπειρία από κείνα τα γεγονότα θα τα συνοψίσει στην ταινία *Όλα πάνε καλά*, με τον Υβ Μοντάν και την Τζαϊν Φόντα. Τα τελευταία χρόνια, η παλιά του ορμή μοιάζει να έχει ανασταλεί. Γερνάνε, άραγε, και τα «τρομερά παιδιά»;

Ζαν Λυκ Γκοντάρ: Όλα πάνε καλά.

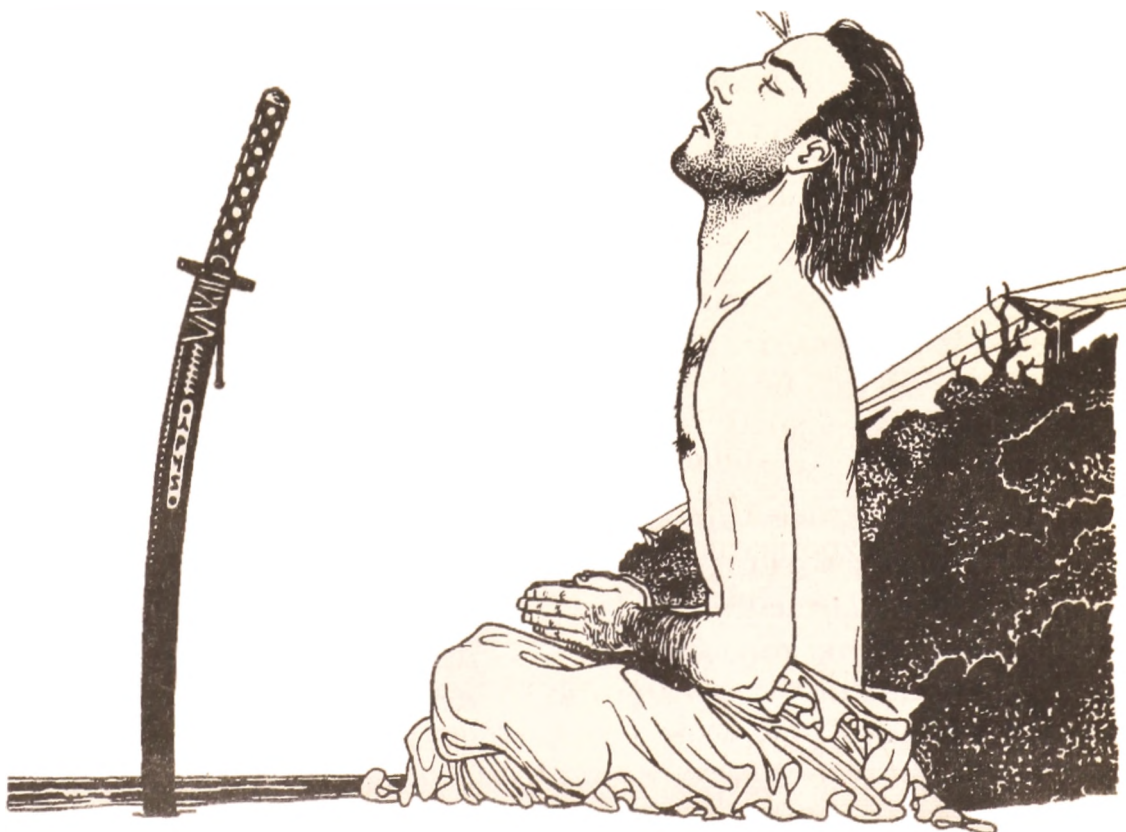

Ο ΡΑΣΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΕΡΟ ΦΥΤΟ

Ο Μπομπ Μάρλεϋ απ' την Τζαμάικα και η μπάντα του, The Wailers, ήταν εκείνοι που μετέφεραν σ' ολόκληρο τον κόσμο τον πόθο για ελευθερία της αποικιοκρατούμενης, επί πολλά χρόνια, χώρας. Ρασταφarianός ο ίδιος, ύμνησε με μοναδικό τρόπο την ganja, τη μαριχουάνα που, για τους ράστα, είναι το ιερό φυτό που φέρνει τον άνθρωπο κοντά στο θεό - τον Jah. Μια δεκαπενταετία μετά το θάνατό του, ο Μάρλεϋ συνεχίζει να είναι η σημαντικότερη μορφή της ρέγκε ενώ στην Τζαμάικα εξακολουθούν να τον λατρεύουν.

Ο ΤΖΑΝΑΡΝΤΙ ΤΟΥ ΡΑΖΙΕΝΖΑ

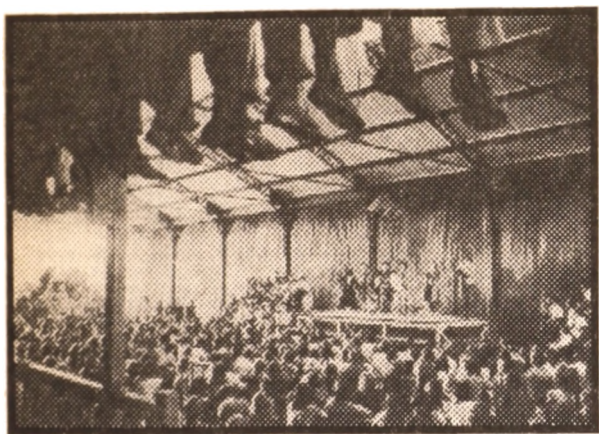
Ο Αντρέα Πασιέντζα έζησε στην Ιταλία και ο κεντρικός ήρωας των βίαιων ιστοριών του, ο Τζανάρντι, γνωρίζει τα όρια αλλά, κυρίως, τον τρόπο να τα καταστρατηγεί. Ο Πασιέντζα αγγίζει τον νατουραλισμό όταν επιφυλάσσει για τις συμμορίες των νέων που εμπυχώνει την απόλυτη άρνηση στα κλισέ ενός κόσμου πολιτικής ορθότητας και κοινωνικής ευκοσμίας. Μέσα στη βία των κοινωνιών, τα πιο ζωντανά μέλη των οποίων καταστρέφονται από τα ναρκωτικά και τους κλειστούς ορίζοντες, αναδεικνύεται η ποίηση της αυτοκαταστροφής εκεί όπου έκλεισαν οι ορίζοντες των οραμάτων. Ο Τζανάρντι, που δεν θέλησε να ζήσει με ψέματα, ήταν το alter ego του εικονογραφηγητή, ο οποίος έπεσε κι ο ίδιος θύμα της πρέζας.

ΑΚΟΡΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

«Όταν βγήκαν οι Μπητλς, ο άνδρας που στις παραλίες έτρωγε άμμο στη μούρη από τον μυώδη παλικάρά έγινε αστέρι. Ο Τζων Γουαϊν καβαλούσε τη φοράδα (όχι χωρίς κόπο) και έφευγε καλπάζοντας προς το ηλιοβασίλεμα. Από τότε, οι αδύναμοι και οι δειλοί γαμούσαν πάντα τα καλύτερα κορίτσια», έλεγε ο Ρίτσαρντ Νέβιλ Τα «σκαθάρια» (ο Τζων Λέννον, ο Πωλ ΜακΚάρτνεϋ, ο Ρίνγκο Σταρ, ο Τζωρτζ Χάρισσον) βγήκαν στο πάλκο με μακριά μαλλιά και άλλαξαν τον τρόπο που καταλάβαιναν τη μουσική οι νέοι. Μόνο τη μουσική; Όπως γράφει ο Greil Marcus, «αν δεν είχαν ιδέα ποια κοινωνικά γεγονότα μπορούν να διαλύσουν οι δίσκοι τους, ήξεραν ποια ακόρντα έπρεπε να παίξουν. Οι πανκ που έκαναν δίσκους το '77 δεν ήξεραν ποια ακόρντα έπρεπε να παίξουν και ρίχνονταν στα κοινωνικά γεγονότα».

ΤΟ «ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ»

Ο Μάης του '68 δεν θ' αφήσει αδιάφορο το θέατρο: διάφοροι θίασοι βγαίνουν από τα θεατρικά κτίρια και παίζουν σε αυτοσχέδιες σκηνές στα εργοστάσια υπό κατάληψη, μπροστά στους απεργούς. Καινούργιες ομάδες θα γεννηθούν στο Παρίσι, στα περίχωρα και στις επαρχιακές πόλεις. Η ανάγκη για ένα άλλο θέατρο που πυροδοτεί ο γαλλικός Μάης θα διασχίσει τα σύνορα και θ' απλωθεί και σ' άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το θέατρο δεν απευθύνεται παρά μόνο σε μνημένους και εκλεκτούς, τα όρια μεταξύ επαγγελματικού και ερασιτεχνικού θεάτρου συχνά συγχέονται. Ο θεατρικός Μάης θα κληροοτήσει στη συνέχεια την αίσθηση της γιορτής. Στα τέλη του 1970, το Θέατρο του Ήλιου θα παρουσιάσει (μετά το Μιλάνο) στην Καρτουσερί, στο Παρίσι, το περίφημο 1789. Μια παράσταση που την παρακολούθησαν 281.370 θεατές!

Ο ΝΤΑΡΙΟ ΦΟ ΚΑΙ Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΣ

«Ο Μαρξ απέδειξε ότι υπάρχει μια κουλτούρα του προλεταριάτου και ο Μάο, με αφοριστικούς μερικές φορές όρους, ξαναδιατύπωσε τη σημασία της κουλτούρας του λαού. Ας αρχίσουμε λοιπόν μελετώντας την αγροτική κουλτούρα και τον τρόπο που μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε». Είναι ο ηθοποιός και σκηνοθέτης Ντάριο Φο, από τις εξέχουσες φυσιογνωμίες του αντισυμβατικού, «λαϊκού» θεάτρου, στην Ιταλία που προσπάθησε να υλοποιήσει τις θέσεις του Γκράμσι και να αποδείξει ότι η κουλτούρα είναι ένας αποφασιστικός παράγων στην πάλη των τάξεων.

Ο ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΗΣ JEAN-MARC REISER

Αυτοδίδακτος στη ζωγραφική, χωρίς πανεπιστημιακές σπουδές, ο Reiser πρωτοδημοσίευσε σκίτσα του στο περιοδικό μιας οινοποιίας όπου εργαζόταν. Βρήκε τον εαυτό του στο «απασιο, κακό, κακίστου γούστου» περιοδικό *Hara-Kiri* και έγινε πλατιά γνωστός μετά τον Γαλλικό Μάη. Σαρκαστικής της καθημερινότητας, οδήγησε τις καρικατούρες του στην απόλυτη αφαίρεση και πότισε τις εμπνεύσεις του με μαύρο χιούμορ που, καταφέροντας να μη μείνει ανεκδοτολογικό, μεταμόρφωνε τις συνθέσεις του σε υπαρκτά δοκίμια των συλλογικών αδιεξόδων. Ο πιο γνωστός του ήρωας, το Μεγάλο Ρεμάλι, σάρκασε την ευκοσμία και τις ψεύτικες και υποκριτικές «καθημερινές συμβάσεις». Ο Reiser πέθανε από καρκίνο – μη προλαβαίνοντας να ζήσει στον θαυμαστό κόσμο της Νέας Τάξης Πραγμάτων και στη Γαλλία στο-δρόμο-προς-την-ευρωπαϊκή-ολοκλήρωση.

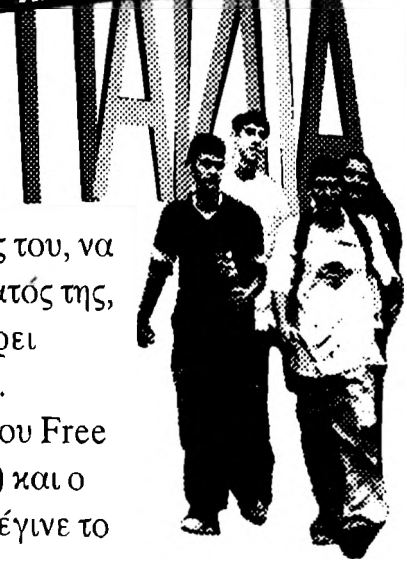
Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΒΕΖΥΡΗΣ ΙΖΝΟΓΚΟΥΝΤ

Ίσως όχι η πιο δημοφιλής φιγούρα του ιδιοφυούς σεναριογράφου των κόμικς Ρενέ Γκοσιννύ, ωστόσο η μόνη που έδιξε με τόσο διεισδυτικό τρόπο τις ίντριγκες στους πέριξ της πολιτικής εξουσίας διαδρόμους. «Εμψυχωμένος» από τη γραφίδα του Tabary, ο Ιζνογκούντ επέρωτο να διεκδικεί πάση θυσία το χαλιφάτο του «καλού» και «αφελούς» χαλίφη της Βαγδάτης Αρούν Ελ Πουσαχ (η χώρα του οποίου, μολονότι «καλός», μαστίζεται από μυριάδες κοινωνικά προβλήματα), χωρίς ποτέ να τα καταφέρνει. Σαρκαστικό αντιεξουσιαστικό χιούμορ και λεπτές παρατηρήσεις για την κρατική εξουσία, τη «γλύκα» της και τους μηχανισμούς της, που ίχνη του μόνο έμειναν στις, δίκην φαρσοκωμωδίας, καινούργιες ιστορίες της σειράς, η οποία συνεχίζεται και μετά την έκλειψη του εμπνευστή της.

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

«Για έναν απελευθερωμένο κινηματογράφο» γράφτηκε το маниφέστο του Free Cinema, ενός μείζονος κινηματογραφικού κινήματος που ξεκίνησε από την Αγγλία, στα μέσα της δεκαετίας του '50. Στόχος του, να ξύσει τις πληγές της γηραιάς Αλβιώνος και του συστήματός της, πίσω από τη φαινομενική ευημερία – που «δεν προσφέρει τίποτα άλλο από αδικία, καταπίεση και εκμετάλλευση». Ανάμεσα στους χαρακτηριστικότερους εκπροσώπους του Free Cinema, ο Κάρελ Ράις (Σάββατο βράδυ, Κυριακή πρωί) και ο Λίντσεϋ Άντερσον, η ταινία του οποίου, *If* (Εάν, 1968), έγινε το σύμβολο της εξέγερσης των επαναστατημένων νέων.

ΑΠΟ ΤΑ «ΦΡΙΚΙΑ» ΣΤΑ

«ΒΓΑΛΤΕ ΤΙΣ ΚΛΕΙΔΑΡΙΕΣ ΑΠ' ΤΙΣ ΠΟΡΤΕΣ...»

Ο Άλεν Γκίνσπεργκ παρουσιάστηκε «στη μεταψυχροπολεμική Αμερική της δεκαετίας του '50 εκστομίζοντας τη “βαρβαρική φλυαρία του πάνω απ’ τις στέγες του κόσμου”», σημειώνει ο μεταφραστής του Άρης Μπερλής. Προφητικός και ρέμπελος, «σπάει τις κλειδαριές, ξετινάζει ολόκληρη την πόρτα, ξορκίζει την ντροπή και το φόβο, “έρχεται με την αυτοκαταστροφή και το μεγαλείο της έμπνευσης”, φρενήρης, μεγάλους διασκελισμούς και εκτινάξεις». Το *Ουρλιαχτό*, ένα μεγάλο ακατάσχετο ποίημα του 1956, για τη «βρωμιά αυτής της ζωής», καθήλωσε: «Είδα τα καλύτερα μυαλά της γενιάς μου χαλασμένα απ’ την τρέλα, λιμασμένα, υστερικά, γυμνά», ωρύεται στον πρώτο στίχο του. Και παροτρύνει: «Σηκώστε τον ποδόγυρό σας, Κυρίες μου, μπαίνουμε στην Κόλαση».

ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ROLLING STONES

Όταν, τον Νοέμβριο του '69, οι Rolling Stones έφτασαν στην Αμερική, κάποιοι ανώνυμοι στο Ώκλαντ έριξαν προκηρύξεις που, ανάμεσα στα άλλα έγραφαν: «Καλώς ήρθατε Rolling Stones, σας χαιρετούμε σύντροφοί μας στην απεγνωσμένη μάχη ενάντια στους μανιακούς που έχουν την εξουσία. Η επαναστατική νεολαία όλου του κόσμου ακούει τη μουσική σας και εμπνέεται για ακόμα περισσότερο θανάσιμες ενέργειες. Πολεμάμε σε αντάρτικες ομάδες εναντίον των ιμπεριαλιστών που εισβάλλουν στην Ασία και τη Νότια Αμερική, στασιάζουμε παντού σε ροκ 'ν' ρολ συναυλίες. Κάψαμε και λεηλατήσαμε το Λος Άντζελες και οι μπάτσοι ξέρουν ότι οι επίλεκτοι ελεύθεροι σκοπευτές μας θα επιστρέψουν. Μας λένε drop-outs, delinquents, λιποτάκτες, αλήτες και μαστούρηδες και ρίχνουν τόνους λάσπη στα κεφάλια μας. (...) Σύντροφοι, θα επιστρέψετε σ’ αυτή τη χώρα όταν θα είναι ελεύθερη από την τυραννία του κράτους και θα παίξετε την υπέροχη μουσική σας σε εργοστάσια που θα διαχειρίζονται οι εργάτες, στα μέγαρα εκκενωμένων δημαρχείων, στα ερείπια αστυνομικών τμημάτων, κάτω από κρεμασμένα πτώματα παπάρδων, κάτω από ένα εκατομμύριο κόκκινες σημαίες που θα κυματίζουν πάνω από ένα εκατομμύριο αναρχικές κοινότητες». Τα χρόνια πέρασαν αλλά ο Μικ Τζάγκερ και η παρέα του συνεχίζουν να συνεγείρουν βίαια τα πλήθη...

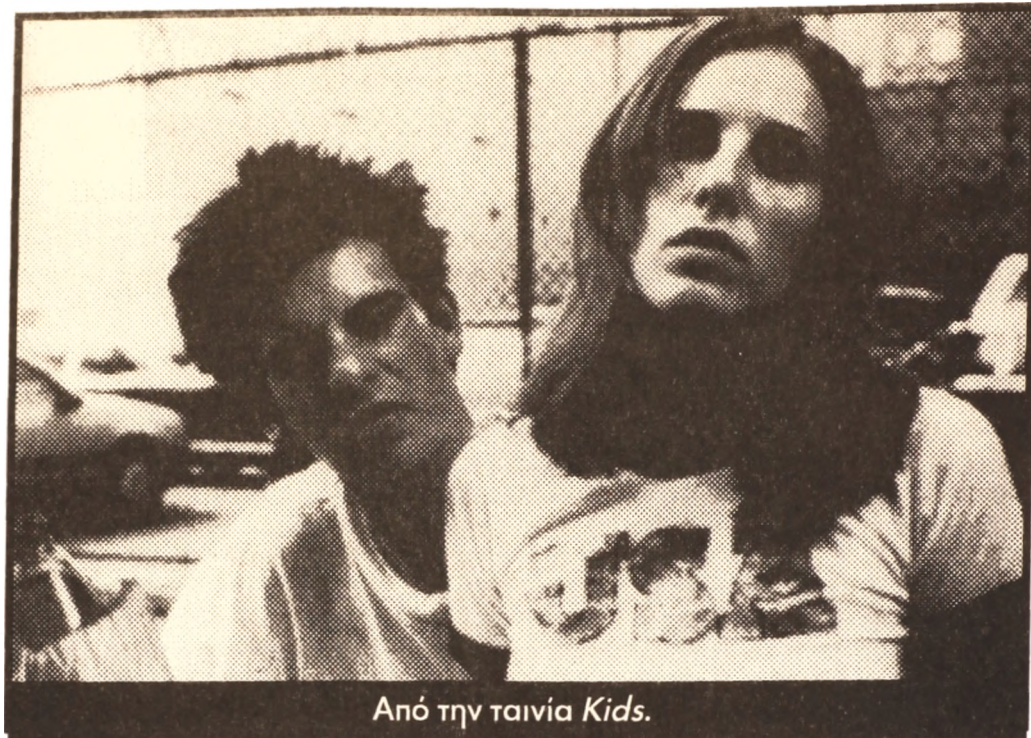

Επιμέλεια: Ηλίας Κανέλλης. Συνεργάστηκαν: Δηώ Καγγελάρη (θέατρο), Λεωνίδας Βαλασόπουλος, Χρήστος Κανελλόπουλος (μουσική)

Ίσες δυνατότητες ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

της Σοφίας Καναούτη

Κομμένη η κοινωνία σε φέτες, κομμένο το γλυκό της νεότητας σε κομμάτια, αχνιστό γλυκό, σαν ηφαίστειο.

Από την ταινία Kids.

1. Ανάμεσά τους

Νούμερο 1: «Είμαι ελιτιστής»

Νέος ωραιότατος, που ασχολείται με την Επικοινωνία, έβγαλε το πανεπιστήμιο, πήγε μεταπτυχιακά, ήρθε πίσω κι έπιασε δουλειά και σπíti σε πλούσια συνοικία. Σιγά σιγά ο κόσμος γύρω του γίνεται σαν διαφήμιση. Ψηλός, νέος, όμορφος, επιτυχημένος. Απαντά με έπαρση στην ανιχνευτική ερώτηση πού μένεις... Την κλασική ερώτηση που σου δίνει να καταλάβεις όλα όσα είναι σημαντικά για έναν άνθρωπο.

Ξανθιά, ψηλή, με ημίμακρα μαλλιά. Ντυμένη με ρούχα που θά' πρεπε να ξέρεις τη μάρκα τους, να την έχεις ακουστά... Τα φρύδια καταλαμβάνουν χώρο που είναι φτιαγμένος για το μέτωπο. Καμία ευγένεια, δεν έχει λέει ανάγκη να είναι ευγενική.

Νέα άκρως ευγενική, προσπαθεί να σου εξηγήσει πόση μεγάλη συμβολή στον επιστημονικό τομέα έχουν οι γονείς της, και πόσο στενοχωριέται που η αλλοδαπή καθαρίστρια στο σπίτι τους είναι μικρότερη από την ίδια και πόσο ακριβό ήταν το άρωμα που φορά... Νομίζεις ότι θα είναι δυστυχής που όλοι τη γνωρίζουν και της δίνουν ευκαιρίες μόνο και μόνο λόγω των δικών της, αλλά έκανες γκάφα γιατί αυτό ακριβώς θέλει.

Νούμερο 2: «Αχ, και να ήμουν...»

Νέα ωραία, πήγαινε κάποτε στο Αρσάκειο. Και ντρεπόταν να πει στην τάξη ότι ο πατέρας της ήταν χρυσοχόος. Ντροπή. Καθαγιασμένοι οι ελιτ-ισμένοι, προσωποποιούν το πολυπόθητο. Πολύ κοντά τους, σχεδόν τους αγγίζουν... Κι αγανακτούν γιατί δεν τους αγγίζουν... Οι «ανώτεροι» δεν τους κάνουν τη χάρη. Αυτά τα «νούμερα 2» θεωρούν εαυτούς εξαιρετικούς. Κυνηγούν με πάθος και ό,τι άλλο διαθέτουν ευκαιρίες ν' αναδειχθούν, αλλά εκμεταλλεύονται μικρόψυχα την ανάδειξη, μια θέση μικρή, συχνότατα, μικρής εξουσίας. Είναι δύσκολο να κρυφτεί μια δυστυχής αγένεια της ψυχής.

Νούμερο 3: «Δεν έχω, αλλά τιλάχιστον είμαι»

Από τα συμφραζόμενα καταλαβαίνεις τίποτα από άλλο κόσμο. Βιομηχανική νη, χωρίς να είναι βιομηχανική ζώνη. Σπίτια τετράγωνα, π

θεωρούν τον άνθρωπο κοντό, μικρό, και που οι τοίχοι τους καί' φορά πλησιάζουν ακόμη πιο κοντά ο ένας στον άλλο, σαν μηχανοκί, αποφασισμένοι να λιώσουν τον ένοικο. Σιγά σιγά, έρχον' όλο και πιο κοντά, αφήνοντας όλο και πιο λίγο χώρο.

Όταν βραδιάζει, φωτίζεται ο ουρανός και σκοτεινιάζει γλυκιά ζωή στο έδαφος. Λίγα φώτα, κίτρινα. Από την οδό Φιλιππουπό' ως στην οδό Αριστοφάνους, βόλτα. Νύχτα. Για να πάρει κάτι α' το φούρνο. Περπατάει ανάμεσα σε ψηλά τείχη από σπítια. Σηκ' νει ψηλά το πρόσωπο και περπατάει κοιτώντας τον ουρανό. Μ' λωρίδα μόνο, δεν υπάρχει άλλος ουρανός. Στενή λωρίδα σαν ζωστήρα ενός πατέρα που τη βγάξει για να χτυπήσει το παιδί τ' τιμωρία.

Περπατάει και κοιτάζει ψηλά, τον ουρανό. Δεν έχει αστέρ' Βλέπει ένα φως που κινείται αργά, ένα αεροπλάνο. Το περνάει αστέρι που πέφτει και κάνει μια ευχή.

Έπεσαν αστέρια εκείνη τη νύχτα, αλλά δεν έπεσαν εκεί.

Παραπονιέται, θέλει να παραπονεθεί, δεν καταλαβαίνει αυτο' τους ανθρώπους που λένε ξανά και ξανά πως δεν παραπονιούν' γιατί να μην...

Μέσα στη μικρή λακούβα γύρω απ' τη ρίζα του δέντρου. Μέ' στο τετράγωνο που σχηματίζουν οι γκρι πλάκες γύρω από τη ρ' Μικρά φωτάκια από ένα άσπρο πιο καθαρό. Τσακισμένα στη μέ' εισιτήρια - φαίνεται η άσπρη πλευρά, έτσι πεταμένα που είναι μ' σα... Πιάνει ένα ένα και τ' ανοίγει, σαν αυτά τα κινέζικα χαρτάκ' που λένε την τύχη. Ένα απ' αυτά έχει το μέλλον του σε λίγες γρα' μέ'ς, έχει μεγάλη σημασία να μάθει το μέλλον του, ίσως να γίνει κ' τι σημαντικό στη ζωή του, έχει μεγάλη σημασία να ξέρει ότι μπο' να γίνει κάτι τέτοιο, έχει μεγάλη σημασία...

Από τους «σημαντικούς» προς τους «ασήμαντους», μια άσεμ' περιφρόνηση, σαν να είναι κολλητική η «κατωτερότητα», σαν' είναι άλλο είδος ζωής ο απέναντί τους... Και μια κοροϊδία, συν-π

ωμένη σ' ένα χαμόγελο με ορθά-
ιχτα άσχημα μάτια.

Συναντιούνται στο σχολείο ίσως,
ο ελληνικό πανεπιστήμιο σίγουρα.
ία κομμάτια απ' το γλυκό που έχουν
νο την υποψία της ζάχαρης. Το πρώ-
, η ελίτ, η ειρωνική, σίγουρη για τον εαυτό της
ίτ, εξουσιοδοτημένη να κρίνει τους πάντες και
πάντα.

Μετά από τις φρυγανιές, τα φρύγανα: Το δεύ-
ρο κομμάτι, αυτοί που θα έκαναν τα πάντα, αυ-
ί που κάνουν τα πάντα για να γίνουν αποδεκτοί
αυτή την ελίτ: Κολακεία που οι πρώτοι τη θεω-
ν δεδομένη και κολακεύονται πραγματικά, και μαζί μια εχθρό-
τα μόνιμη απέναντι σε όλους εκτός από αυτούς που κολακεύουν,
α ζήλεια και μια μισαλλοδοξία που δεν ξέρουν να την καλύ-
ουν.

Οι τρίτοι, αυτοί που δεν ενδιαφέρονται φανερά για τον ανταγω-
ισμό, κάνουν ότι μπορούν για τους εαυτούς τους, αλλά δεν ζητάνε
ν αμφισβητούμενη αποδοχή. Έχουν σοβαρότερα πράγματα για
ασχοληθούν, ελλείπει επιτήδευσης.

Τρία ζήτω για την εξομοίωση

Πριν από χρόνια, οι νέοι νιοθέτησαν ένα ντύσιμο-διαμαρτυρία,
α συμπεριφορά-διαμαρτυρία. Και το ντύσιμο και τη συμπεριφο-
ία πήρε η μόδα και τα έκανε δικά της, οι καλοντυμένοι φοράνε
ην και μπότες επιμελημένα ατημέλητοι, μιλάνε και φέρονται σαν
αμφισβητούν τα πάντα, αλλά πρωτίστως αμφισβητούν τους αμ-
ισβητίες...

Εξαλείφουμε τις διαφορές και περνάμε από πάνω ένα βερνίκι.
κόσμος λάμπει, είναι γυαλιστερός, ή γλιστερός, δεν ξέρω.

Το να σου αρέσει κάτι άλλο δεν είναι απλώς μια διαφορά γού-
του. Οι διαφορές βιώνονται ως σωστό-λάθος, και το λάθος είσαι
άντα εσύ, γιατί φυσικά δεν μπορείς να πεις ότι η πλειοψηφία κά-
ει λάθος.

Η διαφορά δεν συγχωρείται. Άνθρωποι μετριότατοι ονομάζουν
ους εαυτούς ελιτιστές χωρίς να συνειδητοποιούν ότι αποκλείουν
και τους εαυτούς τους. Εννοούν την αξιοκρατία με την αξία με-
μέται σε δραχμές.

Το σημαντικότερο, το πιο επικίνδυνο, το ότι όλοι οι νέοι προσπα-
ούν να μοιάσουν σ' αυτή την εξομοιωτική ελίτ που ακούει συγκε-
ριμένη μουσική, που απαρνιέται ολοκληρωτικά καθετί ιστορικό.
ε μια ίσια γραμμή χωρίς βουνά, χωρίς δέντρα, χωρίς κύματα,
παχαίνουν οι επιλογές σου και η κρίση σου ατροφεί.

Ο ήδη επιβεβαιωμένος έχει την απαίτηση να του υπενθυμίζεις
νέχεια ότι έχει δίκιο. Υποψιάζεται το κάτω του μετρίου σ' αυτά
ου κάνει. Γι' αυτό αγανακτεί με την όποια διαφωνία. Η αντίρρη-
η, αδύναμη, είναι άξια περιφρόνησης και αυτή ακριβώς αντιμε-
ωπίζει. Και επιθετικότητα μαζί, και θράσος.

Ο υπόλοιπος κόσμος

Στα Σεπόλια έχει κρυμμένα παλιά κατεστραμμένα σπίτια. Οι
ωές, δίδονται αντιπαροχή. Και δίνουν ένα κτίσμα μοντέρνο, τε-
άσιο. Μπαίνεις μέσα και δεν ξέρεις πώς να φερθείς. Για να
παίνεις μέσα και να μην ξέρεις πώς να φερθείς...

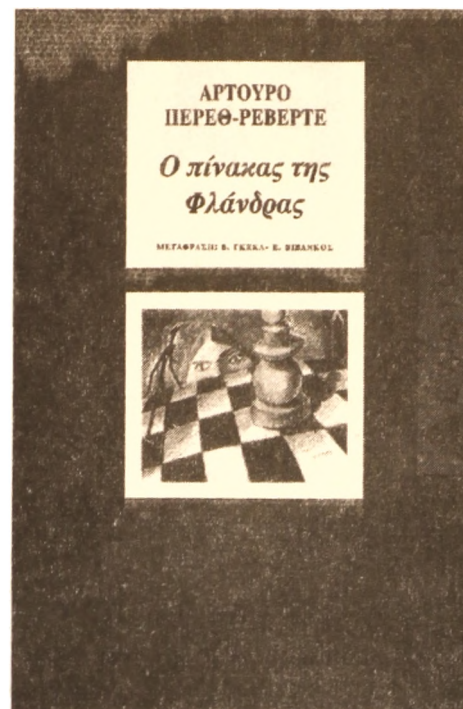
Πώς να υποψιαστείς ότι μέσα είναι μικρό, ελάχιστο. Οι «παλιοί»
χουν βρει στέγη σε μικρά, από τούβλα και μπετόν δωματιάκια, τα
εκτεταμένα τους. Η νεανική ελίτ μπορεί να μπει μέσα, και να θωρα-
ιστεί με τη σειρά της. Οι υπόλοιποι όχι.

Ποιος αποφασίζει ποιος είναι ανώτερος και ποιος όχι; Και τι του
έχουν δώσει για δωροδοκία;

ΑΠΟ ΤΑ «ΦΡΙΚΙΑ» ΣΤΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Συγκλονιστική
πλοκή, κρυμμένα
αινίγματα, ζωγρα-
φική, μουσική,
και σκακιστικοί
γρίφοι, συνθέτουν
ένα συναρπαστικό
μυθιστόρημα, που
μέσα στον πρώτο
χρόνο της κυκλο-
φορίας του, κέρδι-
σε του έλληνες
αναγνώστες.

Με κύριο πρωτα-
γωνιστή το μυστη-
ριώδες βλέμμα
μιας γυναίκας πλέ-
κεται ένας μύθος
που συμπαρασύ-
ρει τους ήρωες σε
απρόβλεπτες κα-
ταστάσεις και τους
τυλίγει στα πλοκά-
μια ανεξέλεγκτων
ερωτικών φαντα-
σιώσεων.

Η Μαριλίνα,
κυκλοφορώντας
σ' ένα αλλοπρό-
σαλλο, σύγχρονο
Μιλάνο, μέσα από
εκατοντάδες
περιπέτειες, ανα-
καλύπτει κατά-
πληκτη ότι μια σα-
ραντάρα, έστω και
λίγο «ασχημούλα»,
μπορεί να αποβεί
θανατηφόρα σέξυ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25,
106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 50-52,
106 81 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 33 03 380

ΦΟΙΤΗΤΕΣ, ΜΑΘΗΤΕΣ: ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

ΚΡΑΥΓΕΣ κατ΄ψίθυροι

της Ελένης Καραντζόλα

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ως σήμερα δεν περνάει χρόνος που οι εκπαιδευτικοί να μην εκφράζουν ποικιλονύμως τη δυσφορία τους για τα χάλια της παιδείας. Το ίδιο και ο νεανικός πληθυσμός που φοιτά σε κάποια από τις εκπαιδευτικές βαθμίδες – τουλάχιστον από το γυμνάσιο και μετά. Αυτό δεν έχει αλλάξει. Γιατί ελάχιστα από τα δεδομένα του προβλήματος στην παιδεία μας έχουν εν τω μεταξύ αλλάξει, κι ας γυρίζουμε το βλέμμα αλλού.

Φέτος, ωστόσο, διαφαίνεται μια νέα δυναμική. Οι εθιμοτυπικές πλέον καταλήψεις των λυκείων μέσα στον Νοέμβρη συνοδεύονται κι από συγκροτημένες πορείες που αξιώνουν την κατάργηση των ΙΕΚ. Τα αμφιθέατρα έχουν «πάρει φωτιά» και το μυθικό φοιτητικό κίνημα της δεκαετίας του '70, που για πολλούς είχε «ενσωματωθεί» χάρη στον πανούργο ν. 1268/82 του ΠΑΣΟΚ, σαν να ριζοσπαστικοποιείται και πάλι. Καμιά δεκαπενταριά καταλήψεις πανεπιστημιακών τμημάτων κι άλλες τόσες παρ' ολίγον καταλήψεις που καταψηφίστηκαν στο τσακ αφορμώνται από τη δυσαρέσκεια των φοιτητών απέναντι στα νέα μέτρα του υπουργείου Παιδείας· από 17ης Νοεμβρίου, στη λίστα έχει προστεθεί και η εναντίωσή τους στην προσπάθεια να καταλυθεί το πανεπιστημιακό άσυλο.

Δεν μιλάμε λοιπόν πια για κάποιες λίγο-πολύ αναμενόμενες συντεχνιακές διεκδικήσεις. Μιλάμε για μια εικόνα δυσαρέσκειας που

αγκαλιάζει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, για μια εικόνα γκευμένης κρίσης στο χώρο της παιδείας. Το καζάνι βράζει. Τι έχει λάξει;

Μάλλον ήρθε η εποχή που δεν μπορούμε να στρέφουμε το βλέμμα αλλού. Ωστόσο, κι ας μου συγχωρεθεί το αιρετικόν της θέσης, για αλλαγή στην οικείωση του προβλήματος, τουλάχιστον στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι λιγότερο υπεύθυνα τα παιδιά και περισσότεροι οι δάσκαλοί τους. Το πραγματικά καινοφανές στην όλη υπόθεση είναι η ενίσχυση των φοιτητικών διαμαρτυριών, που άλλωστε υβαθμίζονται συστηματικά από τον Τύπο, αλλά η απόφαση της Σλδου των Πρυτάνεων, τον Οκτώβριο, να «κλείσει» το μαγαζί γιατί πάει άλλο. Αν υπάρχει ένα ποιοτικά διάφορο στοιχείο, λοιπόν, αείναι η ριζοσπαστικοποίηση των μεγάλων, η ανακάλυψη των ορτης διαχείρισης ενός ανορθολογικού συστήματος ή, αν θέλετε, εαντιφατικού προτάγματος. Και η ριζοσπαστικοποίηση των νέων;

Κάτι έχει αλλάξει κι εδώ – σε σχέση, κυρίως, με την πρώτη πεντία του ΠΑΣΟΚ (1981-1985) όπου κάτι πήγε να γίνει στο πεδίο εκδημοκρατισμού. Τότε, οι μάχες στα αμφιθέατρα δίνονταν για συμμετοχή των φοιτητών στα «κέντρα λήψης των αποφάσεων», την αποκέντρωση στις δομές λειτουργίας της εκπαίδευσης. Σήμερα που η αποτελεσματικότητα στη διοίκηση των Ιδρυμάτων προέχει

δημοκρατικό έλλειμμα» δεν βιώνε-
 ως απώλεια από τους άμεσα θιγό-
 νους. Ός ένα βαθμό, μάλιστα, φαί-
 ναι σαν αυτή η συρρίκνωση της συμ-
 τοχής να ήταν ο απαραίτητος όρος
 να ξαναβρούν οι φοιτητές τη φωνή
 ης. Για να επιστρέψουν στην «αρχή του κακού»,
 α «μίνιμουμ», στις «προϋποθέσεις»: τις δαπά-
 ς, την υλικοτεχνική υποδομή και τα τοιαύτα,
 ν έχουν επιπλέον το προσόν να μαζικοποιούν
 κίνημα, αφού είναι χειροπιαστά.

Νοσταλγία της δικής μας νιότης; Όχι ακριβώς. Μα
 ήθελα πραγματικά να ξέρω, δεν αντιδρούν οι
 κητές και τα όργανά τους, όταν στο πρόγραμμα σπουδών του τμή-
 τός τους, δίπλα στο όνομα του κάθε λέκτορα, αναγράφεται σε πα-
 νθεση και το όνομα του καθηγητή που έχει την ευθύνη (!) του γνω-
 ρικού αντικείμενου που ο λέκτορας αυτός διδάσκει; Διάολε, δεν πάει
 ο τόσο καιρός που το φοιτητικό κίνημα ζητούσε να αναγνωριστεί
 αυτοδύναμη η διδασκαλία των τότε -μη διδακτορούχων- βοηθών!

Ένα ζωντανό φοιτητικό κίνημα, όχι καθοδηγούμενο από τις παρα-
 ξεις, αλλά από τις ανάγκες και τα δικαιώματά του» οραματίζονται
 νέα παιδιά. Καταγγέλλουν τη φανυλότητα των ΜΜΕ και αρνούνται
 πλύση εγκεφάλου πολιτικάντηδων και δημοσιογραφίσκων. Την
 α όμως στιγμή ζητούν επίμονα να τους διατίθενται δωρεάν συγ-
 ράμματα - άλλο η πλύση εγκεφάλου των καθηγητών τους! Αναγνω-
 ζουν, κι ευτυχώς, την υπερβολή, τη διαστρέβλωση, τη χειραγώγηση
 ο τηλεοπτικό γυαλί: αφήνουν όμως στο απυρόβλητο τους ισχύοντες
 όπους μετάδοσης της γνώσης, το περιεχόμενό της, τις σχέσεις εξου-
 ς μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων.

Ούτε η εικονοκλαστική τους διάθεση απέναντι στα κόμματα και τις
 οιτητικές παρατάξεις είναι νέα. Στρατιά ολάκερη οι αποτυχημένες
 οσπάθειες των κομματικών γραφείων να επεκταθούν στους ζωτι-
 ούς χώρους της νεολαίας. Ανάλογα με την ηθική του κάθε σχηματι-
 ού, μεταμόρφωση, προσαρμογή ή διεύρυνση η τακτική. Αλλά η
 χέση πάντα η ίδια και εύλογη: όσο ασθενέστερη η πολιτική ανάλυση
 των κομματικών σχηματισμών, τόσο ισχυρότερη η αμφισβήτησή τους
 από τους νέους. Η καρδιά του προβλήματος δεν έχει αλλάξει.

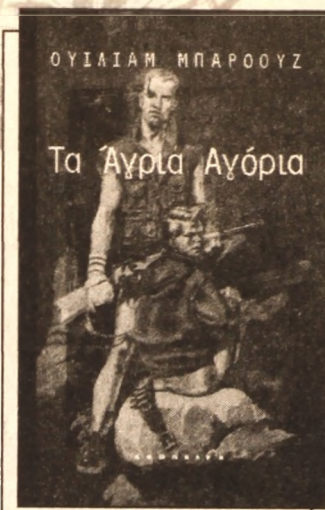
Τα παιδιά ξεσηκώνονται. Πριν όμως σκεφτούν να κατεδαφίσουν
 η κοινωνία των μεγάλων, όπως κάποτε αλλού, δοκιμάζουν να βρε-
 ούν από τη άλλη μεριά του τείχους. Όχι με Δούρειους Ίππους, αλλά
 ε σφεντόνες, με σπασμένα θρανία, σπρέι και μολότοφ. Αγνοούν
 κόμη και την ύπαρξη του Πράσινου Βιβλίου για την ευρωπαϊκή διά-
 τηση της εκπαίδευσης, πιστεύουν όμως ακράδαντα ότι «αποκρού-
 ν τις προτάσεις εμπορευματοποίησης» του υπουργείου Παιδείας.

Στην πραγματικότητα, οι μαθητές και οι φοιτητές φωνάζουν στους
 λίνοντες ότι δεν θα μπορέσουν ανενόχλητοι να θέσουν σε εφαρμογή
 α σχέδιά τους. Ανθίστανται. Για να μπορέσει όμως να προκύψει κάτι
 ιζικά νέο -αυτή δεν είναι η προσδοκία όταν χρεοκοπεί ο κενός ευ-
 αιμονισμός;- πρέπει η κραυγή αυτή να γίνει αρθρωμένος λόγος, που
 α διερύνει την αρχική οπτική και θα την συναρτήσει με πολλές πα-
 αμέτρους. Χρειάζονται δηλαδή πολιτικοί σχηματισμοί που να ξέ-
 ουν να τραβήξουν συμπεράσματα από το χθες και να μπορούν να
 ον λίγο μακρύτερα από το μεθαύριο, που να επανεξετάσουν την
 αιδευτική/μορφωτική αποστολή του σχολείου, την ανισομέρεια στο
 ιπλό εκπαιδευτικό δίκτυο «γενική σχολική εκπαίδευση/τεχνικο-
 παγγελματική», την ελληνική εκπαιδευτική πολιτική σε σχέση με τον
 υρωπαϊκό προσανατολισμό και, γενικότερα, το ρόλο της παιδείας
 κ δόρατος του «εκσυγχρονισμού». Όλα αυτά δεν τυλίγονται σε 14 ή
 4 διαφημιστικές προτάσεις για την παιδεία. Κι αν σήμερα κανένας
 ολιτικός χώρος δεν δείχνει να είναι σε θέση να σχεδιάσει ένα όρα-
 α, ασφαλώς γι' αυτό δεν φτάνει τα παιδιά...

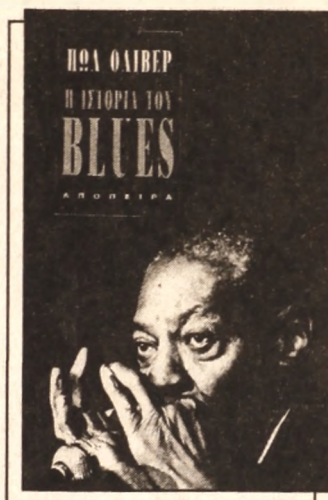

Εκδόσεις Απόπειρα

Κυκλοφορούν

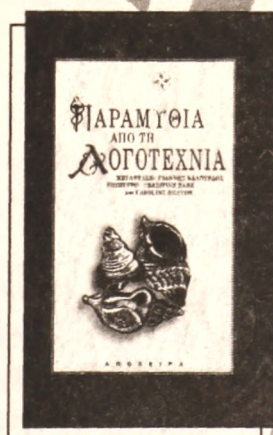
Ουίλιαμ Μπάροουζ
 Τα άγρια αγόρια

Πωλ Ολίβερ
 Η ιστορία του Blues

Ντάνης Φώτος
 Ελένης νήσος

Παραμύθια
 από τη
 λογοτεχνία

Παραμύθια
 από τον
 Αμαζόνιο

Παραμύθια
 από τις
 Ινδίες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ: ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 18-20,
 106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 6450519 /FAX 3630376

ΓΑΛΛΙΑ: ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1995

Κοινωνικές και πολιτιστικές ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

της Ελένης Κολλιοπούλου

ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ διαρκούν οι κινητοποιήσεις φοιτητών και μαθητών στη Γαλλία, που συνέπεσαν και δυνάμωσαν το μαζικό απεργιακό κύμα των εργαζομένων το τελευταίο δεκαπενθήμερο.

Τι σημαίνει η συμμετοχή 200 και 300 χιλ. φοιτητών σε πορείες και σε καταλήψεις πανεπιστημίων σε μια εποχή άκρατου φιλελευθερισμού και «εκσυγχρονισμού»; Πώς απολαμβάνουν οι γάλλοι φοιτητές, μαθητές, νέοι μισθωτοί ή άνεργοι τους καρπούς της καπιταλιστικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης, που καλλιεργούνται σύμφωνα με τις επιταγές της συνθήκης του Μάαστριχτ και των διεθνών οργανισμών;

Πώς θα μπορέσει το κράτος του νεοεκλεγέντος προέδρου **Ζακ Σιράκ** να παίξει τον πρωταγωνιστικό του ρόλο βγαίνοντας από τη σκιά της ισχυρής Γερμανίας;

Ο ανστηρός δημοσιονομικός έλεγχος είναι απαραίτητος όρος για τη μείωση του δημοσίου ελλείμματος, που φτάνει τα 230 δισ. φράγκα, 5% του ΑΕΠ. Η προτεραιότητα της γαλλικής κυβέρνησης είναι η μείωση του δημοσίου ελλείμματος στο 3% με οποιοδήποτε κοινωνικο-οικονομικό κόστος: περιορισμός στις κρατικές δαπάνες, συμπίεση

των εισοδημάτων, σταδιακή εξάλειψη κοινωνικών παροχών, ο νόμος της νομισματικής ένωσης, την 1η Ιανουαρίου 1999.

Μέχρι τότε, η συνεχής μείωση της ανάπτυξης και η επακόλουθη αύξηση της ανεργίας, που θα ξεπεράσει το σημερινό αριθμό των εκατ. Γάλλων, θα πυροδοτούν κοινωνικές εντάσεις και κρίσεις.

Οι φοιτητικές κινητοποιήσεις

Η πολυήμερη απεργία του πανεπιστημίου θετικών επιστημών 1 πόλης Ρουέν στη Δυτική Γαλλία, που άρχισε στις 10 Οκτωβρίου πυροδότησε τη μαζική κινητοποίηση φοιτητών και καθηγητών σε πανεπιστήμια στην Τουλούζη, στη Ναντ, στη Μασσαλία, στη Λυών, στη Νίκαια, στο Μονπελιέ αλλά και στο Παρίσι, στη Ναντέρ. «Απέ, ψωμί για την Παιδεία», φωνάζουν φοιτητές και καθηγητές διαπιστώνοντας ότι ο νέος προϋπολογισμός για κάθε έναν από τα 1,5 εκατ. φοιτητές της Γαλλίας μειώθηκε σημαντικά τη φετινή χρονιά σε σχέση με το 1994.

Περισσότεροι από 150.000 φοιτητές, μαθητές, και καθηγητές διαδήλωσαν στο Παρίσι, στις 21 Νοεμβρίου με αιτήματα την αύξηση

των δαπανών για την παιδεία, την αύξηση των θέσεων εργασίας στα πανεπιστήμια, τη βελτίωση των εγκαταστάσεων, την άρση των διακρίσεων για τους ξένους. Η Συντονιστική των φοιτητών από εξήντα πέντε πανεπιστήμια (σε σύνολο ενενήντα πανεπιστημίων σε όλη τη χώρα) απαιτεί την υλοποίηση των προγραμματικών εξαγγελιών του Σιράκ κατά την εκλογή του πριν από πέντε μήνες: αναδιοργάνωση του πρώτου κύκλου σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση προκειμένου να κατοχυρωθεί «η ισότητα των ευκαιριών», αναμόρφωση του καθεστώτος του φοιτητή από το φθινόπωρο 1995.

Η πεντάμηνη θητεία του υπουργού Παιδείας Φρανσουά Μπαϊρού, στον οποίο ο Σιράκ εμπιστεύτηκε την αναδιοργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, περιορίστηκε στη διατύπωση αφηρημένων και μεγαλόστομων δηλώσεων μετά από συναντήσεις με πανεπιστημιακούς και συνδικαλιστές. Οι μαζικές διαδηλώσεις στα γαλλικά πανεπιστήμια στις αρχές του 1994 δεν έχουν ξεχαστεί και περιμένουν την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Η φοιτητική κινητοποίηση γενικεύεται με την απόφαση της κυβέρνησης Αλέν Ζιπέ να αναμορφώσει το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας, μία από τις μεγαλύτερες κοινωνικές κατακτήσεις της Γαλλίας, στη διάρκεια των πενήντα χρόνων μετά την απελευθέρωση.

Μαζί με τους εργάτες

Στην πανγαλλική πορεία, στις 30 Νοεμβρίου, οι φοιτητικές οργανώσεις συμπαράστέκονται και ενώνονται με τα δύο κυρίαρχα εργατικά συνδικάτα, την Εργατική Δύναμη (FO-ανεξάρτητοι) και τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών (CGT), που πρόσκειται στο κομμουνιστικό κόμμα. Μαθητές, φοιτητές, δάσκαλοι, καθηγητές, σιδηροδρομικοί, δημόσιοι υπάλληλοι, ταχυδρομικοί, περισσότεροι από 500 χιλ. διαδηλωτές στις παρισινές λεωφόρους απαιτούν απόσυρση των μέτρων των περικοπών των κρατικών δαπανών, που αποφάσισε η κυβέρνηση Ζιπέ.

Η έκτακτη πίστωση των 369 εκατ. φράγκων, που ο Μπαϊρού υποσχέθηκε, την περασμένη Κυριακή, να προσθέσει στα 200 εκατ. φράγκα που έχει εξαγγείλει για το 1996, δεν έγινε συνολικά δεκτή από τη Συντονιστική των φοιτητών. Οι τελευταίοι διεκδικούν 50 δισ. φράγκα για τα επόμενα πέντε χρόνια και ένα «προγραμματικό νόμο» για την εκπαίδευση. Παρ' όλα αυτά, η εξαγγελία του ίδιου υπουργού για δημιουργία 4.000 θέσεων στα πανεπιστήμια από τον επόμενο Ιανουάριο βρίσκει μερική ανταπόκριση στους προέδρους των ιδρυμάτων και σε μερίδα των φοιτητών.

Όμως, η προσπάθεια της κυβέρνησης να κατευναστεί η κρίση τουλάχιστον στα πανεπιστήμια, έτσι ώστε να μην αναγκαστεί σε υποχωρήσεις στις εργατικές διεκδικήσεις, δεν φαίνεται να ευδοκίμει.

Ήδη την περαμένη Τρίτη, δωδέκατη ημέρα της απεργιακής κινητοποίησης των εργαζομένων, παρά το χιόνι και το κρύο δεκάδες χιλιάδες διαδήλωσαν σε εξήντα γαλλικές πόλεις για το «δικαίωμα στη δουλειά και στην κοινωνική ασφάλιση». Δεν έλειψαν οι συγκρούσεις με την αστυνομία, οι μολότοφ, τα δακρυγόνα, οι συλλήψεις στο Παρίσι, στο Μονπελιέ, στη Ναντ. Το ίδιο βράδυ, ο Ζιπέ στο Κοινοβούλιο φάνηκε ανυποχώρητος στα μέτρα που εξήγγειλε, αφήνοντας όμως μικρά περιθώρια διαπραγμάτευσης, κατά το πρότυπο του διαλόγου που προηγήθηκε με τους φοιτητές.

Η αλληλεγγύη των απεργών στηρίζει πλέον την επιμονή τους στη συνέχιση του αγώνα, που κορυφώθηκε χθες με την απεργία και στις αερομεταφορές και στη μέση εκπαίδευση. Κοινός στόχος τώρα είναι η άμεση απόσυρση των μέτρων για την περιστολή των κοινωνικών παροχών, για την αύξηση του χρόνου συνταξιοδότησης και για τις φορολογικές επιβαρύνσεις.

Και ενώ η πλειοψηφία των Γάλλων φαίνεται να υπερασπίζεται

τους απεργούς, οι οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις έχουν ήδη φανεί: ανησυχία στο χρηματιστήριο, πτώση του γαλλικού φράγκου σε σχέση με το γερμανικό μάρκο, κυβερνητική αστάθεια, ζημιά στην αγορά εν όψει του τέλους του χρόνου, εποχή μεγάλης εμπορικής κίνησης.

Τα όρια της Ευρώπης του Μάαστριχτ

Παράλληλα, η κρίση στη Γαλλία τροφοδοτεί την απαισιοδοξία στους κύκλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την εφαρμογή της πραγματικής σύγκλισης, την 1η Ιανουαρίου 1999.

Οι απεργιακές κινητοποιήσεις στη Γαλλία, στην Ιταλία, που ξεκίνησαν την περασμένη Τρίτη, στο Βέλγιο και την Ισπανία, τον περασμένο μήνα, αντικατοπτρίζουν τα νέα κοινωνικά προβλήματα που επιβάλλουν οι οικονομικές πολιτικές των δυτικών κρατών. Οι νέοι, που δεν έχουν ακόμη ενσωματωθεί στη νέα τάξη πραγμάτων του νεοφιλελεύθερου δόγματος, είναι πιο υποψιασμένοι, αφού αυτοί πρώτοι υφίστανται την ανισότητα και την έλλειψη ευκαιριών. Είναι πιο ελεύθεροι από τις λογικές κέρδους και συσσώρευσης και είναι οι μόνοι που μπορούν να αντισταθούν δυναμικά στις προταγές των διεθνών οργανισμών. Τα «προγράμματα εξυγίανσης» του ΔΝΤ, του ΟΟΣΑ ή της Παγκόσμιας Τράπεζας, «η μάχη κατά της φτώχειας» με περικοπές των δωρεάν προγραμμάτων υγείας ή παιδείας και η πολιτική «αναπροσαρμογής», συντελούν στην άκρατη φιλελευθροποίηση, την απουσία ρυθμίσεων στην αγορά, την αποθέωση της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Πολύ πιο κοντά στα πραγματικά προβλήματα που απορρέουν από τη συρρίκνωση του κράτους-πρόνοιας και χιλιόμετρα μακριά από την ιδεολογική αμφισβήτηση του Μάη του '68, οι νέοι σήμερα έχουν να αντιμετωπίσουν καθημερινά προβλήματα, που προκαλούνται από την παγκοσμιοποίηση της αγοράς. Η πολυτέλεια του οράματος των νέων του '60 έχει αντικατασταθεί από τον καθημερινό αγώνα επιβίωσης και την απαίτηση για μέτρα κατά της νέας φτώχειας.

Η Γαλλία, από τις πρώτες χώρες στην Ευρώπη σε υποδοχή μεταναστών, αντιμετωπίζει επιπλέον τα προβλήματα των εκατοντάδων χιλιάδων ξένων, που στοιβάζονται στα προάστια των πόλεων. Οι συγκρούσεις της αστυνομίας με τις εξαθλιωμένες ομάδες των προαστίων προκάλεσαν μεγάλες ζημιές στα πανεπιστήμια του Ζισιέ στο Παρίσι και στη Ναντ, στη διάρκεια των πρόσφατων κινητοποιήσεων. Το πρόσχημα της ανεργίας, της απειλής της εθνικής ταυτότητας, της διασφάλισης της γαλλικής γλώσσας δυναμώνουν τον λεπενισμό, που έφτασε το 20% στις τελευταίες εκλογές, την περασμένη άνοιξη.

Η χαλάρωση της συνοχής του κοινωνικού ιστού, η αποδόμηση της οικογένειας, η απουσία κομματικών μηχανισμών έχουν μεταθέσει την επίλυση των προβλημάτων στο κράτος. Το τελευταίο συρρικνώνεται καθημερινά κάτω από τον άγριο ανταγωνισμό που επιβάλλει το διεθνές κεφάλαιο για τον έλεγχο της αγοράς και τη συγκέντρωση πλούτου στα χέρια όλο και λιγοτέρων επιχειρηματιών.

Οι κοινωνικές και πολιτιστικές συγκρούσεις θα φουντώνουν στην εποχή της πληροφορικής και των επικοινωνιών του 2000. Η καλωδιοποίηση της κοινωνίας καλλιεργεί μίαν απόσταση ασφαλείας, που δυσκολεύει την αφομοίωση και την πραγματική συμβίωση των ανθρώπων. Παράλληλα όμως περιέχει νέους κανόνες συμπεριφοράς, αλληλεγγύης και διαμαρτυρίας, που ανιχνεύονται καθημερινά με υκολό την άμεση παρέμβαση στα κοινωνικά προβλήματα.

Η φοιτητική ΕΞΕΓΕΡΣΗ στην Κορέα

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@compulink.gr

Φίλε μου, έλα μόνος
με τα φρικτά σημάδια απ' τις
χειροπέδες.
Φίλε μου, έλα μόνος
τη νύχτα που κι ο πόνος είναι
όμορφος.
Δεν θα λυγίσουμε μπροστά στο όπλο
και στο μαχαίρι
δεν θα λυγίσουμε μπροστά στο βόλεμα
μόνο θα φιλήσουμε ο ένας τις πληγές
του άλλου.

(Προμετωπίδα από τις ιστοσελίδες των
φοιτητών του Πανεπιστημίου της Κορέας στη
Σεούλ, στο INTERNET)¹

Κορέα 1995. Τούτη η εξέγερση είναι πολύ
δική μας υπόθεση.

Οι φωτογραφίες έχουν ληφθεί από το INTERNET

ΤΑ ΔΕΛΤΙΑ ΕΙΔΗΣΕΩΝ όλου του κόσμου μεταδίδουν ειδήσεις και εικόνες από τις ταραχές που έχουν ξεσπάσει σε 12 πόλεις στη Δημοκρατία της Κορέας, αλλά κυρίως στην πρωτεύουσα Σεούλ. Εύγλωττες οι εικόνες που φθάνουν στο καθιστικό μας: άγριες συγκρούσεις, όχι απ' αυτές που έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε στον τόπο μας. Τα ίδια τα γεγονότα δείχνουν ότι πρόκειται για εξέγερση κι όχι για κάποιες απλές «φοιτητικές ταραχές».

Αναζητήσαμε τα ίχνη αυτής της εξέγερσης μέσα από το δίκτυο INTERNET, προσπαθώντας να δούμε πίσω από τα όσα μεταδίδουν τα ΜΜΕ. Και, ανάμεσα στα πολλά και αποκαλυπτικά που βρήκαμε, ανακαλύψαμε τις ιστοσελίδες των εξεγερμένων σπουδαστών. Με τα κουτσά αγγλικά τους, μας μεταφέρουν με τον πιο συγκλονιστικό τρόπο σε μια άλλη εποχή, σε ένα άλλο κλίμα, σε άλλες συνθήκες. Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν αυτό το κείμενο μιλούν από μόνες τους.

Η εξέγερση στη Κορέα έχει μεγάλη ιστορία. Η Κορέα είναι μια χώ-

ρα-οικονομικός γίγαντας (13η στη σειρά των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών), που όμως είναι διαιρεμένη στα δύο. Είναι μια χώρα απ τις τελευταίες στις οποίες σταθμεύουν ακόμα στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ για να την προστατεύουν από τον «εκ του Βορρά κομμουνιστικό κίνδυνο» που επισείεται κάθε φορά για να δικαιολογήσει τη άγρια καταστολή των εξεγερμένων. Είναι μια χώρα στην οποία η εφαρμογή ενός νόμου για την «Εθνική Ασφάλεια» γεμίζει τις φυλακές με «εχθρούς του κράτους», «πράκτορες της Β. Κορέας» και «κομμουνιστές». Είναι μια χώρα όπου η δημοσίευση κειμένων για το σοσιαλισμό και η σοσιαλιστική πολιτική δράση τιμωρείται με πολυετή φυλάκιση². Κάθε ομοιότητα με περιστατικά, πρόσωπα και καταστάσεις της πρόσφατης ιστορίας του τόπου μας δεν είναι συμπτωματική...

Πριν από 15 χρόνια, τον Μάιο του 1980, το τότε δικτατορικό καθεστώς της Κορέας, έπνιξε στο αίμα τη λαϊκή δημοκρατική εξέγερση στην πόλη Kwangju, όπου και πάλι πρωτοστατούσαν οι φοιτητές. Σή-

Τον Μάιο του 1980, μια άλλη εξέγερση των φοιτητών της Κορέας πνίγηκε στο αίμα...

μερα, τα αιτήματα των εξεγερμένων είναι κατ' αρχάς η τιμωρία των υπευθύνων για τη σφαγή αλλά και η πάταξη της διαφθοράς. Ταυτόχρονα, θέτουν και μια σειρά από ζητήματα λειτουργίας της δημοκρατίας, καταφέροντας με τον τρόπο αυτό να συσπειρώσουν πολύ ευρύτερες μάζες, κυρίως από την τάξη των εργαζομένων και τους διανοούμενους.

Η κυβέρνηση της Ν. Κορέας, σε μια προσπάθεια να κατασιγάσει τα πνεύματα αλλά και να αποσυνδεθεί από το «αμαρτωλό παρελθόν», προχώρησε στη σύλληψη δύο πρώην δικτατόρων της χώρας με την κατηγορία της σφαγής των εξεγερμένων φοιτητών που έγινε πριν από δεκαπέντε χρόνια αλλά και με την κατηγορία της διαφθοράς. Οι φοιτητές και μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης πιστεύουν πως η σφαγή έγινε με τις ευλογίες (αν όχι και με εντολή) των ΗΠΑ. Ταυτόχρονα οι ειδήσεις³ μιλούν για σκάνδαλα πολλών εκατομμυρίων δολαρίων (μερικοί μιλούν και για ποσά της τάξης του 1 δις. δολ.) στα οποία ενέχονται πολλοί διακεκριμένοι «πολιτικοί άνδρες» και επιχειρηματίες, όπως ο πρόεδρος της μεγάλης πολυεθνικής εταιρείας DAEWOO.

Η αναφορά για τα ανθρώπινα δικαιώματα του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ⁴, που μόνο για αμεροληψία δεν διακρίνεται, ξεκινά με τη διαπίστωση πως «το 1993 η παραγωγή αυξήθηκε με αποτέλεσμα το αζαθάριστο εθνικό προϊόν να αυξηθεί κατά 8%. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν πολλά προβλήματα, όπως ο μεγάλος ρυθμός εσωτερικής μετανάστευσης προς τις πόλεις, η ανεργία, η μη ισορροπημένη περιφερειακή ανάπτυξη, η αναποτελεσματικότητα του αγροτικού τομέα της οικονο-

μίας και η ακατάλληλη υποδομή». Ακολουθεί μια σειρά από στοιχεία και καταγγελίες για την παραβίαση των πλέον στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για βασανισμούς (στέρξη ύπνου, ξυλοδαρμούς, ψυχολογικές πιέσεις, κλπ), για διατεταγμένη λειτουργία της δικαιοσύνης, για περισσότερους από 500 πολιτικούς κρατούμενους, για παραβίαση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών και πολλά άλλα. Τα αντίστοιχα στοιχεία που παρέχονται από τη Διεθνή Αμνηστία⁵ είναι εξ ίσου αποκαλυπτικά.

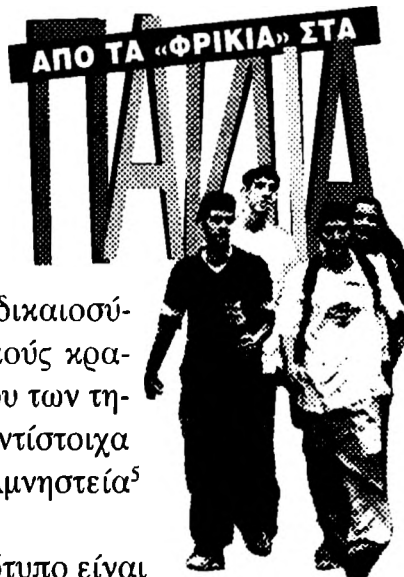
Αυτό που είναι αξιοσημείωτο και πρωτότυπο είναι η χρήση του δικτύου INTERNET από τους εξεγερμένους φοιτητές που προσπαθούν μέσα από εκεί, με περισσή παρηρησία, να γνωστοποιήσουν τις θέσεις τους στη διεθνή κοινότητα και να σπάσουν το φράγμα της σιωπής που έχουν επιβάλλει τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για τα τεκταινόμενα στη Δημοκρατία της Κορέας:

«...Όταν ο φίλος μου χτυπήθηκε κατά πρόσωπο από ένα δακρυγόνο σε μια πολιτική συγκέντρωση και ο εγκληματίας που το έκανε διέφυγε στα στενά της "περιοχής των φτωχών", όλες οι κάμερες της τηλεόρασης στράφηκαν αλλού για να μην βλέπουν. Ας στήσουμε λοιπόν ένα "Σταθμό για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα" που θα ενημερώνει την κοινή γνώμη με μια φωτογραφία, με μια φωνή... (...) Θα παλέψουμε για το παρόν και το μέλλον του Κυβερνοχώρου. Θα μιλήσουμε γι' αυτά που συμβαίνουν εδώ στις διασκέψεις του USENET, στο δίκτυο του World Wide Web...»

Μέσα στο κλίμα των σημερινών εξεγέρσεων της νεολαίας στον τόπο μας (και γενικότερα στην Ευρώπη) που όλοι τις παρακολουθούμε με δικαιολογημένη αμηχανία, καθώς τα αιτήματα και η δυναμική τους δεν «ταιριάζει» με τα όσα έχουμε κατά νου από την εμπειρία μας, η εξέγερση των φοιτητών της Κορέας φαίνεται πιο οικεία. Οι αιτίες της είναι παρόμοιες με τις δικές μας πριν από είκοσι τόσα χρόνια. Αυτό είναι! Η εξέγερσή τους, παρ' όλο που ανήκουν σε άλλη γενιά, είναι και δική μας.

Αντίθετα, η εξέγερση των σημερινών νέων της Δύσης δεν είναι η δική μας. Ας το πάρουμε απόφαση, πριν περιπέσουμε στην πραγματικά αντιδραστική κατάσταση του επιτημητικού ή μη «παρατηρητή της εξέγερσης». Και για του λόγου το αληθές ας ακούσουμε, αν μπορούμε πια, μια φωνή που ίσως και να ηχεί παράξενα στ' αυτιά μας:

«Η μαζική σύλληψη πεντακοσίων ανθρώπων απέχει πολύ από το να είναι απλά μια ποινική υπόθεση. Θέτει σε δοκιμασία τις ήδη ξεφτελισμένες συνειδήσεις μιας κοινωνίας που έχει αποποιηθεί κάθε ελευθεριακή διεκδίκηση»⁶.

1. Οι σελίδες των φοιτητών υπάρχουν στη διεύθυνση: <http://kucsu.korea.ac.kr:8080/>
2. Στη διεύθυνση <http://www.uic.edu/~petem/skscamp.html> υπάρχει το ιστορικό της δίωξης 36 κορεατών σοσιαλιστών και μαζεύονται ηλεκτρονικές υπογραφές υποστήριξης για την υπόθεσή τους.
3. Από την εφημερίδα *Korea Herald* που υπάρχει στη διεύθυνση: <http://zec.three.co.kr/koreaherald/> που παρέχει καθημερινή ενημέρωση.
4. Η αναφορά αυτή υπάρχει αυτούσια στη διεύθυνση gopher://gopher.VOA.GOV:70/00/pub/human_rights_95/republic_of_korea
5. Τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας υπάρχουν στη διεύθυνση: <http://www.io.org/amnesty/>
6. Από κείμενο που βρήκα στην είσοδο της πολυκατοικίας μου που υπογράφεται από «Αντιεξουσιαστές από Κυψέλη και Πατήσια» για τα πρόσφατα γεγονότα στο Πολυτεχνείο.

Γιατί ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗΘΗΚΕΣ μαμά

ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΤΟΥ ΜΑΤΙΕ ΚΑΣΣΟΒΙΤΣ - KIDS ΤΟΥ ΛΑΡΡΥ ΚΛΑΡΚ

του Ηλία Κανέλλη

ΓΙΑΤΙ, ΑΡΑΓΕ, ο κινηματογράφος, σε Ευρώπη και Αμερική, που αγκαλιάζεται ιδιαίτερα από τους νέους έχει τόσο να κάνει με την επανανακάλυψη του νεορεαλισμού; Τι μπορεί να σημαίνει αυτή η επιστροφή; Κι αν η поп κουλτούρα των σύγχρονων καιρών πάντα είχε ανοιχτά μάτια και αυτιά στα γυρίσματα της πραγματικότητας, μήπως αυτό σημαίνει ότι, ξαναβρίσκοντας ένα κομμάτι του παγκόσμιου κινηματογράφου τον χαμένο του δυναμισμό, προοιωνίζεται τις μέρες που ο υπόγειος δυναμισμός ενός κόσμου χωριστά, που επιδέξια σήμερα θάβουν οι κοινωνίες της ενσωμάτωσης και του consensus, θα ξεχυθεί στους δρόμους και στις πλατείες, βαπτισμένος σε καινούργιες συλλογικότητες, στα νέα πολιτικά μορφώματα που θα γεννηθούν μέσα από την αδήριτη νομοτέλεια της εξέγερσης;

ΤΟ ΜΙΣΟΣ του Ματιέ Κασσοβίτς

Ένα Παρίσι μέσα στο Παρίσι. Ένας κόσμος χωριστά, στο περιθώριο ενός άλλου κόσμου, ελκυστικού, ενός πάνω κόσμου. Αυτόν τον κόσμο της επιφάνειας τον γνωρίζουμε καλά – χιλιάδες πληροφορίες μας τον προσφέρουν ελκυστικό μεζεδάκι στο πιάτο: τουριστικές πληροφορίες, διαφημιστικές πληροφορίες, η κατανάλωση, η μόδα, η κοσμική κίνηση, οι συζητήσεις των διανοουμένων, τα μπιστρό και τα καφέ... Ο άλλος κόσμος, ο κόσμος χωριστά, αραιά και που φτάνει ως εδώ. Όταν κάνει κρύο και πεθαίνουν οι κλοσάρ στους αεραγωγούς του μετρό· όταν σφίγγουν τα πράγματα και κάποιες κοινωνικές ομάδες κατεβαίνουν στους δρόμους, διεκδικητικές... Σχεδόν ποτέ άλλοτε.

Γι' αυτό το σχεδόν ποτέ άλλοτε μιλάει στην πρώτη ταινία του, *Το μίσος*, ο νέος σκηνοθέτης Ματιέ Κασσοβίτς. Το εντοπίζει τόσο κοντά μα και τόσο μακριά από το κέντρο του Παρισιού. Σε λίγα μόλις χιλιόμετρα απόσταση, στα λαϊκά προάστια. Εκεί όπου κατοικούν οι «νέοι Γάλλοι», παιδιά μεταναστών δεύτερης και τρίτης γενιάς, συνήθως χωρίς τις προοπτικές ενός μέλλοντος μέσα στην κοινωνική αποδοχή: η εκπαίδευση απροσπέλαστη για μεγάλο μέρος αυτών των κοινωνικών ομάδων, το επαγγελματικό μέλλον αδιευκρίνιστο και αβέβαιο...

Επάνω: σκηνή από την ταινία *Kids*. Κάτω, *Το μίσος*.

Σ' αυτό το ένα τρίτο μιας παραδειγματικής κοινωνίας των δύο τρίτων, συγκροτούνται κοινωνικές ομάδες με κριτήριο την «ομερτά», η αστυνομία κάνει δυναμικό το παρών της και οι συγκρούσεις με τους «μπάτσους» είναι στο καθημερινό προσκήνιο. Από κει και πέρα, τα υπόλοιπα αναλαμβάνει ο κινηματογράφος. Ο Κασσοβίτς αφήνει ελεύθερη την κάμερα να αλωνίσει. Αεικίνητη κυκλοφορεί μέσα στην πραγματικότητα, αποφεύγοντας τα ακαδημαϊκά καθραρίσματα αλλά επιδιώκοντας τη δραματοποίηση των συγκρούσεων που στοχεύει. Επιδέξιος τρόπος για να κάνεις, σήμερα, στα 1995, νεορεαλισμό – κι αυτός είναι ο μόνος λόγος που κάνει την ταινία να χειραφετείται από το σινεμά του Σκορσέζε, π.χ., ή του Σπάικ Λι.

Αυτό το χειραφετημένο ρεαλιστικό δράμα προοιωνίζεται δύο πολύ σημαντικές ανακατάξεις στην παγκόσμια σκηνή: στο προσκήνιο έρχεται ξανά ένας κινηματογράφος που καταπιάνεται με τα καυτά προβλήματα της κοινωνικής πραγματικότητας, μακριά από αισθητικούς ακκισμούς και τα αδιέξοδα της ευρωπαϊκής σκηνής που επιδιώκει να αναδείξει την «πνευματικότητα» του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, κατά τη γνώμη μας ανεπιτυχώς· στο πολιτικό προσκήνιο, πάλι, κυοφορούνται νέες ενδιαφέρουσες κοινωνικές συγκρούσεις. Στη Γαλλία, ήδη, άρχισαν να παίρνουν τη μορφή χιονοστιβάδας.

KIDS του Λάρρυ Κλαρκ

Όταν η ταινία του Λάρρυ Κλαρκ *Kids* πρωτοπροβλήθηκε στο τελευταίο Φεστιβάλ των Καννών έγινε δεκτή από ένα κοινό διχασμένο. Μεγάλο μέρος των θεατών χειροκροτούσε με ενθουσιασμό· ένα άλλο μεγάλο μέρος σφύριζε εξαγριωμένο: «κοροϊδία». Ίσως αυτός ο διχασμός να ήταν τιψωμί και το τυρί για τη διαφημιστική προώθηση της ταινίας, όμως ο κινηματογράφος είναι μια υπόθεση πολύ πιο περιεκτική ακόμα και από το πιο ευρηματικό διαφημιστικό εφεύρημα.

Προφανώς, λοιπόν, η ταινία έχει θέμα ποι καίει και τρόπο πολύ ενδιαφέροντα να το εκθέσει – αφού, χωρίς να εντάσσεται στις συνηθισμένες χολλυγουντιανές μυθοπλασίες καταφέρνει και γίνεται προκλητικά ενδια-

φέρουσα –έως απορριπτέα– και κατεβάζει στην αίθουσα όλη την πιτσιρικάδα. Όντως, έχει.

Τι έχει; Καταρχάς έχει ζωή. Θέμα της, μια παρέα από παιδιά που το μεγαλύτερο δεν είναι δεκαοχτώ και το μικρότερο είναι-δεν είναι δώδεκα. Τι κάνουν τα παιδιά; Γυρνάνε σαν τις άδικες κατάρες, κλέβουν, πλακώνονται στο ξύλο, κάνουν σεξ χωρίς να νοιάζονται για τίποτα, χωρίς να φοβούνται έστω το AIDS (εκτός κι αν τους κάτσει...), πίνουν μαύρο...

Αυτό είναι ζωή; Την ερώτηση θα μπορούσε να τη θέσει περιδεής κάθε μαμά και κάθε μπαμπάς που παρακολουθούν τα βλαστάρια τους κατά πόδας, διακριτικά ή και μη διακριτικά, μπας και κάνουν καμιά παρασπονδία· μπας και την κοπανήσουν λόγου χάριν από το φροντιστήριο ή μήπως δεν μάθουν το μάθημα παπαγαλία και κινδυνεύουν να μην περάσουν στο πανεπιστήμιο (η καλύτερη περίπτωση) αλλά και να μάθουν να τα γράφουν όλα, να σέρνονται στις αλητείες και, ίσως, να πέσουν και στα ναρκωτικά (το μη περαιτέρω...).

Ηταινία αφήνεται σε μια πτυχή της πραγματικότητας. Η σκηνοθεσία, διακριτική, επίτομακρη, σθησιμένη, απλώς παρατηρεί. Παρατηρεί τη ζωή. Και η ζωή είναι σκληρή. Ξηλή οφείλει και να τη δείξει ο κινηματογράφος, αν θέλει να την αποδώσει χωρίς την ωραιοποίηση από τη διαμεσολάβηση της αισθητικής, χωρίς καν την έντεχνη ή την κροσωπική ματιά που διυλίζει και επαναποδίδει.

Όπως ο Τζων Κασσαβέτης, ο Λάρρυ Κλαρκ παρακαλεί την πραγματικότητα: «Έλα όπως είσαι!». Αφήνει την κάμεραλεύθερη, ντιρέκτ, να παρατηρεί τις όψεις της ζωής που τον ενδιαφέρουν και, απλώς, διευθετεί, τακτοποιεί στο πλαίσιο μιας κινηματογραφικής αφήγησης, ό,τι η πραγματικότητα του προσφέρει. Μια βία εκ πρώτης όψεως παράλογη· έναν χαβαλέ εκ πρώτης όψεως αδιέξοδο· έκλυση ενέργειας που δεν επενδύεται σε σκοπιμοθηρίες· μια ηδονοθηρία που αποκλείει (ή καταπνίγει απολύτως) το συναίσθημα... Ζούγκλα

Ζούγκλα – αλλά μήπως δεν είναι ζούγκλα η σύγχρονη κοινωνία των μεγαλουπόλεων; Όπως ακριβώς η ζούγκλα έχει εκ πρώτης όψεως ποταμάκια, πρασινάδες, ωραία τοπία αλλά, στο βάθος, τα όντα που την κατοικούν, ιδίως τα πλέον ανίσχυρα, το μόνο που πρέπει να κάνουν είναι να προσπαθούν να τη βγάλουν, έτσι και οι σύγχρονες μητροπόλεις με τα ψηλά κτίρια, τους πολλούς δρόμους πηχτρα στο ανθρωπομάνι, τα αστραφτερά γραφεία και τους ψαλιδόκωλους γιάπιδες κρύβουν, πίσω από την προθήκη, μια κόλαση: άστεγοι, άνεργοι, ταλαίπωροι, όλη

τους η ζωή πρέπει να είναι ένα εδώ και τώρα, μια διαρκής στρατηγική του πώς θα την καβαντζάρουμε και σήμερα. Σ' αυτό το χαμό, φυσικά, δεν συνωστίζονται μόνο ιδεολόγοι και διανοούμενοι, δανδήδες και καλοπερασάκηδες. Υπάρχουν και άνθρωποι που στριμώχνονται σαν ζουλάπια, και όλη την ημέρα και όλη τη νύχτα κοιτάζουν σαν τα ζουλάπια να τα φέρουν βόλτα. Ό,τι έρθει, όπως έρθει. – τώρα που έχουμε γιατί αύριο ίσως να μην έχουμε. Στην άγρια ανταγωνιστική κοινωνία, οι πιο αδύναμοι γίνονται και πιο άγριοι – σε πολλές περιπτώσεις αυτή η αγριότητα, αυτή η βία είναι και η μόνη απόδειξη ότι ζουν.

Αλλά γιατί η κόλαση των *Kids*, της λούμπεν πιτσιρικάδας της Νέας Υόρκης, είναι, παράλληλα, ελκυστική; Στην κόλαση, οι επιλογές είναι ορισμένες. Το μοναδικό όπλο των κολασμένων είναι το σώμα τους, γυμνό, χωρίς ελπίδα – και, βέβαια, χωρίς αρχές. Και το σώμα που είναι ανυπεράσπιστο, χωρίς ελπίδα, αρχές, χωρίς προοπτική, χωρίς παιδεία, μόνο από ζωική ορμή μπορεί να κατέχεται. Και πώς αυτή τη ζωική ορμή να την εμποδίσεις; Πού να την κλείσεις; Σε φυλακή; Σε αναμορφωτήριο; Σε τρελάδικο; Σε σχολείο; Ό,τι και να εφεύρεις, πρόνοια ή πρόληψη, το χωρίς ελπίδα σώμα θα διαφύγει, θα γεμίσει το πανί και τη ζωή. Πού να την κρύψεις τη ζωική ορμή; Στο φόβο; Στην καταστολή;

Όπως και να θελήσεις να βάλεις φραγμό, επί της ουσίας πάντα από κάπου αυτή η βία θα διαφεύγει. Δεν υπάρχει άλλη στρατηγική για τους ανθρώπους που είναι πίσω από την αναπαιτική μεριά της ζωής. Ούτε δημοκρατικός δρόμος υπάρχει, ούτε ειρηνικό πέρασμα ούτε στρατευμένη τέχνη ούτε μνήμη ούτε νοσταλγία. Ένα κορμί κάθε κολασμένος που δεν ξέρει τι να το κάνει. Να περιμένει την κοινωνιολογία να του το διαχειριστεί; Τους φωτισμένους εκπροσώπους να το καθοδηγήσουν; Την ιδεολογία να το στρέψει; Χαιρετίσματα. Στην κόλαση και στη ζούγκλα αυτά είναι πολυτέλειες. Ό,τι προλάβουμε. Όσο είμαστε θαμμένοι, ο σώζων εαυτόν σωθήτω... Ίσως, κάποτε (όπως συνέβη πρόσφατα στο Λος Άντζελες, όπως συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό τώρα στη Γαλλία, όπως συνέβη πρόσφατα, σε μικρογραφία, στα γεγονότα του Πολυτεχνείου στην Αθήνα) κάποιοι δεν κρατηθούν και χαλάσουν και τη βιτρίνα...

Μην τρομοκρατείσαι, μαμά...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από τις εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

Το βιβλίο του

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ

Μάρτυρες και Μαρτυρίες

Ηρωικές μορφές
και οριακά γεγονότα
του νεοελληνικού
βίου

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

Επειδή ήταν συνήθης ΥΠΟΠΤΟΣ;

της Ιωάννας Σωτήρχου

ΣΤΙΣ 6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, μετά από εισβολή και έρευνα της αστυνομίας στο σπίτι του, για πολλοστή φορά τα τελευταία χρόνια, συλλαμβάνεται ο 26χρονος αναρχικός Κώστας Καλαρέμας. Γνωστός στις διωκτικές αρχές από τον Νοέμβριο του 1991, όταν είχε ξανά συλληφθεί με 33 αναρχικούς αφισοκολλητές και κατά την κράτησή του στη λεωφόρο Αλεξάνδρας είχε βασανιστεί, θέμα που κατήγγειλε η Διεθνής Αμνηστία τότε. Βέβαια, οι αστυνομικοί που είχε μηνύσει για την κακοποίησή του, ποτέ δεν διώχτηκαν. Μόλις φέτος απαλλάχτηκαν με βούλευμα, ενώ οι αφισοκολλητές καταδικάστηκαν για... παράνομη αφισοκόλληση.

Στην Ασφάλεια μαθαίνει ότι κατηγορείται για ληστεία με βάση τη μαρτυρία ενός κρατούμενου εκεί, ονόματι Αγγελίδη, ο οποίος είχε πρόσφατα συλληφθεί για όπλα και ναρκωτικά. Χρειάστηκαν τρεις συμπληρωματικές καταθέσεις στην Ασφάλεια από τον Αγγελίδη για να μετατρέψει την αρχικά τυχαία γνωριμία του με τον Καλαρέμα στην κατηγορία της από κοινού ληστείας. Η διαδικασία ακολούθησε την πορεία των αναγνωρίσεων. Σε αυτό το σημείο κλήθηκαν οι μάρτυρες υπάλληλοι τραπέζης από όλες τις ληστείες τραπεζών του τελευταίου χρόνου και ακολούθησε η «αναγνώρισή» του από μία υπάλληλο για ληστεία σε μία ακόμη τράπεζα.

Αυτά είναι και όλα τα στοιχεία με βάση τα οποία κατηγορείται. Κατά την έρευνα στο σπίτι του δεν βρέθηκαν ούτε όπλα, ούτε τα εκατομμύρια των ληστειών. Ενάμιση μήνα μετά, μπαίνει στη δικογραφία και η αρχική κατάθεση της εν λόγω υπαλλήλου που τον «αναγνώρισε» στην Ασφάλεια από την οποία προκύπτει ότι η συγκεκριμένη υπάλληλος είχε δώσει τελείως διαφορετική περιγραφή για το δράστη αυτής της ληστείας τότε, με χαρακτηριστικά που ήθελαν τον Καλαρέμα, σύμφωνα και με τις καταθέσεις των άλλων μαρτύρων για την ίδια ληστεία, πολύ αδύνατο και πιο κοντό από ό,τι είναι.

Από την πρώτη στιγμή της σύλληψής του ο Καλαρέμας αρνήθηκε όλες τις κατηγορίες και με την προφυλάκισή του, στις 11 Οκτωβρίου, ξεκίνησε απεργία πείνας.

Σε επιστολές του από τη φυλακή, που δημοσιεύτηκαν στον Τύπο ο ίδιος δίνει τις δικές του εξηγήσεις: «Βρίσκομαι κρατούμενος με σαφή στόχο την προσωπική μου εξόντωση και ευρύτερα την ποινικοποίηση του αντιεξουσιαστικού χώρου, που στο όραμά του για κοινωνική απελευθέρωση συντάχθηκα και αγωνίζομαι. Βρίσκομαι, λοιπόν, σε απεργία πείνας από την πρώτη στιγμή της σύλληψής μου, αρνούμενος έστω και για μια στιγμή παθητικά να υποταχθώ στο σφοδρινό παρόν και μέλλον που εξυφαινεται για μένα. Όλα αυτά τα στοιχεία που με θέλουν κατηγορούμενο σε μια αστυνομική ταινία θα συνιστούσαν παρωδία. Όταν, όμως, τα βιώνεις σε γραφεία της Ασφάλειας και σε κελιά του Κορυδαλλού, τότε συνθέτουν τραγωδία. Απέναντι σε όλες αυτές τις άθλιες μεθοδεύσεις δική μου επιλογή δεν θα μπορούσε παρά να είναι η ίδια που σηματοδότησε ολόκληρη τη ζωή μου: της αδιαπραγμάτευτης αξιοπρέπειας και της

ανυποχώρητης αντίστασης. Η απεργία συνεχίζεται και χωρίς διασταγμό θα συνεχιστεί μέχρι την απελευθέρωση ή το βιολογικό τέλος μου».

Σήμερα, που βρίσκεται κοντά στο βιολογικό του τέλος –έχει χάσει πάνω από 25 κιλά από τη δίμηνη σχεδόν απεργία, υποφέρει από πέτρα στα νεφρά που του εμφανίστηκε με την απεργία και κινδυνεύει με ανήκεστο βλάβη στο σκώτι– ο Καλαρέμας περιμένει την έκβαση της αίτησης αποφυλάκισης που έχουν καταθέσει οι συνήγοροί του.

Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ακόμη, με μαρτυρίες καταθέσεις, ότι ο εν λόγω νεαρός αναρχικός, φοιτητής της Νομικής και μεταφραστής θεωρητικών του αναρχισμού που εξέδιδε σε μπροσούρες, εργαζόταν το διάστημα που φέρεται να διέπραττε τις ληστείες.

Βιώνει, όμως, μια εκδικητικότητα στο πρόσωπό του που αγγίζει και όλες τις κινητοποιήσεις αλληλεγγύης που τον αφορούν. Ίσως διαγράφεται μία νέα κατηγορία αλίευσης υπόπτων από τις διωκτικές αρχές: αυτή του «δραστήριου αναρχικού». Και αυτή, αν είναι κατηγορία, σίγουρα μπορεί να αποδοθεί στον Καλαρέμα. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτή η «κατηγορία» που οδήγησε στην καταδίκη του 21χρονου Καμπούρη σε πέντε χρόνια φυλάκισης παρά το γεγονός ότι όσοι είδαν τους δράστες της επίθεσης στον αστυνομικό φρουρό του Περισσού –ο αστυνομικός που δέχτηκε την επίθεση, ο πολίτης φρουρός του ΚΚΕ και η αυτόπτης μάρτυς που είδε τους δράστες να φεύγουν– δεν τον αναγνώρισαν σαν έναν από αυτούς. Δεν είναι τυχαίο ότι συλλαμβάνονται και καταδικάζονται σε φυλάκιση χωρίς αναστολή δύο νέοι στη Θεσσαλονίκη για πορεία συμπαράστασης στον Καλαρέμα πριν καν αυτή ξεκινήσει. Ούτε ότι προσάγονται κατά δεκάδες στα τοπικά τμήματα για εξακρίβωση, όσοι θέλησαν να διαδηλώσουν την αλληλεγγύη τους στον απεργό πείνας έξω από το Γενικό Κρατικό Νοσοκομείο Νίκαιας όπου κρατείται νοσηλευόμενος ο Καλαρέμας.

Ίσως να μην είναι τυχαία και η εκκένωση του Πολυτεχνείου από τις δυνάμεις καταστολής το ξημέρωμα της 18ης Νοεμβρίου και η αποσιώπηση από τα ΜΜΕ ότι εκείνο το βράδυ επιχειρήθηκε μία κινητοποίηση αλληλεγγύης στον αναρχικό κρατούμενο και στους εξεγεργμένους φυλακισμένους του Κορυδαλλού.

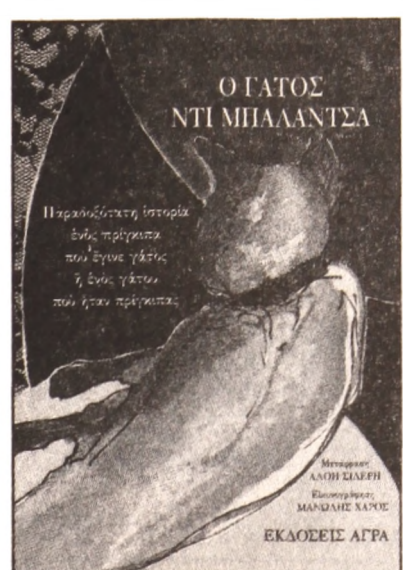
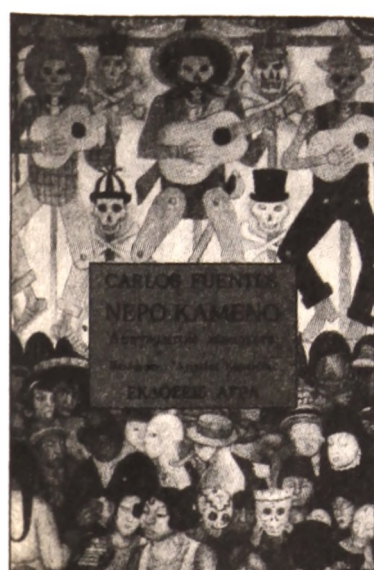
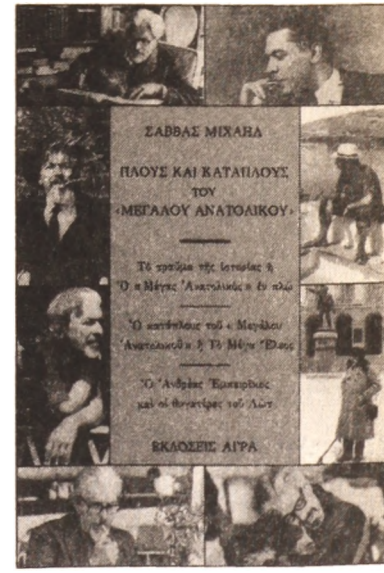
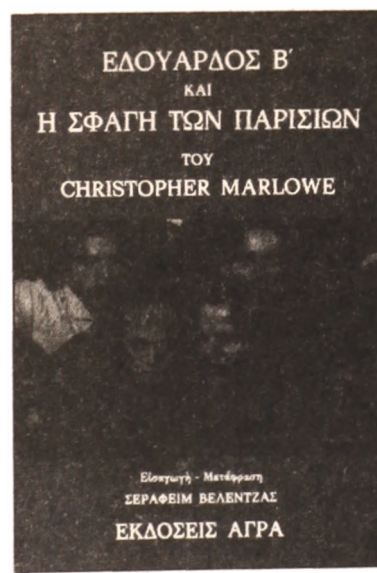
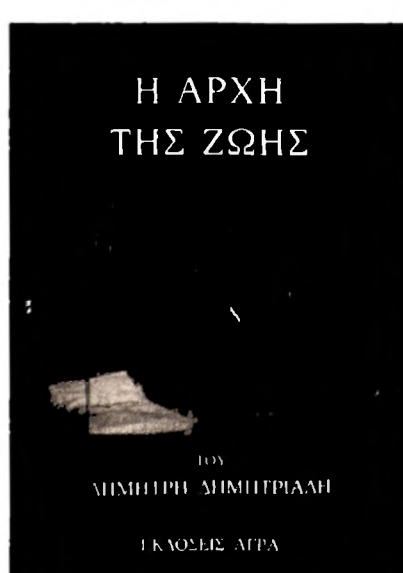
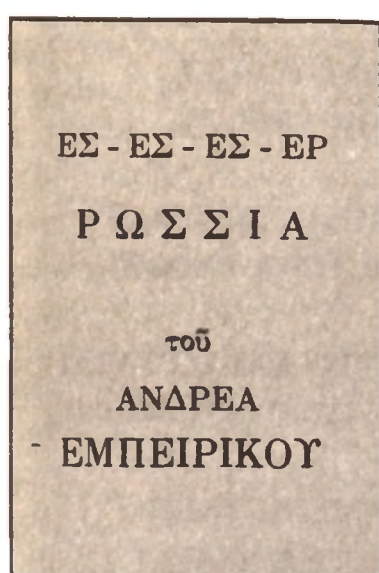
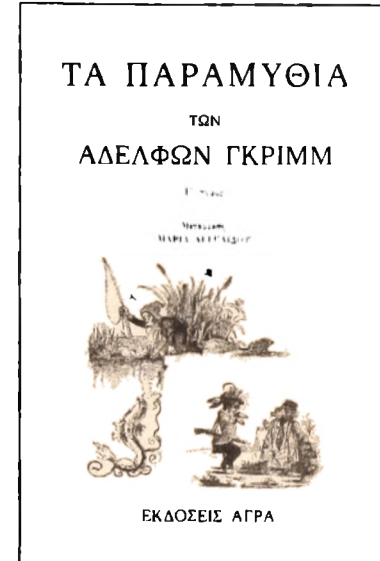
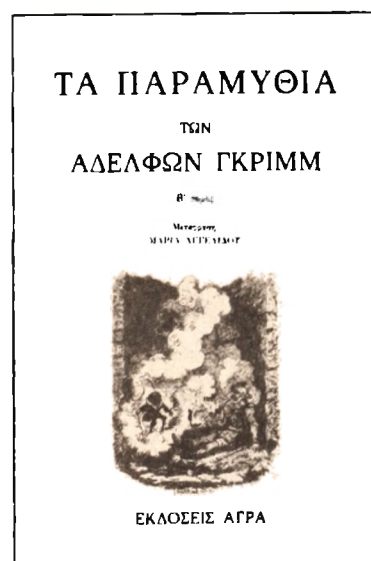
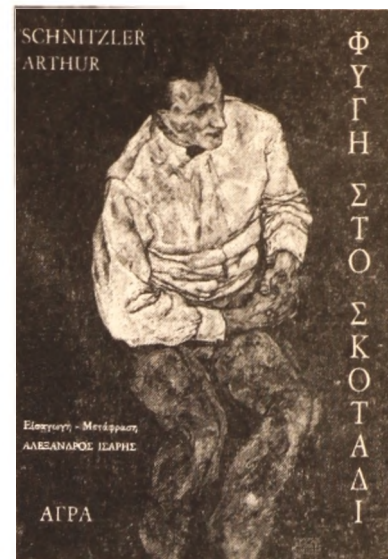
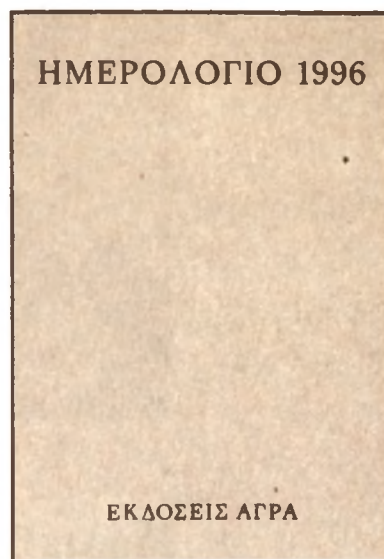
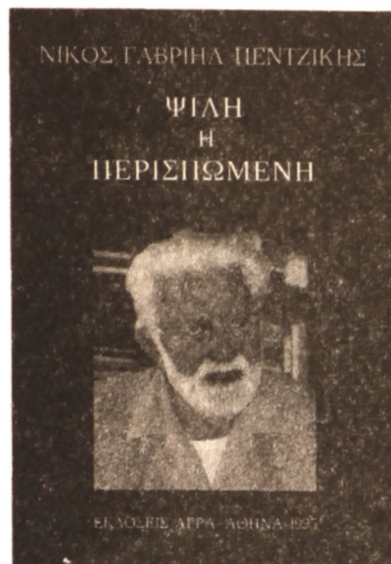
Ίσως να μην είναι τυχαίο ότι στα δικαστήρια της Ευελπίδων, όταν οι συμπαράστατες στους διωκόμενους του Πολυτεχνείου επιχειρήσαν να ανοίξουν ένα πανό για τον Καλαρέμα, ξυλοκοπήθηκαν και τρεις συνελήφθησαν για αυτόφωρο αδίκημα.

Ίσως όλα αυτά να μην είναι τυχαία και μπορεί να συνιστούν μια αποφασισμένη κατασταλτική επίθεση ενάντια σε έναν πολιτικό χώρο που επιλέγει ακραίες μορφές αμφισβήτησης και αντιπαράθεσης στις κρατούσες αρχές και αξίες.

Και είναι φυσικό να είναι τα πρώτα θύματα ενός κράτους δικαστών και αστυνομικών...

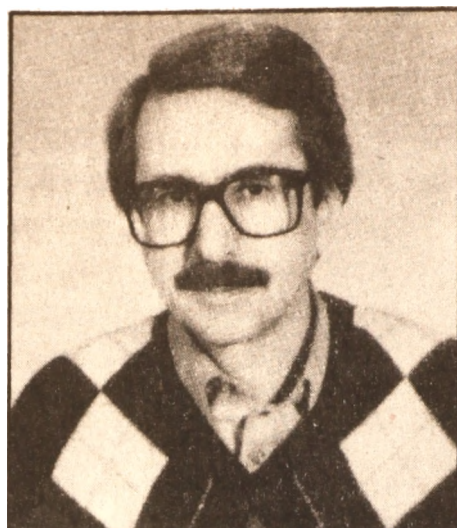
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

Όλα τα βιβλία του

ΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ

Μόλις κυκλοφόρησε

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΑ

(Χρονογραφήματα)

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
Φιλοσοφία. Έκτη έκδοση.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
Φιλοσοφία. Πέμπτη έκδοση.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ
Ποίηση. Τρίτη έκδοση.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
Σάπρα. Τέταρτη έκδοση.

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
Πεζά. Τρίτη έκδοση.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
Φιλοσοφία. Τέταρτη έκδοση.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
Δοκίμα. Τρίτη έκδοση.

Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ
ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ
Σάπρα. Δέκατη όγδοη έκδοση.

ΕΡΩΣ ΚΑΛΟΥ
Δοκίμα.

Η ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΙΝΑ
Τρίτη έκδοση.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΚΑΥΣΩΝΑ
Πεζά. Δεύτερη έκδοση.

ΤΟΛΜΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
Διηγήματα. Δεύτερη έκδοση.

ΛΙΣΤΕΣ
Το παιχνίδι με τους καταλόγους.

Δοκίμα I
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

ΣΑΤΙΡΕΣ
1972-1992

Δοκίμα II
ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
1950 - 1990

ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Μεταφράσεις 1957 - 1982

ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
Έβδομη έκδοση.

ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ
Τρίτη έκδοση.

Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΒΟΥΔΔΑΣ
Ιστορία. Τρίτη έκδοση.

ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΒΑΙ
Φιλοσοφία. Δεύτερη έκδοση.

Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΑΞΗ
Πέμπτη έκδοση.

ΜΙΚΡΑ ΒΗΜΑΤΑ
Χρονογραφήματα. Δεύτερη έκδοση.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΔΑ ΣΤΗΝ ΣΥΡΟΥ
Αφήγημα. Δεύτερη έκδοση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Στη χώρα των οδοφραγμάτων

Το φάντασμα του 1968 πλανάται πάνω από τη Γαλλία. Οι παρατεταμένες κινητοποιήσεις των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα που εξαπλώνονται και στον ιδιωτικό, οι κινητοποιήσεις για την παιδεία έχουν σε μεγάλο βαθμό παραλύσει τη χώρα. Ούτε οι σημερινοί φοιτητές, κάπου 2 εκατ., ούτε οι εργαζόμενοι που απεργούν επιθυμούν την ανατροπή του συστήματος. Κάθε άλλο. Απλώς υπερασπίζονται βασικά δικαιώματά τους, κατακτήσεις που η κυβέρνηση επιδιώκει να περιορίσει ή να καταργήσει.

Η κρίση του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και η κοινωνική κρίση είναι εμφανείς. Πρόκειται για μια βαθιά κρίση που περνάει το κράτος κοινωνικής πρόνοιας στη σύγχρονη εποχή. Τόσο τα συμπτώματα της κρίσης όσο και οι αιτίες της αποτελούν κοινά γνωρίσματα σε όλα τα σύγχρονα προηγμένα και καπιταλιστικά κράτη.

Και όσον αφορά μεν στη διάγνωση των προβλημάτων, οι διαφωνίες είναι ελάχιστες. Το κακό γίνεται στους τρόπους «θεραπείας». Ο γάλλος πρωθυπουργός Ζιπέ και ο πρόεδρος Σιράκ αποτόλμησαν «βαθιά τομή» στο κοινωνικό κράτος, επιδιώκοντας να το φέρουν σε ισορροπία μέσα σε δύο χρόνια εξαλείφοντας τα δημοσιονομικά ελλείμματα στον τομέα αυτό. Προφανώς, υποτίμησαν τις αντιδράσεις. Διότι ποιος θα δεχθεί να εργάζεται για 40 χρόνια αντί για 37 ½ για να δικαιούται πλήρη κρατική σύνταξη; Αλλά και τι θα γίνει όταν σήμερα για κάθε συνταξιούχο δημόσιο υπάλληλο χρειάζονται ασφαλιστικές εισφορές 2,56 εργαζόμενων δημοσίων υπαλλήλων και σε δέκα χρόνια μόνο το 1,86;

Αυτά και άλλα συναφή προβλήματα ταλανίζουν πολλές χώρες που στην περίοδο της οικονομικής

ευημερίας και ανάπτυξης μετά τον πόλεμο δημιούργησαν εκτενή, αναγκαία, αλλά για τις σημερινές συνθήκες –μικρότερης οικονομικής ανάπτυξης, ανεργίας, αύξησης της αναλογίας των ηλικιωμένων στο σύνολο του πληθυσμού, δημοσιογραφικής καχεξίας κ.λπ.– κάπως «πολυτελή» κυρίως για δογματικές νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις.

Αν προσθέσουμε και τη διεθνή διάσταση, την ανάγκη δηλαδή η Γαλλία να μειώσει το δημόσιο έλλειμμά της από 5% και πλέον στο 3% του ΑΕΠ για να εκπληρώσει ένα βασικό κριτήριο σύγκλισης του Μάαστριχτ και επομένως να συμμετάσχει στην οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ) της Ευρώπης, τότε μπορούμε καλύτερα να καταλάβουμε το σημερινό της πρόβλημα.

Προς το παρόν, η γαλλική κυβέρνηση ποντάρει στην εχθρική στάση της κοινής γνώμης που ασφαλώς ταλαιπωρείται από τις απεργίες, καθώς οι συγκοινωνίες έχουν παραλύσει, το Χρηματιστήριο κατρακυλά, η εμπορική κίνηση, εν όψει μάλιστα των εορτών, πέφτει κατακόρυφα και τα παρόμοια.

Προς το παρόν, επίσης, τα 3/4 των Γάλλων υποστηρίζουν τις κοινοτοποιήσεις παρά το γεγονός ότι τα εργατικά συνδικάτα και αδύναμα είναι και διαφωνούν για τις προοπτικές. Είναι θέμα εμμονής και αντοχής. Η έκβαση δεν είναι βέβαιη. Το βέβαιο είναι ότι η κρίση είναι δύσκολο να ξεπεραστεί κι ότι η μεγάλη αυτή αναταραχή αποτελεί ταυτόχρονα και μια μεγάλη προειδοποίηση απέναντι σ' όλες εκείνες τις πολιτικές που θέτουν ως προτεραιότητα τη «σύγκλιση» ανεξάρτητα από το κοινωνικό κόστος ή που, εν πάση περιπτώσει, επιθυμούν να επενεργήσουν ωμά και γρήγορα. Τα διακυβεύματα σ' αυτή τη σύγκρουση είναι περισσότερα απ' όσα φαίνονται εκ πρώτης όψεως.

Το φάντασμα
του 1968
πλανάται
πάνω από τη
Γαλλία.
Αλλά αυτό
που
διακυβεύεται
σήμερα είναι
το ίδιο το
κράτος
κοινωνικής
πρόνοιας.

Τα αγκάθια της Τελωνειακής Ένωσης

του Αλή Ταρτάνογλου

Στις 13 Δεκεμβρίου το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο θα συζητήσει και θα αποφασίσει για τη συμμετοχή της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο συνεργάτης μας Αλή Ταρτάνογλου αναλύει την συζήτηση που γίνεται στο εσωτερικό της Τουρκίας.

Το μεγαλύτερο εμπόδιο για την Τελωνειακή Ένωση Τουρκίας και Ε.Ε. αποτελεί η στάση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η Σοσιαλιστική Ομάδα ζήτησε την αναβολή της συζήτησης και ψηφοφορίας που έχει προγραμματιστεί για τις 20 Δεκεμβρίου, ώστε να μη δώσει τη δυνατότητα στο κόμμα της κ. **Τσιλέρ** και στο κόμμα του κ. **Μπαϊκάλ** να θριαμβολογήσουν, εν όψει των εκλογών της 24ης Δεκεμβρίου στην Τουρκία.

Δεν είναι σίγουρο αν τελικά θα υπάρξει η αναβολή αυτή, διότι και η Σοσιαλιστική Ομάδα δέχεται ισχυρότατες πιέσεις. Στις αρχές Δεκεμβρίου τα πράγματα θα ξεκαθαρίσουν. Τότε θα φανεί αν πράγματι η Ευρωβουλή είναι διατεθειμένη να θεωρήσει ότι έχουν εκπληρωθεί οι όροι εκδημοκρατισμού που έχει θέσει στην Τουρκία, ώστε να εγκρίνει την Τελωνειακή Ένωση.

Μπορεί η ηγετική πολιτική τάξη στην Τουρκία, καθώς και ορισμένοι επιχειρηματίες να θέλουν την Τελωνειακή Ένωση. Ωστόσο, υπάρχουν δυνατές φωνές και στην αντιπολίτευση που επισημαίνουν πολλά μειονεκτήματα. Ας δούμε, λοιπόν, πώς παρουσιάζεται το θέμα:

Οι απλοί πολίτες της Τουρκίας δεν γνωρίζουν το πραγματικό νόημα της συμμετο-

Το ευρωπαϊκό χαρτί θα παίξει η Τανσού Τσιλέρ και για εσωτερική κατανάλωση, εν όψει εκλογών.

χής της Τουρκίας στην Τελωνειακή Ένωση (Τ.Ε.). Διότι το ζήτημα παρουσιάζεται στον τουρκικό λαό διαστρεβλωμένο, αφήνοντας δηλαδή να εννοηθεί ότι η Τουρκία γίνεται πλήρες μέλος της Ε.Ε. Τα πράγματα, φυσικά, δεν είναι έτσι. Σύμφωνα με την άποψη της αντιπολίτευσης, στην οποία συ-

μπεριλαμβάνονται και ορισμένοι ειδήμονες, όπως ο καθηγητής **Erol Manisali** το Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης, το Πρωτόκολλο της 6ης Μαρτίου 1995 μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας δεν ανοίγει το δρόμο για να γίνει η Τουρκία πλήρες μέλος της Ε.Ε. Το Πρωτόκολλο δεν αναλαμβάνει καμιά δέσμευση ως προς αυτό, ούτε φυσικά, περιέχει κάποιο χρονοδιάγραμμα. Η Ε.Ε. στο Συμβούλιο Κορυφής το Essen το 1994 προσδιόρισε ρητά τις χώρες που θα μπορούσαν να ενταχθούν μέχρι το 2000. Η ανακοίνωση του Συμβουλίου το Οκτώβριο του 1995 για τη Μεσογειακή Πολιτική κατατάσσει την Τουρκία μαζί με το Μαρόκο, την Τυνησία, την Αίγυπτο, την Ιορδανία, το Ισραήλ και την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης. Εξάλλου, η Ε.Ε. έχει απορρίψει ευγενικά την αίτηση ένταξης της Τουρκίας ως πλήρες μέλος, δεν έχει επιτρέψει την ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων και δεν έχει καταβάλει τα ποσά που προβλέπονται στο 4ο Χρηματοδοτικό Πρωτόκολλο. Επομένως, ισχυρίζεται ο καθηγητής **Manisali**, οι Τούρκοι πιστεύουν ότι η Ε.Ε. δεν επιθυμεί την πλήρη ένταξη της Τουρκίας.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ποιοι λόγοι υπαγορεύουν μια τέτοια στάση; Ο **Manisali** πιστεύει ότι η πλήρης έντα-

ξη της Τουρκίας δημιουργεί για την Ε.Ε. σοβαρότατα προβλήματα. *Πρώτον*, η Τουρκία, λόγω του πληθυσμού της, θα αποκτήσει ισότιμη θέση στα κοινοτικά όργανα με τις άλλες μεγάλες χώρες. *Δεύτερον*, η Ε.Ε. θα αντιμετωπίσει τεράστιο κύμα τούρκων εργατών. *Τρίτον*, η Ε.Ε. θα κληθεί να καταβάλει τεράστια ποσά στην καθυστερημένη Τουρκία και φυσικά δεν επιθυμεί να επωμιστεί τέτοιο βάρος. *Τέταρτον*, η Τουρκία σε σχέση με τα άλλα κράτη-μέλη έχει σοβαρά εσωτερικά προβλήματα, τα οποία η Ε.Ε. δεν επιθυμεί να μεταφερθούν στο εσωτερικό της και πέμπτον, η Τουρκία είναι μουσουλμανική χώρα, έχει δηλαδή εντελώς διαφορετική κουλτούρα από τη χριστιανική Δύση.

Σύμφωνα με τον Manisali, το Πρωτόκολλο Σύνδεσης, ενώ αποφεύγει όλα τα παραπάνω, δημιουργεί σοβαρές υποχρεώσεις για την Τουρκία. Για την Ε.Ε. πρόκειται για ιδανική λύση.

Η Τ.Ε. αποτελεί εμπορικό μηχανισμό της Ε.Ε. και δημιουργεί μονομερείς εξαρτήσεις για την Τουρκία. Δεν πρόκειται απλώς για κατάργηση των δεσμών μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας. Το άρθρο 16 του Πρωτοκόλλου και οι διατάξεις που περιέχονται μεταξύ των άρθρων 53 έως 64 δεν περιορίζονται στην εξωτερική ενσωμάτωση. Πρόκειται για σημαντικά άρθρα τα οποία δημιουργούν υποχρεώσεις στην Τουρκία σαν να ήταν πλήρες μέλος, χωρίς να είναι. Οδηγούν την Τουρκία να κυβερνάται όχι από τα δικά της όργανα, αλλά από τα όργανα της Ε.Ε.

Η Τουρκία υποχρεώνεται να ακολουθεί την εξωτερική εμπορική πολιτική της Ε.Ε., που αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα της εξωτερικής της πολιτικής. Θα υποχρεώνεται να εφαρμόζει αποφάσεις κοινοτικών οργάνων στα οποία δεν συμμετέχει. Επί παραδείγματι, θα υποχρεωθεί να διεξάγει ελεύθερο εμπόριο με τους Ελληνοκύπριους και να εφαρμόσει το εμπορικό εμπάργκο εναντίον της Β. Κύπρου. Θα υποχρεωθεί, επίσης, να τηρήσει τις προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες που η Ε.Ε. συνάπτει με τρίτες χώρες. Εάν π.χ. η Ε.Ε. συνάψει μια τέτοια συμφωνία με την Αρμενία, η Τουρκία είναι υποχρεωμένη να συμμορφωθεί, και αν η Ε.Ε. επιβάλει εμπάργκο στο Αζερμπαϊτζάν, το ίδιο. Κατά συνέπεια, η Τουρκία αναλαμβάνει υποχρεώσεις και ευθύνες χωρίς να συμμετέχει στα αποφασιστικά κοινοτικά όργανα και χωρίς να εί-

ναι πλήρες μέλος της Ε.Ε. Και επιπλέον, κάθε σημερινή συμφωνία της Τουρκίας με τρίτες χώρες θα υπόκειται στον έλεγχο της Ε.Ε., η οποία μπορεί να παρεμβαίνει, ακόμα δε και να ορθώνει εμπόδια.

«ΠΡΩΤΑ ΠΛΗΡΕΣ ΜΕΛΟΣ...»

Ο καθηγητής Manisali αναφέρει συγκεκριμένα: «*Το σύστημα της Ε.Ε. βασίζεται σε μηχανισμούς που προστατεύουν τα αμοιβαία συμφέροντα των κρατών-μελών. Γι' αυτό το λόγο είναι αναγκαίο να γίνει κανείς πρώτα πλήρες μέλος και μετά να προσχωρήσει στην Τελωνειακή Ένωση. Αλλά προσπαθούν να εντάξουν την Τουρκία σε αυτό το σύστημα χωρίς να την κάνουν πλήρες μέλος, σε βάρος των εθνικών της συμφερόντων, με μια επίπλαστη και μη ισορροπημένη συμφωνία.*»

Η Τουρκία θα πρέπει, επίσης, να εφαρμόζει τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το οποίο προστατεύει τα δικαιώματα των κρατών-μελών. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο Σύνδεσης, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο υπερισχύει της τουρκικής Εθνοσυνέλευσης. Το Συμβούλιο Σύνδεσης μπορεί να παίρνει αποφάσεις μόνο στο πλαίσιο των διατάξεων του Πρωτοκόλλου.

Η δομή αυτή θα δημιουργήσει σοβαρά πολιτικά και οικονομικά προβλήματα στην Τουρκία, καθώς επίσης τριβές και συγκρούσεις μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας στο μέλλον, διότι είναι αντιδημοκρατική.

Πράγματι, η Τελωνειακή Ένωση είναι ιδιαίτερα ένας εμπορικός θεσμός. Η τουρκική πλευρά και οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν κρύβουν τον ενθουσιασμό τους. Τους δημοκρατικούς όρους για τη συμμετοχή της Τουρκίας προφανώς τους γράφουν στα παλιά τους τα παπούτσια. Για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και τις μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες που τις πιέζουν, η Τουρκία δεν είναι παρά μια τεράστια αγορά 60 εκατ. κατοίκων. Γι' αυτούς σημασία έχει το εμπόριο και τα κέρδη και όχι ο εκδημοκρατισμός της χώρας. Αλλά και για την τουρκική κυβέρνηση και τους τούρκους πολιτικούς, το θέμα είναι να εκμεταλλευτούν πολιτικά την Τελωνειακή Ένωση εν όψει των εκλογών. Δεκάρα δεν δίνουν και αυτοί για τη δημοκρατία και τον εκδημοκρατισμό της χώρας.

Αν εξαιρέσουμε τη Σοσιαλιστική Ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και λίγους δημοκράτες στην Τουρκία, κανείς άλλος δεν ενδιαφέρεται για τη δημοκρατία.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ
(Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη)

RENÉ PUAUX

Δημοσιογράφος - συγγραφέας
"Ο φιλέλληνας των φιλελλήνων"

ΕΛΛΑΔΑ ΓΗ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

RENÉ PUAUX

ΕΛΛΑΔΑ ΓΗ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

Με 232 σελίδες, 22 εικόνες
εκτός κειμένου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

«Μεταρρυθμιστές γιοκ»

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Στον πυρετό της προεκλογικής εκστρατείας ζούνε αυτές τις μέρες οι πολιτικοί της Ρωσίας εν όψει των βουλευτικών εκλογών στις 17 Δεκεμβρίου. Οι ψηφοφόροι μάλλον βλέπουν τη διαμάχη από απόσταση. Το βέβαιο είναι ότι επιθυμούν αλλαγή σκηνικού και φαίνονται αποφασισμένοι να ρίξουν μαύρο στην κυβέρνηση και σε όλους τους μεταρρυθμιστές.

Τις υπογραφές που απαιτούσε η επιτροπή εκλογών για να τους επιτρέψει τη συμμετοχή, συγκέντρωσαν 43 κόμματα, ή 5.000 υποψήφιοι, εκ των οποίων οι περισσότεροι με πλάγια μέσα. Παρασκήνιο και ίντριγκες, το κόμμα του **Γκριγκόρι Γιαβλίνσκι** (ανήκει στο χώρο των Δημοκρατικών) παρ' ολίγο να αποκλειστεί από την επιτροπή εκλογών με κάποια ανόητη δικαιολογία. Ελλιπής παρουσίαση των κομματικών προγραμμάτων, οι υποψήφιοι αρνούνται να συνενρευθούν σε μια συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, γιατί την τελευταία φορά που έγινε αυτό ο θερμόαιμος **Βλαντιμίρ Ζιρινόφσκι** έχυσε ένα ποτήρι πορτοκαλάδα στο πρόσωπο του συνομιλήτή του. Έτσι περιγράφεται με δυο λόγια το προεκλογικό σκηνικό στη Ρωσία.

Οι ρώσοι ψηφοφόροι παρακολουθούσαν από απόσταση όλες αυτές τις εξελίξεις και το μόνο που μπορεί ίσως να τους συγκινήσει είναι μια λέξη: «αλλαγή». Έχουν εξοικωθεί από τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, την τραγική αύξηση της εγκληματικότητας και ίσως δεν αντέχουν να βλέπουν τη Ρωσία να χάνει διαρκώς έδαφος στο εξωτερικό.

Τι σημαίνει αυτό; Με κλειστά τα μάτια συμπιραίνει κανείς ότι το κόμμα του πρωθυπουργού **Βίκτωρ Τσερνομύρντιν**, «Το σπίτι μας, η Ρωσία», αλλά και όλα τα άλλα κόμματα που κινούνται στο χώρο του κέντρου και στο χώρο των Δημοκρατικών δεν έχουν ελπίδες. Γιατί καλώς ή κακώς οι Ρώσοι ταυτίζουν τη λέξη Δημοκρατικός με τη λέξη μεταρρυθμιστής. Προτιμούν τους «πατριώτες», όπως αυτοαποκαλούνται οι

Ο ακραίος εθνικιστής ηγέτης Βλαντιμίρ Ζιρινόφσκι σε προεκλογική του ομιλία στη νότια Ρωσία.

υποψήφιοι των υπόλοιπων κομμάτων της Αριστεράς, των Εθνικιστών και των Ακροδεξιών.

Οι δημοσκοπήσεις ενισχύουν την παραπάνω άποψη. Το κόμμα του Τσερνομύρντιν δεν παίρνει πάνω από 5%, ενώ εκφράζονται φόβοι ότι μπορεί να μην ξεπεράσει καν το πλαφόν του 5% και να μείνει, έτσι, έξω από τη Δούμα. Το μόνο κόμμα από το χώρο των μεταρρυθμιστών που έχει κάποιες ελπίδες είναι το «Γιαμπλόκο» του Γκριγκόρι Γιαβλίνσκι που φαίνεται να εξασφαλίζει ένα 10%.

Στην αντίπερα όχθη επικρατεί αισιοδοξία, ειδικά στο στρατόπεδο του **Αλεξάντερ Λέμπεντ**, πρώην στρατιωτικού. Το κόμμα του, το «Κογκρέσο Ρωσικών Κοινοτήτων», υπόσχεται την καταπολέμηση της μαφίας

και της διαφθοράς, την ενίσχυση της ρωσικής βιομηχανίας, την επανεξέταση των ιδιωτικοποιήσεων. Ανάλογη απήχηση έχει στον ρωσικό λαό και το «Κομμουνιστικό Κόμμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας» του **Γκενάντι Ζουγκάνο**, με συνθήματα για κοινωνική δικαιοσύνη, αναθεώρηση του σοβιετικού συντάγματος και εθνική ανγέννηση. Οι δυνάμεις που υπόσχονται την ανάσταση της κραταιάς Ρωσίας φαίνεται ότι θα είναι οι μεγάλοι νικητές των εκλογών.

Σε περίπτωση, βέβαια, που οι δύο αυτές δυνάμεις προχωρήσουν και σε συνασπισμό μέσα στη Δούμα, τότε τα πράγματα θα είναι πολύ δύσκολα για τον πρόεδρο **Γέλτσιν** εν όψει και των προεδρικών εκλογών του Ιουνίου.

Το στρίβειν διά του αρραβώνος

του Δημήτρη Φιλιππί

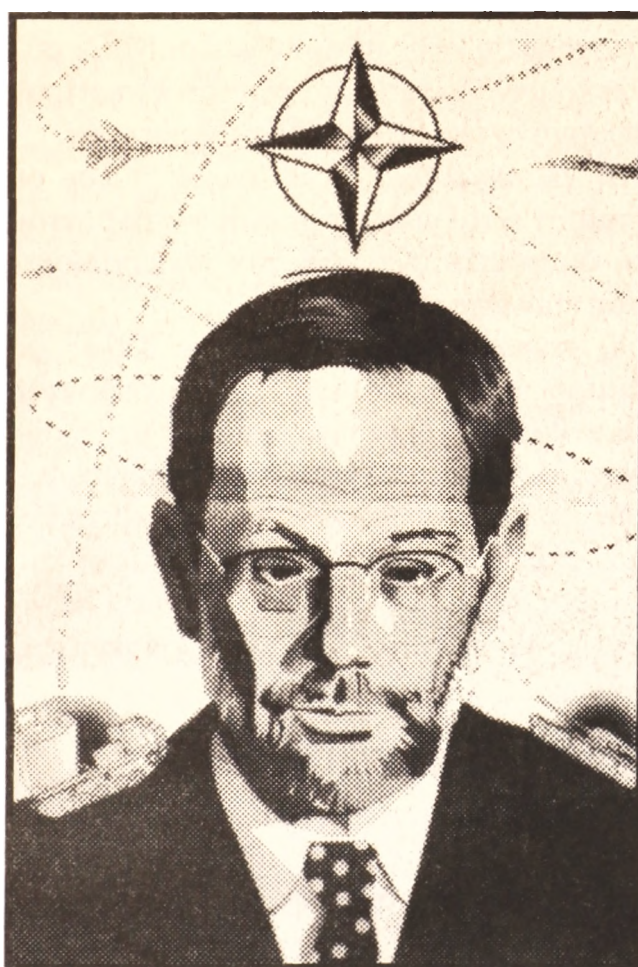
«Είμαστε ριζοσπαστικά αντίθετοι με την ένταξη της Ισπανίας στο NATO [...]. Εάν υπάρξει ανάγκη θα στείλουμε... ένα ανάπτυπο του Ισπανικού Συντάγματος στην Ουάσιγκτον για να μάθουν τι ακριβώς σημαίνει χώρα κυρίαρχη και ανεξάρτητη...».

Από συνέντευξη του νέου γ.γ. του NATO Χαβιέρ Σολάνα στο περιοδικό *EL TIEMPO* το 1989

Αυτά έλεγε ο Χαβιέρ Σολάνα... καβάλα στον Ροσινάντε. Και όταν ο Δον Κιχώτης ξεπέζεψε, ο Σάντσο του είπε: «Παρακαλώ την ευγενία σου, αφέντη Δον Κιχώτη μου, να μου κάνεις τη μεγάλη χάρη τώρα, και να μου δώσεις το κουβέρνο στο νησί που κέρδισες σε τούτον τον τρομερό πόλεμο. Κι όσο μεγάλο κι αν είναι, νιώθω πως έχω τη δύναμη να το κυβερνήσω τόσο καλά όπως ο καθένας που 'χει κυβερνημένα νησιά στον κόσμο» (Μ. Θεοβάντες, *Δον Κιχώτης* σε μτφρ. Κ. Καρθαίου, Εστία, σελ. 96).

Και Δον Κιχώτης και Σάντσος Πάνσας, λοιπόν, ο άρτι εκλεχθείς γ.γ. της Συμμαχίας. Δεν γινόταν, ως φαίνεται, διαφορετικά. Ο Σολάνα ήταν από τους πρώτους, μετά τη νίκη των Ισπανών σοσιαλιστών το 1982, που βγήκε και δήλωσε απερίφραστα: «Τώρα σιγά σιγά πρέπει να αρχίσουμε να προσαρμοζόμαστε στην πραγματικότητα...».

Και στην πραγματικότητα, εύκολα ή δύσκολα, προσαρμόστηκαν όλοι. Ο Γκονζάλες με το PSOE, όπως και... ο Ανδρέας με το ΠΑΣΟΚ. Και επ' αυτού ουδείς ψόγος. Μόνο που ο Σολάνα δεν είχε κανένα πρόβλημα προσαρμογής. Γιατί ενώ ο Γκονζάλες κράτησε μια πισινή (η Ισπανία δεν είναι στο στρατιωτικό μέλος του NATO), ο Σολάνα τάχθηκε, σε ανύποπτους χρόνους, αναφανδόν υπέρ της πλήρους ένταξης της Ισπανίας στο NATO! Γι' αυτό το λόγο –σύμφωνα με την *El Pais*– και για τη στάση

του ως υπουργού των Εξωτερικών στο Γιουγκοσλαβικό (έστειλε μία επίλεκτη ομάδα ισπανών κυανόκρανων στη Βοσνία), οι ΗΠΑ τον στήριξαν και τον προώθησαν στην ηγεσία της Ατλαντικής Συμμαχίας και για έναν παραπάνω λόγο: ούτε ψήγμα υποψίας από την περιβόητη υπόθεση των CAL δεν τον άγγιξε.

Ως τώρα ο Χαβιέρ Σολάνα φερόταν ως ο πιθανότερος αντικαταστάτης του Γκονζάλες στην ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμμα-

τος. Νέος, με αντιφρανκικές περγαμηνές, πολύγλωσσος, με στέρεες σπουδές, πρώην πανεπιστημιακός δάσκαλος (της φυσικής) σε ανώτατο ίδρυμα της Μαδρίτης, ο Σολάνα έχει δικαίως κερδίσει την εκτίμηση των συμπατριωτών του με τη σοβαρότητα με την οποία έφερε σε πέρας ως τώρα τις όποιες υποχρεώσεις του (τέως υπουργός Πολιτισμού, Παιδείας και Εξωτερικών). Από καταβολής σχεδόν του PSOE εκλέγεται βουλευτής του. Και όταν ο Φελίπε άφησε, όλως τυχαίως, να διαδοθεί η φήμη ότι θα αποσυρθεί από... τους αγωνιστικούς χώρους, ο Σολάνα πάραυτα και άτυπα χρίστηκε ως ο πιο φερέγγυος αναπληρωτής του...

Πλην, όμως, ο Σολάνα προωθήθηκε στη νέα του θέση με τις ευλογίες του Γκονζάλες. Και αυτό μπορεί να σημαίνει ότι ο Φελίπε είναι πολύ νέος ακόμα για να μας πείσει ότι θέλει, σώνει και καλά, να το παίξει απόμαχος. Όσο για τον Σολάνα, είναι φανερό ότι... έστριψε διά του αρραβώνος. Δηλαδή, από τη νέα του θέση κατοχυρώνει αυτόματα το κύρος του ως ηγέτης (διεθνούς αναγνώρισης πια), αποφεύγει τη βέβαιη ήττα ως αρχηγός των Σοσιαλιστών στις προγραμματισμένες εκλογές του Μαρτίου στην Ισπανία και, τέλος, βάζει υποθήκες ως αδιαμφισβήτητος πια Φελίπε στη θέση του Γκονζάλες (αρχηγός PSOE και πρωθυπουργός).

Δεν τα λέμε εμείς όλα αυτά. Πίσω από τις γραμμές της *El Pais* νομίζουμε ότι τα διαβάσαμε...

Συνεργασία στη Μεσόγειο

του Σωτήρη Ντάλη

«Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι εταίροι των χωρών της Μεσογείου πρέπει να δρουν περισσότερο από κοινού, ώστε η λεκάνη της Μεσογείου να αποτελέσει, περισσότερο απ' ό,τι σήμερα, μια ζώνη συναλλαγών και διαλόγου που να εγγυάται την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ευημερία των ανθρώπων που ζουν στις ακτές της...

Το παραπάνω απόσπασμα περιλαμβάνεται στα συμπεράσματα της Προεδρίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Καννών και περιγράφει το στόχο που έθεσε η Ευρωπαϊκή ένωση, που δεν είναι άλλος από τη διασφάλιση της σταθερότητας και της ευημερίας στη Μεσόγειο.

Προς αυτή την κατεύθυνση η Ε.Ε. προτίθεται να στηρίξει τις χώρες της Μεσογείου στις προσπάθειές τους να μεταβάλουν σταδιακά την περιοχή τους σε ζώνη ειρήνης, σταθερότητας, ευημερίας και συνεργασίας και να αναπτύξει, για το σκοπό αυτό, εταιρική σχέση Ευρωπαϊκής Ένωσης-χωρών της Μεσογείου.

Με αυτή την προοπτική πραγματοποιήθηκε στη Βαρκελώνη, την Κυριακή και τη Δευτέρα 26 και 27 Νοεμβρίου, η Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη η οποία αποφάσισε την αναβάθμιση του πολιτικού διαλόγου. Επίσης, αποφασίστηκε η ενεργοποίηση της ΚΕΠΠΑ στα μεσογειακά προγράμματα, με στόχο την από κοινού με τους μεσογειακούς εταίρους αντιμετώπιση των θεμάτων ασφαλείας και τη θέσπιση ενός «κώδικα συμπεριφοράς».

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προτείνει μια εταιρική σχέση Ευρωπαϊκής Ένωσης-χωρών της Μεσογείου, που πρέπει να βασίζεται στην τήρηση πέντε αρχών:

α) *Σεβασμός των θεμελιωδών κειμένων*: Οι εταίροι θα πρέπει να δρουν σύμφωνα με το χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και με την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

β) *Κράτος δικαίου*: Κάθε εταίρος πρέπει

να προωθεί ενεργά την ανάπτυξη του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας στο εσωτερικό του.

γ) *Θεμελιώδεις ελευθερίες*: Προβλέπεται υποχρέωση κάθε εταίρου να λαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα για την αποτελεσματική εφαρμογή των θεμελιωδών ελευθεριών.

δ) *Πλουραλισμός και ανοχή*: Όλοι οι εταίροι είναι υποχρεωμένοι να σέβονται τη διαφοροποίηση και τον πλουραλισμό στις κοινωνίες τους.

ε) *Δικαιώματα του ανθρώπου*: Τέλος, οι εταίροι είναι υποχρεωμένοι να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, καθώς και την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων και ελευθεριών, ατομικά ή από κοινού με άλλα μέλη της ομάδας τους, χωρίς καμιά διάκριση λόγω φυλής, εθνικότητας, γλώσσας, θρησκείας ή φύλου.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Ο διάλογος μεταξύ Ένωσης και χωρών της Μεσογείου, τόσο σε πολιτικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ασφαλείας, έχει θεμελιώδη σημασία για την αναδιαμόρφωση των σχέσεων της Ε.Ε. με τη λεκάνη της Μεσογείου.

Βάση για το διάλογο αυτό πρέπει να αποτελέσει η προώθηση των αξιών που προσδιορίζουν την Ε.Ε., όπως είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία, η κοινωνική δικαιοσύνη και το κράτος δικαίου, με ταυτόχρονη επίδειξη σεβασμού για τις ιδιομορφίες και τις αξίες των χωρών της Μεσογείου (βλ. και ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην ολομέλεια του Οκτωβρίου).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμά του τονίζει ότι η Διάσκεψη της Βαρκελώνης δεν πρέπει να περιορισθεί σε πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά θέματα ή θέματα ασφαλείας αλλά πρέπει να εξετάσει με ιδιαίτερη προσοχή την πολιτιστική, πνευματική και ηθική διάσταση των σχέσεων.

Στην τελική δήλωση της Βαρκελώνης υπογραμμίζονται οι στόχοι της ενδυνάμωσης της σταθερότητας των χωρών της Μεσογείου, της προώθησης του αφοπλισμού, μέτρων ενδυνάμωσης της εμπιστοσύνης και προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Επίσης, εκφράζεται η βούληση της Ένωσης να συμβάλει στη σταθερή και αιεφόρο ανάπτυξη των χωρών αυτών, στη μείωση των κοινωνικών τους προβλημάτων και στη δημιουργία πλαισίου συνεργασίας που θα βασίζεται στο ελεύθερο εμπόριο.

Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης στοχεύει στην ενίσχυση της ελλειμματικής παρουσίας της Ε.Ε. σε μια περιοχή κρίσιμη για τις παγκόσμιες εξελίξεις. Φιλοδοξία της Ε.Ε. είναι να αποτελέσει στη λεκάνη της Μεσογείου μια ζώνη συναλλαγών και διαλόγου που να εγγυάται την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ευημερία των ανθρώπων που ζουν στις ακτές της.

Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης είναι ο τέταρτος σταθμός στην ανέλιξη της ανανεωμένης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είχαν προηγηθεί οι τρεις προηγούμενοι σταθμοί της ανανεωμένης μεσογειακής πολιτικής:

• Στη Λισαβόνα, τον Ιούνιο 1992, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διακήρυξε ότι «η Μεσόγειος αποτελεί για την Ε.Ε. μια ζώνη

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

προτεραιότητας με στρατηγική σημασία» και ότι οι «νότιες και ανατολικές ακτές της Μεσογείου είναι ζώνες γεωγραφικές, έναντι των οποίων η Ε.Ε. τρέφει σπουδαία ενδιαφέροντα, όσον αφορά την ασφάλεια και την κοινωνική σταθερότητα».

• Στην Κέρκυρα, δύο χρόνια αργότερα (τον Ιούνιο 1994), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χάραξε μια σφαιρική πολιτική της Ε.Ε. απέναντι στη μεσογειακή περιοχή.

• Και στο Έσσεν (Δεκέμβριος 1994), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τις προτάσεις που είχε υποβάλει η Επιτροπή και απέβλεπαν στη δημιουργία μαις «ευρω-μεσογειακής εταιρικής σχέσης» που θα τεθεί σε λειτουργία το 2010 και θα περιλαμβάνει έως και 800 εκατ. κατοίκους 30-40 κρατών.

Πρόκειται για ένα partenariat που στοχεύει στη δημιουργία ελεύθερης ζώνης συναλλαγών και θα περιλαμβάνει παροχές οικονομικής στήριξης και ενισχυμένη συνεργασία στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας.

Η αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, η ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα, η βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών και η περιφερειακή συνεργασία είναι οι προτεραιότητες της επιτροπής για την περίοδο 1995-99 προκειμένου να προωθηθεί η ευρω-μεσογειακή εταιρική σχέση.

Η πορεία προς τη Διάσκεψη της Βαρκελώνης δεν ήταν και τόσο εύκολη υπόθεση, δεδομένου ότι χρειάστηκε να ξεπεραστούν αρκετές δυσκολίες. Ορισμένες αραβικές χώρες ζήτησαν να συμμετάσχει και η Λιβύη στη Διάσκεψη, πρόταση που απορρίφθηκε. Κάποιες άλλες ζήτησαν να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός συντονισμού των αραβικών μεσογειακών χώρων. Το Μαρόκο απειλούσε να μη μετάσχει αν δεν ικανοποιούνταν τα αιτήματά του που είχαν σχέση με την αλιεία. Οι δυσκολίες αυτές τελικά ξεπεράστηκαν.

Η Ευρώπη οφείλει να δημιουργήσει προοπτική συνεργασίας, σταθερότητας και ευημερίας στη Μεσόγειο. Αυτός θα είναι, άλλωστε, ο στόχος της Ευρωμεσογειακής Εταιρικής Σχέσης που προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στους μεσογειακούς της εταίρους στη Βαρκελώνη.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Τι σημαίνει όμως για την Ελλάδα η προώθηση της Ευρωμεσογειακής Εταιρικής Σχέσης;

Η πρωτοβουλία αυτή της Ε.Ε. για την Ευ-

ρωμεσογειακή Σχέση μπορεί να αποφέρει πολλά οφέλη, εάν έγκαιρα συνειδητοποιηθούν οι διαστάσεις της και οι ευκαιρίες που διανοίγονται για την ελληνική πολιτική και επιχειρηματική παρουσία στο Μεσογειακό χώρο, υποστηρίζει ο πρέσβης ε.τ. **Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος**, σε υπό έκδοση μελέτη του για τη Μεσογειακή Πολιτική της Ε.Ε.¹

Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης αναμένεται να «αποτελέσει μίαν άνευ προηγουμένου ευκαιρία για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους εταίρους της στη Δυτική και Ανατολική Μεσόγειο για να καθορίσουν από κοινού τις μελλοντικές τους σχέσεις», τονίζεται στην απόφαση της Διάσκεψης της Βαρκελώνης.

Στο κείμενο που ενέκρινε η Διάσκεψη, εξάλλου, υπογραμμίζεται η στρατηγική σημασία της Μεσογείου, το πνεύμα εταιρικής σχέσης και σεβασμού των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων και τη συμφωνία για εδραίωση μιας σφαιρικής εταιρικής σχέσης Ευρωπαϊκής Ένωσης-χωρών της Μεσογείου, η οποία θα καλύπτει τρεις πτυχές, με άξονες τον ενισχυμένο πολιτικό διάλογο, την ανάπτυξη της οικονομικής και χρηματοδοτικής συνεργασίας και την αύξηση της προσοχής στην ανθρώπινη διάσταση.

Η φιλόδοξη πολιτική συνεργασίας της Ε.Ε. με τον μεσογειακό Νότο έρχεται να συμπληρώσει την πολιτική ανοίγματος προς την Ανατολική Ευρώπη και δείχνει να έχει συνειδητοποιήσει ότι οι αυξανόμενες οικονομικές διαφορές μεταξύ των νότιων και βόρειων κρατών της ευρύτερης περιοχής της Μεσογείου συνιστούν μακροπρόθεσμα τη μεγαλύτερη απειλή κατά της σταθερότητας και της ασφάλειας στην περιοχή.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να συμβάλει στην εξασφάλιση της σταθερότητας στα νότια μεσογειακά «σύνορά» της. Μπορεί επίσης να δημιουργήσει μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και τις χώρες του Μαγκρέμπ, προωθώντας τα οικονομικά της συμφέροντα και, παράλληλα, την οικονομική ολοκλήρωση της περιοχής. Με αυτή την ελπίδα συναντήθηκαν στη Βαρκελώνη οι υπουργοί των 15 χωρών της Ε.Ε. και των 12 «συνεταίρων» της (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία, Αίγυπτος, Αυτόνομα Παλαιστινιακά εδάφη, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Συρία, Τουρκία, Κύπρος και Μάλτα).

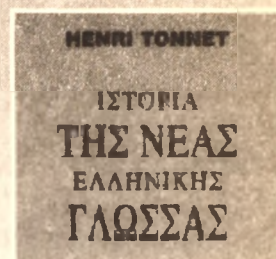
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: (Νέα Ελληνική
και Ξένη Γραμματεία)

HENRI TONNET

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΘΕΩΡΗΣΗ:
Χριστόφορος Χααραλαμπάκης
Καθηγητής Γλωσσολογίας
Με 217 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΤΟ INTERNET ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΤΣΙΛΕΡ

Η πρωθυπουργός της Τουρκίας **Τανσού Τσιλέρ** επιστράτευσε ακόμα και το δίκτυο Internet για την καλύτερη ενημέρωση των ψηφοφόρων εν όψει των επερχόμενων εκλογών. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν εκεί λεπτομέρειες για την πορεία του κόμματος του Ορθού Δρόμου αλλά και για το κυβερνητικό έργο. Τώρα πόσοι και ποιοι είναι οι ψηφοφόροι που θα ενημερωθούν μέσω Internet, αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΚΟΣΜΟ.

Παγκόσμια ημέρα κατά του AIDS η πρώτη Δεκεμβρίου και το καμπανάκι χτύπησε άλλη μια φορά για τις χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί: 8,5 εκατ. κρούσματα στην περιοχή της Σαχάρας, 3 εκατ. στη νοτιοανατολική Ασία, 1,5 εκατ. στη Λατινική Αμερική. Οι αντίστοιχοι αριθμοί στις ΗΠΑ και στη Δυτική Ευρώπη δεν ξεπερνούν τις 750.000 και τις 450.000 αντίστοιχα. Δυστυχώς, οι χώρες του Τρίτου Κόσμου πληρούνουν πάντα το μεγαλύτερο τίμημα.

ΣΤΟ ΕΔΩΛΙΟ ΟΙ ΔΙΚΤΑΤΟΡΕΣ

Αναγκάστηκε να υποχωρήσει τελικά η κυβέρνηση της Νότιας Κορέας μπροστά στο διωγούμενο ρεύμα κινητοποιήσεων των φοιτητών και να στείλει στο εδώλιο τους δύο δικτάτορες, πρώην προέδρους της χώρας, **Τσουν Ντου Χβαν** και **Ρο Τάε Βου**, που είχαν διατάξει το αιματο-

κύλισμα της λαϊκής εξέγερσης το 1980 στην πόλη Κουάνγκ Τζου. Τον τελευταίο καιρό, οι διαδηλώσεις μαθητών, φοιτητών και οι συγκρούσεις τους με την αστυνομία είχαν γίνει καθημερινό φαινόμενο στη Σεούλ, αλλά φαίνεται πως είχαν τελικά αποτέλεσμα.

ΔΙΧΑΖΟΥΝ ΤΑ ΤΟΚ ΣΟΥ

Διχασμένη είναι η αμερικανική κοινή γνώμη απέναντι στα τοκ σόου που κατακλύζουν τα κανάλια και βγάζουν στο φως όλη τη νοσηρότητα της αμερικανικής κοινωνίας. Απίθανες ιστορίες γαρνιρισμένες από τα δάκρυα αυτών που τις παρουσιάζουν, τις βαρύγδουπες αναλύσεις των ψυχολόγων που συμμετέ-

χουν, το θλιμμένο ύφος των παρουσιαστών που φιλοξενούν όλο αυτό το θέατρο του παραλόγου και τον κόσμο που χειροκροτά σε κάθε κορύφωση. Στον αντίποδα όλου αυτού του πράγματος αναπτύσσεται ένας νεοσυντηρητισμός που δεν έχει σύγκριση με άλλες εποχές και που κινδυνεύει να ρίξει τους Αμερικανούς από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη. Και δυστυχώς ο κίνδυνος δεν απειλεί μόνο την αμερικανική κοινωνία.

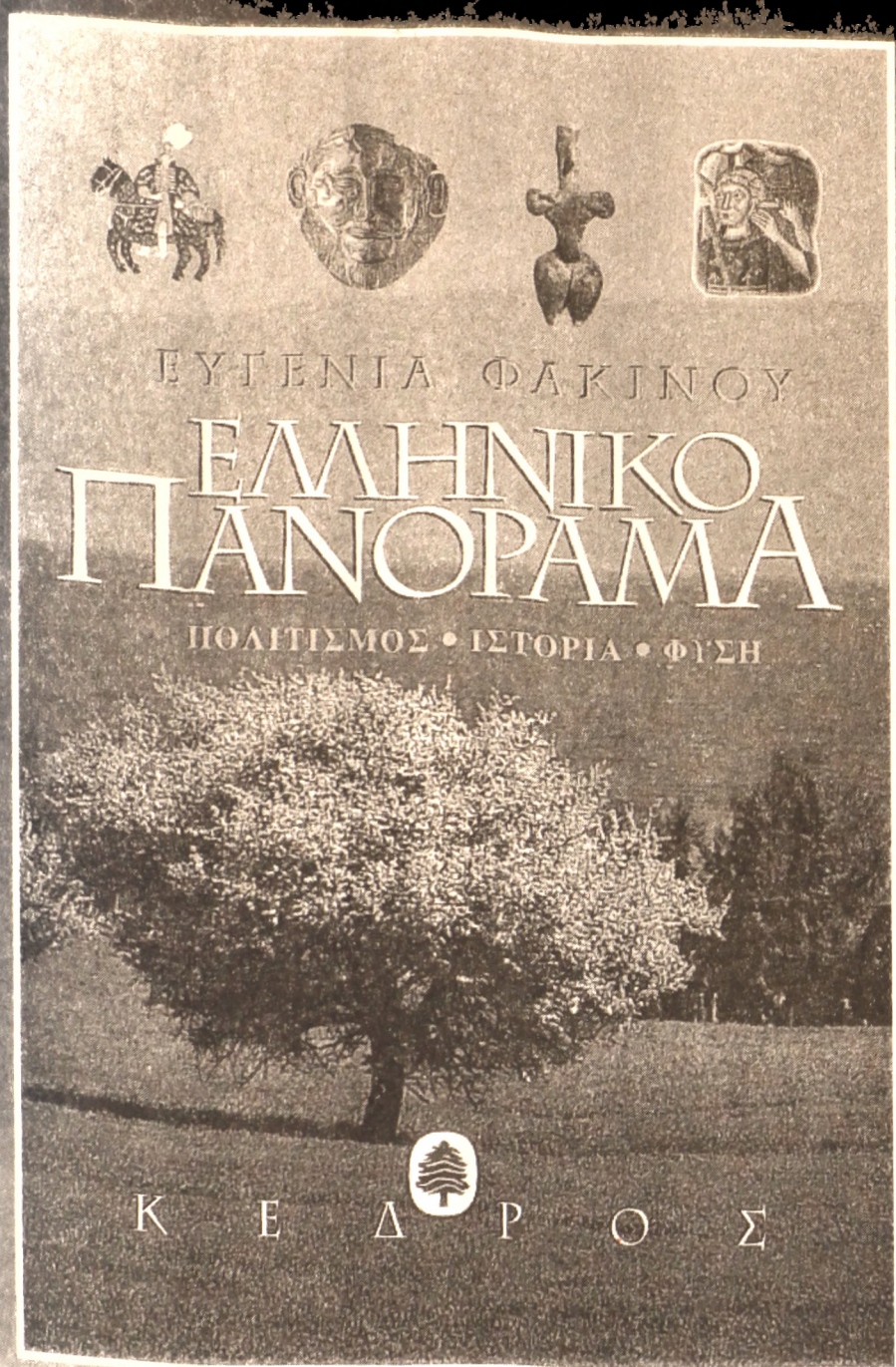
ΡΩΣΙΚΟ ΤΙΜΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΠΛΗΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΣ

Οργανωμένα δρουν τώρα πια οι δολοφόνοι στη Ρωσία και με συγκεκριμένη ταρίφα. Εάν θέλεις να

βγάλεις από τη μέση κάποιον που δεν έχει σωματοφύλακα, τότε θα πρέπει να έχεις στην τσέπη σου 7.000 δολάρια, δηλαδή 1,6 εκατ. δρχ. Η ταρίφα αλλάζει εάν πρόκειται για κάποιον που έχει και σωματοφύλακα: θα σας στοιχίσει κάτι παραπάνω, δηλαδή 12.000 δολάρια. Και επειδή τίποτα σε αυτή τη ζωή δεν αποκλείεται, το «σωματείο» έχει βγάλει ταρίφα και για τη δολοφονία του **Μπόρις Γέλτσιν**. Πόσο πάει; 180.000 δολάρια, δηλαδή 42 εκατ. δρχ. Το ποσό αυτό περιλαμβάνει όλα τα έξοδα, ακόμα και τη δολοφονία του πληρωμένου δολοφόνου εάν χρειαστεί, και εξασφαλίζει ποσοστό επιτυχίας 96%!!! Δείγματα των καιρών.

Η Pax Americana θα διαρκέσει στη Βοσνία; Ο νεαρός Βόσνιος μουσουλμάνος της φωτογραφίας καθισμένος πίσω από τα συρματοπλέγματα είναι γεμάτος ερωτηματικά: Θα ξαναβρεί τους φίλους που έχασε, τις γειτονιές που εγκατάλειψε; Θα μπορέσουν ξανά οι εθνότητες να ζήσουν ειρηνικά;

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Το *Ελληνικό Πανόραμα*
είναι ένα ταξίδι
στην Ελλάδα, μέσα από
πολλές φωτογραφίες
και σύντομα αλλά
περιεκτικά κείμενα,
που αποκαλύπτουν έναν
τόπο γοητευτικό,
παράξενο, μοναδικό, άξιο
για μια ιδιαίτερη αγάπη.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Ένα βιβλίο για παιδιά
που πιστεύουμε
ότι θα εκτιμηθεί κι από
τους μεγαλύτερους

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΜΕΣΗΜΕΡΙ ΓΙΟΡΤΗΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ,
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ

Εμείς ονειρευτήκαμε κάτι να συμβεί, μέρα μεσημέρι στο κέντρο της Αθήνας. Να δει ο μέσος Αθηναίος τους ροκάδες εξ επαφής, πόσο επικίνδυνοι είναι. Να περνούν γεμάτα τα τρόλλεϋ και τα λεωφορεία από τη Σταδίου κι όλοι οι στιβαγμένοι να σκύβουν να δουν. Δεξιά τους ζωντανή μουσική. Αριστερά τους σκουφιά και γκραφίτι. Η ζωή στην Αθήνα ήταν αλλιώς, για όσους πέρασαν από την Κλαυθμώνος το Σάββατο 25 Νοεμβρίου, από το μεσημέρι ως τις πέντε.

Η φάση είχε και απρόοπτα, όπως

επιβάλλεται, όταν τα όνειρα γίνονται πραγματικότητα. Ρώτησε ο Ways τους Δελτίο Θυέλλης: "Από τέμπο ξέρετε;". Απόρησαν αυτοί. Το τέμπο ήταν οι δουλειά τους. Τέμπο δηλαδή όπως τρία τέταρτα, έξι όγδοα, τέτοια. Ο Ways όμως είναι ράπερ, δεκαπέντε χρονών: "Το 98 το ξέρετε;". Οι Δελτίο Θυέλλης έμειναν άναυδοι. Τελικά του έπαιξαν μία γρήγορη σάμπα κι έγινε η δουλειά. Αυτό ήταν το πρώτο αλλά όχι το τελευταίο απρόοπτο. Πώς δηλαδή παντρεύτηκαν τα αφρικά-νικα κρουστά με τον μικρό ράπερ, ένα μεσημέρι στην Αθήνα, μεσούσης της εμπορικής και οδικής κινήσεως. Με τη βοήθεια του Αντί, του 9.84 και του Δήμου Αθηναίων. Μικρόφωνο τώρα στο Λεωνίδα για το ρεπορτάζ:

ΟΤΑΝ ΟΙ Αέρα Πατέρα έκλεισα τη συναυλία και η εκδήλωση το Αντί στην πλατεία Κλαυθμώνος έφτασε στο τέλος της μια φράση στριφογύριζε στο μυαλό μου: "Τελικά καλά ήταν". Αφού ο καιρός μας έκανε το χατήρι δεν μπορούσα να γίνει διαφορετικά.

Όταν οι Δελτίο Θυέλλης άνοιξα τη συναυλία με τους ήχους των σινεγαλεξικών τζέμπε το χάπενινγκ έγινε πραγματικότητα. Κι όταν δεκαπεντάχρονος Ways, ένας ποιητικός, ανέβηκε στη σκηνή "παντρεύοντας" με τον καλύτερο τρόπο τους επιθετικούς και άμεσους στίχους του με τη ρυθμική τυμπανοκρουσία η ατμόσφαιρα ζεστάθηκε για τα καλά. "Μου λες πάρε χάπια, σου λέω δεν! Παίρνω το μικρόφωνο και κάνω φασαρία! Μου πα

Ρεπορτάζ του
ΛΕΩΝΙΔΑ
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ονειρευτή- καμε και μας βγήκε καλό. Θα το ξανα- κάνουμε...

ζουν τουμπερλέκι και κάνω φασα-
ρία" Εν τω μεταξύ, οι φίλοι του
Ways είχαν αρχίσει ήδη να δίνουν
χρώμα και ζωή στις μουντές λαμα-
ρίνες του μετρό στη Σταδίου:
Γκραφίτι live μέρα μεσημέρι

Ο κονφερασιέ **Κανελλόπουλος**
με μαύρη ρεντικότα και γαλάζιο
κράνος μηχανής στο κεφάλι ανέμι-
σε ένα χαρτί επί σκηνής. Ο "ποιη-
τής" **Μιχάλης** (Αέρα Πατέρα)
έτρεξε μαυροντυμένος, φορώντας
άσπρα γυαλιά ηλίου κι έβαλε φω-
τιά στο χαρτί. Ακολούθησαν επί
σκηνής οι "**Καίγεται.**". Ένα συ-
γκρότημα που στηρίζεται σε συ-
μπαθητικούς, καθιερωμένους ροκ
ήχους, οι οποίοι, όταν συνοδεύο-
νται από μελωδική γυναικεία φω-
νή, σαν αυτή της τραγουδίστριας
τους, αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέ-
ρον.

Με απορία και επιφύλαξη παρα-
κολουθούσαν οι περισσότεροι
παλιοί φίλοι του περιοδικού. Αυ-
τά στην αρχή μονάχα, αφού δεν άρ-
νησαν καθόλου να μπουν στο ρυθ-
μό.

Μεσημέριαζε. Οι περαστικοί
είπηναν κάθε τόσο τα ψώνια τους
στο έδαφος για να ρωτήσουν: "τί
είναι αυτοί; ελληνες είναι; σα να
βρισκόμαστε στο Παρίσι". Αυτά
για τους "Δελτίο Θυέλλης". Και
όπως καθεξής.

Μπροστά πλέον σε ένα ασυνήθι-
στα, για ροκ συναυλία, ετερόκλητο
κοινό, ο Γιώργος **Δημητριάδης** και
οι "**Μικροί Ήρωες**" (οι οποίοι τε-

λικά δεν είναι και τόσο μικροί) πή-
ραν τη σκυτάλη Η μουσική τους βα-
θιά επηρεασμένη από το ιδίωμα
που ευρέως χαρακτηρίζεται παλιό
ροκ -και όχι παλιορόκ- πλαισιωμέ-
νη από τους στίχους του Δημητριά-
δη, ενός τραγουδιστή με ερμηνευ-
τικά χαρίσματα, δεν πέρασε απα-
ρατήρητη.

Ο **Μανώλης Φάμελλος** και οι **Πο-
δηλάτες**, ήταν οι θεσσαλονικιοί
προσκεκλημένοι σ' αυτή τη γιορτή
του ροκ στην καρδιά της Αθήνας..
Για άλλη μια φορά μας έδειξαν ότι
το ροκ δεν είναι μόνο άρνηση, δια-
μαρτυρία και παραμορφωμένες
ηλεκτρικές κιθάρες. Μπορεί να εί-
ναι επίσης πλούσιος, επεξεργα-
σμένος, μελωδικός ήχος με αισθη-
τικές απαιτήσεις. Όταν τα "κατε-
στημένα" ροκ όργανα, μπάσο-κι-
θάρα-τύμπανο, συναντιούνται με
βιολί και ακορντεόν, τότε η μουσι-
κή μας πάει σε γιορτή (Οι θετικές
ακτίνες, που λέει και ο Κωνσταντί-
νος Β.). Ο Φάμελλος και η μπάντα
του απέδειξαν τα παραπάνω επί
σκηνής πείθοντας για μια ακόμη
φορά ότι αποτελούν μία από τις
πλέον αξιόλογες περιπτώσεις του
εγχώριου ροκ.

Φινάλε: Αίφνης στη σκηνή οι Αέ-
ρα Πατέρα και όχι μόνο. Άσπρα
γυαλιά ηλίου, πορτοκαλί κάσκες
ανθρακωρύχων, κίτρινα ντραμς.

Από πάνω γκριζος ουρανός. Κι
ακόμη: Ο **Ζορζ Πιλαλί** χωρίς το αυ-
τοκόλλητο μουστάκι του, ο **Σπύρος**
Ηλιάδης με τη σκοτσέζικη γκάιντα

("ο μπαμπάς μου με τους Αέρα Πα-
τέρα;" αναφώνησε η εικοσάχρονη
κόρη του Ερμιόνη). ο **Σόλης**
Μπαρκής με το σενεγαλέζικο τζέ-
μπε, ο σουδανός **Ντίντι**, με τη φλο-
γέρα του, κατά **Τζίμη** (Αέρα Πατέ-
ρα) "ο τελευταίος γνήσιος έλλη-
νας", ο **Άλαν** με το φλάουτο και τέ-
λος ο **Στέφανος** (μοϊκανός).

Όσοι παρακολούθησαν για πρώ-
τη φορά τη συναυλία τους θα ένιω-
θαν σίγουρα αμήχανα, αλλά συγ-
χρόνως και ευχάριστα βλέποντας
ένα σωρό "λάθη της φύσης" -πρό-
κειται για αυτοπροσδιορισμό των
Αέρα Πατέρα μέσα από το ομώνυ-
μο τραγούδι τους- να πλημμυρί-
ζουν με κέφι και ενέργεια την πε-
ριοχή γύρω από το μνημείο της
εθνικής συμφιλίωσης, το οποίο μά-
λιστα αναπαράστησαν με ζηλευτή
πιστότητα. Θα ήταν άκρως κουρα-
στικό, να απαριθμήσουμε τα όργα-
να που χρησιμοποίησαν -από γκάι-
ντα μέχρι χριστουγεννιάτικο τρί-
γωνο. Και να σκεφτεί κανείς ότι
ήταν μια από τις ευπρεπέστερες
εμφανίσεις τους. Τέλος μετάδοσης.

*Ονειρευτήκαμε και μας βγήκε κα-
λό. Θα το ξανακάνουμε.*

«Φοβούνται οι έλληνες σκηνοθέτες»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΓΙΑΝΝΑΡΗ, ΣΚΗΝΟΘΗΤΗ

του Γιάννη Σκοπετέα

Όσο το 1995, ο Κωνσταντίνος Γιάνναρης έλειπε από την Ελλάδα. Φτιάχνει την κινηματογραφική του περσόνα στο Λονδίνο σιγά σιγά από το 1984, δουλεύοντας σε παραγωγές, κυρίως του Channel 4, και κάνοντας ταινίες μικρού μήκους. Η φήμη του φτάνει στην Ελλάδα μέσω... Καννών, όπου πρωτοπαίζεται η πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του, το *Three steps to Heaven*. Εδώ μεταφράστηκε *Κοντά στον Παράδεισο*, προβλήθηκε στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και βγαίνει στις αθηναϊκές αίθουσες την επόμενη εβδομάδα.

• Η πρώτη ερώτηση, όταν συναντηθήκαμε το Μάιο του 1995 στις Κάννες, ήταν αν μπορούμε άραγε να μιλάμε για ένα «έλληνα» σκηνοθέτη;

— Δεν ξέρω, ένας Έλληνας που ζει και δουλεύει πάρα πολλά χρόνια στο Λονδίνο ή στο Βερολίνο πώς λέγεται; Δεν ξέρω, για πες κι εσύ! Στην Ελλάδα έχω κάνει δύο ταινίες. Μια για τον Καβάφη, ένα είδος πειραματικού βιογραφικού, και το *Μια θέση στον ήλιο* με τον Σταύρο Ζαλμά. Δεν ξέρω... Αυτή η ταινία βέβαια, το *Three steps to heaven*, είναι μια καθαρά αγγλική ταινία. Ως σενάριο, ως σκέψη, ως πραγματικότητα δεν νομίζω να έχει να κάνει τίποτε με την Αθήνα και την Ελλάδα. Αν και το αστείο είναι ότι οι άγγλοι κριτικοί δεν τη βρήκαν «αγγλική» ταινία αλλά ευρωπαϊκή.

• Το *Κοντά στον Παράδεισο* είναι η ιστορία μιας γυναίκας που, βρίσκοντας ένα πρωινό, ξαφνικά, τον εραστή της πεθαμένο, ξεκινάει να εξακριβώσει τι έγινε την προηγούμενη βραδιά. Μέσα σ' αυτή την πορεία ανακαλύπτει και μπλέκεται σε διάφορες καταστάσεις μέσα στο Λονδίνο.

— Η «γκόμενα» είναι εντελώς ανίκανη να κάνει τον ντετέκτιβ και να χρησιμοποιήσει πιστόλια κ.λπ. Ήθελα να κάνω μια σάτιρα πάνω στο αρχέτυπο του χολλυγουντιανού κινηματογράφου. Ο Κασσαβέτης το είχε κάνει πάρα πολύ ωραία με την Τζίνα Ρόουλαντς στο *Γκλόρια*. Το αρχέτυπο υπαγορεύει μια πρωταγωνίστρια η οποία κάνει

«Εκτιμώ τον αμερικανικό κινηματογράφο του '40, τα φιλμ νουάρ, τις ιταλικές ταινίες του '60...»

τα πάντα, ενώ η δική μου ηρωίδα είναι μια πολύ απλή γυναίκα. Όρες ώρες πανέμορφη, άλλοτε πανάσχημη, συνεχώς τα κάνει μούσκεμα, κάπου τα καταφέρνει. Κάπως έτσι δεν είναι και η ζωή;

• Στην ταινία υπάρχουν πέντε βασικοί άξονες σάτιρας. Η σάτιρα των πολιτικών, η σάτιρα των ανθρώπων των Μέσων, η σάτιρα της μαγκιάς της νυχτερινής ζωής, η σάτιρα της ατρόμητης «σούπερ ηρωίδας» και η σάτιρα της youth culture, καθώς ο σκοτωμένος ωραίος εραστής απομυθοποιείται και αποδεικνύεται σκάρτος.

— Νομίζω ότι αυτή είναι μια κοινωνική πραγματικότητα στην Αγγλία. Εντάξει, είναι λίγο κλισέ να λέμε ότι η βρετανική κοινωνία είναι σε «παρακμή», αλλά νομίζω ότι ταιριάζει αυτός ο όρος. Μετά από δεκαπέντε χρόνια Θάτσερ, ξαναβρίσκονται στα ίδια χάλια με το 1979. Βλέπεις παντού έναν κυνισμό. Όπως και στην Ελλάδα, βέβαια,

με τα σκάνδαλα. Φυσικά, η ταινία δεν είναι κοινωνικός ρεαλισμός. Υπάρχει μια υπερβολή που ταιριάζει με το κωμικό στοιχείο. Η κωμωδία είναι θέμα κυρίως timing. Δεν είναι ούτε φωτογραφία ούτε τίποτε. Αλλά πώς ο ηθοποιός θα πει ή θα κάνει κάτι κ' τότε θα το κάνει.

• Ο Κωνσταντίνος Γιάνναρης παρουσιάζεται στο αθηναϊκό κοινό, προλογιζόμενος από το μύθο που σιγά σιγά και χωρίς τη βοήθειά του φτιάχτηκε γύρω του. Ιδιαίτερα από τότε που βραβεύτηκε στο φετινό Φεστιβάλ της Δράμας για τη μικρού μήκους *Μια θέση στον ήλιο*.

— Έχω κάνει διάφορες μικρές και μεγάλες παραγωγές. Οι περισσότερες από τις προηγούμενες δουλειές μου καταπιάνονταν με gay θέματα. Μάλιστα, το *North of Vortex*, το 1991, ήταν και πάλι με τον Σταύρο Ζαλμά. Με το *Κοντά στον Παράδεισο* είχα ανάγκη να διευρύνω κάπως το κοινό μου. Και ήθελα οπωσδήποτε να συνεργαστώ με γυναικες ηθοποιούς. Ναι.

• Η Katrin Cartlidge, βραβευμένη παλιότερα για το *Naked*, είναι πραγματικά εκπληκτική. Ωστόσο, αυτό που εντυπωσιάζει αμέσως στην ταινία είναι η ανάμειξη της κλασικής με τη μοντέρνα κινηματογραφική γλώσσα.

— Υπάρχουν ορισμένα στοιχεία από τις πρώτες μου ταινίες, που ήταν λίγο πειραματικές, τα οποία λατρεύω. Το φαστ μόντινγκ, το τάιμ λαπς κάμερα, στοιχεία από κινέζικους... Παρ' όλο που η ταινία είναι φτιαγμένη ως mainstream ταινία, ήθελα αυτά τα στοιχεία να παραμείνουν και να μην ξεχωρίσουν από τις ρίζες μου. Ναι. Μια νέα γενιά αυτή που μεγαλώνει με τα διάφορα Internet, τα κανάλια κ.λπ. είναι τόσο εξοικειωμένη σ' αυτά όσο εμείς στο να βλέπουμε στις ταινίες να εικονίζονται π.χ. αυτοκίνητα. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να ξαναγρίσουμε πίσω. Φυσικά, υπάρχει χώρος για κλασική αφήγηση. Φαντάζομαι ότι ο Ταρκόφσκι, αν ζούσε, δεν θα εφάρμοζε τέτοιες τεχνικές. Είναι ένας άλλος κινηματογράφος αυτός. Με αυτά τα τεράστια πλάνα. Από τον Ταρκόφσκι μ' αρέσει πάρα πολύ Αντρέι Ρουμπλιώφ.

• Οι κριτικοί μιλάνε για επιδράσεις από τ

να μιλήσουν για τη ζωή δίπλα τους;»

ΝΟΘΕΤΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ «THREE STEPS TO HEAVEN»

σινεμά και τη σκέψη του Ντέρεκ Τζάρμαν. Ο ίδιος γυρίζει αρκετά παλιότερα.

— Εκτιμώ τον αμερικανικό κινηματογράφο του '40, τα φιλμ νουάρ και από κει και πέρα τον ιταλικό κινηματογράφο του '60 και του '70. Όσο παράδοξο κι αν φανεί, μ' αρέσει πάρα πολύ ο Παζολίνι. Έχω κάνει και ένα φιλμ γι' αυτόν. Φυσικά, και ο Μπερτολούτσι. Νομίζω ότι ο *Κονφορμίστας* είναι από τις καλύτερες ταινίες που έχουν γυριστεί ποτέ. Και φυσικά, το μελοδράμα του Φασμιντέρ. Είναι καταπληκτικά όλα τα μελοδράματα αυτού του σκηνοθέτη.

• Στο *Κοντά στον Παράδεισο* μοιάζει να επιχειρείται ο συνδυασμός μαύρης κωμωδίας και ψυχολογικής ανάλυσης, σχεδόν σαν να είναι δύο ταινίες τέλεια μονταρισμένες. Επιπλέον, το εξωφρενικό γκροτέσκ στοιχείο των καταστάσεων παραπέμπει εκ πρώτης όψεως στα σενάρια του Αλμοδόβαρ.

— Από τον Αλμοδόβαρ μου αρέσει κυρίως η ταινία με την Κάρμεν Μάουρο *What have I done to deserve this*, που νομίζω ότι δεν έχει προβληθεί στην Ελλάδα. Εκεί νομίζω ότι ο Αλμοδόβαρ πετυχαίνει περισσότερο από ποτέ αυτή την ισορροπία μελοδράματος και τραγωδίας, κάτι που είναι και δικό μου ζητούμενο στην ταινία.

Δεν υπάρχουν κανόνες για το πώς γίνονται αυτοί οι συνδυασμοί. Είναι μια αίσθηση. Εκεί που η αφήγηση προχωράει, λες «όχι», κάτι άλλο πρέπει να γίνει. Μ' αρέσει αυτή η ανάμειξη που πιθανόν να σοκάρει το κοινό. Και νομίζω ότι κάπως έτσι είναι η ζωή, τη μια γελάμε και την άλλη πεθαίνουμε.

• Στην Ελλάδα, βέβαια, έχουμε ξεχάσει (με μια φωτεινή εξαίρεση) πώς γίνονται οι καλές κωμωδίες. Πώς βλέπει, όμως, ο Κωνσταντίνος Γιάνναρης την κατάσταση του ελληνικού κινηματογράφου, έχοντας το πλεονέκτημα της απόστασης;

— Νομίζω πως το καλό που γίνεται είναι ότι γυρίζει το κοινό στα ελληνικά φιλμ. Κι αυτό είναι καλό, γιατί σ' όλη την Ευρώπη έχει πεθάνει αυτός ο τεράστιος ευρωπαϊκός κινηματογράφος του '60 και του '70. Στην Ελλάδα υπάρχει και το επιπλέον πρόβλημα ότι δεν υπάρχει η κατάλληλη υποδομή.

Ο Κον Ο' Νηλ και η Κατρίν Κάρτλιτζ, στην ταινία του Κ. Γιάνναρη *Three steps to heaven*.

Φταίνε κάπου και οι ίδιοι οι σκηνοθέτες σ' αυτό. Η ταινία είναι μια περίπλοκη διαδικασία. Πάντως, βρίσκω θετική αυτή τη στροφή προς τον αφηγηματικό κινηματογράφο. Νομίζω ότι η δουλειά πρέπει να γίνει τη στιγμή του σεναρίου. Εκεί υπάρχει έλλειψη στην Ελλάδα. Γιατί από τεχνική άποψη δεν έχουμε τίποτε να ζηλέψουμε από κανέναν. Αλλά αυτό θέλουμε να βγάλουμε; Μια ταινία σαν διαφήμιση, σαν καρμποστάλ; Να είναι άψογη από τεχνική άποψη και άψυχη από ουσία; Και πού είναι το «ζουμί»; Μια ταινία αξίζει για το «ζουμί» της!

Στην Ελλάδα ίσως υπάρχει και ένα φετίχ γύρω από την εικόνα. Πρέπει τα πλάνα να είναι άψογα κ.λπ. Ενώ στην Αμερική μπορεί να δουλεύουν με σούπερ 8 και να βγάζουν σπουδαία πράγματα. Νομίζω ότι κάτι τέτοιο θα το θεωρούσε πρωτόγονο ένας Έλληνας σκηνοθέτης. Παρ' όλα αυτά, θα ήθελα να γυρίσω μια ταινία μεγάλου μήκους στην Ελλάδα κι ας είναι οι δυσκολίες τεράστιες. Το μέλλον ίσως βρίσκεται στο να στραφούμε προς την Ευρώπη για συγχρηματοδότηση. Επιπλέον, αυτές οι αφηγήσεις των ελληνικών ταινιών είναι λίγο περίεργες. Δύσκολα μπορούν να περπατήσουν οι ελληνικές ταινίες έξω από την Ελλάδα. Μοιάζει σαν να φοβούνται οι Έλληνες σκηνοθέτες να μιλήσουν για τη ζωή δίπλα τους, να τη σατιρίσουν. Κι έτσι, φυσιολογικά, το

κοινό στρέφεται στις αμερικανικές υπερπαραγωγές, μέσα στις οποίες γίνονται καταπληκτικά πράγματα που μόνο οι Αμερικανοί μπορούν να τα κάνουν. Δεν έχω κανένα πρόβλημα μ' αυτό τον κινηματογράφο, τη δουλειά του κάνει.

• Ο αμερικανικός κινηματογράφος των μεγάλων εταιρειών φαίνεται να μην τον ενοχλεί καθόλου, ωστόσο η κινηματογραφική ματιά του Κωνσταντίνου Γιάνναρη μάλλον βρίσκεται στον αντίθετο πόλο.

— Αυτό συμβαίνει γιατί πλέον το κοινό δεν είναι ένα, αλλά πολλά. Ας μην υποτιμούμε την ικανότητα των Αμερικανών να αφομοιώνουν τους Ευρωπαίους. Αυτές οι φοβερές πρώτες ταινίες του Σκορσέζε και των άλλων δεν ήταν μια αφομοίωση των γάλλων σκηνοθετών, οι οποίοι είχαν προσθέσει αμερικανικά στοιχεία στη συνταγή τους λίγα χρόνια νωρίτερα; Τη μια εποχή ο ένας, την άλλη ο άλλος. Αυτή τη στιγμή, η Αμερική είναι πρωτοπορία στον κόσμο. Και στις μεγάλες παραγωγές και στον ανεξάρτητο κινηματογράφο της που απομυθοποιεί τον «παράδεισο της μεσαιας τάξης».

— Η ταινία του Κωνσταντίνου Γιάνναρη *Κοντά στον Παράδεισο* διανέμεται από την περιφημη MIRAMAX και έχει ήδη αγοραστεί σε τριάντα επτά χώρες. Στοιχίσε περίπου 180 εκατομμύρια δραχμές και στην Αθήνα θα παίζεται από τις 15 Δεκεμβρίου.

Η κρίση του πολιτικού

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ Σ

Ο Μ. Sadoun, καθηγητής πολιτικής επιστήμης και διευθυντής του D.E.A. πολιτικής θεωρίας στο Ινστιτούτο Πολιτικών Επιστημών του Παρισιού, και ο Γ. Κοντογιώργης, καθηγητής πολιτικής επιστήμης στο Πάντειο Παν/μιο ανταλλάσσουν απόψεις για την κρίση αντιπροσώπευσης στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Η συζήτηση οργανώθηκε με την ευκαιρία της πραγματοποίησης στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, διεθνούς συνεδρίου με αντικείμενο «Δημοκρατία, στο κατώφλι του 21ου αιώνα», στο οποίο συμμετείχαν, μεταξύ των άλλων, και οι δύο ερευνητές.

Μ. Sadoun: Το πρόβλημα της κρίσης αντιπροσώπευσης αιφνιδιάζει πάντα τον πολιτειολόγο, ιδίως όσο αυτό το πρόβλημα είναι αδιαχώριστο από την ανακάλυψη της ίδιας της πολιτικής. Η αθηναϊκή δημοκρατία το είχε συνειδητοποιήσει: οικοδομημένη πάνω στη φοβερή δύναμη του λόγου, βασισμένη στην έρευνα της διαφάνειας, σ' έναν κόσμο που έβλεπε αντίκρου της, φυλαγόταν από τους κινδύνους της αντιπροσώπευσης με μια σειρά θεσμικών εγγυήσεων, που παρ' όλα αυτά δεν αρκούσαν για να προστατεύσουν τη λειτουργία της άμεσης δημοκρατίας. Η κλήρωση, η σύντομη διάρκεια της κυβέρνησης, ο αδιάκοπος απολογισμός, όλες αυτές οι ωραίες διατυπώσεις αποδείχτηκαν χάρτινοι πύργοι μπροστά στη δύναμη του πολιτικού λόγου, του ρήτορα ή του συκοφάντη. Από τότε λοιπόν, διαπιστώθηκε η ταυτολογία ανάμεσα στην κρίση της πολιτικής και στην κρίση της αντιπροσώπευσης, που σήμερα βρίσκεται στο κέντρο των κριτικών για τη δημοκρατία. Έχει η κρίση αυτή και άλλα πρόσωπα στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες; Ή είναι μια εικόνα που στην πραγματικότητα δεν διαφέρει πολύ από ένα μόνιμο φαινόμενο; Προσωπικά πιστεύω στη δεύτερη ερμηνεία. Πρόκειται για τους μηχανισμούς της αντιπροσωπευτικής κυβέρνησης που ο πολίτης δύσκολα αντιλαμβάνεται: αναζητώντας ένα ιδανικό, δεν δέχεται εύκολα κάτι άλλο, που θα στηρίζεται στην άρνηση της τελειότητας. Οι εντάσεις, οι συγκρούσεις φαντάζουν όπως τόσες αποτυχίες στην αναζήτηση της συναίνεσης, στην ανάγκη του για αλήθεια και γι' αυτό δεν πιστεύει στη φιλελεύθερη δημοκρατία. Αλλά, και αν ακόμα η κρίση δεν είναι νέο φαινόμενο, γίνεται πιο ορατή με την ανάπτυξη των καινούριων μέσων επικοινωνίας. Η διαπίστωση της ιδιαίτερης δύναμής τους, και πιο συγκεκριμένα της τηλεόρασης, τροφοδοτείται από μια υποθετική κρίση της πολιτικής και του αντιπροσωπευτικού συστήματος.

Γ. Κοντογιώργης: Η κρίση είναι πολυσήμαντο φαινόμενο που μπορεί να αφορά είτε τη «μικρά πολιτική», δηλαδή ορισμένες διαταραχές στο πλαίσιο της συγκυρίας, είτε τη «μακρά πολιτική», οπότε τίθεται ένα ζήτημα μετάβασης τυπολογικού περιεχομένου με επιπτώσεις στη φυσιογνωμία του συστήματος. Στην εποχή μας, αυτή η κρίση μετάβασης θίγει την ίδια την ιδιοσυστασία του πολιτικού συστήματος: την αντιπροσωπευτική λογική της εξουσιαστικά δομημένης πολιτικής. Αν λοιπόν δεχθούμε ότι σε κρίση βρίσκεται το αντιπρο-

σωπευτικό σύστημα, τα ερωτήματα είναι δύο: (α) η κρίση του συστήματος συνιστά και κρίση της πολιτικής; Και (β) στην αμφισβήτηση του παρόντος ποια η προοπτική; Η κρατούσα άποψη στη σύγχρονη πολιτική επιστήμη, που εξομοιώνει την πολιτική με την εξουσία, δεν αφήνει ασφαλώς περιθώρια να αποφανθούμε διαφορετικά. Η κρίση αντιπροσώπευσης επιβεβαιώνεται ταυτολογικά ως κρίση της πολιτικής. Η κατάσταση αυτή ωστόσο πέραν του ότι εγγράφεται στο ίδιο σκεπτικό που ανάγει οτιδήποτε σημερινό σε αξίωμα γενικής ισχύος, διαψεύδεται λογικά και ιστορικά. Πρωταρχικά διότι ορίζει την πολιτική δύναμη μιας ορισμένης οργανωτικής της έκφρασης – της εξουσίας – και όχι δύναμη της υφής της ως φαινομένου. Επιπλέον, η επιστημονική έρευνα έχει αναδείξει παραδείγματα ιστορικών κοινωνιών που αποσυνδέουν κατηγορηματικά την πολιτική από την εξουσία και την επαναφέρουν στην κοινωνία. Όστε η άποψη ότι ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να συνυπάρχει εσαεί με μια κυρίαρχη εξουσία είναι απολύτως εσφαλμένη. Η πολιτική είναι συμφυής με την κοινωνία, όχι η εξουσία.

Αυτόχρονα η κρίση, ιδίως στη «μακρά πολιτική», συνδέεται με μια δυναμική εξέλιξη, προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο, που διαταράσσει την κατεστημένη ισορροπία. Η αναφορά σου στο κοσμοσύστημα της αρχαίας πόλης προσφέρει ένα πολύ ενδιαφέρον παράδειγμα. Πράγματι, από μακροσκοπική άποψη ο 4ος αιώνας συμπιέζει με την ολοκλήρωση της εσωτερικής λογικής του συστήματος. Η δημοκρατία, το τελευταίο στάδιο της εξέλιξης αυτής, εμφανίζεται ως ο αντίποδας των συστημάτων εξουσίας που προηγήθηκαν. Ως τέτοια, και εναλλασσόμενη στο χώρο, με συστήματα εξουσίας, θα διανύσει μια διαδρομή 2.500 ακόμη χρόνων στο πλαίσιο του κοσμοσυστήματος της οικουμενικής πόλης έως τις παρυφές του 20ού αιώνα. Ποτέ όμως δεν θα επιχειρηθεί η παραμικρή ταύτισή της με το αντιπροσωπευτικό σύστημα, καθόσον το τελευταίο προηγείται ιστορικά της δημοκρατίας και πάντως θεμελιώνεται πάνω σε κυρίαρχες εξουσιαστικές βάσεις. Οπωσδήποτε η κρίση του 4ου αιώνα δεν αφορά στη δημοκρατία αλλά στο συνολικό κοσμοσύστημα της πόλης-κράτους, στο μέτρο που το ίδιο είχε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις της υπέρβασής του. Άλλωστε, η μετάβαση στο σύστημα της οικουμενικής κοσμοπολιτείας όχι μόνον θα ενσωματώσει και θα επεκτείνει το σύστημα της πόλης, αλλά και θα αφήσει άθικτη την εσωτερική της λογική και αυτονομία.

Οι επισημάνσεις αυτές καταδεικνύουν ότι η σημερινή κρίση πέραν του ότι τοποθετείται σε ένα εντελώς διαφορετικό πλαίσιο από εκείνο της κλασικής περιόδου επιβαρύνεται από μια κεφαλαιώδη σύγκρουση και άγνοια θεμελιωδών παραμέτρων της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Το νεότερο κοσμοσύστημα, εξίσου κρατοκεντρικό όπως και εκείνο της πόλης, ευρίσκεται σε ένα στάδιο εξέλιξης, σαφώς προδημοκρατικό αφού βιώνει μόλις το καθεστώς της κοινωνίας πολιτών. Όστε το πλέον προωθημένο πολιτικό αποτέλεσμα που μπορεί να παραχθεί από την κοινωνία πολιτών είναι ένα σύστημα κυρίαρχης εξουσίας με προσωπαγή αντιπροσωπευτική αναφορά και νομιμοποίηση. Το να το εξομοιώνουμε με ένα σύστημα όπως η δημοκρατία, που τοποθετείται, όπως είδαμε, στον αντίποδα της κυρίαρχης εξουσίας μόνο και μόνο επειδή αναφέρεται νομοποιητικά

Συστήματος σήμερα

ΖΗΤΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΡC SADOUN

στο κοινωνικό σώμα αποτελεί τουλάχιστον παραλογισμό. Η ιδιαιτερότητα του αντιπροσωπευτικού συστήματος έγκειται στο ότι οι διαχειριστές της πολιτικής εξουσίας δεν είναι και ιδιοκτήτες της, όπως στον φεουδαλικό δεσποτισμό, έχουν όμως πλήρη δυνατότητα να την ιδιοποιούνται.

Η αναντιστοιχία κοινωνικής βούλησης και πολιτικών της εξουσίας αποτελεί λίγο-πολύ σταθερά του αντιπροσωπευτικού συστήματος. Η αμφισβήτηση επομένως δεν έγκειται σ' αυτό – όχι τουλάχιστον περισσότερο απ' όσο στο παρελθόν. Υπάρχουν ήδη σαφείς ενδείξεις μιας κρίσης που, όπως προανέφερα, ξεπερνά τη συγκυρία και θίγει την ίδια την αντιπροσωπευτική λογική του συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό καλούμαστε να προσδιορίσουμε τα αίτια και τις ειδικότερες εκδηλώσεις της κρίσης. Και να διαγράψουμε το περιεχόμενο της «επόμενης μέρας», να συλλάβουμε, με άλλα λόγια, το τυπολογικά διαφορετικό κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον που αρχίζει να διαμορφώνεται.

M. Sadoun: Αν σταθούμε στη σύγχρονη κοινωνία και στις δυσκολίες που έπρεπε να ξεπεράσει, θα πρέπει να τονίσουμε τους τρόπους συνάντησης των ιδεολογιών και μιας αμοιβαίας κατανόησης των διαφορών. Ως προς αυτό το θέμα, λοιπόν, το πρόβλημα είναι αναμφίβολα σήμερα πιο εύκολο να απαντηθεί για λόγους που συνδέονται προφανώς με την κατάρρευση του κομμουνισμού και της ιδεολογίας του. Οι δυτικές κοινωνίες δεν απειλούνται, τουλάχιστον προς το παρόν, από τον κίνδυνο εσωτερικής διάλυσης από κάποιο κομμουνιστικό ή ισχυρό επαναστατικό σοσιαλιστικό κόμμα, που θα αμφισβητούσε τις ίδιες τις βάσεις της κοινωνίας. Η επικοινωνία, η διωποκειμενικότητα είναι πιο εύκολες σε μια κοινωνία όπου ο καθένας μπορεί ως ένα βαθμό να έχει μια πολιτική ταυτότητα στα μάτια του άλλου. Παρ' όλα αυτά, τη στιγμή που η πολιτική συναίνεση επεκτείνεται, εμφανίζονται καινούριες δυσκολίες, που συνδέονται με τον κοινωνικό αποκλεισμό μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού. Αυτή η νέα στρωματοποίηση πιστεύω ότι είναι πολύ δυσκολότερο να ξεπεραστεί από τις παλιότερες οριοθετήσεις, γιατί λείπει από τις κοινωνίες μας ό,τι ο γερμανός φιλόσοφος Ρίκερτ ονομάζει κώδικα αξιών, δηλαδή ένα σύνολο θέσεων πάνω στις οποίες δεχόμαστε να συζητήσουμε. Κάθε κοινωνία έχει ανάγκη από ένα χώρο, όπου οι διαφορετικοί ορίζοντες μπορούν να συνενωθούν, όπου τα άτομα με την ίδια βασική κοινωνικοποίηση μπορούν να συνεννοηθούν, γιατί μιλούν την ίδια γλώσσα και χρησιμοποιούν την ίδια γραμματική. Με αυτή την έννοια, το σύστημά μας γνωρίζει μια κρίση που είναι περισσότερο κοινωνική παρά πολιτική, που οφείλεται στην έλλειψη χώρων, όπου τα άτομα θα διερευνούσαν τις διαφορές τους σεβόμενοι τους κοινούς κανόνες. Ο πολιτικός μπορεί να συμβάλει στη λύση αυτής της κρίσης; Μόνο κατά ένα μέρος, αν συμφωνήσουμε να αρνηθούμε την αναζήτηση ενός υποθετικού τρίτου δρόμου. Ξέρουμε, εξάλλου, ότι το θεσμικό οπλοστάσιο είναι πολύ φτωχό. Από τη μια μεριά βρίσκουμε όλες τις μορφές της άμεσης δημοκρατίας, από την αρχαία δημοκρατία στην ενωτική δημοκρατία κομμουνιστικού ή σοσιαλιστικού τύπου, όπου το πολιτικό εντάσσεται στο κοινωνικό, και από την άλλη μεριά έχουμε την αντιπροσωπευτική δημοκρατία,

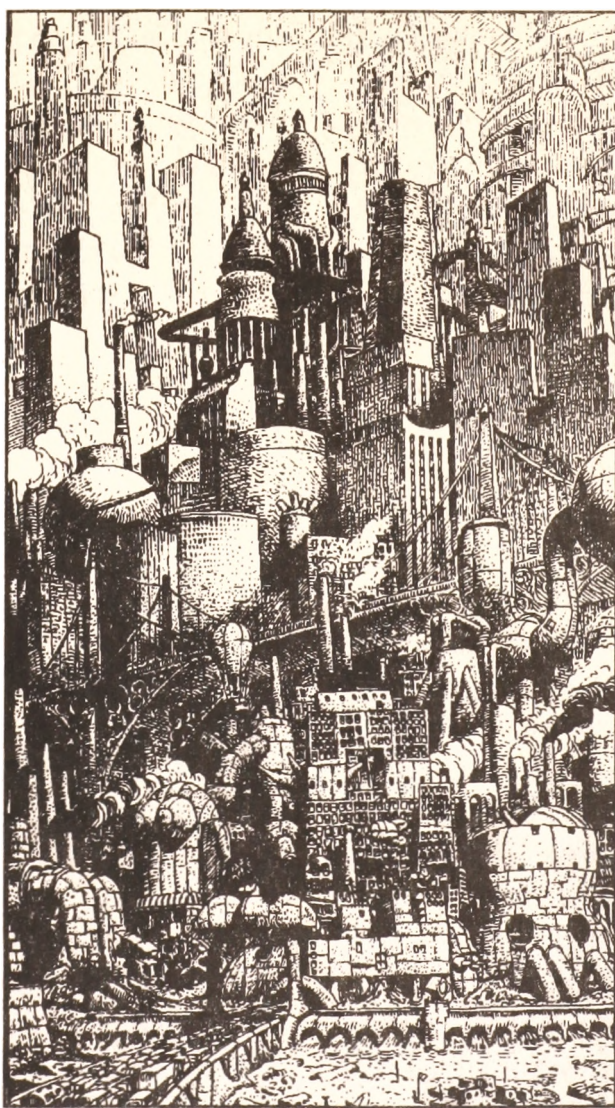
που στηρίζεται στη θεσμοθέτηση συνόρων ανάμεσα στην κοινωνία πολιτών και την πολιτική κοινωνία. Κανείς δεν πιστεύει πλέον ότι είναι δυνατόν, εκτός από τις τοπικές διευθετήσεις, να καλύψει αυτό το κενό ανάμεσα στους δύο κόσμους, που είναι τελείως ξένοι μεταξύ τους. Αλλά πολλοί ακόμα προσπαθούν να διορθώσουν, να επεκτείνουν το περιθώριο επέμβασης του κόσμου μέσα από μια σειρά υβριδικών διαδικασιών, που η μελέτη τους είναι γελοία. Η Γαλλία έδωσε ακόμα ένα παράδειγμα κατά τις τελευταίες προεδρικές εκλογές, όπου οι δημοσκοπήσεις πολλαπλασιάστηκαν χωρίς μέτρο, μερικές φορές γινόντουσαν δύο και τρεις μέσα στη μέρα. Σκεφτήκαμε –μερικοί μάλιστα το πρότειναν κατά τους πρώτους μήνες της προεκλογικής εκστρατείας– ότι οι εκλογές ήταν πλέον περιττές, εφόσον το αποτέλεσμα ήταν προφανές. Όλες αυτές οι ωραίες προβλέψεις έχασαν την αξία τους, αλλά μέσα στα σχόλια που τις συνόδευαν υπήρχε η ιδέα ότι μπορούσε να υπάρξει μια άλλη μορφή δημοκρατίας, συγχρόνως μαζί και χωρίς το λαό. Πιστεύω στην ευεργετική δύναμη της ουτοπίας στην πολιτική, αλλά αυτή είναι δολοφονική για τη δημοκρατία.

Γ. Κοντογιώργης: Το παράδειγμα των ιδεολογιών που ήγειρες είναι νομίζω εξόχως χαρακτηριστικό. Η εμφανέστερη εκδήλωση της κρίσης αφορά στις ιδεολογίες. Όμως θεωρώ ότι οι απόψεις περί του τέλους των ιδεολογικών όπως και τα περί της συνάντησης των κοινωνικο-πολιτικών συστημάτων ομολογούν μέρος της αλήθειας. Είναι γεγονός ότι οι κοινωνικές ιδεολογίες που δέσποσαν στον περασμένο και ιδίως στον παρόντα αιώνα και υπηρέτησαν την πορεία προς την οικοδόμηση της κοινωνίας πολιτών άγγιξαν τα όριά τους. Ανάλογα θα μπορούσαν να ειπωθούν και για τα συστήματα που εκλήθησαν να απαντήσουν στο κοινωνικό πρόβλημα. Η συνάντηση στο ίδιο πρόταγμα των ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών αφενός και ενός μίνιμουμ πολιτικών δικαιωμάτων (κατάρρηση του τιμοκρατικού συστήματος κ.ά.) αφετέρου δημιούργησαν ένα εκρηκτικό μείγμα που όμως σταδιακά εκτονώθηκε στο μέτρο που η κοινωνία πολιτών κατέτεινε στην ολοκλήρωσή της. Η κρίση που μαστίζει το λεγόμενο «δυτικό» σύστημα έχει κοινές ρίζες με εκείνη που οδήγησε στην κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων. Η διαφορά τους έγκειται στην ικανότητα τους να απορροφούν τις εντάσεις και να προσαρμόζονται στο μέλλον. Η συνεύρεση «Ανατολής» και «Δύσης» σήμερα δεν υποδηλώνει σε καμιά περίπτωση τη νίκη του «δυτικού» συστήματος. Τα νέα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού που επισήμανες αποτελούν, νομίζω, σύμπτωμα κι όχι αιτία της κρίσης, η οποία καθόλες τις ενδείξεις θα είναι ριζικά διαφορετική σε προέλευση και προταγματικό περιεχόμενο από εκείνες που γνώρισε η βιομηχανική εποχή κατά την οικοδόμηση της κοινωνίας πολιτών. Ας επανέλθουμε στο παράδειγμα του κοινωνικού αποκλεισμού. Μόλις οι μάζες αισθάνθηκαν ότι το κοινωνικό πρόβλημα (ως ατομικο-κοινωνική ελευθερία και ως σχετική ευημερία) έβαινε προς κάποια επίλυση, διέκριναν μια νέα απειλή να επικρατήσει επάνω τους. Ο αποκλεισμός τους από την ίδια την παραγωγική βάση της κοινωνίας συνιστά ένα ενδιαφέρον παράδειγμα. Δεν έχουμε ακόμη αποκτήσει επίγνωση του γεγονότος ότι δεν πρόκειται για ανεργία,

που επομένως υπόκειται σε διόρθωση, αλλά για απόρριψη της εργασίας. Η οικονομία αυξάνει την παραγωγικότητά της πολλαπλασιαστικά τη στιγμή που η εργασία, πέραν του ότι μεταλλάσσεται δραματικά, όχι μόνο δεν ακολουθεί τους ρυθμούς της αλλά και αποβαίνει ολοένα και λιγότερο αναγκαία για την ολοκλήρωση του κύκλου: παραγωγή-μεταποίηση-αγορά-κατανάλωση. Συγχρόνως διακρίνουμε ότι η προσέγγιση του κοινωνικού προβλήματος έχει ήδη σαφώς αποσυνδεθεί από την ιδιοκτησία και υπό μίαν έννοια τείνει να αποστασιοποιηθεί και από την εργασία καθώς επιλέγει μιαν άμεση συσχέτιση με την αναδιανομή του προϊόντος της παραγωγής. Ο προσανατολισμός αυτός του κοινωνικού προβλήματος προκαλεί ευθέως μιαν ανατοποθέτηση της κοινωνικής δυναμικής η οποία στο πολιτικό επίπεδο συνδυάζεται με μια σαφέστατη αμφισβήτηση του παραδεδομένου ρόλου της εξουσίας. Πρόκειται για εκδηλώσεις που εγγράφονται στο γενικότερο πλαίσιο θεμελιωδών μεταβολών, οι οποίες συνταράσσουν το νεότερο κοσμοσύστημα και έχουν να κάνουν με μια συνολική μετάβαση από την κλασική βιομηχανική κοινωνία στην τεχνολογική κοινωνία. Ωστόσο, η αμφισβήτηση του κατεστημένου πλέγματος εξουσίας –που προηγουμένως εθεωρήθη ως καίριο βήμα ελευθερίας και τώρα ως ύψιστη εκδήλωση χειραγώγησης του κοινωνικού σώματος– συμβαδίζει με μια ριζική μετεξέλιξη του πολιτικού συστήματος, η οποία και υποδεικνύει την κατεύθυνση του μέλλοντος. Το πολιτικό σύστημα που περιγράφεται στους θεμελιώδεις χάρτες σήμερα ελάχιστη σχέση μπορεί να έχει με το πραγματικό πολιτικό σύστημα. Η πραγματικότητα αποκαλύπτει μια διεύρυνση του πεδίου της πολιτικής –πέραν των θεσμών, προς την κατεύθυνση της κοινωνίας– που έχει τη φυσική τάση να καλλιεργεί τη δημοσιότητα και τον πολιτικό λόγο. Συγχρόνως όμως στο μέτρο που δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί στο επίσημο πολιτικό σύστημα, καθιστά το παρασκήνιο θεμελιώδη συνιστώσα της πολιτικής διαδικασίας. Έχει ενδιαφέρον να επισημανθεί ότι οι δύο πλέον καίριοι συντελεστές της πολιτικής, τα κόμματα και τα ΜΜΕ, εξαιρούνται από τη λεγόμενη «δημοκρατική» αρχή του Συντάγματος και αφήνονται στην τύχη των συσχετισμών ισχύος. Όλα αυτά αποκαλύπτουν ότι βρισκόμαστε ενώπιον μιας δραματικής μεταβολής του επικοινωνιακού συστήματος, με πρωταρχική εκδήλωση την ανάδειξη μιας δυναμικής που κατατείνει στη διαμόρφωση νέων σχέσεων κοινωνίας και πολιτικής. Δεν είναι η κοινωνία που εμπλέκεται στην πολιτική, είναι η πολιτική που διαχέεται στο κοινωνικό σώμα και το ενσωματώνει στη λογική της, θέτοντας ένα μείζον ζήτημα αναοριοθέτησης του ρόλου, ή και ουσιαστικής παράκαμψης, των δυνάμεων διαμεσολάβησης. Εκτιμώ ότι συντρέχουν ήδη οι προϋποθέσεις μιας μετάβασης από την κοινωνία πολιτών σε μια πολιτική κοινωνία, όχι με την αφελή γκραμσσιανή αλλά με την κυριολεκτική έννοια, που συνεπάγεται την πραγματική απορρόφηση της πολιτικής από την κοινωνία. Αποφεύγω να ορίσω τη μεταβατική αυτή περίοδο ως δημοκρατική, γιατί, όπως γνωρίζεις, τοποθετώ τη δημοκρατία στον αντίποδα της όποιας κυρίαρχης εξουσίας. Μας δίδει όμως τη μοναδική ευκαιρία να αναγνωρίσουμε ότι το σημερινό πολιτικό σύστημα δεν είναι δημοκρατικό. Η δημοκρατική δυναμική, ωστόσο, είναι πια

ορατή. Ο «πολιτικός λόγος» έχει καταλάβει μια σημαντική περιοχή του καθαρά «εξουσιαστικού λόγου», ο οποίος, στο μέτρο που είναι σφαιρικός, δεν πιστεύω ότι μπορεί να ολοκληρωθεί, όπως υποστηρίζεται συχνά, μέσα από την οποιαδήποτε αυτοδιοίκηση. Η αυτοδιοίκηση βαθαίνει τον πλουραλισμό αναπαράγοντας τη λογική του κεντρικού εξουσιαστικού συστήματος. Δεν μεταβάλλει τη σχέση κοινωνίας και πολιτικής και επομένως την ιδιοσυστασία του πολιτικού συστήματος. Για την ώρα πάντως, η βίωση ενός ιδιότυπου δυισμού στο πλαίσιο του πολιτικού συστήματος είναι ορατή.

M. Sadoun: Ναι, και βρισκόμαστε μακριά από την αντίθεση που ο Μωρά ανέπτυξε μεταξύ νόμιμης χώρας και πραγματικής χώρας. Στη δεκαετία του '60 αναπτύχθηκε η ιδέα του τέλους των ιδεολογιών. Η ιδέα αυτή ήταν λίγο πρώιμη, αντιστοιχούσε περισσότερο στην κατάσταση της αμερικανικής κοινωνίας παρά στην πραγματικότητα των ευρωπαϊκών κοινωνιών, αλλά διαπιστώνουμε σήμερα μια ενιαία σκέψη, ένα μείγμα που δεν είναι ούτε πραγματικά φιλελεύθερο ούτε σοσιαλδημοκρατικό: ο φιλελευθερισμός στιγματίσε τους πολιτικούς θεσμούς, η σοσιαλδημοκρατία επέδρασε στην κοινωνική ζωή, επέμεινε στην αλληλεγγύη και στη θέση του ατόμου μέσα στην κοινωνία. Με αυτή την έννοια, δεν μπορεί να υπάρξει αληθινή αλληλοδιαδοχή των ιδεών στην εξουσία. Η αλλαγή γίνεται στο περιθώριο – οι θεωρητικοί της πολυαρχίας θα μιλούσαν για αυξητικότητα. Η αλληλοδιαδοχή αφορά περισσότερο τους ανθρώπους παρά τα προγράμματα. Ένα τέτοιο ολίσθημα δεν μπορεί παρά να επιδρά στη διαπίστωση μιας μεγαλύτερης αυτονομίας των πολιτικών, η οποία συνδέεται μόνο με την εντολή των ψηφοφόρων. Πιστεύω ότι

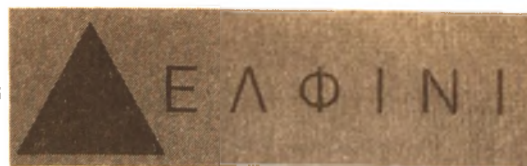

το τέλος των ιδεολογιών στην πραγματικότητα χαρακτηρίζει περισσότερο το χώρο των αντιπροσώπων παρά αυτό των πολιτών. Ο πολίτης κατά βάθος συνεχίζει να συμπεριφέρεται ανάλογα με τα όνειρά του, να πιστεύει ότι μπορεί να πάει πιο μακριά και με πιο γρήγορο ρυθμό. Από τη μεριά των πολιτών, τα σύνορα ανάμεσα στη Δεξιά και την Αριστερά κρατούν τη σημασία τους. Είναι, ίσως, δύσκολο να πει κανείς τι ακριβώς καλύπτουν αυτά τα όρια, αλλά εξακολουθούν να συνυπάρχουν και να συγκρούονται δύο αντιλήψεις πολύ διαφορετικές για τον άνθρωπο και την κοινωνία: στην Αριστερά υπάρχει η ιδέα του μέλλοντος που βασίζεται στην αισιοδοξία, η ιδέα ότι ο άνθρωπος είναι τελειοποιήσιμος. Στη Δεξιά, η ιδέα ότι η αλλαγή είναι επικίνδυνη ή, απλούστατα, ότι δεν ωφελεί σε τίποτα. Για να καταλάβουμε το ρήγμα μεταξύ του ψηφοφόρου και του πολιτικού, η πολιτική επιστήμη χρησιμοποιεί συχνά οικονομική ορολογία, μιλά για τη διαφορά ανάμεσα στην πολιτική ζήτηση και την προσφορά. Αυτοί οι όροι είναι μάλλον ανεπαρκείς. Η πολιτική δεν υποβιβάζεται σε οικονομία, θέλει τον άνθρωπο μέσα στην ποικιλία του, με τις συγκρούσεις του και τις ελπίδες του, που άλλοτε

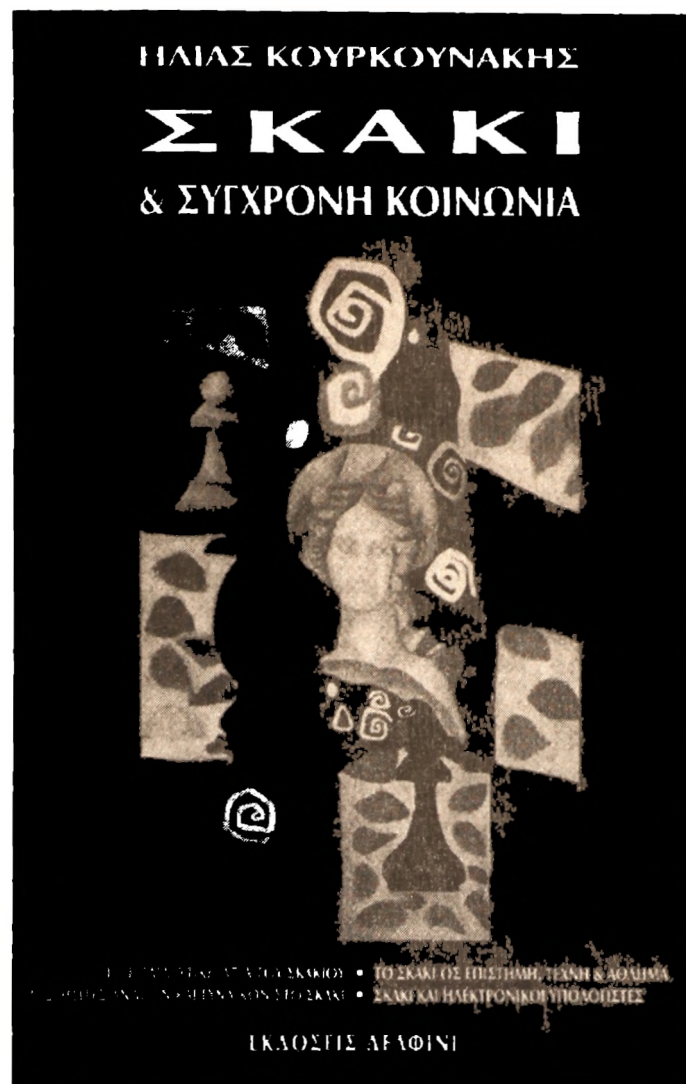
συγκλίνουν και άλλοτε αντίθετα διασταυρώνονται και αλληλοσυγκρούονται στο υποσυνείδητό του. Δεν είμαστε συνεπείς, θέλουμε ένα πράγμα αλλά και το αντίθετό του. Μπορούμε πάντα, μέσα σε αυτές τις συνθήκες, να μιλούμε για κρίση; Ίσως, αλλά δεν πρόκειται τότε για πολιτική κρίση.

Γ. Κοντογιώργης: Συμφωνώ ότι η ιστορική διαίρεση Δεξιάς - Αριστεράς θα συνεχισθεί. Καθόσον όμως αποτελεί μέρος του κοινωνικού και πολιτικού πλουραλισμού, προόριστα να αλλάζει διαρκώς περιεχόμενο. Η σημερινή διαίρεση Δεξιά - Αριστερά δεν είναι η ίδια με εκείνη του 19ου αιώνα ή του μεσοπολέμου, ούτε καν η ίδια με εκείνη της δεκαετίας του 1980. Και θα συνεχίσει να μεταβάλλεται όσο θα εξελίσσεται τυπομορφικά η κοινωνία. Πιστεύω ότι ποτέ δεν ήταν ούτε είναι επιστημονικά -και όχι ιδεολογικά- αυτονόητο ότι η Δεξιά συνδέεται εξ ορισμού με τη συντήρηση και η Αριστερά με την πρόοδο. Σήμερα η Δεξιά είναι περισσότερο έτοιμη να απομωώσει τη μετάβαση στην τεχνολογική κοινωνία και να επωφεληθεί από αυτήν, τη στιγμή που η Αριστερά, πανικόβλητη από τις βραχυπρόθεσμες κοινωνικές επιπτώσεις, αδυνατεί να επεξεργασθεί ένα πρόταγμα για το μέλλον. Διερωτάται ή και ανθίσταται στην εξέλιξη. Από το άλλο μέρος, η διεύρυνση του πεδίου της πολιτικής δημιουργεί νέες συνθήκες ενσωμάτωσης του κοινωνικού σώματος στην πολιτική, που σαφώς ξεπερνούν τη λογική της παραδοσιακής εκπροσώπησης. Η συνολική κοινωνική σύνθεση αλλά και οι επιμέρους εκδηλώσεις της πραγματοποιούνται στο επίπεδο του ατόμου μέλους του «όλου» χωρίς τη μαζική κινητοποίηση του θυμικού. Η «ατομικοποίηση» αυτή δεν συμφωνώ ότι καταλύει την «κοινωνιότητα». Απλώς το άτομο αναγνωρίζει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής, ταξικής, περιφερειακής, πολιτισμικής ή και διεθνούς ενότητας ή ολότητας σε απευθείας αναφορά μ' αυτήν κι όχι μέσα από ενδιάμεσες, κλαδικές ή μη οργανώσεις. Η τηλεόραση, τα ΜΜΕ γενικότερα, εισάγουν μια νέα εκδοχή κοινωνικοποίησης «εξ αποστάσεως». Η συναίσθηση της προσχώρησης ή της ενσωμάτωσης σε μια κοινωνική και πολιτική ολότητα γίνεται με το μέσον και διά της διαλεκτικής σχέσης που δημιουργείται ανάμεσα στο άτομο και στο οπτικο-ακουστικό γεγονός με το οποίο δένεται οργανικά. Η εικόνα της κοινωνίας, της πολιτικής των ομάδων, η ίδια η κοινωνικο-πολιτική δυναμική συνεχεται με την εικόνα που διέρχεται από τα οπτικο-ακουστικά ΜΜΕ. Παρά τις σοβαρές παραμορφώσεις και, φυσικά, τη μεταβατική χειραγώγηση των μέσων είναι, κατά τη γνώμη μου, βέβαιο ότι η εικόνα της κοινωνίας και της πολιτικής που εκπέμπει το «μέσον» είναι πιο ολοκληρωμένη από εκείνη της γειτονιάς, του χωριού ή της πόλης, από την οποία αντλούσε τις παραστάσεις του το κοινωνικό ον στο παρελθόν.

Η κρίση αντιπροσώπευσης υποδηλώνει απλώς μια συνολική κρίση του κρατούντος πολιτικού συστήματος, διότι ακριβώς θεμέλιο του συστήματος αυτού είναι η εξουσιαστική διαμεσολάβηση ή, καλύτερα, η κοινωνική αναφορά και νομιμοποίηση των δυνάμεων που διεκδικούν την πολιτική εξουσία. Είναι προφανές, νομίζω, ότι η διαπιστωμένη αυτονομία του πολιτικού προσωπικού έχει να κάνει ιδίως με την κρίση των θεσμών αντιπροσώπευσης (κόμματα, συνδικάτα κ.ά.), αλλά και με την «προσωπική» σχέση που οικοδομείται ανάμεσα στο κοινωνικό άτομο και στον πολιτικό στο διευρυμένο πεδίο της πολιτικής. Κι όχι με μια κρίση της πολιτικής ως φαινομένου το οποίο αναζητά ένα διαφορετικό περιβάλλον έκφρασης. Η νέα πολιτική ισορροπία προαναγγέλλει μεσοπρόθεσμα τη μετεξέλιξη των πολιτικών δυνάμεων από θεσμούς εξουσίας σε θεσμούς διαλεκτικής εκφοράς πολιτικού λόγου. Μακροπρόθεσμα, η μετάβαση στην τεχνολογική κοινωνία σηματοδοτεί ένα περιβάλλον δημοκρατικής αναφοράς, δηλαδή απόρριψης της κυρίαρχης εξουσιαστικής δόμησης του πολιτικού συστήματος, καθόσον σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις η δημοκρατία, δηλαδή η πολιτική ελευθερία ως αυτονομία κι όχι ως απλό πολιτικό δικαίωμα νομιμοποίησης, είναι το πολιτικό σύστημα που προσήκει στη νέα αυτή περίοδο της ανθρωπότητας.

ΜΕΛΕΤΕΣ • ΔΟΚΙΜΙΑ • ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

*Το σκάκι,
το ευγενές άθλημα,
και οι αξίες που προτείνει·
οι σχέσεις με τα παιδιά
κι οι πολύπλευρες διαδικασίες
της γνώσης και της μάθησης·
οι γυναίκες κι οι διάφοροι
κοινωνικοί ανταγωνισμοί·
οι «έξυπνες» μηχανές
κι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.
Οι ποικίλες πλευρές,
οι πολυδιάστατες προεκτάσεις
και το κοινωνικό πρόσωπο
ενός στρατηγικού αθλήματος,
όπως τα αναλύει και τα περιγράφει
ένας από τους μεγαλύτερους,
διεθνώς διακριθέντες,
έλληνες σκακιστές.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25,
106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 50-52,
106 81 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 33 03 380

ΓΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝ ΛΟΥΤΣ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Και όμως η φασιστική «αντεπανάσταση» του Φράνκο «πέρασε». Όχι μόνο με τη βοήθεια των χιτλερικών Στούκας ή την «ουδετερότητα» των δυτικών δημοκρατιών αλλά και τη σημαντική συμβολή των σταλινικών οι οποίοι διέλυσαν, πνίγοντας στο αίμα, τις δυνάμεις της «Λαϊκής Πολιτοφυλακής» και το ΡΟUM, τα οποία μπόλιαζαν

τους μαρτυρία. Το ίδιο έκανε και ο κινηματογράφος. Παρ' όλα αυτά, τούτη η απροσδόκητη επαναφορά, εξήντα χρόνια αργότερα, στο προσκήνιο της μνήμης εκείνης της τραγωδίας, από τον πιο σημαντικό κοινωνικό ακτιβιστή δημιουργό του σύγχρονου κινηματογράφου, γίνεται ευεργετικά ευπρόσδεκτη ως βροχή στην αφυδατωμένη γη του κοινωνικοπολιτικού μας τοπίου.

Σκηνή από την ταινία *Γη Ελευθερία* του Κεν Λούτς

«No pasaran...»

σημαντικά η συμμετοχή αναρχικών και τροτσκιστών (και όχι μόνο) απ' όλο τον κόσμο. Άλλωστε, και πολλά χρόνια αργότερα, όταν οι Ισπανοί ανθρακωρύχοι απεργούσαν, σοβιετικά καράβια ξεφόρτωναν κάρβουνο στα ισπανικά λιμάνια του Φράνκο.

Ο πλέον συγκλονιστικός εμφύλιος του αιώνα μας υπήρξε χαρακτηριστικά «ψευδεπίγραφος» αφού πάνω στη σκακιέρα του (αλλά και στην πλάτη του εξαθλιωμένου ισπανικού λαού) πήραν μέρος το σύνολο των πολιτικών ιδεών και ουτοπιών, το άνθος του πολιτικού αλτρουισμού αλλά και οι πιο ωμές παρεμβάσεις ή και προδοσίες από μεριάς ευρωπαϊκών χωρών. Τον επόμενο χρόνο από τη λήξη του, δηλ. το 1939, τα χιτλερικά τανκς εισέβαλαν στην Πολωνία. Η πρόβα τζενεράλε είχε τελειώσει πάνω στα ισπανικά ερείπια...

Καίσιλερ, Όργουελ, Μαλρώ, Χεμινγκουάι και άλλοι, των ουκ έστι αριθμός, κατέθεσαν –όσο αυτή ήταν ακόμα νοπή– την ισπανική

τον τίτλο στη φετινή ταινία του Κεν Λούτς. Ένα συνταρακτικό χρονικό του 1936 που μετατρέπεται σε εξίσου συνταρακτική ταινία αφού μπορεί και εμπνέει θετικά τον σημερινό θεατή, σε μια εποχή ιδεολογικής κατήφειας και ιδεολογικού κενού.

Ο υπέργηρος Ντέιβιντ πεθαίνει στο Λίβερπουλ από ανακοπή. Μέσα σε μια παλιά βαλίτσα η εγγονή του ανακαλύπτει τα στοιχεία που θα οικοδομήσουν το υλικό της ταινίας: Γράμματα, αποκόμματα εφημερίδων, φωτογραφίες, ένα κόκκινο μαντίλι και δύο χούφτες χώμα από την Αραγωνία. Το 1936, ο νεαρός άνεργος Νταϊήβιντ εγκαταλείπει το Λίβερπουλ και πηγαίνει στην Ισπανία όχι μόνο για να πολεμήσει το φασισμό αλλά και για το όραμα μιας καλύτερης ζωής. Στην Αραγωνία εντάσσεται σε μια πολυεθνική, ολιγομελή ομάδα της «Λαϊκής Πολιτοφυλακής», που την αποτελούν αριστεριστές, τροτσκιστές, αναρχικοί και Ισπανοί του ΡΟUM. Αρχικά, όλα δείχνουν ότι ανατέλλει ένας νέος κόσμος γεμάτος ελπίδα και δυνατότητες. Στο μικρό χωριό που καταλαμβάνουν οι άνδρες της πολιτοφυλακής ψηφίζεται η κολεκτιβοποίηση της γης. Όνειρα και πραγματικότητα συμπορεύονται. Αργότερα, όταν ο Νταϊήβιντ βρεθεί με αναρρωτική άδεια στη Βαρκελώνη, θα συναντήσει τη συ-

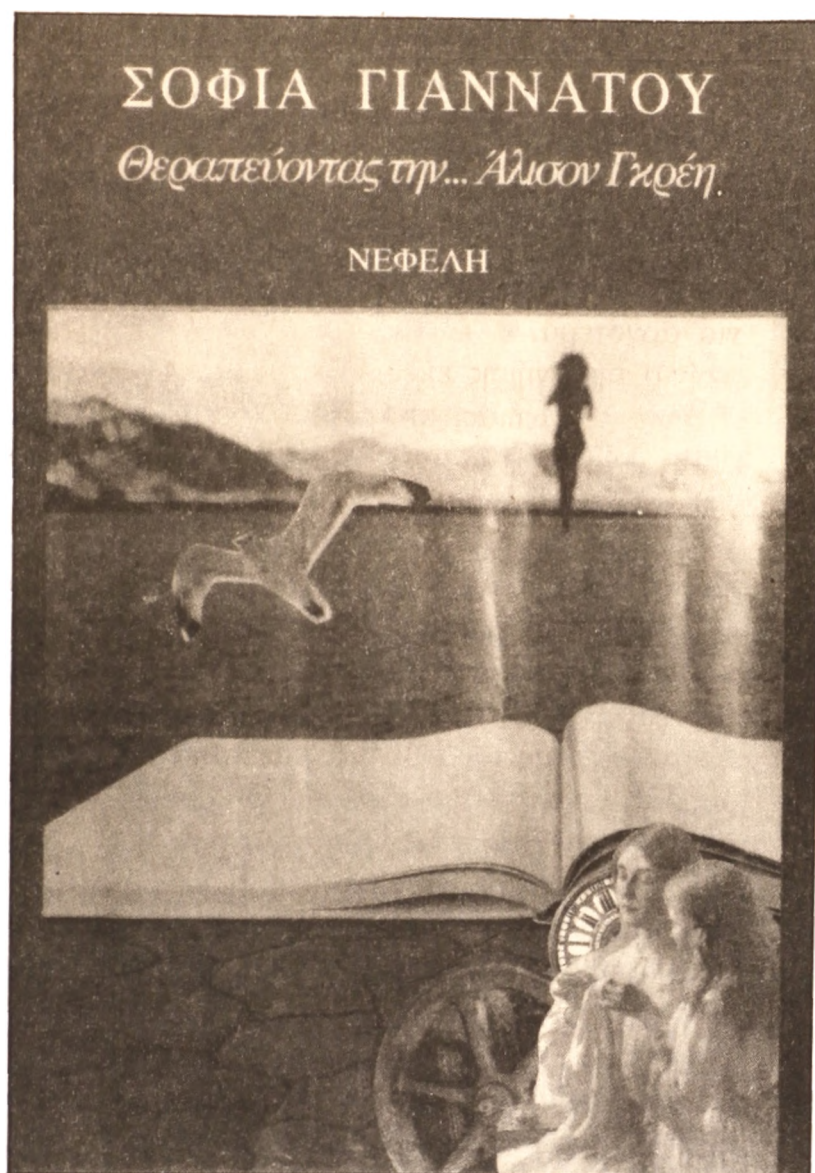
μπολεμίστριά του Μπλάνκα. Η συνάντηθα γίνει η απαρχή διαψεύσεων και οδύρων διλημάτων. Οι σταλινικοί απαιτούν υποταγή όλων των άλλων δημοκρατιδυνάμεων.

Με τους τρόπους ενός σφιχτού, περικόστου ντοκιμαντερίστικου ρεαλισμού, σε σικούς χώρους και με τη βοήθεια άγνωστων (πλην του Ίαν Χαρτ και της Ροζάνα Ιστορ) ηθοποιών, ερασιτεχνών και ανθίπων της γης, ο Κεν Λούτς αφηγείται έξι και ημέρες εκείνης της μεγαλειώδους επέτειας που παραμένουν –και είναι αυτό μήνυμα της ταινίας– αξεθώριαστα.

Τρόποι πολυπρισματικοί κινηματογραφής που επιδιώκουν –και το πετυχαίνουν χτίσιμο αληθινών ανθρώπινων χαρακρων σε αληθινό περιβάλλον και σε νομολειακή συμπεριφορά. Χρόνοι και ρυθι εναλλασσόμενοι από την ένταση στους γούς της υπομονής και της αναμονής. Ατο πάθος και την έξαρση, τη σκληρότη και την οδύνη, στη συντροφικότητα, ιέρωτα και την περισυλλογή. Ένας μονακός ανθρωποκεντρικός κινηματογράφωρίς συμβολισμούς, στυλιζαρίσματα ψυχαγωγικές παραχωρήσεις. Και αν ακόυποτεθεί ότι τα πράγματα δεν συνέβησ ακριβώς έτσι, αναμφίβολα είναι ένας τπος που θα μπορούσαν να συμβούν. Ο Κ Λούτς είναι ένας μεγάλος υπηρέτης τ κοινωνικής αλήθειας, γι' αυτό ο κινηματγράφος του είναι (κυρίως) κοινωνικά ρσιμος.

ΣΟΦΙΑ ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ

Θεραπεύοντας την... 'Αλισον Γκρέη
(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

Το «Θεραπεύοντας την... 'Αλισον Γκρέη» είναι η ιστορία αναζήτησης έκφρασης και ταυτότητας μιας σαραντάχρονης ελληνίδας που απρόσμενα οδηγείται, από την καθημερινότητα της Αθήνας του '90, σε μια πορεία εσωτερικής ενδυνάμωσης με τη βοήθεια μιας πνευματικής ψυχοθεραπεύτριας. Όταν η Αθηνά Πρεποπούλου αποφασίζει να συμβουλευτεί μια φίλη της ψυχολόγο για ένα προσωπικό πρόβλημα δεν φαντάζεται τι ορίζοντες της ανοίγονται. Πολλαπλές πραγματικότητες, μνήμες από «περασμένες ζωές» στη γη, βιώματα παιδικής ηλικίας, γέλιο, κλάμα, και πολλά ερωτηματικά συνοδεύουν την ηρωίδα σ' ένα ταξίδι στο ατομικό και συλλογικά γυναικείο της υποσυνείδητο που θα της επιτρέψει να δημιουργήσει ένα καινούριο παρελθόν κι ένα καινούριο μέλλον.

Το πρώτο βιβλίο μιας ταλαντούχου συγγραφέως.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

της Βίτως Αγγελοπούλου

Ο Δεκέμβρης είναι ο μήνας του βιβλίου και ιδιαίτερα αυτού που απευθύνεται στην παιδική ηλικία. Οι προθήκες των βιβλιοπωλείων γεμίζουν με καινούργιες εκδόσεις κάθε είδους, που προσπαθούν να προσελκύσουν το παιδικό κοινό. Δεν ξέρει κανένας τι να πρωτοδιαλέξει, ιδιαίτερα ανάμεσα σ' αυτά που προορίζονται για τις πολύ μικρές ηλικίες. Βιβλία από χαρτόνι, βιβλία τρισδιάστατα, βιβλία με πολύ πλούσια εικονογράφηση, παραμύθια, μυθιστορήματα, βιβλία γνώσεων... Η μικρή επιλογή που ακολουθεί μπορεί να είναι χρήσιμη.

• **Μάρω Λοΐζου, Η μητερούλα μας η Ρωσία, Εικόνες: Γιάννης Κυριακίδης, Κέδρος, 211 σελ.**

Το βιβλίο αυτό είναι έκδοση του 1994, αλλά το περιλαμβάνουμε στις επιλογές μας, γιατί φέτος τιμήθηκε με το βραβείο «Λογοτεχνίας για παιδιά» του Υπουργείου Πολιτισμού.

Μέσα σ' ένα μεγάλο παραμύθι, που είναι μια πετυχημένη σύνθεση πολλών ρωσικών λαϊκών παραμυθιών, ζωντανεύουν τα πανηγύρια και οι γιορτές του ρωσικού λαού, οι θρύλοι και οι παραδόσεις του και δίνονται τα περίφημα λαϊκά τραγούδια, καθώς και η ιστορία της προεπαναστατικής Ρωσίας. Το παραμύθι συνοδεύεται από καλλιτεχνική εικονογράφηση, που δένει με το πνεύμα του κειμένου, θυμίζοντας παλιές ρούσικες ξυλογραφίες. Και είναι φυσικό, αφού η εικονογράφηση είναι έργο του χαράκτη Γιάννη Κυριακίδη, Έλληνα από τον Πόντο, που έχει μελετήσει το ρωσικό λαϊκό παραμύθι και έχει εργαστεί είκοσι χρόνια σε ρωσικό εκδοτικό οίκο. Το βιβλίο της Μάρως Λοΐζου σε κάνει να γνωρίσεις τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ρωσικού λαού, να αφουγκραστείς τους παλμούς της καρδιάς του και να νιώσεις, όπως λέει η ίδια, «ότι τίποτα δεν χωρίζει τους λαούς μεταξύ τους, πως τα βασικά προβλήματα είναι παντού τα ίδια και πως όλα μπορούν να λυθούν με την ειρήνη και τη φιλία». Η μητερούλα μας η Ρωσία εί-

ναι το ένατο βιβλίο της σειράς Ένα παραμύθι, μια χώρα, που είναι ολόκληρη δημιουργία της Μάρως Λοΐζου.

• **Άλκη Ζέη, Η μωβ ομπρέλα, Εικονογράφηση: Σοφία Ζαχαμπούκα, Κέδρος, 247 σελ.**

Μια μωβ ομπρέλα μπορεί να γίνει αερόστατο; Για τη δεκάχρονη και τα δύο μικρότερα δίδυμα αδέρφια της αυτό είναι σίγουρο. Γιατί ζούνε στην προπολεμική εποχή –συγκεκριμένα το τελευταίο καλοκαίρι πριν από τον πόλεμο του '40– και στα παιχνίδια τους βάζουν σε ενέργεια όλη τους τη ζωτικότητα, την παρατηρητικότητα, τη φαντασία τους.

Ένα μυθιστόρημα γεμάτο τρυφερότητα και ευαισθησία, όπου η Άλκη Ζέη, με την αμεσότητα και τη ζωντάνια που διακρίνει το γράψιμό της, ιστορεί την καθημερινή ζωή των παιδιών μιας μικροαστικής οικογένειας, τα παιχνίδια τους, τις χαρές και τις λύπες τους, ζωντανεύοντας ταυτόχρονα τις κοινωνικοπολιτιστικές συνθήκες και τα χαρακτηριστικά γεγονότα της εποχής εκείνης.

• **Ηρώ Παπαμόσχου, Το γεφύρι της Ανατολής, Πατάκης, 288 σελ.**

Νοέμβρης του 1943. Ένας φοβερός βομβαρδισμός των Γερμανών, που ξεθεμελιώνει τη Σάμο, κάνει πολλούς από τους κατοίκους της να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς. Μαζί τους και η δεκάχρονη Μανουέλα, που μαζί με την οικογένειά της, περνώντας από τα μικρασιατικά παράλια –απ' όπου η μητέρα της το 1922, σε παρόμοιες αλλά τραγικότερες συνθήκες, είχε ακολουθήσει την αντίστροφη πορεία – βρίσκεται στη Μέση Ανατολή. Εκεί ζει όλα τα δεινά που ακολουθούν τον αθέλητο ξεριζωμό από τη γενέθλια γη: τις πανάθλιες βιωτικές συνθήκες, την προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, την περιφρόνηση, τον ρατσισμό, τη νοσταλγία για το χαμένο σπιτικό... Μυθιστόρημα βαθύτατα ανθρώπινο, που φέρνει στο προσκήνιο τραγικές στιγμές της ιστορίας μας και ταυτόχρονα κάνει να συνειδητοποιήσουμε το δράμα της προσφυγιάς που

πλήττει σήμερα τόσους λαούς και που κο- καιρό έχει τόσο δοκιμάσει τον Ελληνο- Και δεν παύει να τον δοκιμάζει.

• **Γιάννη Στεφανίδη, Η αγάπη πάει σχολείο, Εικονογράφηση του συγγραφέα, Σίμα, 91 σελ.**

«Ένα αφήγημα σε δέκα ιστορίες», αποκλεί το βιβλίο του ο συγγραφέας, που είναι γνωστός ζωγράφος Γιάννης Στεφανίδης.

Ο ήρωάς του, ο Πέτρος, είναι έντεκα χρόνων και η καρδιά του αρχίζει να νιώθει πρώτα συναισθηματικά σκιρτήματα. Όλα τα γεγονότα της ζωής του –η καθημερινότητα με τις μικρές και μεγάλες χαρές και λύπης– έχουν ως σημείο αναφοράς τη συμμαθήτριά που έχει ξεχωρίσει και που ανταποκρίνεται κι αυτή στην ιδιαίτερη συμπάθεια που της δείχνει. Ο συγγραφέας, μιλώντας για το τρυφερό ειδύλλιο που αναπτύσσεται ανάμεσα στα δύο παιδιά, προβάλλει ταυτόχρονα τις συνθήκες της εποχής που ζούνε, το 1930. Μια εποχή δύσκολη και στερημένη για τον τόπο μας, όπου οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας δεν είναι ακόμη αποδεκτοί από τον γηγενή πληθυσμό –τους αποκαλούν «τουρκόσπορους»–, όπου τα σχολεία είναι μονοθέσια, με εκατό παιδιά στοιβαγμένα σε μια αίθουσα, όπου η βέργα του δασκάλου είναι κοινότατο παιδαγωγικό μέσο, όπου ερχομός ενός μπουλουκιού με σαλιμπγκούς είναι μοναδική ψυχαγωγία.

• **Ανατόλ Φάιντ, Όλα ψέματα, Μετάφραση: Ναπολέον Λαζάνης, Πατάκης, 110 σελ.**

Στη μικρή πόλη όπου ζει η δωδεκάχρονη Μαρτίνα έχει διαδοθεί ότι η Ίνγκε, η μεγάλη της αδελφή, είναι ναρκομανής. Η μικρή δεν το πιστεύει, γιατί οι γονείς της της λένε ότι δεν είναι αλήθεια, λέγοντάς της συνέχεια ψέματα. Άλλωστε δεν ξέρει και πολλά πράγματα για τα ναρκωτικά. Η αδελφή της εκμεταλλευόμενη την άγνοιά της, τη χρησιμοποιεί για να προμηθεύεται τη δόση της. Και φυσικά, κάποτε έρχεται η καταστροφή. Βιβλίο που στοχεύει να δείξει πόσο απαραίτητη είναι η ενημέρωση των νεαρών παιδιών πάνω σ' αυτό το τραγικό πρόβλημα.

του δυναστεύει ένα σημαντικό τμήμα της σύγχρονης νεολαίας, και ακόμα το ρόλο της κατάχρησης των ηρεμιστικών χαπιών από τα μέλη της οικογένειας. Θά 'πρεπε το βιβλίο αυτό να διαβαστεί και από τους γονείς.

ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

• **Αισώπου μύθοι, Απόδοση, επιμέλεια: Ζωή Βαλάση, Άδυστον, 129 σελ.**

Μια κομψή έκδοση, σε μικρό σχήμα, με 47 μύθους του Αισώπου, επιλεγμένους και μεταφερμένους σε απλό και απερίττο πεζό λόγο από τη Ζωή Βαλάση. Ανάμεσά τους υπάρχουν και 4 σε έμμετρο λόγο, του Γ. Δροσίνη, του Α. Ραγκαβή, της Τούλας Παπαχρονοπούλου και της ίδιας. Στη συλλογή προτάσσεται μια σύντομη και περιεκτική βιογραφία του πασίγνωστου μυθοποιού, ενώ στο τέλος αναφέρονται μερικά αινίγματα που αποδίδονται σ' αυτόν καθώς και δείγμα γραφής των μύθων στην αρχαία γλώσσα. Οι ξυλογραφίες που κοσμούν τους μύθους προέρχονται από εκδόσεις παρελθόντων αιώνων.

• **Χρήστος Μπουλώτης, Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το Φολκσβάγκεν, Ζωγραφιές: Σοφία Φόρτωμα, Παπαδόπουλος, 29 σελ.**

Μια καλοκαιριάτικη νύχτα, σ' ένα ακρογιάλι, γεννιέται μια χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα. Τα αστέρια που φέγγουν στον ουρανό τη μαγεύουν και αρχίζει να τα μετράει. Τα μετράει και προχωράει. Όμως, έχει πάρει το δρόμο προς τη στεριά και όχι προς τη θάλασσα...

Ένα σύγχρονο γεμάτο τρυφερότητα παραμύθι, που δένει αρμονικά με την όμορφη, πολύχρωμη και εκφραστική εικονογράφηση της Σοφίας Φόρτωμα και στέλνει μηνύματα καλοσύνης και αγάπης. Επισημαίνουμε και την έκδοση. Είναι πολύ φροντισμένη. Σελιδοποίηση, δέσιμο, εξώφυλλο, όλα θαυμάσια. Χαίρεσαι να βλέπεις το βιβλίο.

• **Λίτσα Ψαραύτη, Το τσίρκο και ο νάνος Γολιάθ, Εικονογράφηση: Βάσω Ψαράκη, Πατάκης.**

Βιβλίο που προσελκύει με την πολύχρωμη και πλούσια εικονογράφηση του -κάθε σελίδα και μια σύνθεση-, εκφραστική και γεμάτη ευαισθησία. Το κείμενο έχει ως στόχο να ευαισθητοποιήσει τη μικρή ηλικία για την τύχη της πανίδας του πλανήτη μας.

Η μικρή Λουκία πηγαίνει πρώτη φορά σε τσίρκο. Το φανταστικό θέαμα που αντικρίζει την αφήνει έκθαμβη: Ακροβάτες με κατορθώματα που σου κόβουν την ανάσα, αστείοι κλόουν, ο χρυσοντυμένος νάνος Γολιάθ πάνω στο χορευτή ελέφанта, τα γυμνασμένα θηρία της ζούγκλας... Όμως τα

μάτια των ζώων είναι λυπημένα. Γιατί αυτή η θλίψη; Ποιαν εξήγηση δίνει στη μικρή Λουκία ο νάνος Γολιάθ;

• **Άννα Ράσελμαν, Σοκολάκης και Ζαχαρούλα Τρυποδόνη, Διασκευή: Μιμίντα Γαϊτάνου, Άμμος, α.σ.**

Ο Σοκολάκης και η Ζαχαρούλα όλο σκάβουν. Τι σκάβουν άραγε; Και τι είναι οι επιχειρήσεις Τρυποδόνη;

Ένα αστείο και διασκεδαστικό παραμύθι με πλούσια εικονογράφηση που συμπληρώνει το κείμενο και απευθύνεται στα παιδιά και τους μεγάλους που... βαριούνται να πλύνουν τα δόντια τους! Το βιβλίο συνοδεύεται και από δύο κουνκλάκια!

• **Μόνικα Σάγκμπεργκ, Ο Φεντερίκο και το μαγικό ράβδι, Εικονογράφηση: Λετίτσια Γκάλι, Άμμος, χ.α.σ.**

Παραμύθι βασισμένο σ' ένα στιγμότυπο της παιδικής ζωής του Φεντερίκο Φελίνι. Η εικονογράφηση του, θαυμάσια και ονειρική, προεκτείνει και πλουτίζει το κείμενο.

Ο Φεντερίκο, ένα χλωμό μακρουλοπρόσωπο αγόρι, ζει στον κόσμο των ονείρων του, με συντροφιά τα πλάσματα της φαντασίας του. Κάποια νύχτα, λίγο πριν ξημερώσει, βλέπει να περνούν μπροστά από το παράθυρό του τα βαγόνια ενός τσίρκου. Ντύνεται, βγαίνει έξω και ακολουθεί το τσίρκο τρέχοντας. Όταν το φτάνει, συναντά την Τζεσολμίντα, που του δίνει ένα μαγικό ραβδί. Και αυτό το ραβδί τον οδηγεί στη μεγάλη περιπέτεια της ζωής του, στο μαγικό κόσμο του κινηματογράφου.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

• **Ζωή Βαλάση: (α) Το καλικαντζαράκι των Χριστουγέννων, (β) Ο χιονάνθρωπος της Πρωτοχρονιάς, (γ) Η τρελή Αποκριά, (δ) Η παράξενη νύχτα, (ε) Η χώρα των πουλιών, Θεατρική βιβλιοθήκη «Η κόκκινη κλωστή, Ελληνικά Γράμματα (38, 50, 58, 62, 70 σελ,**

αντίστοιχα).

Πέντε μικρά θεατρικά έργα, κατάλληλα για παράσταση ή θεατρικό παιχνίδι. Έργα χαρούμενα, γεμάτα κίνηση και δράση, με στίχους και τραγούδια, με σύντομους διαλόγους, ώστε να αποστηθίζονται εύκολα από τα μικρά παιδιά και που φέρνουν μηνύματα αγάπης, τρυφερότητας, καλοσύνης, γελοιοποιούν το φόβο, καταγγέλλουν την αυθαιρεσία της εξουσίας... Σε κάθε βιβλίο το θεατρικό κείμενο βρίσκεται στις δεξιές σελίδες, ενώ στις αριστερές δίνονται λεπτομερέστατες σκηνοθετικές οδηγίες. Τα βιβλία της σειράς αυτής συνοδεύονται από ένα «δωρεάν» τεύχος με τον τίτλο «Οδηγίες για την παράσταση», που δεν περιορίζεται μονάχα σε οδηγίες, αλλά μιλάει διεξοδικά για την ευεργετική επίδραση της θεατρικής δημιουργίας στην παιδική ηλικία.

• **Ελένη Καλλία, Η ζωή ενός θεάτρου είναι σαν παραμύθι, Φωτογραφίες: Δημήτρης Τσουμπλεκάς, Άμμος, 95 σελ.**

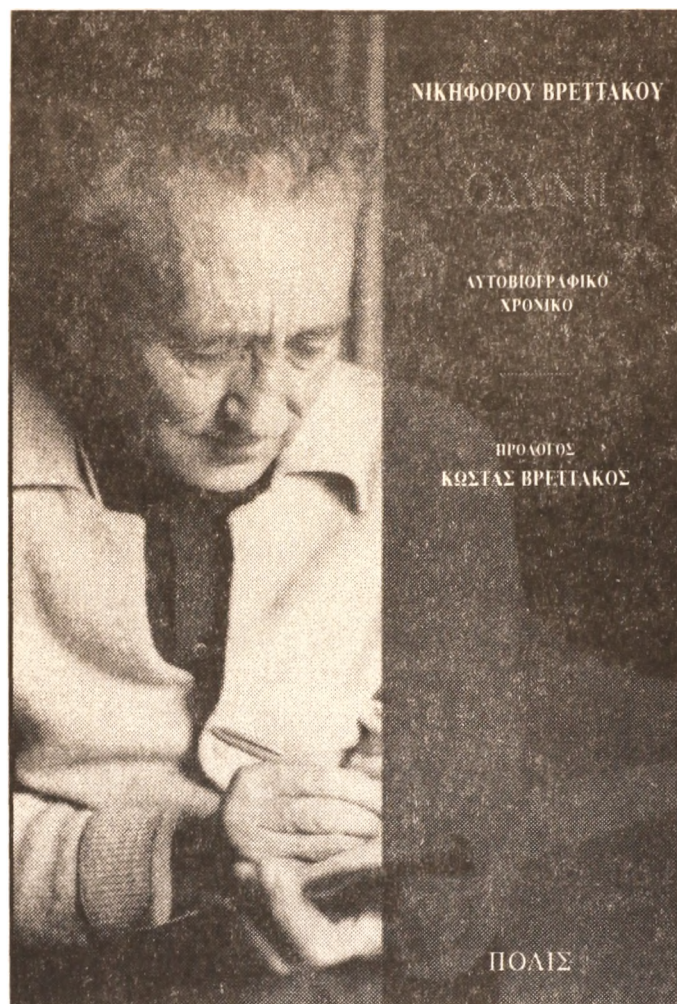
Μια πολύ προσεγμένη έκδοση, με πολλές φωτογραφίες και ένα πληρέστατο κείμενο που αναφέρεται στην ιστορία του Εθνικού Θεάτρου, από την εποχή της ίδρυσής του έως σήμερα. Η συγγραφέας, αφού παρουσιάζει το κτίριο και τους χώρους του, μιλάει διεξοδικά για καθετί που αφορά το θέατρο. Κυρίως όμως επιμένει στους συντελεστές που ο ρόλος τους υπήρξε καθοριστικός για την εξελικτική πορεία και την πραγματοποίηση των στόχων του. Σκηνοθέτες και ηθοποιοί, μουσικοί, σκηνογράφοι, θεατρικοί συγγραφείς, που τα ονόματά τους έχουν σημαδέψει τη θεατρική ζωή της Ελλάδας, όλοι περνούν μέσα απ' αυτό το «παραμύθι» του Εθνικού. Και ακόμα οι πιο αξιομνημόνευτες παραστάσεις του. Αυτές που έχουν μείνει αξέχαστες σ' όσους είχαν την τύχη να τις παρακολουθήσουν. Μνημονεύονται και αυτές. Πολύ πλούσιο, αλήθεια, βιβλίο!

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΟΔΥΝΗ

Αυτοβιογραφικό χρονικό

Πρόλογος: Κώστας Βρεττάκος

Έχει περάσει πολύς καιρός από την ημέρα της αποδημίας του πατέρα μου Νικήφορου. Μας χώριζαν, όσο ζούσε, είκοσι έξι χρόνια από τη γέννησή του, όπως έλεγε. Μας χωρίζουν τέσσερα χρόνια από το θάνατό του. Η αφετηρία έδωσε τη θέση της στον τερματισμό. Η μέτρηση του χρόνου γίνεται αντίστροφη. Ο χρόνος της απουσίας μακραίνει και πολλαπλασιάζεται, καθώς οι παλιές γνώριμες παρουσίες λιγοστεύουν. Νιώθω πως είμαι ένας από τους τελευταίους φυσικούς μάρτυρες της ζωής του Νικήφορου. Εκείνος που ακόμη θυμάται, που μπορεί να αναγνωρίζει τους απόντες στις παλιές φωτογραφίες, που μπορεί να συντάξει στο χαρτί σκέψεις ανέκφραστες, χειρονομίες σκόρπιες που δεν έχουν ποτέ καταγραφεί, πράξεις ακαταχώρητες στις παλαιές δέλτους συμβάντων. Είμαι ένα πρόσωπο χρήσιμο κι επικίνδυνο μαζί. Χρήσιμο, γιατί έχω τις πληροφορίες και συγχρόνως σαφή επίγνωση των ορίων της επιτρεπόμενης παρέμβασης στην ανάγνωση ενός άλλου ανθρώπινου βίου –πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για τη ζωή και το έργο του Νικήφορου– και επικίνδυνο, γιατί πάντα καιροφυλακτεί ο πειρασμός της προσφυγής σε ερμηνείες στις οποίες η αλήθεια συμπορεύεται συχνά με την αδιακρισία.

από τον πρόλογο του Κώστα Βρεττάκου

ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΡΙΤΙΚΗ

Αυτοβιογραφία και αυτοαναφορικότητα

Μισέλ Φάις,
Αυτοβιογραφία ενός βιβλίου.
Εκδ. Καστανιώτης,
Αθήνα 1994

Υπάρχουν αυτοβιογραφίες και αυτοβιογραφίες: πραγματικές και φανταστικές, άμεσες και έμμεσες, ενδιαφέρουσες και αδιάφορες, ανθρωπινες πάντως ή, τουλάχιστον, ανθρωπομορφικές. Τώρα αποκτούμε και την αυτοβιογραφία ενός βιβλίου. Περί τίνος πρόκειται; Θα μπορούσα να συνοψίσω την υπόθεση με μια φράση, ως εξής: ένας νέος αφηγείται την ιστορία του που είναι συνάμα και η ιστορία ενός βιβλίου. Ή αλλιώς: ένα βιβλίο αφηγείται την ιστορία του που είναι συνάμα και η ιστορία ενός νέου. Αυτοβιογραφία και αυτοαναφορικότητα λοιπόν: δύο λέξεις-τεχνικοί όροι που αποδίδουν με αρκετή ακρίβεια αυτό που θέλω να πω.

Προσθέτω ότι ο νέος είναι εξίσου προβληματικός και προβληματισμένος. Προβληματικός με όλα και με όλους: με τον εαυτό του, με τους γονείς του, με το φίλο του, με τη φιλενάδα του, ακόμα και με την πόλη του την Κομοτηνή. Ερώτημα: ακόμα και με τη γραφή; Να πού βρίσκεται η ουσία. Γιατί, σε τελευταία ανάλυση, από τη στιγμή που μπαίνουμε στο χώρο της λογοτεχνίας, αυτό που δικαιώνει οποιαδήποτε προβληματική

ή προβληματικότητα δεν μπορεί να συνδέεται άμεσα με τη γραφή και με τη στρατηγική της.

Κάπου προς το τέλος του βιβλίου υπάρχουν τριάντα σελίδες καθαρού αυτοβιογραφικού λόγου. Είναι μια αυτοβιογραφία σε δεύτερο πρόσωπο, ένα είδος «εις εαυτόν»: ο αφηγητής απευθύνεται στον εαυτό του. Έχω υπογραμμίσει την ακόλουθη φράση: «έπρεπε να επινοήσεις προπάντων ένα πλαίσιο αφηγηματικής ηθικής». Μου αρέσει η φράση αυτή. Το πρόβλημα βρίσκεται εδώ: ποιο είναι το «πλαίσιο αφηγηματικής ηθικής» που επινοεί ο Μισέλ Φάις;

Θα ήθελα να απαντήσω απλά: είναι η πολυφωνία ή πολυφωνικότητα. Είναι αυτές οι πολλαπλές φωνές, άλλοτε προφορικές και άλλοτε γραπτές, που εκτείνονται σε μεγάλο διάστημα χρόνου, που προσφέρουν τις μαρτυρίες τους και που αντικαθιστούν τον έναν αφηγητή με πολλούς. Είναι αυτές οι ατομικές μικροϊστορίες που εγγράφονται στη μία και μεγάλη συλλογική ιστορία, που δημιουργούν ένα πλήθος υφολογικών επιπέδων και που δείχνουν, σε τελευταία ανάλυση, πως η ταυτότητα περνάει μέσα από την ετερότητα.

Έτσι, θα έπρεπε να υπογραμμιστεί εδώ, πριν απ' όλα, μια μορφική αναζήτηση ή, αν θέλε-

τε, μια μορφική στρατηγική που αξιοποιεί με εύστοχο τρόπο τις δυνατότητες του προφορικού και του γραπτού λόγου. Εφημερίδες της εποχής στην καθαρεύουσα (ενίοτε με σκόπιμα λάθη): μαγνητοφωνημένες πραγματικές ή φανταστικές συνεντεύξεις και μαρτυρίες: γραψίματα και φωνές ανθρώπων με διαφορετική ηλικία, φύλο, μόρφωση, θρησκεία, νοοτροπία, εμπειρία, δημιουργούν έναν αφηγηματικό λαβύρινθο, ποικίλο συνάμα και γοητευτικό. Πρώτος στόχος: πριν από το ανθρώπινο πορτρέτο, να σχεδιαστεί το πορτρέτο της πόλης, δηλαδή της μετά το 1922 Κομοτηνής:

«Μαζεύω υλικό, με ενδιαφέρει οτιδήποτε: προφορικές μαρτυρίες, ημερολόγια, γράμματα, ιστορικά ή λαογραφικά κείμενα, ακόμα και φωτογραφίες ή διάφορα ενθυμήματα που αφορούν την Κομοτηνή: χοντρικά, από τη μικρασιατική καταστροφή και πέρα. Βέβαια, δεν είμαι ιστορικός, και εξυπακούεται πως δεν έχω τη φιλοδοξία να γράψω κάποια ειδική μελέτη. Ίσως στο μέλλον αυτό το υλικό πάρει τη μορφή ενός λευκώματος βιβλίου» (σ. 77).

Γιατί όλα αυτά; Γιατί η αναζήτηση του ανθρώπινου προσώπου (δηλαδή η αναζήτηση του χαμένου χρόνου) οδηγεί αναπόφευκτα στο χώρο της παιδικής ηλικίας. Είναι ένα

Η ετήσια πολιτιστική έκδοση επιλογές '95 (εκδ. Γαλαίος, 1995) κυκλοφορεί για τέταρτη χρονιά έναν τόμο που φιλοδοξεί να συνοψίσει τα σημαντικότερα πολιτιστικά γεγονότα της περιόδου 1994-95. Η σύγκριση με το Χρονικό, που εξέδιδε η γκαλερί «Ωρα» με τον αξέχαστο Ασαντούρ Μπαχαριάν επικεφαλής, είναι αναπόφευκτη. Και, δυστυχώς, αποβαίνει «μοιραία» για τις επιλογές των επιλογών. Παρ' όλα αυτά, θα ήταν άδικο να μην ξεχωρίσουμε τις συμβολές των Βαγγέλη

Χατζηβασιλείου, Δημήτρη Δασκαλόπουλου και Τάκη Μενδράκου, που μας προσφέρουν, ο καθένας με τον τρόπο του, μια συγκροτημένη εικόνα των κριτικών επιλογών τους. Και θα ήταν εξίσου άδικο να μην προσέξουμε τα όσα ενδιαφέροντα γράφει ο Νάσος Βαγενάς για τον «Ουτοπικό σοσιαλισμό των αδελφών Σούτσων», προτείνοντας συνάμα την κριτική επανεκτίμηση γνωστών αλλά συχνά υποτιμημένων περιοχών της γραμματείας μας.

Θαυμαστή η προσπάθεια του Γιώργου Α. Παναγιώτου να συνεχίζει το έργο της τεκμηρίωσης που ξεκίνησε το 1976 με την έκδοση, τότε, του μηνιαίου δελτίου Κοινοβουλευτικά Χρονικά. Σ' αυτή τη φάση της εργασίας του, μας προσφέρει την τεκμηριωτική καταγραφή που αποτυπώνει τη δραστηριότητα του Υπουργείου Προεδρίας στο Κοινοβούλιο (1974-1985), εκδ. Σπόνδυλος, 1994): 81 νόμοι, 71 επερωτήσεις, 290 ερωτήσεις, 2029 γραπτές απαντήσεις. Ο Γιώργος Α. Παναγιώτου ανήκει στην

κατηγορία των ανθρώπων, που επιμένουν να συνεχίζουν ένα έργο ουσιαστικής προσφοράς «μόνοι, μέσα στην ερημία του πλήθους». Και τέτοιοι άνθρωποι όλο και λιγοστεύουν...

«Ίδού ένα θραύσμα από το έργο μιας μεγαλοφυΐας – όπου η μεγαλοφυΐα είναι αναγνωρίσιμη, όπως ο μακρόκοσμος μέσα στον μικρόκοσμο». Μ' αυτά τα λόγια προλογίζει ο **Γιάννης Κιουρτσάκης** τη μετάφρασή του της μελέτης του **Μιχαήλ Μπαχτίν**, *Έπος και μυθιστόρημα* (εκδ. Πόλις, 1995). Και δεν είναι καθόλου υπερβολή. Καθώς παρακολουθώντας κανείς τη σκέψη του Μπαχτίν αισθάνεται να αναπτύσσεται μέσα του μια γόνιμη συζήτηση: η έννοια της «διαλογικής κριτικής» που εισάγει ο Μπαχτίν είναι, κατά τον **Τσβέταν Τοντόροφ**, «η πιο ιδιόζουσα και η πιο σημαντική δραστηριότητα του κριτικού, δηλαδή, η ερμηνεία ως διάλογος. Και είναι η μόνη δραστηριότητα που μας επιτρέπει να ξαναβρούμε την ανθρώπινη ελευθερία. Το νόημα είναι η ελευθερία και η ερμηνεία είναι η άσκησή της».

Καθαρές γραμμές, έτσι όπως αποτυπώνονται στις φωτογραφίες της Ευγενίας Γρηγοράκη και λυρικά σχόλια της Μαριλένας Πολιτοπούλου συνθέτουν το φωτογραφικό λεύκωμα *Μονεμβασία, τέσσερις εποχές* (εκδ. Πιτσιλός, 1995). Το αποτέλεσμα γοητευτικό, εξόχως νοσταλγικό, που αποφεύγει συνειδητά το παρόν. Να περιμένουμε, άραγε, να δούμε ξανά τον τόπο μαζί με τους ανθρώπους του και την

διερευνητικό ταξίδι επιστροφής:

«Έτσι, τη διετία που ξαναγύρισες στη γενέτειρά σου αναλώθηκες σε μια μαγνητοφωνική, φωτογραφική και φωτοτυπική "διάσωση" όλων των ανθρώπων και των χώρων που διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο –τον παραμικρότερο– στην παιδική σου ηλικία. Μέσα σε ένα χρονικό ανάπτυγμα έντεκα χρόνων (όσο ακριβώς διάστημα είχες ζήσει στην Κομοτηνή) είχαν θέση πολλά παιδιόθεν "τεκμήρια": από τη φωτογραφία της κουτσουρεμένης πλέον συκιάς της αυλής σας (από όπου είχες πέσει πριν πας ακόμα στο νηπιαγωγείο) έως τη μαγνητοφωνημένη μαρτυρία του αγνώστου τότε ποδηλάτη, ο οποίος περνούσε, σχεδόν κάθε απόγευμα, την ίδια πάντα ώρα, μπροστά από το σπίτι σας: και από τη δικογραφία της διαβόητης μαστροπού από την Ξάνθη (στην υπόθεση εμπλεκόταν η καλλίσφυρη υπη-

ρέτρια που είχατε σπίτι σας για κάποιους μήνες) έως τα καρνέ με το ιατρικό αρχείο του πατέρα σου» (σ. 216-217).

Αν τα πράγματα γίνονται κάποτε περίπλοκα, είναι γιατί ο λαβύρινθος δεν έχει εύκολες εξόδους. Ο αναγνώστης καλείται να συμμετάσχει σε μια περιπέτεια-περιπλάνηση. Ένα είναι βέβαιο: πως η περιπλάνηση αυτή (γιατί κάθε απαιτητική ανάγνωση είναι μια περιπλάνηση) καθοδηγείται επιδέξια από έναν συγγραφέα που δεν παύει να προσφέρει τη βοήθειά του προσπαθώντας να καταλάβει και να εξηγήσει:

«Να μην τα περιπλέκω όμως κι άλλο τα πράγματα. Έχουμε έναν αυτόκλητο βιογράφο. Εδώ δεν χωράει, πιστεύω, καμιά αμφισβήτηση. Αν κάποιος καθίσει, αν έχει την υπομονή και ξεψαχνίσει το βιβλίο, θα διαπιστώσει ότι ουσιαστικά ξεδιπλώνεται όλη η ζωή του Μάκη. Εξάλλου, ο Ευθύμης στα πε-

ρισσότερα γεγονότα υπήρξε ατόπτης μάρτυς. Ένα το κρατούμενο. Στην πορεία αυτός ο βιογράφος γίνεται αυτοβιογράφος. Κι εδώ, για μένα, βρίσκεται το κλειδί του βιβλίου. Μην είσαι αφελείς. Ο Ευθύμης ουσιαστικά τη ζωή του αφηγείται. [...] Γι' αυτό νομίζετε ότι πασχίζει να γράψει ένα τόσο εκτενές και περίπλοκο μυθιστόρημα; Γιατί κατευθύνει σε όλο αυτό το υλικό. Γιατί όλη αυτή η φούρια: Ποσοτικές μαρτυρίες, γραπτοκουμάντα, αποσπάσματα από το βιβλίο που υποτίθεται πως γράφει ο ήρωας μέσα στο βιβλίο; Απλούστατα, για να αποσιωπήσει τις τριάντα αντιβιογραφικές σελίδες. Που αυτές, με τη σειρά τους, τις καλύπτει με τη ζωή ενός άλλου Χάος. Πρέπει να με πιστέψετε. (σ. 246)

Τον πιστεύουμε. Που σημαίνει ότι κάνουμε την αναζήτησή του και δική μας.

Παναγιώτης Μουλλάς

Η ανθρώπινη εμπειρία

Δημήτρη Δημητριάδη,
Η αρχή της ζωής.

Εκδ. Άγρα,
Αθήνα 1995

Με την *Αρχή της ζωής*, ο Δ. Δημητριάδης, συγγραφέας του *Πεθαίνω σαν χώρα* αλλά και πλείστων άλλων έκτοτε κειμένων, δημιουργεί το καλύτερό του, ίσως, δραματικό κείμενο. Έργο πολυσήμαντο στη σύλληψη, ποιητικό στην έκφραση, απόλυτα θεατρικό στη σκηνική του αναπαράσταση, όπως νοεί η σύγχρονη δραματολογία τη θεατρικότητα, *Η αρχή της ζωής* περιστρέφεται γύρω από δύο καιρίες θεματικές: εκείνη του προσδιορισμού της ταυτότητας του σύγχρονου υποκειμένου και συγκεκριμένα του σύγχρονου Έλληνα και εκείνη της εγγραφής του ατομικού και συλλογικού υποκειμένου στον ρου της Ιστορίας.

Τα έξι πρόσωπα του έργου, η Αναστασία και ο ήδη δολοφονημένος από αυτήν άντρας της Θεόφιλος, ο γιός τους Ρωμανός, η αδελφή της Φωτεινή με την τυφλή της κόρη Πουπέ, τέλος, ο Δαρείος Φερνάζης, παρόλο που μοιάζουν πρόσωπα «αληθινά» και πάσχοντα, δεν ψυχογραφούνται αλλά δρουν, εμπλεκόμενα σε έναν διαρκή μετασχηματισμό που προκαλεί ένας μηχανισμός διαντίδρασης, ομόλογος του μηχανισμού που κινεί εξελικτικά την Ιστορία αλλά και μια θεατρική πλοκή. Όντας πρόσωπα αληθοφανή, βιούν και δρουν μέσα στα πλαίσια του προσωπικού τους δράματος, των συμπλεγμάτων απωθημένων τους, της αρχικής τους στήρησης της οποίας την έλλειψη συνειδητοποιούν δίχως να συγκεκριμενοποιούν. Όντας άτομα κοινωνικά, βεβαρυμένα από την Ιστορία που υπερκαθορίζει

την προσωπική τους ιστορία, εγγράφονται στη σφαίρα της ιστορικότητας αφηγούμενα την ιστορία τους, μεταλλασσόμενα σε πρόσωπα ιστορικά. Και τούτο διότι η ιστορικότητα της ανθρώπινης εμπειρίας φθάνει στην γλώσσα μόνον ως αφηγηματικότητα (ήτοι μυθοπλαστικά) ως διήγηση ιστοριών ή της Ιστορίας (Paul Ricoeur). Έτσι, η μετατόπιση από την ιστορία στην Ιστορία διέρχεται αναγκαστικά από την παρένδυση του ατομικού ή συλλογικού προσώπου σε Πρόσωπο Ιστορικό. Αυτό κάνει ο Δαρείος Φερνάζης όταν παριστά τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο, αυτό κάνει ο Ρωμανός όταν μεταλλάσσεται σε Μωάμεθ προκειμένου να αντιμετωπίσει τον πρώτο σε μια αλληγορική και προσωποποιημένη αναπαράσταση της άλωσης/φυσικού βιασμού της Κωνσταντινούπολης.

Όμως, τούτος ο παρενδυτικός αφορά εξίσου σε όλα τα πρόσωπα του έργου εκφράζοντας το δισυπόστατο της ύπαρξής τους: η Πουπέ είναι Αζιζέ, η Φωτεινή θα γίνει Αναστασία και η Αναστασία, Κων/νος Παλαιολόγος. Ο μετασχηματισμός δεν είναι αναίμακτος. Μια σειρά δολοφονιών άλλοτε θα επιβάλλει και άλλοτε θα επιφέρει την εκάστοτε αλλαγή προσώπου ωςάν ο ίδιος ο θεατρικός μηχανισμός να επιδιώκει, μέσω της λειτουργίας ενός «θεάτρου μέσα στο θέατρο» και των εναλλασσόμενων ρόλων που αυτό απαιτεί, την διεκπεραίωση της πλοκής του, τη συστολή των πολλαπλών προσωπειών στα δύο, ουσιαστικά, εναπομείναντα πρόσωπα που θα αποτελέσουν την «αρχή μιας νέας ζωής» διαιωνίζοντας την προτεραιά δράση, την αέναη ανακύκλωση του χρόνου μέσα στα προκαθορισμένα χωρικά όρια. Ωστόσο, τούτη η διαρκής μεταμόρφωση των δρώντων προσώπων σε κάποιο άλλο (συνχά το αντίθετό τους) και η ταυτόχρονη αποστροφή τους προς αυτό το άλλο δεν είναι παρά η πεμπτουσία της αναζήτησης της ταυτότητας μέσα από την ετερότητα: η συνειδητοποίηση της συνύπαρξης του «άλλου» μέσα στο «εγώ», της αδυναμίας να ορισθεί το «εγώ» έξω από το «έτερον» συνιστά την ουσία της τραγικότητας αυτών των προσώπων και ταυτόχρονα την άρση της αρχικής τους στέρησης. Ολόκληρο το έργο δεν προβάλλει άλλο τι από αυτή την αναγκαστική «διαλογικότητα», με την μπαχτινική σημασία, μεταξύ συγκρουόμενων πολιτισμών (ελληνικός-οθωμανικός), θρησκειών (ορθόδοξη-ισλάμ), φύλων. Έτσι, η Φωτεινή, βιάζεται από τον Ισμαήλ, που όμως ποθεί και από αποτέλεσμα αυτού του βίαιου ερωτισμού, που αποτελεί η κόρη τους Πουπέ/ Αζιζέ, την οποία η Φωτεινή λατρεύει και σκοτώνει. Με τον ίδιο τρόπο ο Φερνάκης, μεταλλαγμένος σε Παλαιολόγο, προκαλεί (προβάλλοντας τον θηλυκό του εαυ-

ΟΙ ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Με τον τίτλο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* δημοσιεύθηκαν τον περασμένο Απρίλιο τα Πρακτικά της Ετήσιας Συνάντησης Εργασίας που διοργανώνει από το 1979 ο Τομέας Γλωσσολογίας του Φιλολογικού Τμήματος του ΑΠΘ. Οι Συναντήσεις αυτές, με την παρουσία πολλών και αξιόλογων ερευνητών που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, έχει ξεπεράσει κατά πολύ τις αρχικές προσδοκίες των εμπνευστών τους (του Τάσου Χριστίδη, της Δήμητρας Θεοφανοπούλου-Κοντού και της γράφουσας). Το ετήσιο «ραντεβού» της Θεσσαλονίκης αποτελεί πλέον σταθερό σημείο συνάντησης, γνωριμίας αλλά και αντιπαράθεσης διαφορετικών γλωσσολογικών σχολών, συγκεντρώνοντας μελέτες για όλες τις φάσεις και τα επίπεδα ανάλυσης της ελληνικής γλώσσας. Αψευδείς μάρτυρες οι ογκώδεις τόμοι των Πρακτικών. Τιμώμενο πρόσωπο του 14ου τόμου ο καθηγητής γλωσσολογίας του Φιλολογικού Τμήματος του ΑΠΘ, Μιχάλης Σετάτος, χωρίς την προσφορά του οποίου η άνθηση της γλωσσολογικής έρευνας στη χώρα μας τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια θα ήταν δύσκολο να ερμηνευθεί.

Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton

τό) τον δικό του βιασμό από τον Ρωμανό που, για να τον επιτελέσει πρέπει με τη σειρά του, αρνούμενος την «καθαρότητα» της φυλής του να μετατραπεί σε Μωάμεθ.

Διαβάζοντας, σε Επίμετρο, τον εκτεταμένο και άκρως κατατοπιστικό διάλογο του συγγραφέα με τον **Στέφανο Λαζαρίδη**, σκηνοθέτη της παράστασης διαπιστώνει κανείς ότι σπάνια σκέψεις και θέσεις του σκηνοθέτη επιτυγχάνουν να υλοποιηθούν με τόση σαφήνεια επί σκηνής και να γίνουν επικοινωνίσιμες στον θεατή της παράστασης. Πρόκειται για ένα κείμενο μαθητείας πάνω στην προεργασία, τη σκηνοθετική εκφώνηση και τις υποκριτικές απαιτήσεις μιας παράστασης. Σπάνια, επίσης, ηθοποιοί επιτυγχάνουν να διεκπεραιώσουν με τέτοιον έλεγχο των υποκριτικών τους μέσων τις αμφισημίες των ρόλων τους, τη διάχυση των προσώπων, τα επικίνδυνα περάσματα από το «εγώ» στο «έτερον», τόσο κινησιολογικά όσο και σε επίπεδο εκφοράς του λόγου. Ένα σημαντικό μάθημα υποκριτικής από τις **Α. Μακράκη**, **Ρ. Πατεράκη** και **Α. Φόνσου**, από τους **Αλ. Μυλωνά**, **Θαν. Ευθυμιάδη**, **Ρέ-**

νο Μάντη, που επιβλήθηκαν στον διευρυμένο προς την πλατεία του Θεάτρου «Αμόρε» σκηνικό χώρο, εντυπωσιακά σκηνογραφημένο από τον σκηνοθέτη. Ένα σκηνικό από τα πλέον εμπνευσμένα και άρτια που έχουν γνωρίσει οι αθηναϊκές σκηνές, όπου η δεσπόζουσα τεράστια βιβλιοθήκη συνόψιζε το διάλογο του σκηνικού δρώμενου με τη σύνολη ιστορία ως αναπαράσταση αλλά και ως αφήγηση της παρελθούσης, μέλλουσας και επί του παρόντος διαδραματιζόμενης πραγματικότητας. Το ίδιο άρτια υπήρξαν ως προς τη σύλληψη και εκτέλεσή τους (κινούμενα συμβολικά μεταξύ μαύρου, λευκού και κόκκινου) τα κοστούμια της **Ντέννης Βαχλιώτη**, λειτουργικά στις πολλαπλές τους χρήσεις όσο και «ομιλούντα» για την πραξιακή κατάσταση του εκάστοτε φορέα τους, ολοκληρώνοντας οπτικά τον θεατρικό λόγο. Ένα λόγο πάνω στην τραγική πορεία του σύγχρονου Έλληνα, του σύγχρονου ανθρώπου, θύμα των ποικίλων μισαλλοδοξιών, προς την ταυτότητα μέσω της αποδοχής του «Άλλου» ως κομμάτι του εαυτού του.

Δημήτρης Τσατσούλης

όποια –έστω και συζητήσιμη– παρέμβασή τους;

Λόγος προφορικός, προσπάθεια μάλλον για αποτύπωση μιας οριστικά χαμένης προφορικότητας, το ύφος που επιλέγει η γνωστή ηθοποιός **Ελένη**

Γερασιμίδου στα εικοσιένα μικρά διηγήματά της που απαρτίζουν τον βιβλίο της *Το Σινέ «Πανόραμα»* (εκδ. Περίπλους, 1995). Η επιδίωξη της αμεσότητας είναι προφανής, καθώς κομίζει τις αναμνήσεις της με ευαισθησία, χιούμορ, αλλά και μια ιδιότυπη συγκίνηση που αποφεύγει τις υπερβολές:

«**Μυρίζαμε** βρεγμένη εξοχή –πάντα έβρεχε στο τέλος της εκδρομής– κεράσια και μούσμουλα. Στην τάξη την άλλη μέρα δε μιλούσε κανείς. Αναγκαστικά μας έβαζαν Έκθεση με θέμα την εκδρομή. Εξάλλου κι ο Φάνης με την Κατίνα –το ζεύγος των δασκάλων μας– είχαν βραχυνάσει απ' το πολύ τραγούδι».

Να προμηνύει η Κασσάνδρα πάντοτε συμφορές; Το βέβαιο, πάντως, είναι πως το δίγλωσσο (ελληνικά - γερμανικά) περιοδικό *Κασσάνδρα* που εκδίδεται στην Τυβίγγη από Έλληνες παρεπιδημούντες εκεί φοιτητές δεν προμηνύει μόνο τα δεινά, παρά εκφράζει κυρίως τη θέληση για αντίσταση στη «νέα τάξη πραγμάτων». Η έκδοση της *Κασσάνδρας* ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 1995 και κρατώ στα χέρια μου το τρίτο τεύχος. Για περισσότερες πληροφορίες: Grichischer Studentenverein Tübingen «Aristoteles» / Eschenweg 2 / 72076 Tübingen.

ο χαρτοκόπτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

η παράδοση στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ...

Κατερίνα Αγγελάκη - Ρουνκ	*	Ωραία έρημος η σάρκα
Νίκος Βαραλής	*	Τρεις επί τύμβου
Σπύρος Βρεττός	*	Τραγωδία
Μιχάλης Γκανάς	*	Μαύρα λιθάρια
Βασίλης Καββαθάς	*	Όλη νύχτα (σχέδια Αλέκος Φασιανός)
Παναγιώτης Κερασίδης	*	Ηχείο ανάσας
Μάριος Μαρκίδης	*	Ποιήματα με ημερομηνία λήξεως
Αθηνά Παπαδάκη	*	Γη και πάλι
Αθηνά Παπαδάκη	*	Η άγρυπνη των ουρανών
Γιάννης Σκληβανιώτης	*	Μια φέτα φεγγάρι
Τάσος Ρούσσο	*	Το πλοίο-φάντασμα
Αλέξης Σταμάτης	*	Απλή μέθοδος των τριών
Γιάννης Τζανετάκης	*	Ονείρου έρω
Θανάσης Χατζόπουλος	*	Ο εξ αίματος νεκρός
Δήμητρα Χριστοδούλου	*	Το κυπαρίσσι των εργατικών

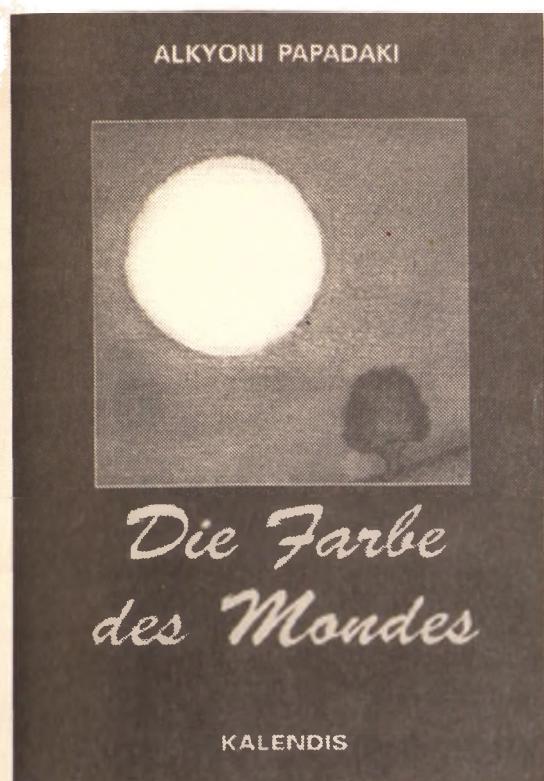
... συνεχίζεται από τις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ

«Το Χρώμα του Φεγγαριού» της Αλκυόνης Παπαδάκη κυκλοφορεί από σήμερα στα *ΑΓΓΛΙΚΑ* και στα *ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ*.

Πρόκειται για μυθιστόρημα με ονειρικά χρώματα και αλληγορικές παραστάσεις, που απεικονίζουν τη σημερινή πραγματικότητα. Φευγαλέες και ανεπαίσθητες κινήσεις μιας δόκιμης πεζογράφου που συλλαμβάνει τα πρόσωπα πίσω από τα γεγονότα και που δίνει προεκτάσεις, ρίχνει φως στο βάθος της μνήμης και επιτρέπει στον αναγνώστη να γίνει κοινωνός ενός μυστηρίου που δεν απέχει από την ομορφιά και την ποίηση.

Χρώματα και μουσική εναλλάσσονται. Γη και ουρανός συνυπάρχουν για να συνυπάρξει και ο άνθρωπος σ' αυτό το απέραντο και ατέλειωτο βασίλειο που θα μπορούσε να ήταν μόνο ο παράδεισος και όχι η κόλαση, η φθορά, το μηδέν.

Η Αλκυόνη Παπαδάκη μας θυμίζει τις έναστρες νύχτες των παιδικών μας χρόνων. Μας ξεναγεί στα χαμένα

τοπία της εφηβείας, στους έρωτες και στις αγάπες των άδολων χρόνων, που ζουν μόνο σαν απόηχοι στη ρευστή και τόσο διφορούμενη εποχή μας. Φευγάτα όνειρα, ανεκπλήρωτα όνειρα, μικρές και ασήμαντες στιγμές, όλα βουλιάζουν και χάνονται σαν τους μνηστήρες της όμορφης αλλά ανέραστης γυναίκας.

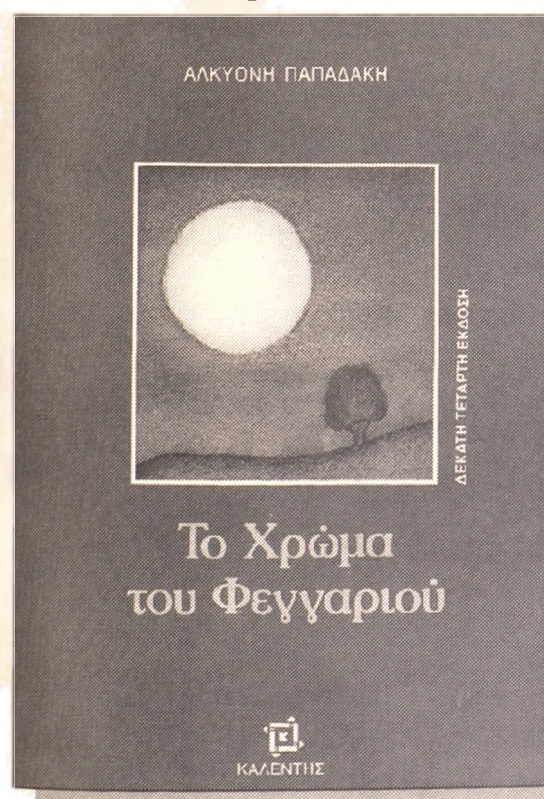
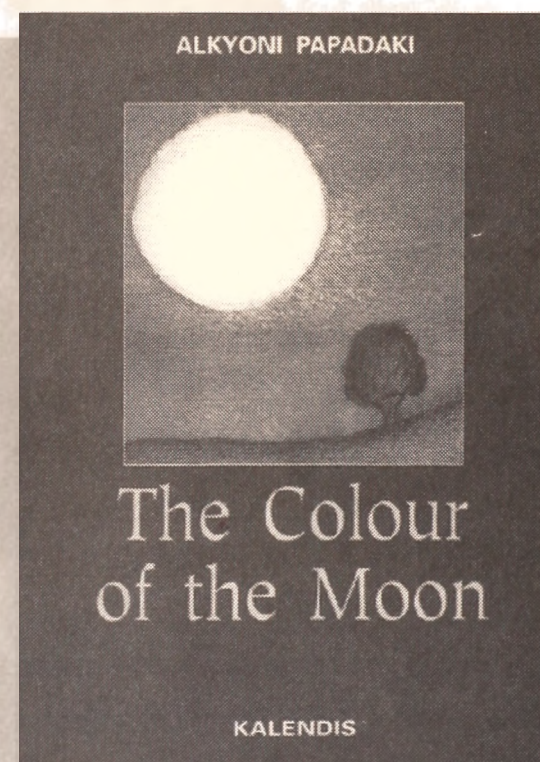
«Η γιαγιά δεν έβλεπε να ξεχωρίσει το αλάτι από τη ζάχαρη. Το φαγητό ήταν πολλές φορές γλυκό σαν τη σάμαλη. Κι ο βαρύς γλυκός του Φώτη, σκέτη άρμη. Η Νίνα δεν άντεχε τα πόδια της και την πίκρα της. Ο Φώτης δούλευε από τα χαράματα ως το βράδυ. Κι ο Πέτρος... ένα μαύρο σύννεφο φορτωμένο καταιγίδα».

Πινακοθήκη χαρακτήρων ή τα πρόσωπα που λούζονται στο βενετσιάνικο καθρέπτη; «ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ» δεν αλλάζει. Το

κλείσιμο του βιβλίου εναποθέτει ξανά την ίδια γεύση. Ο κύκλος ολοκληρώνεται. Το μήνυμα αυτούσιο αιωρείται στους δέκτες.

«Σε λίγο θα ξημερώσει... Κοίτα που ξεχάστηκαν κάποιοι ξελογιασμένοι άνθρωποι. Και ξαγρυπνούν... Κοιτάζουν το φεγγάρι και ονειρεύονται...»

Το βιβλίο «ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ» έχει τιμηθεί με το πρώτο βραβείο από την Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών.

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΑΛΚΥΟΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗ:

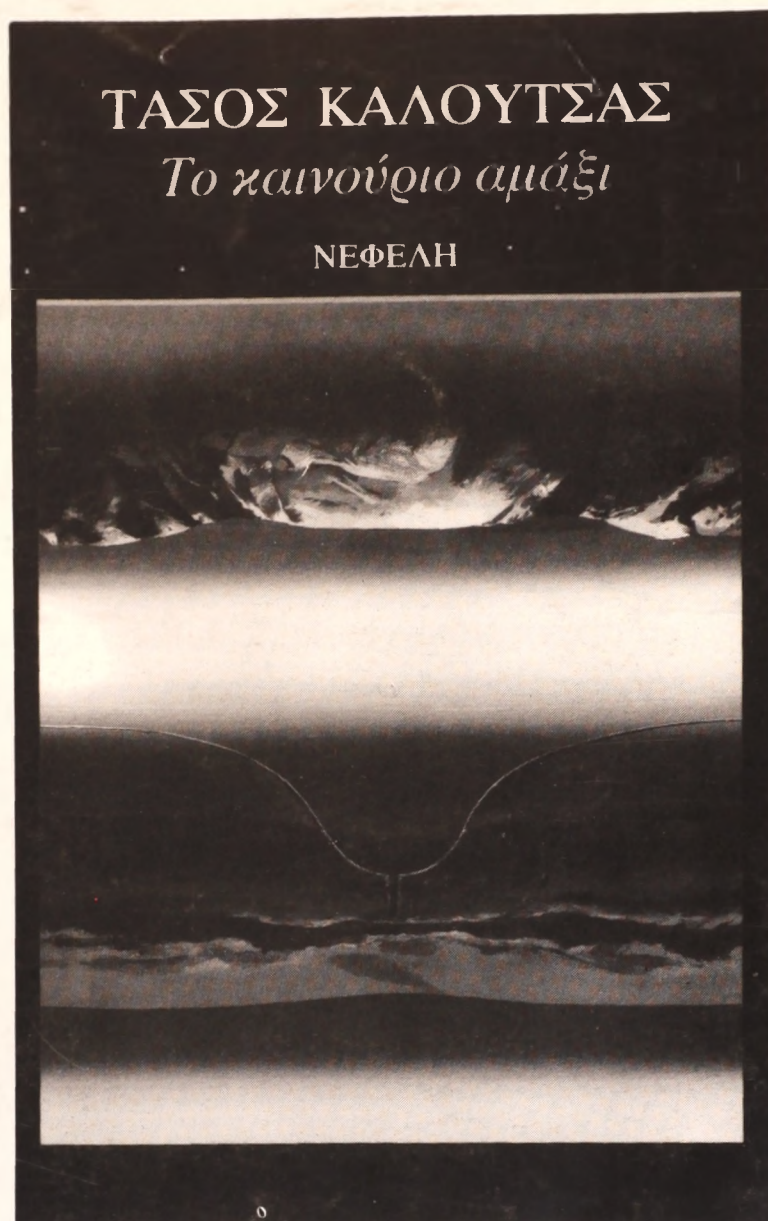
- ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ • ΤΟ ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ
- Η ΜΠΟΡΑ • ΑΜΑΝ... ΑΜΑΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.01.551, FAX 36.23.553

ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ

Το καινούριο αμάξι

«Στα διηγήματα του Τ.Κ. δεν υπάρχουν στοιχεία γραφικότητας και νοσταλγίας. Ο κόσμος που ανιχνεύει είναι ιδωμένος ψύχραιμα και ψυχρά, κι ενίοτε αδυσώπητα, είναι ο σημερινός κόσμος. Ο κόσμος αυτός, ούτε εξιδανικεύεται, ούτε παρωδείται· καταγράφεται με οξυδερκή παρατηρητικότητα μέσα από τις αποκαλυπτικές του μικρολεπτομέρειες. Οι ήρωές του σκιαγραφούνται με αφηγηματική επιδεξιότητα ικανή να ανατρέψει —ή να διαβρώσει— τη φαινομενική ασημαντότητα των αφηγουμένων.

Με ύφος λιτό, ρεαλιστικό και υπόγειο ελέγχει κάθε τι κάλπικο, αβανταδόρικο ή απλώς γραφικό. Ό,τι συνθέτει είναι γνήσιο. Ο συγγραφέας αξίζει αμέριστη την προσοχή και το ενδιαφέρον μας».

ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744